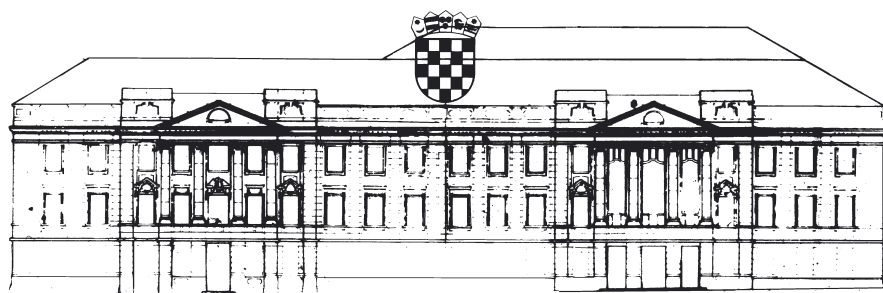

izvješća HRVATSKOGA SABORA

GODINA XVI.

BROJ 415

ZAGREB, 13. V. 2005.

12. SJEDNICA HRVATSKOGA SABORA

**IZVJEŠĆE O PROVEDBI REVIZIJE
2003/2004.**

O slobodi medija

U Zagrebu je nedavno održan kongres s temom "Odgovornost i utjecaj medija nakon 15 godina tranzicije u jugoistočnoj Europi". Stručnjaci iz regije i ostale Europe raspravljali su o ulzi medija u demokratizaciji, kao i o slobodi medija. Razmatran je sve veći utjecaj vlasnika na novinare čiji je socijalni položaj loš.

Na otvaranju konferencije predsjednik Stjepan Mesić je oštro kritizirao medije istaknuvši kako u njima nema odgovornosti i etike.

Antonella Cesarino, voditeljica ureda OEES-a u Hrvatskoj, je iznijela da je sloboda medija u Hrvatskoj relativno dobra, a zamjera postojanje kaznenog djela klevete. Nije rekla kako bez toga uspostaviti odgovornost koja je u nas na niskoj razini.

Govorilo se o suprostavljenosti medijskih poduzetnika i novinara. Vlasnicima medija je važna dobit, a novinari žele afirmaciju i vezani su profesionalizmom.

Zaključeno je da i jedni i drugi moraju razviti novo shvaćanje vlastitih uloga i shvatiti što predstavljaju i što mogu ostvariti.

Također je zaključeno da je sloboda medija postignuta, ali još ne i njihova neovisnost.

Ž.S.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Izvješće o radu na provedbi revizije pretvorbe i privatizacije za razdoblje od prosinca 2003. do rujna 2004. godine; Izvješće o obavljenim revizijama pretvorbe i privatizacije	3
- Izvješće o radu Upravnog vijeća Hine od kolovoza 2003. do rujna 2004. godine	21
- Izvješće o provedbi Nacionalne strategije suzbijanja zlorabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za 2002. i 2003. godinu	25
- Godišnje izvješće o poslovanju Hrvatske agencije za malo gospodarstvo (HAMAG-a) za 2003. godinu	41
- Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o zdravstvenoj zaštiti	48
- Prijedlog Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj od 2005. do 2008. godine	51
- Prijedlog odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi sa zaključenim ugovorima između državnih tijela i tvrtki u vlasništvu ili djelomičnom vlasništvu dužnosnika	59
- Prijedlog odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi pitanja koja se tiču javnog morala u pogledu stjecanja imovine državnih dužnosnika gospodina Ive Sanadera i gospodina Miomira Žužula putem djelovanja tvrtki u vlasništvu dužnosnika i s njima povezanih osoba ili po drugoj osnovi	69
- Prijedlog odluke o izmjeni Odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u vezi s izdanim državnim jamstvima kreditorima privatnog društva Brodogradilište "Viktor Lenac" d.d. Rijeka	74
- Statut Vijeća za poštanske usluge - potvrđivanje	75

PRIKAZ RADA:

- 12. SJEDNICE HRVATSKOGA SABORA ODRŽANE 19, 20. I 21. SIJEČNJA TE 2, 3, 4, 9, 10, 11, 16, 17, 18, 23, 24. I 25. VELJAČE 2005.

IZVJEŠĆE O RADU NA PROVEDBI REVIZIJE PRETVORBE I PRIVATIZACIJE ZA RAZDOBLJE OD PROSINCA 2003. DO RUJNA 2004. GODINE; IZVJEŠĆE O OBAVLJENIM REVIZIJAMA PRETVORBE I PRIVATIZACIJE

Obavljena revizija po standardima struke

Na 12. sjednici Hrvatski je sabor raspravljao, ali ne i glasovao, o ovim izvješćima koja je podnio Državni ured za reviziju, a odnosi se na reviziju pretvorbe i privatizacije u 287 društvenih poduzeća i reviziju prodaje dionica i udjela iz portfelja Hrvatskog fonda za privatizaciju.

O IZVJEŠĆIMA

Revizija ostvarila zadatke prema Zakonu

Za prikaz ovih izvješća poslužit ćemo se uvodnim izlaganjem glavne državne revizorice **Šime Krsić** na sjednici Hrvatskog sabora. Ovo izvješće o revizijama pretvorbe i privatizacije nazvali smo konačnim izvješćem, završeno je krajem prošle godine i mislimo da smo ostvarili sve zadatke koji su bili zadani Državnoj reviziji Zakonom o reviziji pretvorbe i privatizacije.

Izvješće o radu na provedbi revizije, pretvorbe i privatizacije sadrži opis postupka revizije te kriterije za ocjenu postupka pretvorbe i privatizacije. Izvješće sadrži opis postupka revizije te kriterije za ocjenu postupka pretvorbe i privatizacije. Posebno su navedeni zadaci Ureda koji proizlaze iz odredbi Zakona o reviziji

pretvorbe i privatizacije, a postupci revizije kao i dosad obavljani su u skladu s tim Zakonom i međunarodnim revizijskim standardima koji se primjenjuju za državne revizije. Ured je obavio i analizu rezultata procesa pretvorbe i privatizacije u RH. Popisani su i učinci revizije i možda u cijelosti nismo ostvarili ono što su od nas očekivali podnositelji zahtjeva jer su njihovi zahtjevi bili daleko veći i očekivali su da državna revizija može poduzimati mjere poništavanja pretvorbe, vraćanje radnih mjesta itd. a koje nam nisu dane u zadatak. Mi smo obavili samo ono što je bilo u našoj nadležnosti i Izvješće sadrži podatke o primjeni članka 17. Zakona o reviziji, pretvorbi i privatizaciji odnosno daju se podaci o broju podnesenih prijavi prema obilježjima utvrđenih nepravilnosti, riječ je o kažnjivim obilježjima. Dostavljena su i cjelovita izvješća o obavljenim revizijama za 287 društava u ovom izvještajnom razdoblju.

Izvješće sadrži i pojedinačna izvješća o reviziji pretvorbe i privatizacije na 7942 stranice. Podaci o ukupno dosad revidiranim subjektima i podaci koji su se dali Saboru obuhvaćaju 27 125 strana i nalaze se na CD-u Ureda. Izvješća sadrže sve podatke na temelju kojih se može dati ocjena postupka pretvorbe i privatizacije u pojedinom subjektu revidiranja odnosno opisane su sve značajne radnje u

postupku pretvorbe i privatizacije. U svim izvješćima kod opisa revizijom utvrđenih nepravilnosti navedeni su zakonski propisi čije su odredbe povrijeđene a u skladu sa zakonskim odredbama dostavljena su na očitovanje svim subjektima revizije kako bi se revidirani subjekti mogli očitovati na navedene nalaze i kako bi nalazi bili nedvojbeno potvrđeni.

Možda u cijelosti nismo ostvarili ono što su od nas očekivali podnositelji zahtjeva jer su njihovi zahtjevi bili daleko veći i očekivali su da državna revizija može poduzimati mjere poništavanja pretvorbe, vraćanje radnih mjesta itd., a koje nam nisu dane u zadatak.

Od početka primjene Zakona o pretvorbi i privatizaciji do konca rujna 2004. obavljena je revizija pretvorbe i privatizacije u 1006 društvenih poduzeća po podnesenim zahtjevima ili prema odredbama članaka 6. i 7. Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije što znači da su revidirana i poduzeća koja su sanirana prema odlukama Vlade, poduzeća u kojima je opisano potraživanje Ministarstva

financija, sanacije od strane banaka itd. Revizija procesa kuponske privatizacije obuhvaća 471 društvo od kojih za 276 nije podnesen zahtjev za reviziju pretvorbe i privatizacije, revizija postupaka davanja dionica na upravljanje obuhvaća 228 društava. Zatim, revizija postupaka prodaje dionica i udjela iz portfelja Hrvatskog fonda za privatizaciju odnosi se na 246 društava.

Od početka primjene Zakona do konca ovog izvještajnog razdoblja, znači od 2001. do kraja 2004. provedenim revizijama obuhvaćeno je ukupno 1556 društava. Ukupni temeljni kapital u revizijom obuhvaćenim spomenutim društvima u vrijeme pretvorbe iznosio je 24,4 milijarde DEM a u vrijeme obavljanja revizije 20,5 milijardi DEM ili 16,10 posto manje.

Spomenuta društva su u vrijeme pretvorbe imala 635 373 zaposlenika a u vrijeme revizije 248 698 odnosno 386 675 zaposlenika manje u odnosu na broj zaposlenika u vrijeme pretvorbe. Prema podacima iz razvojnih programa za 1556 revidiranih društava 106 njih je već u razvojnim programima iskazalo viškove zaposlenika, a 307 njih iskazalo je zastarjelu opremu, tehnologiju te potrebu obnove. Ciljeve razvojnog programa ostvarilo je 241 društvo ili 15,49 posto, djelomično 319 društava ili 20,5 posto a 996 društava ili 64,01 posto nije ostvarilo ciljeve.

Od 1556 revidiranih društava u vrijeme pretvorbe 85 se nalazilo na okupiranom području, 312 na ratom zahvaćenom području. Ukupna ratna šteta u iznosu od 1,5 milijardi DEM iskazana je u elaboratima o procjeni vrijednosti kod 237 društvenih poduzeća, a 572 poduzeća je u postupku procjene izrade elaborata o procjeni vrijednosti valoriziralo gubitke tržišta zbog ratnih događanja.

U proteklom izvještajnom razdoblju obrađeno je 157 zahtjeva za reviziju, a od početka primjene Zakona ukupno 1357 zahtjeva koliko ih je bilo i podneseno u vrijeme donošenja Zakona. Istodobno pored društava koja su sudjelovala u pretvorbi, u skladu s odredbama Zakona o revizijama, obuhvaćeno je

347 vlasničkih povezanih društava, a od početka primjene Zakona obuhvaćeno je 1981 vlasnički povezano društvo. Prema podacima iz sudskog registra u tijeku je ili je završen stečajni postupak u 345 društava ili 22,1 posto od ukupno revidiranih.

Ukupno je za 75 društava ili 4,8 posto ocijenjeno da su pretvorba i privatizacija provedeni u skladu s propisima. Obavljenom revizijom 1556 društava utvrđeno je 1936 nepravilnosti, a od ukupnog broja tih nepravilnosti njih 1215 nema obilježja nikakvih kažnjivih djela prema Zakonu o pretvorbi društvenih poduzeća i Zakonu o privatizaciji jer nisu bile propisane sankcije. Od preostalih 721 nepravilnosti za koje su propisana kažnjiva djela 271 ima obilježja kaznenih djela. Državni ured za reviziju podnio je 71 kaznenu prijavu a ranije su od drugih institucija podnesene 93 kaznene prijave za ista djela. Nakon donošenja novog Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima 203 nepravilnosti više nemaju obilježje kaznenih djela koja su bila u vrijeme kad su nastajale.

Revizijom elaborata o procjeni vrijednosti društvenog poduzeća utvrđeno je da je temeljni kapital društava nastalih nakon pretvorbe iskazan manje za ukupno 965 milijuna DEM. Odnosi se na imovinu koja nije bila uključena, na procjenu vrijednosti poduzeća gdje nije određena imovina bila uključena. U procjenu su bili uključeni građevinski objekti površine 89000 m² a ni 2,77 milijuna m² zemljišta, navela je, među ostalim, glavna državna revizorica.

RADNA TIJELA

Odbor za financije i državni proračun predložio je Hrvatskom saboru da prihvati ova izvješća. U raspravi je istaknuto da pokazatelji dobiveni analizom podataka za 287 društvenih poduzeća potvrđuju kao i u prethodnom razdoblju da procesom pretvorbe i privatizacije u većini slučajeva nisu ostvareni ciljevi utvrđeni člankom 1. Zakona o privatizaciji koji se odnose na brži gospodar-

ski rast, očuvanje produktivne zaposlenosti itd.

Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu nakon rasprave o ovim izvješćima predložio je Hrvatskom saboru da ih prihvati.

KLUBOVI ZASTUPNIKA

Klub zastupnika HDZ-a u vezi s ovim izvješćima predložio je Hrvatskom saboru sljedećih pet zaključaka: izvješća se prihvaćaju; obvezuje se Državno odvjetništvo RH da u roku od 60 dana Hrvatskom saboru dostavi

Obvezuje se Državno odvjetništvo RH da u roku od 60 dana Hrvatskom saboru dostavi izvješće o pokrenutim postupcima vezanim uz kaznena djela u pretvorbi i privatizaciji na temelju podnesenih prijava ili po službenoj dužnosti te o postupcima koji su pokrenuti po prijavama podnesenim Državnom odvjetništvu o zlorabama i protupravnim radnjama u postupku pretvorbe i privatizacije.

izvješće o pokrenutim postupcima vezanim uz kaznena djela u pretvorbi i privatizaciji na temelju podnesenih prijava ili po službenoj dužnosti te o postupcima koji su pokrenuti po prijavama podnesenim Državnom odvjetništvu o zlorabama i protupravnim radnjama u postupku pretvorbe i privatizacije; obvezuje se Hrvatska narodna banka da u roku 90 dana Hrvatskom saboru dostavi za svaku pojedinu banku izvješće o procesu osnivanja odnosno preoblikovanja banke u dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću koje je provedeno na temelju zakona o bankama i drugim financijskim organizacijama i o promjenama vlasničke strukture tih banaka; obvezuje se Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju bana-

ka da u roku 90 dana Hrvatskom saboru dostavi izvješće o provedbi sanacije i restrukturiranja banaka koje su sanirane prema odredbama Zakona o sanaciji i restrukturiranja banaka; obvezuje se Hrvatski fond za privatizaciju da u roku 90 dana Hrvatskom saboru dostavi očitovanje na izvješće Državnog ureda za reviziju o provedenoj reviziji pretvorbe i privatizacije te da dostavi izvješće o pokrenutim postupcima i poduzetim radnjama iz svoje nadležnosti u vezi s imovinom koja nije bila uključena u procjenu vrijednosti poduzeća u pretvorbi odnosno o primjeni članka 47. Zakona o privatizaciji te o drugim radnjama u vezi s ispravljanjem revizijom utvrđenih nepravilnosti u postupku pretvorbe i privatizacije.

Klubovi zastupnika SDP-a i HNS-a zajednički su predložili Hrvatskom saboru donošenje sljedećih zaključaka u vezi s ovim izvješćima; obvezuje se Hrvatski fond za privatizaciju i Hrvatski fond za mirovinsko osiguranje da u roku 90 dana dostave Hrvatskom saboru očitovanje na izvješće Državnog ureda za reviziju o provedenoj reviziji pretvorbe i privatizacije s posebnim naglaskom na uočene propuste za svako pojedino društvo kapitala; obvezuje se Vlada RH da u roku 90 dana Hrvatskom saboru dostavi prijedloge zakonskih rješenja kojima će se omogućiti obeštećenje RH za štete nastale u procesu pretvorbe i privatizacije s mogućnošću oduzimanja protupravno stečene imovine i poništenja nezakonito provedene pretvorbe odnosno privatizacije te da Saboru predloži novi zakon o privatizaciji koji bi propisivao i privatizaciju po EZOP modelu radi uspostavljanja radničkog dioničarstva u slučajevima za koje će zakon propisati njihovu opravdanost; obvezuje se Vlada RH da u roku 60 dana Hrvatskom saboru dostavi prijedlog zakonskih rješenja koja će obvezati poslovne banke na dostavu podataka o financijskim transakcijama u pretvorbi i privatizaciji za društva kapitala kod kojih su utvrđene nepravilnosti te da omoguće provođenje revizije pretvorbe banaka; obvezuje se Hrvatski fond za privatizaciju da Hrvatskom saboru dostavi podatke o

svim gotovinskim plaćanjima za kupnju dionica u postupku privatizacije te o slučajevima kada je izdavao suglasnost za zalaganje imovine poduzeća radi uzimanja kredita kojim su se kupovale dionice i udjeli tog poduzeća.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH u svom mišljenju navodi da je primila na znanje Izvješće o radu na provedbi revizije pretvorbe i privatizacije za razdoblje od prosinca 2003. do rujna 2004. i Izvješće o obavljenim revizijama pretvorbe i privatizacije.

RASPRAVA

Na sjednici Hrvatskoga sabora o ovim izvješćima uvodno je govorila glavna državna revizorica **Šime Krsić**. Provedbom ovih revizija Ured je izvršio zadaću koja mu je dodijeljena Zakonom na način da su nedvojbeno utvrđene činjenice vezane uz pretvorbu i privatizaciju svakog pojedinog subjekta i da je utvrđeno je li u tom procesu sve obavljeno u skladu s važećim propisima. O tome izvještavamo Sabor, rekla je, među ostalim glavna državna revizorica.

Zatim su riječ zatražili predstavnici klubova zastupnika.

Inventura pretvorbe i privatizacije

Dragutin Lesar (HNS) govorio je u ime **Kluba zastupnika HNS/PGS-a**. Zadovoljan je načinom izvještavanja završnog posla Državne revizije a iz izvješća zaključuje da je obavljen posao prema Zakonu. Želi vjerovati da je Zakon o reviziji donesen ne samo u interesu saborskih zastupnika nego i velikog očekivanja i interesa građana da se isprave nepravde u tom procesu i da oni koji su učinili nešto protuzakonito budu kažnjeni.

Čitajući ovaj dokument zastupnik je više pažnje dao zahtjevima za reviziju te naveo da je u prvoj grupi tih zahtjeva 377 bivših vlasnika nacionalizirane i oduzete imovine koji su tražili reviziju pojedinih slučajeva pretvorbe i privatizacije i očekivali njihovo poništenje

jer nisu sudjelovali u tom postupku. Iz izvješća se vidi da najvećem broju ovih očekivanja Državna revizija nije mogla zadovoljiti jer to nije ni bio njen posao, jer je to predmet drugih propisa i drugih tijela pa ne zna, kaže, hoće li time podnositelji tih zahtjeva biti zadovoljni.

Upravo zato što banke proglašavaju tajnama (famosni menadžerski krediti), a mnoge su otišle i u stečaj, iznimno je teško doći do bilo kakve informacije s tog područja pa je to vjerojatno i dio odgovora da je danas teško utvrditi tko je i na kakav način došao do određenog vlasništva ili položaja kojeg je naknadno stekao u društvu.

U drugoj grupi su mali dioničari, udruge dioničara te sindikati sa čak 601 zahtjevom za reviziju zbog nerealne procjene vrijednosti društvenog kapitala, prodaje imovine nakon pretvorbe, loše poslovne politike uprave, otplate dionica sredstvima trgovačkog društva, zapostavljanje malih dioničara i otkazi zaposlenicima te pitanja povrata sredstava uplaćenih za dionice. A što je Državna revizija mogla učiniti s onih 1900 nepravilnosti od kojih se 1200 nije moglo sankcionirati ni pokrenuti nikakav postupak jer u trenutku događanja stvari nije bilo obilježja kaznenog ni prekršajnoga sadržaja. Konstatirano je 38 slučajeva zastare i 21 slučaj za pokretanje kakvog takvog postupka. A vjerojatno bi broj pravomoćnih presuda bio 0,000 posto, rekao je dodajući da podatak o 75 slučajeva u kojima je pretvorba i privatizacija učinjena po svim našim zakonima zavrjeđuje da ga se nekoliko puta ponovi, rekao je, zastupnik.

Ponovio je podatke iz Izvješća o smanjenoj vrijednosti poduzeća u tijeku privatizacije za četiri milijarde DEM (nije to baš i neki novac, očito možemo izgubiti i veći novac), smanjenom

broju zaposlenih te imovini koja nije ušla u procijenjenu vrijednost tih poduzeća dodajući da su ti koji su skrivali tu zemlju i objekte morali imati velika skladišta da ih nitko nije vidio ni pronašao sve do ove revizije.

Ovo je inventura pretvorbe i privatizacije koja je počela ranih 90-tih godina i za koju je u fazi predlaganja ovog zakona ozbiljno upozoravano da se ovakvi rezultati mogu očekivati, da treba na vrijeme stati i početi ispravljati nepravdu koja se nanosi radnicima. Svi su ti zahtjevi bili odbijani s tvrdnjom da će se uspjeti oporaviti hrvatsko gospodarstvo, rekao je, među ostalim.

Velimir Pleša (HDZ) javio se zbog ispravka navoda predgovornika da sve ovo ništa nije vrijedilo i da je cjelokupni proces pretvorbe i privatizacije jedan veliki kriminal. Podsjetio je da je 2002. godine Vlada predgovornika, odnosno Odbor za financije čiji su članovi bili i njegova stranka u istoj ovakvoj raspravi donio zaključak da je neosporno da je provedeni proces privatizacije u konačnici dao pozitivne ekonomske rezultate. Pa zar je opet potrebno na temelju nekakvih izmišljanja kakva su se sada čula pokušati doći na vlast ili srušiti ovu vlast, reći za sve je kriv HDZ, pitao je.

Izvući pouke

Šime Prtenjača (HDZ) govorio je ime Kluba zastupnika HDZ-a. Ovo je službeno izvješće Državne revizije, uz namjeru da bude zadnje. S obzirom na to da obuhvaća razdoblje od donošenja Zakona zastupnik se osvrnuo na pitanje vlasništva i rekao da je tada zatečeno društveno vlasništvo, koje se prvi put pokušalo mijenjati krajem 80-tih a nastavljeno u hrvatskoj državi i velikim je dijelom utjecalo na kasniji proces pretvorbe, posebice privatizacije. U tom smislu Hrvatska je već u prvim godinama stvaranja hrvatske države nastavila proces privatizacije, nažalost, vrlo značajno i brzo u sektoru bankarstva ali i u drugim sektorima jer su se željeli postići određeni ekonomski, socijalni i politički ciljevi. S druge strane konačno opredjeljenje na tržišno gospodarstvo.

Slijedila je pretvorba i privatizacija prema tada važećim i mijenjanim zakonima. Naravno da svi mi koji nismo u tome sudjelovali u najmanju ruku smo sumnjali i bili nezadovoljni stanjem, rekao je, među ostalim. A sve počinje od toga da onaj koji je imao inicijalni novac ili je mogao doći do njega ipak je lakše od ostalih mogao sudjelovati u procesu pretvorbe pa i privatizacije. A upravo zato što banke proglašavaju to tajnama (famozni menadžerski krediti), a mnoge su otišle i u stečaj, iznimno je teško doći do bilo kakve informacije s tog područja pa je to vjerojatno i dio odgovora da je danas teško utvrditi tko je i na kakav način došao do određenog vlasništva ili položaja kojeg je naknadno stekao u društvu. Nažalost, mnoge su firme završile u stečaju, tu je i rok zastare pa imamo danas ovakvu situaciju.

Najviše je bilo očekivanja u vezi sa zahtjevima vlasnika radi povrata imovine, zatim, većina zaposlenika tražila je svoje pravo smatrajući da Revizija ima vratiti svima rješenja i očito da očekivanja ili nisu bila realna ili Zakon na temelju kojeg je Državni ured revidirao poslovanja nije ostvario ta očekivanja, rekao je, među ostalim zastupnik, govoreći i o podacima iz Izvješća (transformacija kapitala, tehnološko zaostajanje, broj zaposlenih, HFP itd). Izvješće na neki način dokazuje da je bilo određenih struktura vlasništva za koje država nije znala (zemljište, imovina) a i danas se slučajno ne događa da određena imovina, prvenstveno vojna ili druga, nije popisana.

Ne treba dvojiti, po mišljenju Kluba zastupnika HDZ-a o ovom procesu za koji smo se opredijelili – da li ćemo ići u tržišno gospodarstvo ili ćemo se vratiti u neko prošlo razdoblje općeg vlasništva socijalističke privrede. Držimo da je ovaj proces bolan ali da ga treba nastaviti i izvući pouke iz ovoga i pokušati zaštititi preostali dio društvenoga vlasništva, da privatno vlasništvo bude svetinja. Prema tome HDZ podržava odnosno prima na znanje ovo Izvješće, rekao je, na kraju zastupnik.

Potrebna novi oblik privatizacije

Pero Kovačević (HSP) najprije je u ime Kluba zastupnika HSP-a pohvalio glavnu državnu revizoricu i njenu ekipu na profesionalnom, stručnom i ozbiljnom radu. Kazao je da i ovo Izvješće govori kako je provedena pretvorba i privatizacija u Hrvatskoj objašnjavajući to primjerom jednog kasina u kojem se moglo kockati samo 200-300 odabranih osoba. Svakoj osobi je bio zajamčen dobitak bez obzira na to je li ili nije dala ulog, a ostalima je ulaz bio zabranjen.

Bez svake sumnje da je privatizacija nekada društvenih poduzeća bila najznačajniji društveni proces od osamostaljenja Hrvatske do danas. Zakon o privatizaciji a još više njegova provedba s pravom su ogorčili brojne uposlenike i sve građane Hrvatske, u prvom redu zato jer se veći dio hrvatskoga procesa privatizacije odvijao u ratno doba kad je nemoguće očekivati dolazak pravih investitora već se s pravom moglo očekivati ulazak špekulativnog kapitala, a uz to glavnina naših građana bila je na bojišnici ili prognana, rekao je, među ostalim. Bilo je to i vrijeme bezobzirnih pojedinaaca koji su upravo u tim okolnostima poželjeli doći do velikog kapitala koji je radi loše zamišljenog procesa privatizacije doslovce ležao na cesti. Sam proces privatizacije temeljio se na pretpostavci da će novi vlasnici biti investitori koji će preporoditi tvrtke, firme, poduzeća koja su kupili a još je strašnija pretpostavka da privatno vlasništvo samo po sebi jamči bolje poslovanje. Nažalost, u 64 posto poduzeća novi vlasnik nije obavio ulaganja na koja se obvezao ugovorom o privatizaciji naveo je, među ostalim, podsjećajući da revizijom nisu obuhvaćene banke koje su odobravale menadžerske kredite na neviđeno, osim uz politička jamstva. Banke su kredite napumpavale nereálnim kamatama te ih pretvarale u vlasničke udjele poduzeća, koji su često u besćenje prodavani kada bi takva banka radi niza nerazumnih poteza i sama bankrotirala.

Hrvatski porezni obveznici sanirali su sve te banke koje su nakon sanacije prodane, znači sve na trošak hrvatskih građana. Očito je da je ovakav proces privatizacije djelovao destabilizirajuće i na hrvatsko gospodarstvo i na samu hrvatsku državu te je krajnje nevjerojatno da su svi slučajevi privatizacije mirno prepušteni zastari. Bogaćenje na rubu zakona na teret hrvatskih građana i hrvatske države nije i ne može biti djelo koje se može samo tako oprostiti i zaboraviti. Zato je ključno iz ovih nalaza Državne revizije izvući nedvojbeni zaključak da su očekivani rezultati ovako provedene privatizacije potpuno izostali, da su katastrofalni, broj zaposlenih praktički je prepolovljen da su omogućili bogaćenje 200-300 osoba koje sada žele tako nelegalno stečeno ozakoniti i traže uspostavu pravne države.

Samo dioničarstvo ovakvom privatizacijom uopće nije dobilo zamah, danas su zaposlenici i bivši zaposlenici natpolovični vlasnici u samo 13 posto poduzeća (na početku u 36 posto), naveo je, među ostalim.

Hrvatskoj treba novi oblik privatizacije odnosno privatizacija na leasing po kojoj novi vlasnik ne bi mogao postati stvarni vlasnik dok ne obavi obećana ulaganja. Hrvatskoj je potreban i zakon o ovjeri vlasništva u trgovačkim društvima jer je doista nedopustivo svako daljnje trgovanje nezakonito stečenih dionica odnosno u onim slučajevima u kojima je revizija privatizacije ukazala na to. Nas pravaše i hrvatsku javnost zanima (žalosno je da ovoj raspravi nisu nazočni predstavnici Vlade) što se smatra pod "primiti izvješće na znanje" i što će Vlada učiniti u ovom dijelu. Za nas pravaše krađa u pretvorbi i privatizaciji nije riješena, za nas nema zastare za pretvorbu i privatizaciju, za krađu i osiromašenje hrvatskih građana.

Prema tome poduzet ćemo zakonske odgovarajuće inicijative jer to od nas očekuje hrvatski narod i nećemo biti ti koji će se boriti za pravnu državu za ove koji hoće to nezakonito stečeno sada ozakoniti i uspostaviti vladavinu prava. Vladavina prava da, pravna država da ali da svi imaju ista pravila ponašanja

i da oni koji su ovo stekli ne mogu više time gospodariti, rekao je na kraju.

Nešto se mora učiniti

Mi smo s jedne strane zadovoljni s ovim Izvješćem Državnog ureda za reviziju a s druge pomalo tužni, rekao je mr.sc. **Mato Arlović (SDP)** govoreći u ime Kluba zastupnika SDP-a. Naime, dobili smo jedan pregled rezultata pretvorbe i privatizacije u RH u najvećem dijelu trgovačkih društava nastalih pretvorbom i privatizacijom. Na temelju loših zakona ("izraz grijeha struktura") koji su uređivali ovo područje u veoma nepogodnom trenutku u praksi se još lošije ponašalo tako da način primjene tih zakona vrvi od nezakonitosti (prijestupi, prekršaji, kaznena djela) a o moralnosti nema potrebe posebno govoriti, rekao je.

Pitanje je ovog Parlamenta, njegove moralne, političke i ustavne pozicije i kao predstavnika građana, države i vladavine prava što će učiniti.

Ako se od 1556 poduzeća odnosno trgovačkih društava za samo njih 75 (pet posto) dobilo stajališta da su se u pretvorbi i privatizaciji u cijelosti poštivali zakoni onda se sasvim jasno postavlja pitanje gdje smo mi to zapravo s pretvorbom i privatizacijom došli. A to pokazuju podaci iz ovog Izvješća i porazni su za gospodarsko socijalnu sliku, počevši od toga da je smanjen broj srednjih i velikih poduzeća kako bi se brže došlo do imovine, da je smanjen broj zaposlenih do smanjenja vrijednosti kapitala - i potpuno je jasno da se nešto ozbiljno mora učiniti.

Iz podataka se pokazuje da suprotno Zakonu jedan velik segment, kompletan sektor koji se odnosi na bankarsko financijsko poslovanje, osiguravajuća društva uopće nije obuhvaćen revizijom i treba razmisliti što nakon toga. Naime, Zakonom je izričito propisano da će

banke biti obuhvaćene revizijom po sili zakona. Postoji Zakon o sanaciji banaka iz 1991. 1994. godine, po kojem su se itekako banke sanirale i pretvarale, tu je i Zakon o bankama, pa zašto se to nije obuhvatilo. Sasvim sigurno trebamo tražiti produljenje roka za obavljanje daljnje revizije i da Ured obavi i ovaj dio revizije i da dodemo do punih istinitih podataka.

No kad se sve sabere otvara se teško pitanje – što činiti. Mi iz ondašnje i sadašnje oporbe možemo imati moralnu i političku satisfakciju jer smo tvrdili da je revizija, pretvorba i privatizacija obavljena na nemoralan pa i protuzakonit način, da je štetna, da su pojedinci iz toga izvlačili imovinu te da nije ostvarila ciljeve koje želimo - nova radna mjesta, da usvaja nove tehnologije i da ostvari bolji život za građane.

U toku svega toga povremeno su doneseni zakoni koji su trebali osigurati zapravo funkcioniranje takvog stanja no nisu išli za tim da se, primjerice, produže rokovi zastare kod kaznenih djela, da se iz zastare izuzmu ovakva djela koja su nastala u pretvorbi i dok se ne obavi revizija. Dapače, oni su išli u prilog stvaranju uvjeta, koji bi se najlakše mogli definirati tezom (zastupnika Rojsa) "tko je jamio, jamio" nikom ništa.

Zastupnik javno pita, u ime Kluba zastupnika SDP-a imamo li pravo ostati na tezi "tko je jamio, jamio" nakon što smo dobili spisak odnosno stvarno stanje koje je proizašlo iz pretvorbe i privatizacije i po kojem je jasno da je u pravilu izvršena nezakonito, osim u pet posto slučajeva. Imamo li moralno, političko i ustavno pravo kao Parlament ostati na ovom pitanju ili zauzeti stav koji nam Vlada RH šalje u svom mišljenju da se Izvješće prima na znanje, pitao je zastupnik. Tko ima pravo prešutno ozakoniti nezakonito stečenu imovinu, opljačkanu imovinu ovog naroda i ove države, pitao je još odgovarajući kako on misli nitko.

Pitanje je ovog Parlamenta, njegove moralne, političke i ustavne pozicije i kao predstavnika građana, države i vladavine prava što će učiniti. Tamo gdje postoje elementi i mogućnosti da se izvrše određene istrage, kažnjenja,

gonjenja itd. neka to obave državna tijela, ali ostaje što mi moramo učiniti. Ne možemo priznati nelegalno stečenu imovinu i nelegalno uspostavljene kapitaliste u Hrvatskoj. Mi smo za četiri godine vlasti donijeli zakon koji je omogućio da se utvrdi ovo stanje i sad više ne možemo reći da je to proizvoljna ocjena komunjera.

Mi iz SDP-a prihvaćamo ovo Izvješće i tražimo da Sabor pokrene postupak kako će na temelju ovog Izvješća ispraviti navedenu štetu svima, ne samo pojedinim trgovačkim društvima i radnicima koji su bili u tim poduzećima. Sabor ima mogućnosti i obvezu i mora zakonima stati na kraj ovom golemom polipu, karcinomu u nastanku suvremenog građanskoga, socijalno-tržišnog društva u RH.

Moramo i jasno naznačiti što učiniti s bankarsko-financijskim sustavom i mi iz SDP-a smatramo da na temelju važećeg Zakona o reviziji pretvorbe i Zakona o državnoj reviziji, mora se izvršiti revizija i tog sustava. Što prije treba pripremiti izmjene i dopune Zakona o reviziji pretvorbe (uredba nije dovoljna) i produžiti rok najmanje do kraja godine kako bi Državna revizija obavila i taj dio posla i da istina izađe na vidjelo. Ako ovo ne razriješimo to će nas godinama proganjati kao generaciju i stalno će nas dovoditi u socijalne napetosti i socijalne sukobe između onih koji imaju i onih koji nemaju, rekao je zastupnik na kraju zahtijevajući u ime Kluba zastupnika SDP-a da Sabor po potrebi formira posebnu radnu grupu koja će pripremiti potrebne pravne instrumente da se ovo pitanje riješi u korist hrvatskih građana i hrvatske države.

Jure Bitunjac (HDZ) javio se radi ispravka netočnog navoda predgovornika da su "Zakoni o pretvorbi i privatizaciji doneseni radi stjecanja imovine od strane pojedinaca". Čudno mu je da jedan političar i vrsni pravnik tako može govoriti poglavito zbog toga što u svom mandatu koalicijska Vlada nije promijenila Zakon o privatizaciji nego je zapravo kroz usmjerene stečajeve privatiziralo ono što nije bilo privatizirao i to, po procjeni zastupnika, ponekad i po političkoj podobnosti.

Niz nepravilnosti i kaznenih djela

Franjo Piplović (DC) iznio je o ovim izvješćima stajalište Kluba zastupnika HSLS-a i DC-a. Izvješća zaslužuju sve pohvale i DC zahvaljuje na uloženom trudu. Zaključci iz izvješća o radu na provedbi revizije pretvorbe i privatizacije izvedeni su na temelju preciznih podataka čime ukazuju na niz nepravilnosti ali i kaznenih djela učinjenih tijekom pretvorbe i privatizacije. Mora se konstatirati, rekao je zastupnik, da je Zakon o reviziji pretvorbe i privatizacije bio nažalost samo veliki mjehur od sapunice koji je trebao stvoriti sliku o izvršavanju obveza koje je prošla Vlada utvrdila svojim programom od 2000. do 2003. godine. Mjehur se rasprsnuo i ostaje samo gorak okus i još jedno veliko razočaranje.

Ako se izuzmu subjekti za koje su podnesene kaznene prijave Državnom odvjetništvu analiza uzroka učinjenih nepravilnosti je nužna kao podloga za poduzimanje mjera i potrebnu izmjenu zakonske regulative. Naime, protiv svih subjekata kod kojih su revizijom utvrđene nepravilnosti s kažnjivim obilježjima i obilježjima privrednog prijestupa i prekršaja trebalo bi zatražiti hitno provođenje postupaka Državnog odvjetništva i MUP-a te od njih zatražiti izvješće o stanju i poduzetim aktivnostima protiv subjekata koji su sudjelovali ili su bili umiješani u njihovo činjenje (to je i smisao zaključka koji će povodom ove točke dnevnog reda predložiti ovaj Klub zastupnika, najavio je zastupnik. Nema nikakvih saznanja, dodao je zastupnik, što je učinjeno temeljem dosadašnjih šest izvješća o ovim revizijama koji su razmatrani u Hrvatskom saboru odnosno što je poduzeto u sankcioniranju uočenih nepravilnosti, naglasio je dodajući da je dio uočenih nepravilnosti ušao u zastaru i da pravda nije zadovoljena.

Ostaju za analizu nepravilnosti koje su posljedica objektivnih okolnosti, vremenskih komponenata koje su nastajale, loših zakonodavnih rješenja te zate-

čenog gospodarskog stanja, rekao je podsjećajući, među ostalim, da se od 1556 društvenih poduzeća 85 nalazilo na ratom okupiranom području, 312 na ratom zahvaćenom području a 572 poduzeća iskazala su da je zbog prekida suradnje s poslovnim partnerima iz drugih republike bivše države izgubilo tržište što je izravno utjecalo na smanjenje njihovih poslovnih rezultata. Osvrnuo se i na smanjenje njihovog temeljnog kapitala rekavši da je to posljedica i prakse HFP-a koji pri prodaji poduzeća u svom vlasništvu smanjuje tu vrijednost na tržišnu vrijednost kako bi ih lakše i brže prodao ili kada služe za namjeru potraživanja po izvedenim radovima u obnovi.

Zastupnik je govorio i o smanjenju malog dioničarstva kao stalnoj i općenitoj pojavi i razlozima tome, stečajevima i likvidacijama, amnestiranim brodogradilištima i PIK-ovima.

Na kraju je zaključio da je Državni ured za reviziju uspješno obavio svoj zadatak i predao izuzetno dobro sastavljena izvješća. Zbog predizbornih obećanja bivše Vlade krenulo se u golem i nažalost bezvrijedan posao bez ikakvih rezultata. Niti su kažnjeni prekršitelji a nisu ni sanirane posljedice za zaposlenike i oni su uglavnom na biroima ili negdje sami traže način kako preživjeti.

Vlada bi trebala predložiti izmjene zakonskih rješenja te poduzeti mjere kojima će se spriječiti daljnja pojava objektivno uvjetovanih negativnih posljedica u postupcima privatizacije, rekao je na kraju.

Za radničko dioničarstvo

Željko Pecek (HSS) navodi, govoreći u ime Kluba zastupnika HSS-a da je ovo Izvješće izvanredan presjek i kroničar onoga što se događalo posljednjih petnaestak godina. Krenulo se, kaže, od nekadašnjih društvenih poduzeća i u ono vrijeme se vjerovalo kako je ta društvena imovina dana na upravljanje i kako je u funkciji boljitka svih onih koji su u tom poduzeću. Nakon 90. očito se događa jedna nova nacionalizacija u kojoj su oni koji su radili u tom društvu i koji

su ga razvijali bili prisiljeni opet kupiti ta društva. Međutim, odabrali smo krivi model a očito i krivi zakonski okvir za privatizaciju, naveo je, među ostalim. Smatra da je posebno katastrofalno kolika imovina nije bila uključena u pretvorbu ili je bila po manjoj vrijednosti, da je karakteristično da su neki radnici ostali bez mogućnosti kupnje (INA; HEP; Hrvatske pošte), te da u Izvješću nema podataka gdje su završile silne milijarde s kojima su baratali u mirovinskom osiguranju jer je dio dionica koje je Fond prodavao završilo u Fondu za mirovinsko osiguranje. O tome bi se trebao očitovati Fond za mirovinsko osiguranje a Fond za privatizaciju o ovom izvješću. Najveći gubitnici u ovom procesu pretvorbe i privatizacije su prije svega branitelji i invalidi Domovinskog rata, izgubili su i umirovljenici, zaposleni, mali dioničari. Država je pokušala ulagati i revitalizirati neka poduzeća, uložila je 8,8 milijardi kuna, nažalost, 22 posto tih poduzeća ipak je otišlo u stečaj, a uspješna revitalizacija ili sanacija obavljena je samo za sedam poduzeća.

Zakon o reviziji pretvorbe i privatizacije donijet je prekasno i, kaže zastupnik, uvjeren je da se ništa nije događalo slučajno pa ni donošenje tog Zakona u 2001. Zakon o sprječavanju pranja novca donijet će tek 1998. i tada su već sve transakcije bile obavljene, plaćanja su bila gotovinom a financijske transakcije koje su se vršile putem banaka proglašene su poslovnom tajnom banaka (još uvijek je tako), rekao je među ostalim. Najstrašnijim podatkom iz ovog Izvješća drži da je 1,5 milijardi DEM ratna šteta u gospodarstvu a 3,9 milijardi DEM šteta od privatizacije kroz manji temeljni kapital. Znači imali smo 2,5 puta veće štete od privatizacije nego što smo imali ratne štete na gospodarstvu.

Mi u HSS-u zauzimamo se i za zaključak da je potrebno jedno kvalitetnije, odgovornije upravljanje nekretninama u vlasništvu države, rekao je ponovivši staru tezu HSS-a da je Hrvatskoj potreban jedan fond koji će upravljati ukupnom državnom imovinom. Ne podržava, kaže, ni prodaju koja se događa po

nečijem drugom diktatu, nego da prodajemo kad mi odlučimo i po modelu o kojem odlučimo. HSS se zauzima za ESOP program, radničko dioničarstvo koje je zamrlo i morali bismo ga aktivirati kao prioritet. Zauzimamo se i da se završi s revizijom svih. U procesu privatizacije i pretvorbe jedino je Državna revizija odradila dobro svoj posao, zakazale su sve vlade, mi u Saboru, i vjerojatno ipak nešto možemo napraviti u tome. Zastupnik vjeruje da to ne bi smjelo zastarjeti i o tome treba vjerojatno odlučiti u Saboru a za to postoji dobra volja. Jer, svi ovi predmeti o kojima govori Revizija imaju svoje ime i prezime i možda ne mogu biti zakonski sankcionirani ali se vjerojatno može riješiti povrat imovine koju su uzeli od države ukoliko donesemo zaključke o potrebnoj izmjeni zakona, rekao je na kraju.

Krupna nepravda

Ratko Gajica (SDSS; zastupnik srpske nacionalne manjine) u ime Kluba zastupnika SDSS-a istaknuo je da je ovo stručno napravljen materijal, da je dobar i da ga treba podržati no to je jedna strana medalje. On upućuje da kao građani moramo biti nezadovoljni i da je vrlo rašireno mišljenje među ljudima da su prevareni. Zatim, govorimo o nečemu o čemu ne znamo bitne činjenice pogotovo o reperkusijama i učincima privatizacije, rekao je zastupnik dodajući da ima dojam da se u ovom ratuje s vjetrenjačama. Postoji i proturječnost jer u Izvješću stoji da je jedan od ciljeva pretvorbe bio zaštititi Ustavom zaštićene vrednote pravog poretka i javnog morala, a da se u isto vrijeme može izvući zaključak da je pretvorba izvršena poštujući zakonska pravila koja su za to vrijedila, ali da je urađena nepošteno.

Tu se radi o nečemu što je ostalo kao rep i krupna nepravda koja ne može pasti na leđa Ureda za reviziju, jer bi to značilo da je Ured morao uraditi nešto što nije moguće. Nadalje, kao da je ovom revizijom i Izvješćem stavljena točka na ovaj proces a zastupniku se čini da

se radi o točki na i. Ilustrirao je to primjerom da je 1995. godine jedan čovjek postao vlasnikom poljoprivredne zadruge a da nikad nije bio u tom mjestu gdje je zadruga i da ništa nije u nju uložio. Kao vlasnik osnovnih sredstava dignuo je kredit (primjerice, 100 000 DEM) i za to upisao hipoteku na tu zadržnu imovinu, koja je zbog nevraćanja kredita postala vlasništvo banke. To sada nikoga ne zanima a ako je revizija završena neće ni zanimati, naveo je, među ostalim, zastupnik.

U procesu privatizacije i pretvorbe jedino je Državna revizija odradila dobro svoj posao, zakazale su sve vlade, mi u Saboru, i vjerojatno ipak nešto možemo napraviti u tome.

Ljudi koji su stvarali te vrijednosti nisu imali nikakvu mogućnost da bilo što o tome kažu (prošao je rok) i zato će zastupnik, kaže, dignuti ruku za ovo Izvješće ali s uvjerenjem da radi nepravdu.

Stimulirati malu privredu

U ime Kluba zastupnika IDS-a **Damir Kajin (IDS)** govorio je šire o posljedicama privatizacije a na početku naglasio da izgleda da je sve pokriveno zastarom i zakonom. Tajkuni koji su sudjelovali u tome danas su stupovi društva, njima se sigurno neće ništa dogoditi. Onaj tko misli kotač vratiti na početak taj je naivan, to 2005. jednostavno neće biti moguće. Tko će vratiti 300,400 000 radnih mjesta, tko će ispraviti nepravdu stotinama tisuća ljudi, tko će tehnološki obnoviti zemlju, tko će vratiti novac zarađen kroz tu pretvorbu, a potom potrošen na opernom balu u Zagrebu, tko će tvrtke koje su promijenile vlasnika vratiti u prvotno stanje. Što ćemo s bankama, poglavito onima koje su promijenile vlasnika i danas njima upravljaju stranci. Pitao je još tko može provesti nacionalizaciju 2005. godine, zašto nisu

posebno oporezovani oni koji su sudjelovali u pretvorbi te rekao da bi volio da se sve to vrati natrag, no u to više ne vjeruje.

Naveo je i da je malo ili gotovo ništa postignuto od zacrtane osnovne razvojne političke strategije RH iz Zakona o privatizaciji iz 1996. – brži gospodarski rast, tržišni uvjeti poslovanja, zaposlenost, tehnološka modernizacija hrvatskoga gospodarstva, itd. – o čemu govore i podaci o izgubljenih 368 000 radnih mjesta, ostaci od 1556 društvenih poduzeća, iako je istina da nije samo pretvorba ili privatizacija uzročnik kraha hrvatskoga gospodarstva.

Zapošljavanje će se u ovom času u ovoj zemlji događati isključivo u malim poduzećima s do 50 radnika i stoga bi tu malu privredu trebalo stimulirati. Primjerice, Istra je 2001. godine imala 11 195 nezaposlenih i 69 000 radnih mjesta a krajem prošle godine 6082 nezaposlena i oko 75 000 radnih mjesta i nova radna mjesta otvorena su ne u "Rivijeri", "Jadran turistu", "Uljaniku" već u malim poduzećima i to velim poticajnim sredstvima.

Hrvatska je prošla gospodarsku tranziciju pa tko ima tko nema teško da će tako skoro u ovoj zemlji imati. I svi oni koji imaju bavit će se s nama u Saboru, s članovima Vlade, između ostalog kupujući vrijeme da sve te zastare prođu i da na taj način sebe i svoje zaštite. Nije sporna pretvorba na temelju zakona već samo jedno, kako su ta gospoda 1991/92. došla do novca. Stoga su svi naši zakoni o reviziji i pretvorbi luk, voda i romantika (citat zastupnika Kovačevića). Ono što je suštinski važno, privatizacija banaka, ovo Izvješće ne govori a ako je netko zainteresiran za reviziju bankarskoga sustava odnosno banaka onda je to IDS. Jedan od razloga za to je da se dođe do odgovora zašto su neke banke sanirane, druge ne, kako su neki tajkuni kupnjom poduzeća suvlasnika banaka preuzimali banke, primjerice Istarsku, koja je valjda jedna od rijetkih koja nije sanirana proračunskim novcem, naveo je više govoreći o tome kako su banke "ulazile" u poduzeća na temelju tzv. revaloriziranih i napuhanih kredita i

famozne odluke VONS-a iz 1996. itd. U Istri su najveći vlasnici turističkih kuća bile banke i one nisu svoje udjele vratile Agenciji za sanaciju banaka već su ih prodale ili drže kontrolne pakete. Interesantno je da je sve to Državna revizija proglasila ništavnim, međutim, kasno jer su prije nalaza revizije promijenjeni vlasnici i tu je priči kraj.

Nema danas onog koji će otvoriti tu Pandorinu kutiju i onaj koji bi to učinio izolirao bi Hrvatsku jer bi dokazao da kapital u Hrvatskoj nije siguran. Nažalost, to je jedna velika hrvatska tragedija jer ovo što Državna revizija čini danas čini s deset godina zakašnjenja. Čak bi se usudio reći, veli, da je ovo na neki način beatificiranje onih postupaka koji su započeli početkom 90-tih. Tragedija je da su se neki na temelju normalnih zakona obogatili i da su danas milijarder i ona generacija koja je stvarala tu imovinu od Drugog svjetskog rata ostala je prikraćena za nekih 40, 50 mirovina.

Klub zastupnika IDS-a rado bi se pridružio inicijativi koju je iznio zastupnik mr.sc. Arlović da se pokuša "revidirati" način na koji su pojedinci stjicali ta poduzeća ali zastupnik se boji, kaže, da od toga neće biti mnogo.

Zatim se prešlo na pojedinačnu raspravu.

Još uvijek vremena za izmjenu Kaznenog zakona

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) kaže da se teško može prigovoriti ovom Izvješću, dok Vlada na ovaj golem posao daje mišljenje "primila na znanje" i kao Poncije Pilat oprala ruke od jednog posla za koji želi da se što dalje od njezinih ingerencija provede. Na takav način Vlada je pokazala jednu nevideću ignoranciju, minorizaciju golemog truda i golemih državnih sredstava koja su pratila taj posao, a koji nije bio sam sebi svrha već da bi olakšao posao drugih tijela i u kojem je poduzet značajan napor da se sastave kaznene prijave.

Dobar dio mogućih postupaka već je zastario ali kako se upravo imao u vidu taj golem posao nakon par godina predlagana je značajna izmjena Kaznenog

zakona upravo na tragu očekivanja građana, njihovog ogorčenja, produljenje zastarnih rokova. No znamo kakva je bila sudbina tog zakona i da tadašnja oporba, a današnja vlast, nije htjela glasovati za taj zakon. Predlagali smo i zakon o tzv. jednokratnom kaznenom porezu koji je glatko odbijen no ako je bio loš trebalo je ponuditi nešto drugo, navela je, među ostalim zastupnica, dodajući da očitoma nema volje da se bilo što u tome učini.

To nije dobro ni za koga, ni za koju političku opciju, to nije dobro za Hrvatsku jer ako nije uspostavljena pravda to je trajni izvor nestabilnosti društva, naglasila je podsjećajući da će Klub zastupnika SDP predložiti određene zaključke. Zastupnica misli da vlast još uvijek ima vremena predložiti promjene u Kaznenom zakonu i produljenje zastarnih rokova.

Pljačka, zastara ...

Nenad Stazić (SDP) navodi da zastupnici u Saboru sedmi put slušaju i čitaju izvješće Revizije, jedno te isto –nepravilnosti, kaznena djela, prekršajna djela, gubitak radnih mjesta. Sada vidimo da je u postupku privatizacije nestalo 386 000 radnih mjesta i da ga nije bilo Hrvatska bi bila, kaže, zemlja pune zaposlenosti.

Za nestanak kapitala u tom postupku zastupnik naglašava da novac nema svojstvo alkohola pa da ispari i da ne može nestati već samo može promijeniti vlasnika. To se dogodilo u privatizaciji i neka društvena vrijednost pretočila se u privatne džepove, jednostavnije rečeno, došlo je do pljačke. Druga bitna karakteristika izvješća Revizije je zastara. Bivša Vlada obećala je reviziju pretvorbe i privatizacije i to obećanje je ovim Izvješćem ispunjeno, naglasio je dodajući da za građane revizija znači nešto drugo i da su podrazumijevali pljačkaše u zatvoru za imovinu koja je tom pljačkom stečena.

Javnost je očekivala i imena jer iza svake od ovih privatizacija stoji neko ime. Privatizacija je obavljena u vrijeme rata što je, kaže, najgori cinizam jer su neki išli u rat a drugi u pretvorbu. Sada

se postavlja ozbiljno pitanje što učiniti (predlagala su se rješenja poput jednokratnog poreza). Parlament je zakonodavno tijelo, osmišljava zakonska rješenja i može biti rješenja ako ima političke volje, rekao je zastupnik i ujedno postavio takvo pitanje. Najodgovornija je tu parlamentarna većina koja čini Vladu i ne možemo samo ovako ovo primiti na znanje, ili rezignirati kao zastupnik Kajin već treba donijeti posebne zakone. Amerika, zemlja s vrlo visokim standardima u zaštiti ljudskih prava nema zaštite ljudskih prava za teroriste. Privatizacija u Hrvatskoj bila je terorizam i prema njoj treba tako pristupiti i odnositi se jer sve drugo bilo bi odobravanje i legalizacija pljačke.

Vlado Jelkovic (HDZ) replicirao je na navode predgovornika i zastupnice Antičević-Marinović kojim, kaže, optužuju tadašnju parlamentarnu većinu i na nju prenose odgovornost što neki zakon, konkretno Kazneni, koji je u sebi sadržavao produljenje rokova zastare, nije donesen. Za donošenje bilo kojeg zakona odgovorna je parlamentarna većina a zašto oni kad su bili na vlasti tu većinu nisu mogli osigurati to je drugo pitanje. **Nenad Stazić (SDP)** odgovorio je, među ostalim, da je taj Kazneni zakonski prijedlog srušen iz formalnih razloga jer da nije donesen kvalificiranom većinom, a da za tu većinu odgovornost snosi i oporba.

Pokušati sanirati štete

Slavko Linić (SDP) smatra da saborski zastupnici moraju iskazati poštovanje prema ovom obavljenom poslu Ureda za reviziju jer kad je počeo s radom nije bio ekipiran ni kadrovski niti tehnički, pa zastupnik ocjenjuje da je u kratkom vremenu obavljen dobar posao i da nitko u Saboru nije našao ni jedne zamjerke.

Zastupnik smatra da je parlamentarna vlast s ovim s okončanim izvješćem, koji daje dosta elemenata, u stanju donijeti potrebne odluke po kojima će kao zakonodavna vlast pokušati sanirati ove nastale štete. U biti se mora poručiti građanima da Ured za reviziju nije prava

adresa koja će sankcionirati ili sanirati štetu i da su ipak prave adrese za to izvršna, parlamentarna i sudska vlast. Očito da institucije države s te razine trebaju odlučiti vrlo jasno što su sada naši potezi, rekao je, među ostalim. Evidentno je da je porezni sustav oružje i parlamentarne vlasti u obračunu s ovim negativnim posljedicama. Morali bismo jasno reći da je postupak revizije pretvorbe i privatizacije dao točno stanje što se dogodilo, imena uspješnih i neuspješnih, imena onih koji su se okoristili i koji su uništavali i koji su bili negativna strana pretvorbe i privatizacije. Temeljem ovog Izvješća Sabor ima moć donošenja izvanrednih zakona a najveća tragedija će biti ako donese isti zaključak kao Vlada, rekao je na kraju.

Malverzacije trebaju sankcionirati sudovi

Zastupnica **Ruža Lelić (HDZ)** podsjetila je na pojedine sekvence iz privatizacije u Županji i ovom dijelu Posavine. Brojna poduzeća koja su bila oslobođena na Županjku banku završila su u stečaju. U tim su poslovima značajnu ulogu imali stečajni upravitelji koji su i sami bili zaposlenici ovih tvrtki. Pojedina poduzeća uspjela su svojim djelatnicima osigurati plaće, te otvoriti mogućnost preustroja. Oni stečajni upravitelji koji su dolazili iz Osijeka, nisu bili toliko uspješni, pa je i ono malo imovine često bilo rasprodano. Neki zaposlenici iz "Lužnjaka" i danas potražuju neispunjene obveze. Sve u svemu, u prošlosti je bilo dosta propusta i promašaja i od radnika i sindikata, a dosta problema došlo je i zbog rasprodaje dionica pojedinim tajkunima i tobožnjim poslovnim ljudima. Potrebno je da sami zaposlenici i sindikati budno prate poslovna zbivanja u svojim poduzećima. Istovremeno je dobro podržavati radničko dioničarstvo, jer je proces privatizacije ukazao i na nedostatak poslovne discipline. Malverzacije i privatno bogaćenje mimo zakonskih normi trebalo bi sankcionirati, pa je dobro što se rok za reviziju produžio do rujna ove godine. U procesu privatizacije značajno se smanjio broj zaposlenih,

a samo je 15% od 556 analiziranih društava praktički ostvarilo ciljeve razvojnog programa. Ohrabruje pomoć Vlade zaposlenicima "Goričanke" jer se osjetila potreba za čuvanjem postojećih, kao i otvaranjem novih radnih mjesta. Dvojbena je ocijenila inicijativu oko uvođenja "kaznenog poreza", držeći da bi se time omogućila i svojevrsna legalizacija nezakonitih radnji u procesu pretvorbe i privatizacije. Analizirala je zatim mogućnosti zakonskog sankcioniranja prekršitelja, ocjenjujući da su tu mjerodavna državna odvjetništva i sudovi. U poslovanju revidiranih poduzeća, u periodu do rujna 2004. godine, utvrđeno je čak 1.936 nepravilnosti. Sumnja se da čak 271 nepravilnost ima obilježje kaznenog djela, a deset obilježja privrednog kriminala. Imajući na umu sporost sudskog sustava, potrebno je zvesti red na ovom području. Proučavanje opširnog izvješća Državne revizije upućuje da je ovaj materijal sačinjen stručno i korektno pa bi ga se moglo prihvatiti.

Pojedina poduzeća uspjela su svojim djelatnicima osigurati plaće, te otvoriti mogućnost preustroja.

Na kraju je istaknula i potrebu da se vrate jamstva i posudbe koje je Vlada Republike Hrvatske na temelju zauzetih kriterija dala pojedinim poduzećima.

Ne smije se prihvatiti legalizacija pljački u pretvorbi

Zastupnica **Dragica Zgrebec (SDP)** uputila je repliku na iznijetu ocjenu kako bi se usvajanjem Zakona o jednokratnom porezu na imovinu, legalizirale nezakonitosti u pretvorbi i privatizaciji. Istaknula je da čak 1215 od 1936 utvrđenih nepravilnosti nema obilježje kaznenog djela, a najveći broj prijava već je zastario. Zastara i propisi koji ne kažnjavaju nepravilnosti zapravo legaliziraju pljačku u pretvorbi. Mi smo predložili da predmet oporezivanja bude

imovina koja je stečena izravno i neizravno iz izvora koji se ne mogu utvrditi u postupku oporezivanja valjane imovine.

Tako bi primjerice najniža stopa bila 35%, a najviša bi se kretala s fiksnim iznosom od plus 80% poreza. Odgovor na repliku dala je zastupnica Ružica Lelić jer i dalje smatra da jednokratni porez ne bi bio dobar zbog već navedenih argumenata. Ujedno bi se morali precizno utvrditi i svi raniji postupci, pa je neizvjesno kako bi se zakon provodio. Kaznena djela ne bi trebala ići u zastaru, a zakonski propisi trebali bi omogućiti odgovarajuće sankcioniranje.

Zalaganjem protiv jednokratnog poreza pomaže se onima koji su svoju imovinu stekli mimo zakonskih propisa.

Drugu repliku na izlaganje zastupnice Lelić uputio je zastupnik **Miroslav Korenika (SDP)**. On pak smatra da se djela koja su dospjela u zastaru ne bi mogla retrogradno sudski progoniti. Zalaganjem protiv jednokratnog poreza, pomaže se onima koji su svoju imovinu stekli mimo zakonskih propisa i omogućava im se da ostanu nekažnjeni. Zakon koji je u proceduru poslao SDP omogućuje državi da na relativno bezbolan način namiri štetu koja je nastala. Zastupnica Lelić odgovorila je i na ovu repliku, upozoravajući da su pojedina poduzeća u međuvremenu promijenila nekoliko vlasnika. Ove je stvari bolje rješavati uobičajenim sudskim postupcima, a ne neizravno stimulirati na nova kaznena djela.

Privatizacija je provedena u periodu rata

Zastupnik **Zlatko Tomčić (HSS)** smatra da je potrebno odabrati ispravne poteze u daljnjem postupanju. Onaj tko pročita Izvješće (na stranicama 46, 47. i 48.) uvjerit će se da je riječ o potpunom flijasku i državnom kriminalu koji je planiran. Moramo naprosto odgovoriti na

pitanje koji su razlozi doveli do početka pretvorbe i privatizacije u ratno vrijeme 1991. godine. Zašto se odabrao model za kojega su ekonomisti unaprijed tvrdili da neće valjati. Teško je povjerovati da se željelo profitirati u navedenim ratnim uvjetima i okolnostima početka procesa, međutim, moguće je da je pljačka planirana u korist 200 odabranih obitelji iz redova vlasti. Treba istovremeno odgovoriti i na pitanje o nesposobnosti tih 200 ili 300 izabranih osoba, čiji su poslovi propali, te zašto se šutjelo o ovim stvarima. U poslovnim postupanjima nije bilo dovoljno nacionalne odgovornosti jer su naši susjedi procese privatizacije proveli znatno efikasnije i odgovornije. Svi loši potezi u procesu privatizacije nedvojbeno su doveli do štete koja se može procijeniti na iznos veći od 100 milijardi kuna, a gotovo 400 tisuća ljudi ostalo je bez posla. To je nacionalna tragedija i srozavanje svih vrijednosti u ovom društvu, istaknuo je zastupnik Tomčić ocjenjujući da se "gospodi iz HDZ-a treba reći da se radi o proizvodu iz njihova vrta". Sretna je okolnost što se 2001. godine donio Zakon o reviziji pretvorbe i privatizacije, a protokom brojnih godišnjih izvješća moramo biti svjesni da nema previše nade da će ovi loši rezultati biti umanjeni. Stalno ponavljamo iste zaključke, a postupci odvjetništva variraju u svojim nastojanjima da se nešto poduzme. Moramo konstatirati da je čak 85% pretvorbi napravljeno nezakonitim postupcima, a stalno ponavljati iste zaključke postaje besmisleno, jer bi pojedinci najradije zaboravili na ove postupke.

Treba pronaći pravedan izlaz iz najveće pljačke i katastrofe ove države od njenog stvaranja.

Ako se i ovaj put dogode slični neuspjeli zaključci, onda će zapravo nestati svi etički i moralni standardi, a sve će biti dopušteno i nekažnjivo. To može biti opterećenje za državu i naciju i slijedećih nekoliko desetaka godina, te proizvoditi stalni nemir u narodu. Potrebno

je angažirati vrhunske pravnike i etičare, koji bi sugerirali Hrvatskom saboru odabir puta iz opisane situacije. Treba ujedno naći i pravedan izlaz iz najveće pljačke i katastrofe koja je zadesila ovu državu od svog stvaranja, zaključio je zastupnik Tomčić.

Predsjedavajući je zatim predložio dopunu dnevnog reda, jer je Klub zastupnika HNS/PGS-a otklonio formalne preduvjete koji su vezani uz nedostatak potpisa oko osnivanja Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi s pitanjima koja se tiču javnog morala, u pogledu stjecanja imovine državnih dužnosnika Ive Sanadera i Miomira Žužula. Budući da nije bilo primjedbi utvrdio je nadopunu, dodajući da će se nakon ove rasprave krenuti i na raspravu o Prijedlogu za osnivanje Istražnog povjerenstva.

Problemi oko privatizacije mnogo su dublji

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Frano Matušić (HDZ)**. Smatra da se prethodni govornik nije trebao obraćati HDZ-u, govoreći "o proizvodima iz našeg vrta". Podsjetio je zastupnika Tomčića da je trebao pogledati vlastiti vrt kada se prodavala Dubrovačka banka i pojedini hoteli u Dubrovniku, na jedan sramotan način. Drugi ispravak uputila je zastupnica **Zdenka Babić-Petričević (HDZ)**. Upozorila je da o moralu, političkoj i moralnoj odgovornosti trebaju svi govoriti. Upozorila je ujedno da je zastupnik Tomčić bio ministrom u Vladi Republike Hrvatske 1992. godine, pa je s tog mjesta trebao ukazivati na eventualne pogreške i propuste. Nije točno da se u ovom slučaju radi o "proizvodima HDZ-a". Iznijete navode netočnim je ocijenio i zastupnik **Emil Tomljanović (HDZ)** u svom izlaganju. Netočna je i konstatacija da se navedeni problemi odnose samo na tih 10 godina. Ujedno je uputio slijedeće pitanje: "Da li vi, gospodine Tomčić, mirno spavate s obzirom na to da ste četiri godine bili predsjednikom Hrvatskog sabora. Što ste ujedno poduzeli da se ovakve devijacije isprave?"

U ime Kluba zastupnika HSS-a zatim je govorila zastupnica **Ljubica Lalić**. Neprihvatljivim je ocijenila da zastupnica Babić – Petričević svojim ocjenama vrijeđa, upozoravajući da je u takvoj situaciji vrlo teško raditi. U skladu s odredbama Poslovnika zatražila je kratku stanku što je predsjedavajući i odobrio. U nastavku rada, zastupnica Lalić nastavila je svoje izlaganje. Podsjetila je na ranije sukobe i nedemokratsko ponašanje u Saboru, ocjenjujući da su se takve stvari trebale prevladati nedavnim dogovorima i sporazumima. Političke strasti nerijetko sprečavaju zastupnike da izrazi svoje političko mišljenje o onome što se u Saboru raspravlja. Smatra da je predsjednik Sabora propustio sankcionirati jednu grubu i neargumentiranu uvredu, a danas su zastupnici oporbe iznova bili izloženi neargumentiranim grubostima. Upozorila je ujedno da Klub zastupnika HSS-a u potpunosti podržava ocjene i istup zastupnika Zlatka Tomčića, koji u svom izlaganju nije nikoga uvrijedio. On je samo konstatirao ono što se nalazi i u nalazima Državne revizije. Ovo je tijelo utvrdilo da nastale štete nisu sankcionirane, a jedini logičan zaključak je da se to događalo u vrijeme i u mandatu navedene HDZ-ove Vlade. Na kraju je zatražila od predsjednika Hrvatskog sabora da osigura primjerenu zaštitu izlaganja svim zastupnicima.

U odgovoru je konstatirano da je ta zaštita već zajamčena, a u slobodnom govoru zastupnika bilo je raznih kvalifikacija. Predsjedavajući je ujedno podsjetio da je sloboda govora, mišljenja i izražavanja utvrđena Poslovníkom i kao takva se koristi.

U ime **Kluba zastupnika HDZ-a** govorio je zastupnik **Luka Bebić**. Smatra da je izlaganje zastupnika Tomčića obilovalo teškim, neprihvatljivim i uvredljivim kvalifikacijama prema HDZ-u i njenoj politici.

Odgovorne su prijašnje vlasti

Podsjetio je da su radna mjesta izgubljena zbog ranijih dugogodišnjih propusta prijašnjih vlasti prilikom vođenja i kreiranja gospodarske politike.

Da je onaj sustav valjao onda se ne bi ni mijenjao, a najvećem broju poduzetaca presudili su zakoni tržišne privrede i konkurencije. I on je podsjetio na nazočnost zastupnika Tomčića u Vladi koju je sastavio HDZ 1992. godine. Nije primijetio da je onda podigao glas i upozorio na pojedine nepravilnosti ili ponudio ostavku zbog uočenih propusta. Ne osporavamo pojedine negativne posljedice pretvorbe i privatizacije, ali to nije cijela istina jer su uzroci mnogo dublji od navedenih. Zbog toga zastupnik Tomčić nema pravo da označava HDZ kao krivca, dok je on ujedno redovno svjedočio i mirno sjedio u Vladi.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Zlatko Tomčić**. Smatra da nije točno kako nije dizao glas protiv nepravilnosti. Pozvao se na tadašnjeg premijera Nikicu Valentića, koji bi mogao dati odgovor na postavljena pitanja, a doći će vrijeme kada će se moći govoriti i o ostalim imenima. Napomenuo je da je u vrijeme svog ministarskog mandata, predložio integralni koncept stambene reforme koji je odbijen, dodajući da će o ostalim detaljima govoriti naknadno. Za ispravak netočnog navoda javila se ponovno zastupnica Lalić ocjenjujući da je iznijeto više netočnosti, a zatim i zastupnik **Davorko Vidović (SDP)**. Naglasio je da nazočnost gospodina Tomčića u jednoj od HDZ-ovih Vlada nije prepreka da se kritički govori o njenim rezultatima. Predsjedavajući je primijetio da se u ovom slučaju nije radilo o ispravku netočnog navoda, a zatim riječ dao zastupniku **Josipu Lekiću (SDP)**.

Nezakonita privatizacija i sustavna državna prijevara

On smatra da se provedba i rezultati pretvorbe i privatizacije ne smiju relativizirati kao uglavnom loši. Budući da se radi o preko 80% promašaja, radi se o nezakonitoj privatizaciji i sustavnoj državnoj prevari. Repliku je zatražio i zastupnik **Niko Rebić (HDZ)**. Zatražio je da zastupnik Tomčić objasni hrvatskoj javnosti razloge zbog kojih je govorio da dužnosnici ne mogu imati udjele više od 20%, ocjenjujući

da je to radio zbog vlastitih probitaka i razloga. Smatra ujedno da se obogatio od 1990. godine, jer je njegova tvrtka "Kapital-ing", od državnih ministarstava dobila značajne poslove u Zagrebu. Smatra ujedno da nitko u Saboru ne bi trebao biti taoce malog broja nečasnih ljudi kojih ima u svim strankama.

Nitko u Saboru ne smije biti taoce malog broja nečasnih ljudi kojih ima u svim političkim strankama.

Na ovakve je ocjene odmah odgovorio zastupnik Zlatko Tomčić. Smatra da je posljednje izlaganje otkrilo da se nastoji izvesti osobni obračun s ljudima koji kritički govore o pojedinim aspektima pretvorbe i privatizacije. Predložio je zastupniku Rebiću da istovremeno podastru sve argumente o svojoj imovini, kako bi se vidjelo tko je tu zapravo u pravu. Podsjetio je da je postao dužnosnik još 1993. godine, pa je neprekidno ispunjavao sve obveze vezane uz Zakon o pravima državnih dužnosnika.

Repliku je uputio i zastupnik **Jure Bitunjac (HDZ)**. Smatra da je zastupnik Tomčić imao priliku u prošlom mandatu ispraviti uočene nepravilnosti, jer je govoreći o Zakonu o pretvorbi i privatizaciji, ocijenio da se radi o "kriminalnim zakonima". Bez obzira na ovakve ocjene, bivša vlast nije ništa poduzela, iako je primila čak 5 izvješća Državne revizije. Ponovno je riječ dobio zastupnik Zlatko Tomčić i podsjetio na zaključke koje je svojedobno donio Hrvatski sabor kada je 29. svibnja 2003. godine obvezao Državni ured za reviziju, Državno odvjetništvo i Vladu Republike Hrvatske da u roku od 60 dana predlože donošenje novih zakona i izmjena zakona potrebnih za sankcioniranje. Dakle, tražili su se izlazi iz uočene situacije. Vi tražite, zaključio je zastupnik "odgovornost moje Vlade za ono što nisu napravili, ali ja tražim vašu odgovornost, za ono što ste napravili za 10 godina".

Na propuste je trebalo i ranije ukazivati

Za ispravak netočnog navoda javio se zatim zastupnik i potpredsjednik Sabora **Luka Bebić (HDZ)**. On je ponovio da je zastupnik Tomčić sjedio u Vladi za vrijeme najveće privatizacije. Iako tvrdi suprotno, mi nismo primijetili da se on posebno protivio eventualnim slabostima, a to nisu zabilježili ni mediji. Osim toga, ipak je bio nazočan i na sastancima Kluba zastupnika HDZ-a. Zapitao ga je ujedno zašto nije podnio ostavku ukoliko je bio onemogućen u radu, umjesto što je uredno sjedio u Vladi punih godinu i pol dana. Zbog ovih razloga, smatra da nema moralno pravo drugima dijeliti lekcije.

Na repliku je uslijedio i odgovor. Zastupnik Tomčić podsjetio je da je bio članom Vlade na temelju međustranačkog dogovora. Vjerovao je da će mu premijer Nikica Valentić osigurati primjerene uvjete rada što se i ostvarilo. Međutim, o pretvorbi se odlučivalo na Pantovčaku, a ne u hrvatskoj Vladi, što potvrđuju i zapisnici. Ponovio je spremnost da preuzme svoj dio odgovornosti za propuste, dodajući da će svatko morati tako postupiti.

Zastupnik **Zvonimir Mršić (SDP)** ocijenio je da tema revizije predstavlja jednu od temeljnih tema o kojoj se raspravlja u dosadašnjem tijeku mandata Sabora. Smatra da je trebalo osigurati bolju medijsku pokrivenost, a zamjerio je što raspravi nisu nazočni nadležni članovi Vlade. Ovdje je trebalo obaviti rekapitulaciju poteza u posljednjih 13 ili 15 godina, koji su učinjeni kako bi se stanje popravilo i kako bi se sankcionirali propusti. Umjesto toga, mi raspravljamo s državnom revizoricom je li točno da je u određenoj tvrtki u Koprivnici nestalo 308 ili 307 radnih mjesta, i o visini učinjene štete. Vlada je trebala slušati ovu raspravu, a ostalo je upitno daljnje ponašanje državnih tijela, uključujući i Državno odvjetništvo. Mi danas razgovaramo o odgovornosti što je nestalo više od 386 tisuća radnih mjesta, dok su se nečiji bankovni računi

istovremeno jačali. Dio populacije koja je izgubila posao, uspjela je osigurati skromne mirovine, pa je danas odnos umirovljenika i radnika 1:1. Smatra da je potrebno utvrditi odgovornost osoba koje su preuzimajući poduzeća, istovremeno rasprodavale imovinu i otvorile put prema stečaju.

Netko je morao donositi zakone, odnosno provjeravati i kontrolirati elaborate o pretvorbi i redovitom uplaćivanju dionica. Kako se u Hrvatskoj moglo stvoriti "carstvo" Gucića i Kutle u kratkom vremenu, a da nitko za to ne odgovara, dok i danas isti ljudi sjede u Hrvatskom fondu za privatizaciju. I danas u HDZ-u i Vladi HDZ-a sjede ljudi koji su izravno odgovorni za obavljenju pretvorbu i koji su odobravali nedovoljno stručne poslovne elaborate i projekte. Predložio je da se u zaključcima usvoje i izmjene Zakona o trgovačkim društvima. U upravama ovih društava i u nadzornim odborima ne može sjediti nitko tko je spomenut u ovom Izvješću. Ova bi revizija trebala biti lustracijska, a oni koji su odgovorni ne bi više trebali računati na položaj državnih dužnosnika. Time će se makar malo vratiti vjerodostojnosti prema građanima Republike Hrvatske koji očekuju konačno poduzimanje zakonskih mjera protiv osoba koje su omogućile ovakve teške posljedice nakon okončanja procesa pretvorbe i privatizacije, zaključio je zastupnik Mršić.

Predsjedavajući je zatim podsjetio da je riječ o sedmom Izvješću Državnog ureda za reviziju. Svaki je puta nakon okončane rasprave Hrvatski sabor donosio zaključke. Na temelju ovih zaključaka, obavještavano je Ministarstvo unutarnjih poslova i druga državna tijela da u okviru svog djelokruga poduzmu mjere ukoliko utvrde obilježja kaznenih djela. Nikada ovim saborskim raspravama nisu nazočili članovi Vlade, kao ni državni odvjetnik, budući da dobivaju zaključke i fonogram s rasprave.

Demagogija iz najcrnijih vremena

Zastupnik **Niko Rebić (HDZ)** ocijenio je da najveći dio upućenih kriti-

ka zapravo predstavlja čistu demagogiju iz najcrnijih vremena. Prethodni izborni pobjednici najavili su reviziju pretvorbe, povrat opljačkanoga i sankcioniranje krivaca zatvorskim kaznama. Budući da nisu izvršili najavljena obećanja sami su još jednom prevarili hrvatski narod.

Za ispravak netočnog navoda javio se i zastupnik **Branimir Glavaš (HDZ)**. On smatra da nije točan slijedeći navod: "Tko je odgovoran za 386 tisuća radnih mjesta koja su izgubljena privatizacijom i pretvorbom?". Kada bi to bilo točno, onda bi Hrvatskoj ovoga trenutka nedostajalo 80 tisuća radnika. Jedan dio radnih mjesta izgubljen je zbog privatizacije, a tipičan slučaj predstavlja krah "Viktora Lenca". Ovdje je gospodin Vrhovnik, "proveo kriminalnu pretvorbu, za što je dobio blagoslov Državne revizije da je pretvorba u redu. Rezultat ove pretvorbe iza koje stoji SDP-ov tajkun, inače pravni slijednik Saveza komunističara, rezultiralo je gubitkom nekoliko tisuća radnih mjesta".

Repliku je uputio i zastupnik **Miroslav Korenika (SDP)**. On smatra da je na Odboru za predstave i pritužbe dospio i slučaj u kojemu se spominje i gospodin Glavaš. Radi se o pretvorbi i privatizaciji Tvornice koža iz Osijeka. Nakon što je naš povratnik iz inozemstva, na temelju elaborata ondašnje agencije, uplatio potreban iznos i postao većinski vlasnik, tvornica odjednom završava u stečaju. Tako je ovaj čovjek ostao bez svog uloga, odnosno izgubio je teško ušteđeni novac, ostao je i bez imovine. Kakvu poruku na temelju ovakvih poteza šaljemo domaćim i stranim ulagačima? Njegove želje da se napravi revizija elaborata u procjeni društvenog kapitala nažalost, nisu uslišane sve do danas. Ovdje je izgubljeno oko 300 radnih mjesta, pa se isto može govoriti o odgovornosti državnih struktura.

Na repliku je zatim odgovorio zastupnik **Zvonimir Mršić**. On je ponovio tezu da i danas u Hrvatskom zavodu za privatizaciju sjede odgovorni ljudi koji su propustili kontrolirati ono što su odobravali.

Odgovornost ljudi koji su vodili privatizaciju

Ovi će ljudi i dalje provoditi proces privatizacije slijedom potpisanog memoranduma s MMF-om, kada će se preko noći morati usvajati raznorazne ponude. Dakle, svi sudjelujemo u odgovornosti, istaknuo je zastupnik Mršić dodajući i konkretne opise gubitka radnih mjesta u tvrtki "Izvor" u Koprivnici. Svako nestalo radno mjesto svjedoči o ljudskoj sudbini čovjeka i njegove obitelji.

Predsjedavajući je zatim ocijenio da su svojim izlaganjem zastupnici Mršić i Korenika povrijedili Poslovnik Hrvatskog sabora. Da bi se odgovorilo na navod, može se zatražiti riječ sukladno odredbama 209. Poslovnika Hrvatskog sabora. U replici se ne može polemizirati ni optuživati drugog zastupnika, pa treba odustati od ovakvog tipa rasprave.

Privatizacijom nisu postignuti najavljeni ciljevi koji se odnose na gospodarski rast i očuvanje produktivne zaposlenosti.

Slijedeća se za riječ javila zastupnica **Ljubica Lalić (HSS)**. Međutim, prethodno je zastupnik Branimir Glavaš najavio da će odgovoriti zastupniku Koreniku kada se ukaže poslovnička prilika na repliku. Ponovno je zatim intervenirao i predsjedavajući, koji je napomenuo da treba očekivati reakcije ako se zastupnike proziva za tobožnje amoralne i nedozvoljene radnje.

Zastupnik Korenika u svom je odgovoru ocijenio da je zapravo on uvrijeđen izlaganjem zastupnika Glavaša, koji nije dobio čak niti usmenu opomenu od strane predsjedavajućeg. Predsjedavajući je zatim osujetio daljnje međusobno optuživanje i prozivanje, dajući riječ zastupnici Lalić koja je dala završni osvrt na podnizeto Izvješće, te iznijela brojčane pokazatelje o broju revidiranih poduzeća.

Ponavljajući već poznate, iznijela je i novi podatak. Izravna šteta nastala

u privatizaciji, sasvim sigurno je veća od 4 milijarde DEM putem smanjenja temeljnog kapitala, pa je stvarna slika gora od do sada prezentirane. Osim toga, nedvojbeno je utvrđeno da se privatizacijom nisu postigli najavljeni ciljevi koji se odnose na gospodarski rast, očuvanje produktivne zaposlenosti, tehnološke modernizacije i unošenja novih tehnologija i poslovanja. Do tzv. razgradnje društvenog vlasništva moralo je doći, ali očito ne na spomenuti način, koji je vođen pod poznatim geslom - "200 bogatih obitelji". Objasnila je zatim da je stvoren i zakonski okvir za opisani način pretvorbe i privatizacije koji se primjenjivao u pojedinim etapama privatizacije, upozoravajući da su se preuzeti krediti realizirali, ali ne i vraćali. Hrvatski sabor ne bi trebao demonstrirati nemoć i ovom prilikom, te svojim postupanjem legalizirati najveću pljačku u hrvatskoj povijesti.

Svakako treba pronaći zakonske mehanizme kako bi se oduzela protupravno stečena imovina, pa će u tom duhu uslijediti i prijedlozi Kluba zastupnika HSS-a, okončala je zastupnica Lalić.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Franjo Matušić (HDZ)**. Smatra da je netočan navod o stvaranju zakonskog okvira za bogaćenje 200 obitelji. Drugi ispravak uputio je zastupnik **Stjepan Bačić, dr. med. (HDZ)** koji je rekao da se u više navrata ponavlja netočan izraz o najvećoj pljački u povijesti Hrvatske. Smatra da se najveća pljačka odigrala 1945. godine kada su komunisti došli na vlast. Imali ste ujedno priliku potvrditi tezu o tobožnjih 200 bogatih obitelji dok ste obnašali vlast, zaključio je zastupnik Bačić.

Do raspada dolazi nakon gubitka istočnih tržišta

I zastupnik **Krunoslav Markovinić (HDZ)** uputio je repliku. On je podsjetio na katastrofalno stanje hrvatske privrede još od 1989. godine, kada je došlo do raspada zbog gubitka istočnih tržišta na koja se oslanjala domaća proizvodnja. Međutim, složio se da se lopovi trebaju kazniti, te iznio poda-

tke o razmjerima krađa tijekom raspada bivšeg SSSR-a.

Sada je na replike odgovarala zastupnica Lalić. Ona je upozorila da se prilikom oslikavanja stanja koristila službenim podacima Državnog ureda za reviziju. Slijedom toga, jedino se može nametnuti zaključak da je sve to bilo osmišljeno. Kao dodatni argument navela je pojedine poslovne poteze Županije Brodsko-posavske, koja je također tražila od predsjednika države i Vlade, da se pristupi reviziji i poništi obavljena privatizacija. Budući da nitko ništa nije poduzeo, nameće se logičan zaključak o organiziranju forme za 200 bogatih obitelji koje nije izmislio HSS. Ta se formula daleko ranije, negdje 1990. i 1991. godine, zaključila je zastupnica Lalić.

Predsjedavajući je najavio izlaganje predstavnika Kluba zastupnika SDP-a, tražeći ujedno da zauzmu stajalište oko izlaganja i neprihvatljivih konstatacija zastupnika Korenike. Podsjetio je na uobičajeni demokratski postupak oko primjene Poslovnika, te solucije ukoliko dođe do neslaganja s predsjedavajućim. O tome mišljenje zauzima Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav, a predsjedavajućem se ne smije dobacivati da je bezobrazan.

Zastupnik dr. sc. **Ivo Josipović** zatražio je u ime Kluba zastupnika SDP-a 20-minutnu stanku, kako bi raspravila pojedina pitanja koja su iskrsla tijekom rasprave. Predsjedavajući se suglasio, ocjenjujući da će za ove potrebe dostajati i stanka u trajanju od 15 minuta.

U nastavku izlaganja, zastupnik Josipović konstatirao je da je ova tema prevažna da bi se iscrpljivali u međusobnim i nepotrebnim vrijeđanjima i optužbama. Kada dođe vrijeme, Klub zastupnika SDP-a izaći će s konkretnim zaključcima. Držimo da će oni biti podržani od svih zastupnika koji žele da negativni aspekti pretvorbe i privatizacije budu zakonski sankcionirani. Obavio je zatim rekonstrukciju preoštrog međusobnog dijaloga između zastupnika Glavaša i Korenike, ocjenjujući da tom prilikom zastupnik Glavaš nije optuživan za malverzacije. Zatražio je ujedno od predsjedavajućeg da zauzme jednak kri-

terij za sve zastupnike, procjenjujući da je reakcija prema predsjedniku Sabora također bila neprimjerena. Svakako je trebalo koristiti drugi put, odnosno onaj koji je predviđen Poslovníkom.

Predsjedavajući je zatim riječ dao zastupniku **Frani Matušiću** koji je iznio stavove Kluba zastupnika HDZ-a. Prije toga, napomenuo je da je u navedenom slučaju prvenstveno očekivao ispriku zbog riječi koje su mu upućene kao predsjedniku Hrvatskog sabora. Nedopustiva reakcija jednog saborskog zastupnika, zaslužuje sve osude, pa je potrebno zaštititi instituciju predsjednika Sabora. Predsjedavajući je zatim apelirao da se rasprava nastavi u smirenom ozračju, navodeći i razloge zbog kojih nije pribjegao poslovničkoj mogućnosti koja za neprimjerene istupe predviđa opomenu.

Zastupnik **Miroslav Korenika** javio se za riječ, ističući da se za njegove riječi ne treba ispričavati Klub zastupnika SDP-a. Zatim se ispričao zbog svojih riječi i nastupa, ocjenjujući da je i sam očekivao zaštitu, jer je bio povrijeđen riječima prethodnog govornika.

Propuste su morali sanirati porezni obveznici

Zastupnik **Pero Kovačević (HSP)** ocijenio je da Klub zastupnika HSP-a ima najviše razloga zbog kojih može kritizirati propuste koji su se događali tijekom procesa pretvorbe i privatizacije. Sve ostale parlamentarne stranke naizmjenično su sudjelovale u vlasti, te mogle koliko-toliko utjecati na uočene propuste. Nažalost, ništa nije napravljeno niti za vladavine koalicije stranaka, koja je najavljujivala oštre sankcije i povrat opljačkanoga novca. Još nitko nije sankcioniran zbog evidentnih propusta koji su se odigrali tijekom privatizacije, a koja je u 90% slučajeva obavljena posredstvom tzv. menadžerskih kredita. Ponovio je brojčane pokazatelje o rezultatima takve pretvorbe, te ocijenio da zbog toga sada imamo više od 1 milijun umirovljenika.

Predložio je da se potrebni podaci traže i od Hrvatske narodne banke, jer ta doku-

mentacija otkriva i imena 200 do 300 osoba koje su sudjelovale u ovom procesu, kao i odgovore na sva ostala pitanja. Upravo su banke omogućavale lopovluk kojega su kasnije morali sanirati porezni obveznici u Republici Hrvatskoj. Ukoliko stavljamo točku na ovo Izvješće, mi i sami na određeni način sudjelujemo u legalizaciji svih tih radnji. Sve što je stečeno pljačkom, stečeno je na nezakonit način i u tom dijelu ne može biti zastare. Podsjetio je i na članak 49. Ženevske konvencije, koja navodi da nema zastare za sva djela ukoliko se za vrijeme rata umanjuje vrijednost društvene i ostale imovine. Mi ne smijemo legalizirati nedjela, pljačku i grabež, pa se trebamo dogovoriti i o samoj formulaciji kojom se prihvaća ovaj tekst, zaključio je zastupnik Kovačević.

Zastupnik dr.sc. **Marko Turić (HDZ)** u svojoj je replici ocijenio da treba pojasniti i važan segment u procesu obavljanja privatizacije na hrvatski način. Radi se o vrlo zahtjevnim i izazovnim vremenima kada su neki mislili o dobrobiti države u postojećim uvjetima. Dogodila se privatizacija društvenog vlasništva koje nije prešlo u državno, već se odmah išlo na privatizaciju. Ne smije se zaboraviti da su na čelu tih firmi bili direktori koji su bili na vlasti sve do 1990. godine.

U svom odgovoru na repliku, zastupnik Kovačević prihvatio je iznijete ocjene dodajući da su se svi procesi privatizacije odvijali posredstvom agencije koja i danas ima tu zadaću i koja je lupala pečate na zaključene ugovore.

Zastupnik **Anton Peruško (SDP)** smatra da nitko ne može negirati rezultate i trud kojega je uložila Državna revizija u ovom poslu. Međutim, istaknuto je i da ova institucija nema ovlaštenja za poništenje pretvorbe u određenim gospodarskim subjektima. Intencija ovog zakona i nije bila da se njime vrši poništenje određenih procesa pretvorbe i privatizacije, već da se obavi jedna kvalitetna inventura učinjenoga. Zato ova rasprava mora biti zaključena vrlo jasnim zaključcima i političkim stavovima koji proizlaze iz odgovornosti nositelja zakonodavne vlasti. U izvanrednim situacijama treba donijeti izvanredne

zakone, a ne stalno ponavljati slične sterilne zaključke i poruke koji nisu nikoga ponukale na odlučnije sankcioniranje učinjenih grešaka i propusta.

Kako je moguće da nitko nije sankcioniran?

Podsjetio je zatim i na prošlogodišnje odjeka nakon podnošenja Izvješća te postavio retoričko pitanje: "Je li moguće reći nešto novoga? Negativan odgovor nameće se već i zbog činjenice što je pretvorba i privatizacija obavljena u neprimjereno ratno vrijeme, kada su jedni Hrvatsku branili, a drugi po Hrvatskoj grabili. Bogaštva koja su naši građani stvarali desetljećima, domogli su se novopečeni tajkuni koji su se obogatili provodeći nakaradne zakone. Što je ujedno s onim radnicima koji su ostali bez posla, i čije su obitelji ostale i dalje egzistencijalno ugrožene". Spomenuo je pojedine tragične socijalne sudbine, upozoravajući da se i danas traži odgovor na isto pitanje. Kako je bilo moguće zakonski obaviti ove procese, a da nitko nije sankcioniran. Podsjetio je zatim na okolnosti donošenja Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije koji je donesen u svibnju 2001. godine, dolaskom na vlast tadašnje koalicije.

Umjesto međusobnih trvenja, potrebno je pristupiti rješavanju nagomilanih problema i poteškoća.

I danas se raspravlja o reviziji pretvorbe i privatizacije s elementima kriminala, a nedavno smo raspravljali i o Zakonu o suzbijanju korupcije. Mi zastupnici često smo se pozivali i na priopćenja Biskupske konferencije o "grijesima struktura", te na poslanice Svetoga Oca prilikom dolaska u našu zemlju. Ključno je pitanje da li imamo volje i želje provoditi ovakve zaključke ili zapravo prihvaćanjem ovog izvješća i sami pristajemo na rušenje svih moralnih i etičkih normi. Napominjući da su rezul-

tati pretvorbe katastrofalni i u Istarskoj županiji, konstatirao je da se "koplja ne smiju baciti u trnje," te da zastupnici moraju biti eksplicitni prilikom donošenja zaključaka o podnijetom Izvješću.

Zastupnik **Frano Piplović (DC)** smatra da treba ovu situaciju razmotriti i sa optimističkog stajališta, ocjenjujući da se nalazimo na putu izlaska iz krize. Tijekom proteklog vremena osjetio je u raspravi borbeni duh, pa ovo ozračje treba prenijeti i na narod koji je u apatiji u mnogim situacijama i sredinama. Potrebna je primjerena organizacija koja ne bi vodila međusobnim trvenjima i borbama, već da se složno pristupi rješavanju nagomilanih problema i poteškoća. I u Saboru se treba prestati nabacivati međusobnim optužbama, a narodna uzrečica kaže: "da su jednaki i oni koji krađu i oni koji vreću drže". Ovakve revizije služe samo zamagljivanju problema i iscrpljivanju naših građana, koji podgrijavaju lažne nade da će jednoga dana dobiti zadovoljstina za napravljene nepravde.

Predložio je zatim, da gospođa Šima Krasić raspusti svoj tim revizora i da ih zaposli na korisnijim mjestima. Ovako se svake godine proizvode slična izvješća, a da se zatim ništa ne poduzme na izmjeni situacije. Ujedno je sugerirao da ovo bude zadnje Izvješće, jer treba utvrditi tko opstruira provedbu donesenih zaključaka. To je prava rak-rana na društvenom, gospodarskom i političkom tkivu hrvatskog društva, pa građani pomalo gube nadu i sve nas ocjenjuju jednako krivima i odgovornima. Usporedio je ovu situaciju s temom koju u svojoj knjizi "Utopija" razrađuje znameniti engleski filozof i sociolog Thomas Moore, ukoliko i danas ostanemo samo na zaključcima kako će se naći opljačkani novac i početi bolji život za brojne građane Republike Hrvatske. Svoje izlaganje priveo je kraju navodeći da za ovakvu situaciju narod ima svoju izreku: "oteto-prokleta". Ukoliko se stvarno ne riješi ovaj problem, on će se stalno vraćati i iz godine u godinu pratiti sve etape našega života, zaključio je zastupnik Piplović.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Damir Kajin (IDS)** ističući da nije točan slijedeći navod: "da je hrvatska javnost mogla vidjeti ovu raspravu". Hrvatska javnost ovu raspravu nije mogla vidjeti niti čuti, osim preko satelitskog programa. Replicirao je i zastupnik **Davorko Vidović (SDP)** jer se situacija neće riješiti kletvom "oteto-prokleta", niti zaustavljanjem započete rasprave. Ljudi koji su stjecali imovinu punih 40 godina, i danas u svojim istupima izražavaju očekivanje da se oteta imovina vrati, a propusti sankcioniraju.

Na repliku je odgovorio zastupnik **Frano Piplović**, ocjenjujući da je zastupnik Vidović krivo protumačio njegove riječi. Smatra da se puno može napraviti na rješavanju ovog pitanja, ali ne na dosadašnji način i stalno prebacivanje loptice odgovornosti s lijeva na desno.

Potrebno je utvrditi izvore novca

Zastupnik dr.sc. **Ivo Josipović (neovisni)** ocijenio je da primijenjeni model pretvorbe i privatizacije predstavlja "istočni grijeh hrvatskog društva". Bez pretvorbe i privatizacije nema napretka niti uključivanja u europske standarde, ali pitanje je kako se ona provodi. Ocijenio je da su zaključci iz ovog Izvješća vrlo jasni, ali šteta je što ono uvijek završava na gomilama papira. Pravnicima je vrlo teško pročitati više od 27 tisuća stranica materijala, a zamjerio je i što se nije uspjelo konzultirati sve dokumente i papire poslovnih banaka. Kada se naišlo na zapreke, trebalo se tražiti pomoć Hrvatskog sabora. Budući da je ona zatražena i izostala, onda zamjerke treba uputiti i zastupnicima koji nisu reagirali na ovu inicijativu i pružili podršku. Trebalo je precizirati i izvore novca, odnosno otkuda je novac dolazio u situaciji gotovinskog kupovanja dionica. Bez obzira na ove primjedbe, uloženo je impozantan napor i utrošeno je mnogo vremena na pripremanje Izvješća. Upravo zbog toga ne treba dopustiti ostvarivanje

jedne ranije saborske uzrečice "tko je jamio, jamio je", već sankcionirati štetne radnje i posljedice.

Propuštena je prilika kada je u ovom Domu postojao nacionalni konsenzus, pa bi ponovno trebalo pristupiti traženju odgovarajućih pravnih rješenja i poteza. Ukoliko je netko stekao nerazmjerno bogatstvo na način koji nije zakonski opravdan, onda se dio toga mora u obliku određenog poreza ili doprinosa vratiti društvu. Dakle, sada se ne radi o kažnjavanju počinitelja kaznenih djela, jer je tu situacija znatno kompliciranija. Puno je toga otišlo u zastaru, možda i zbog toga što nije bilo političke volje da se kazne počinitelji. Naš zaključak trebao bi pozvati i Vladu Republike Hrvatske te nadležna saborska tijela da se temeljem nacionalnog konsenzusa donekle isprave propusti koji su učinjeni tijekom pretvorbe i privatizacije, zaključio je zastupnik Josipović.

Za riječ se zatim javio zastupnik **Damir Kajin (IDS)** uvodno citirajući članak 1. Zakona o privatizaciji iz 1996. godine. Prema njemu privatizacija je: "dio ukupne gospodarske i razvojne strategije i politike Republike Hrvatske, a provodi se u cilju postizanja bržeg gospodarskog rasta, očuvanja produktivnosti zaposlenosti, tehnološke modernizacije hrvatskog gospodarstva, unošenja modernih učinkovitih metoda i vještina menadžmenta, poticanja rasta hrvatskog poduzetništva, smanjenja obveza Republike Hrvatske prema poduzećima, dokidanje subvencija i smanjenja javnog duga". Ništa međutim nije učinjeno na realizaciji proklamiranih ciljeva, a svi se slažemo da su učinjenim potezima desetkovana postojeća radna mjesta.

Ovoj priči nije kraj, jer se u čitavom nizu poduzeća vode postupci likvidacije, stečaja, a raste i broj nezaposlenih osoba. Procijenio je da će se većina novozaposlenih osoba ubuduće zapošljavati u manjim poduzećima, pa treba financijski i kreditno pomagati sustav male privrede. Analizirao je zatim strukturu zaposlenih u Istarskoj županiji, ocjenjujući da pristigli rezultati potvrđuju iznijete trendove.

I rat je ubrzao krah hrvatskog gospodarstva

Međutim, treba biti pošten i priznati da je ovakvoj situaciji pridonio i rat, te potpuni krah hrvatskog gospodarstva u tom periodu. Osim toga, jedna trećina Hrvatske bila je okupirana, a naše su tvrtke izgubile značajno istočno tržište, nakon čega dolazi do potpunog raspada pojedinih gospodarskih sustava. Osim toga, gotovo jedna četvrtina revidiranih tvrtki nalazila se na izravnom ili neizravnom udaru ratnih zbivanja, pa bi zaključak trebao biti slijedeći. Pretvorba i privatizacija nije se smjela desiti u najnepovoljnijem trenutku za Republiku Hrvatsku, odnosno u vrijeme ratnih događanja, a zločin je da je od navedene brojke (1556 poduzeća), samo 75 poslovnih subjekata postupak provelo u skladu sa Zakonom. Pojedinci koji u 1991. i 1992. godini nisu imali ništa, trebali bi dati podatke o izvorima svog naglog bogaćenja, a treba odgovoriti i zašto su neke banke u Hrvatskoj sanirane više puta, a druge uopće nisu.

Upozorio je zatim, da u sanaciju Istarske banke nije uložena niti jedna kuna, a da je propala, teret bi pao na gradove, općine i komunalna poduzeća iz Istre. S druge strane, pojedine su banke preuzimale poduzeća prema političkim odlukama, o čemu svjedoče i odluke VONS-a iz 1996. godine. Danas se o svemu može samo pričati, ali budući da se zakasnilo riječ je o hrvatskoj tragediji. Izvješće predstavlja poraz hrvatske politike do 2000. godine, kao i one nakon toga. Upozoravajući da rizici i dalje prijete, te ukazujući na težak položaj umirovljenika, zastupnik Kajin nagovijestio je da će IDS podržati sve mjere koje vode k ispravljanju ove velike povijesne nepravde.

Zastupnica **Dragica Zgrebec (SDP)** smatra da se u ovom slučaju radi o jednom od najtežih i najbolnijih političkih i gospodarskih pitanja Republike Hrvatske. Ovaj je proces bio politički usmjeravan, a utvrđene nezakonitosti zbog toga su ostale u najvećem broju nekažnjene. Klub zastupnika SDP-a već

je kod prvobitnog zakonskog donošenja, najustrajnije ukazivao na sve slabosti zakonskog prijedloga, te na neprimjeren model i vrijeme provedbe. No, to nije spriječilo jednokratno podržavanje imovine koju su stvarale generacije radnika i na slijedeći proces ubrzane privatizacije. Mala primanja i nesigurnost ne samo obične egzistencije već i golog života, odvratile su zapravo najveći dio onih koji su te vrijednosti stvarali, da ostanu izvan privatizacijskog procesa. Sada se postavlja slijedeće pitanje: "Tko je tom prilikom profitirao?". Danas je na ovo pitanje deplasirano odgovarati, ali se zato treba prisjetiti kako se proces privatizacije odvijao kod naših susjeda Slovenaca.

Manjkavi zakoni – radnici na burzi

Tvrtke su se tamo sanirale, a one koje nisu imale tržišnu potvrdu, odlazile su u stečaj. Kod nas je došlo do uništavanja gospodarskog sektora, a uporno se odbijala i pomisao da se izvrši revizija tog procesa, a kamoli da se sankcioniraju vjerovnici loše privatizacije. Neefikasno sudstvo, manjkavi zakoni, radnici na burzi, a vjerovnici bez mogućnosti naplate potraživanja, predstavljaju posljedice našeg pretvorbenog modela. Da je realizacija zacrtanih ciljeva bila katastrofalna, zastupnica Zgrebec potvrdila je nizanjem više statističkih podataka koje je utvrdila i donijela sama Državna revizija. Iza ovih suhih statističkih podataka stoje ljudske sudbine, upozorila je zastupnica, ilustrirajući postojeće stanje opisom konkretnih situacija u PIK-u Opuzen. Zapanjujuće je da u 1215 opisanih slučajeva, nisu zatečena obilježja kaznenih djela, odnosno za najveći broj propusta uopće nisu propisane sankcije.

Mi se trebamo zapitati što smo tih 15 godina i donosili zakone, ako se ne provode, te je li ovo kraj revizije pretvorbe i privatizacije. Moramo odati priznanje Državnoj reviziji koja je obavila veliki posao, ali mi moramo učiniti sve kako bi se makar dio propusta sankcionirao. Time bi makar malo vratili vjeru ljudima

da Hrvatski sabor još uvijek može donositi zakone i propise koji su na korist svih građana. Ocjenjujući da po ovom pitanju postoji opći građanski konsenzus, zaključila je konstatacijom da bi isti konsenzus trebalo stvoriti i kod svih zastupnika koji sjede u Parlamentu.

Zastupnik **Davorko Vidović (SDP)** ocijenio je da je od ovoga tragičnije i teže samo izvješće koje govori o broju poginulih, nestalih i ranjenih hrvatskih branitelja i građana Republike Hrvatske u Domovinskom ratu. Izvješće koje govori o procesu privatizacije uistinu ukazuje na razmjere kataklizme po svojim posljedicama.

Posljedice našeg pretvorbenog modela ogledaju se u neefikasnom sudstvu, radnicima na burzi i vjerovnicima koji ne mogu naplatiti potraživanja.

Treba ujedno reći da su ovi postupci učinjeni po svjesno odabranom konceptu koji je kasnije ozakonjen. I druge zemlje tranzicije u tom su periodu pristupale poslovima pretvorbe i privatizacije. Da naš model nije sretno odabran, upozoravali su i eminentni ekonomski stručnjaci Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Podsjetio je zatim i na tzv. Washingtonski konsenzus prema kojemu je postignuta suglasnost o potrebi provođenja privatizacije i pretvorbe, ali gdje su definirani ekonomski, socijalni i politički ciljevi. Time se željela osigurati efikasnost i profitabilnost na području društvenog vlasništva. Osim toga, željelo se potaknuti razvoj financijalog tržišta, smanjiti proračunske izdatke i povećati gospodarsku stabilnost. Većina država nove Europe dobrim je dijelom realizirala ove utvrđene ciljeve. Međutim, kada je riječ o Hrvatskoj, Moldaviji, Mongoliji, Uzbekistanu i Albaniji, iznijeti ciljevi nažalost nisu realizirani. Stvorila se siva zona privatizacije, namjerno dovođenje poduzeća u stečaj, raširena korupcija, fiktivna dokapitalizacija i transfer bivšeg državnog vla-

sništva u ruke političkih istomišljenika i klijenata. Istovremeno su prava malih dioničara ostala nezaštićena, a došlo je i do povećanja nezaposlenosti i porasta siromaštva.

U Hrvatskoj se stvorila malobrojna, ali gospodarski vrlo moćna skupina ljudi, a privatizacija je započeta dok su istovremeno mnogi ginuli u borbi za njeno oslobodenje tijekom agresije. Moralne posljedice ovakve privatizacije osjećamo i danas. Raste opće nepovjerenje u vlast i institucije sustava te nevjericu u društvenu pravdu, a istovremeno se stvara i antipoduzetnička klima. To su svakako opasni trendovi za zemlju koja je odabrala liberalno i tržišno gospodarstvo, a socijalna frustracija dodatno opterećuje ljude.

Zastupnik Vidović analizirao je zatim pojedine aspekte istraživanja koja se odnose na rezultate privatizacije i očekivanja ljudi. I on se pri kraju izlaganja suglasio da bi prihvaćanjem ovog Izvješća svi zastupnici postali suodgovorni za nastalo stanje. Važno je sva izvješća objediniti i čitavu priču oko privatizacije okončati na zakonit način, pa je sugerirao da zaključke sastavi Odbor za zakonodavstvo. Predsjedavajući je zatim konstatirao da je okončana pojedinačna rasprava, te pozvao zastupnicu i potpredsjednicu Sabora **Đurđu Adlešić**, da iznese stavove Kluba zastupnika HSLS/DC-a.

Donijeti mjere za oporavak gospodarstva

Zastupnica Adlešić sumirala je podatke koji su prezentirani u Izvješću, a koji su obuhvatili tri i po godine rada Državne revizije. Zbog zakonske regulative i nastupile su zastare, veliki dio prekršitelja neće se suočiti sa zakonskom odgovornošću. Time se ponovno ukazuje na nagomilane probleme koji izviru uslijed općeg stanja u našem pravosuđu. Bilo bi poštenije građanima Republike Hrvatske reći da je pokušaj revizije pretvorbe i privatizacije neslavno propao, jer je sve drugo demagogija. Podsjetila je zatim na sve negativne aspekte privatizacije koja je provedena po domaćoj

recepturi, upozoravajući da je država u pravilu prodavala imovinu nekadašnjim direktorima socijalističkih poduzeća. Oni su novac izvlačili iz samih poduzeća. Budući da je kod nas postala praksa da se "malim lopovima skidaju glave, a velikima šesir", bilo bi bolje da se okrenemo prioritetima i donesemo mjere za oporavak našeg gospodarstva.

Zbog zakonske regulative i zastare, velik dio prekršitelja neće se suočiti sa zakonskim sankcijama.

U ime HSU-a govorio je zastupnik **Dragutin Pukleš** koji smatra da provedena privatizacija predstavlja model i unikatni primjer kako se vlastitom narodu može oduzeti njegovo temeljno pravo na rad. Neostvareni gospodarski efekti i nestanak 400 tisuća radnih mjesta, prebačeno je na teret mirovinskog sustava. Istovremeno se ne zna što se sve događalo u bankama i kamo je nestalo 9 milijardi sanacijskih sredstava. Građanima treba objasniti razloge zbog kojih ne mogu iz svog minulog rada podmirivati temeljne životne potrebe, a istovremeno veliki broj umirovljenika ima mirovinu nižu od tisuću kuna. Prema najavljenom indeksaciji i tzv. švicarskom modelu, ova bi se primanja čak mogla umanjiti.

Zato se pitanje pretvorbe i privatizacije treba programski riješiti, jer naposljetku Hrvatski sabor i Vlada mogu promijeniti zakone koji su stvorili ove negativne posljedice, zaključio je zastupnik Pukleš.

U ime Kluba zastupnika HSP-a govorio je zastupnik mr.sc. **Miroslav Rožić**. Pojedine nepoznanice oko provođenja revizije trebalo bi provjeriti preko baze podataka Zavoda za poslovna istraživanja. Zavod već godinama objavljuje rang-listu 500 najuspješnijih trgovačkih društava, čije se vlasništvo može provjeriti preko registra Trgovačkog suda. Istovremeno treba reći, a to potvrđuje i ovo Izvješće, da su u Hrvatskoj najveći tajkuni zapravo banke, i to poglavi-

to one koje se nalaze u stranim rukama. Nezakonito stjecanje vlasništva zapravo je pljačka, pa ako je došlo do zastare postupka, onda treba pribjeći osporavanju prava na nezakonito stečeno vlasništvo. Mi iz HSP-a nećemo odustati od ove zadaće, i truditi ćemo se da pljačkaši ne uživaju mirno u plodovima svojih pljački. Zato smo predložili donošenje Zakona o ovjeri vlasništva, prema kojemu će se vlasništvo stečeno privatizacijom, morati dokazati, kao i sam način i postupak stjecanja. Prema Ženevskoj konvenciji iz 1949. godine, kaznena djela smanjenja vrijednosti državne i društvene imovine tijekom rata, ne zastarijevaju. Već na slijedećoj sjednici Sabora, HSP će predložiti cjelovito rješenje tog problema, a što se tiče Izvješća treba odgoditi glasovanje. Prije samog glasovanja trebamo zajednički pronaći zakoniti način osporavanja vlasništva na imovinu koja je stečena pljačkom. Tek se onda može prihvatiti Izvješće jer će u protivnom ponovno sve završiti pod tepihom, zaključio je zastupnik Rožić.

Utvrđiti prijedloge zakonskih rješenja za nastalu situaciju

Zastupnik mr.sc. **Mato Arlović** iznio je stajališta Kluba zastupnika SDP-a. Smatra da su ovim Izvješćem zastupnici definitivno dobili prikaz i popis činjeničnog stanja i podlogu koja je sve zgromila i iznenadila. U ovom trenutku, Sabor kao predstavničko tijelo građana i nositelj zakonodavne vlasti mora odlučiti što će učiniti. Ne samo da se pretvorba i privatizacija odvijala prema lošim zakonima, nego se i ti manjkavi propisi nisu u potpunosti poštovali i provodili. Ne možemo se pomiriti ni sa činjenicom da je čak 95% imovine pretvoreno i privatizirano putem dionica i udjela. Istovremeno su zakonska postupanja onemogućena zbog zastare, a ovakvim postupanjem u pitanje se dovode i sve temeljne vrijednosti našeg ustavnog poretka. U dogovoru s kolegama iz HSS-a i HNS-a, Klub zastupnika SDP-a na osnovi članka 129. Poslovnika predlaže zaključke koje treba donijeti Hrvatski sabor. Njima se: obvezuje

Hrvatski fond za privatizaciju i Hrvatski fond za mirovinsko osiguranje da u roku od 90 dana dostavi Hrvatskom saboru očitovanje o Izvješću Državnog ureda za reviziju, o provedenoj reviziji pretvorbe i privatizacije s posebnim naglaskom na uočene propuste za svako pojedino društvo kapitala.

Hrvatska Vlada treba omogućiti obeštećenje, te predložiti zakonska rješenja kojima će se sankcionirati štete nastale u pretvorbi i privatizaciji.

Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da u roku od 90 dana Hrvatskom saboru dostavi prijedloge zakonskih rješenja kojima će se omogućiti obeštećenje Republike Hrvatske za štete nastale u procesu pretvorbe i privatizacije, s mogućnošću oduzimanja protupravno stečene imovine i poništenja nezakonito provedene imovine, odnosno privatizacije. Isto tako, obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da Hrvatskom saboru predloži novi Zakon o privatizaciji, koji bi propisao privatizaciju po EZOP modelu, radi uspostavljanja radničkog dioničarstva, za koji će se zakonom propisati njegova opravdanost.

Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da u roku od 60 dana, Hrvatskom saboru dostavi prijedlog zakonskih rješenja kojima će se obvezati poslovne banke na dostavu podataka o financijskim transakcijama u pretvorbi i priva-

tizaciji za društva kapitala kod kojih su utvrđene nepravilnosti, te da omoguće provođenje revizije i izvršenje pretvorbe banaka.

Obvezuje se Hrvatski fond za privatizaciju, da Hrvatskom saboru dostavi podatke o svim gotovinskim plaćanjima za kupnju dionica i udjela u postupku privatizacije, te o slučajevima kada je izdavao suglasnost za zalaganje imovine i poduzeća radi uzimanja kredita kojima su se kupovale dionice i udjeli tog istog poduzeća.

Ovim prijedlogom, tri parlamentarna kluba smatraju da je to podloga na osnovi koje Hrvatski sabor ima obvezu donijeti odgovarajuće zakone, po kojima će sankcionirati sve ono što je bilo nezakonito u pretvorbi i privatizaciji u Hrvatskoj. Istovremeno treba obeštetiti hrvatsku državu, narod i radnike ove zemlje, zaključio je zastupnik Arlović.

Veliki broj privatizacijskih postupaka obavljen je nezakonito

Zastupnik **Zlatko Tomčić** u ime Kluba zastupnika HSS-a ocijenio je da se ni nakon ove rasprave nismo približili odgovorima na temeljna pitanja - kako dalje. Pitanje se logično nametnulo, jer podaci završnog Izvješća ne daju pravo Hrvatskom saboru da lakomisleno i formalistički donese zaključke koji ne ulaze u meritum stvari. Ponovio je temeljne podatke prema kojima je 386 tisuća ljudi ostalo bez posla, a čak 95% postupaka privatizacije, obavljeno je

nezakonito. Štete za državu, umirovljenike, branitelje i male dioničare iznose više od 100 milijardi kuna, a od ovih se činjenica naprosto ne može pobjeći. Smatramo da uoči donošenja zaključaka moramo uzeti mali "time-out", te istovremeno pozvati u pomoć pravne i ekonomske eksperte, kao i etičare i moraliste. Moramo ujedno naći pravi put, kako bi izašli iz ovoga zla koje je rezultiralo sa čak 95% nezakonitih postupaka.

Klub zastupnika HSS-a i ja osobno, spremni smo sudjelovati u traženju najbolje solucije, a sve parlamentarne stranke trebale bi dogovorno potražiti najbolji izlaz iz nastale situacije. Ukoliko se ovaj prijedlog o odgodi glasovanja ne prihvati, onda treba glasovati o točkama zaključaka koje je pročitao i obrazložio zastupnik Arlović. Podsjetio je da je glasovanje odgođeno i oko projekta "Družba" i "Adria", koji nije predstavljao veći problem od provedene privatizacije. Mi smo spremni sudjelovati u koncipiranju daljnjeg puta, ali nismo spremni nositi teret etičke i moralne degradacije društva uzrokovane pretvorbom i privatizacijom, a mi bismo dodali i najvećom pljačkom od stvaranja države, zaključio je zastupnik Tomčić.

Budući da glavna državna revizorica nije uzela završnu riječ oko podnietog Izvješća, predsjedavajući je zaključio raspravu. Kasnije je podsjetio da je s predsjednicima parlamentarnih stranaka postignut dogovor kojim se odgađa glasovanje o predloženim zaključcima do još jednog usuglašavanja.

Đ.K; V.Ž.

IZVJEŠĆE O RADU UPRAVNOG VIJEĆA HINE OD KOLOVOZA 2003. DO RUJNA 2004. GODINE

Pohvale za nepristranost i profesionalnost

Predlagatelj je Upravno vijeće Hine. Predmet Izvješća je daljnji preustroj Hine u neovisan javni medij, zacrtan novim Zakonom o Hini što ga je Hrvatski sabor donio krajem 2001. godine. Zakon je, u skladu s europskim medijskim standardima, zajamčio uređivačku, upravljačku i ekonomsko-financijsku samostalnost Hine i na tim ju je osnovama uputio na preustroj od državne novinske agencije u nacionalnu novinsku agenciju u službi javnosti.

Hina je tako definirana kao neprofitna javna ustanova (osnivač je RH), koja djeluje na temelju posebnog zakona. Umjesto prijašnjeg statusa korisnika državnog proračuna (po zakonu kojim je Hina utemeljena 1990.), novim je Zakonom Hina usmjerena na racionalno samostalno poslovanje na tržištu, odnosno stjecanje prihoda putem ugovora o pretplati na informativne servise i usluge, kako od svojih medijskih korisnika, tako i od osnivača.

Sukladno prijedlozima radnih tijela zastupnici su većinom glasova prihvatili Izvješće o radu Upravnog vijeća HINE za razdoblje od kolovoza 2003. do rujna 2004. godine.

O IZVJEŠĆU

Upravno vijeće Hine od pet članova, imenovano u lipnju 2002. godine, u skladu sa čl. 11. Zakona o Hini, održalo je u izvještajnom razdoblju ukupno šest sjednica. Glavni dio svog rada usmjerilo je na stvaranje daljnjih normativnih i organizacijskih uvjeta za preustroj Hine u samostalnu javnu ustanovu i neovisan

javni medij, na temeljima novog Zakona o Hini iz 2001. godine.

Za novi položaj Hine, odnosno preustroj od državne ustanove i državne novinske agencije u neovisan javni medij, ključno je u izvještajnom razdoblju bilo potpisivanje prvog godišnjeg ugovora s osnivačem, po kojemu Hina od svibnja 2004. godine svoje prihode od osnivača ostvaruje putem ugovora o skupnoj pretplati državnih tijela na svoje informativne servise, a ne više kao jedan od korisnika državnog proračuna.

Hina od svibnja 2004. godine svoje prihode od osnivača ostvaruje putem ugovora o skupnoj pretplati državnih tijela na svoje informativne servise, a ne više kao jedan od korisnika državnog proračuna.

Temeljem novog Pravilnika o radu iz prosinca 2003. godine nastupile su bitne promjene u unutarnjem radu Hine. Došlo je do promjena radno-pravnog statusa novinara, urednika i drugih zaposlenika Hine, koji su iz statusa državnih ili javnih službenika prevedeni u status koji odgovara novom poslovnom modelu Hine kao samostalne i neovisne medijske javne ustanove.

Od preostalih normativnih akata bitnih za Hinin preustroj Upravno vijeće u idućem razdoblju utvrdit će prijedlog Statuta Hine kao javnog medija, kao i dovršiti raspravu o dugoročnom poslovno-razvojnom modelu Hine nakon 2007. godine.

U ekonomsko-financijskom smislu riječ je o modelu javne ustanove posebne vrste, neprofitne ustanove koja posluje na komercijalnim načelima.

Od 2007. godine Hina bi trebala ostvarivati više od 50 posto svojih prihoda na tržištu medija i drugih korisnika informativnih usluga, dok bi udio prihoda od osnivača kao pretplatnika trebao početi padati ispod 50 posto.

Činjenica je da se čist tržišni model novinske agencije na kojemu se npr. razvijao i razvija Reuters, nije uspio u potpunosti ostvariti ni u jednoj od europskih zemalja, pa ni u onim većima, s bogatijim medijskim tržištem od hrvatskoga. A i novinske agencije poput medijskih zadruga (primjerice austrijska novinska agencija APA) također su se razvijale prema nekoj vrsti "mješovitog modela", tj. država je kao pretplatnik ostala jedan od njihovih najvećih financijskih partnera.

RADNA TIJELA

Odbor za informiranje, informatizaciju i medije navedeno Izvješće raspravio je u svojstvu matičnog radnog tijela.

U uvodnom obrazloženju ravnatelj Hine istaknuo je da je u izvještajnom razdoblju ostvarena bitna promjena u odnosima Hine i osnivača, jer se od 1. svibnja 2004. primjenjuje prvi godišnji ugovor o skupnoj pretplati državnih tijela i drugih korisnika državnog proračuna na Hinine informativne servise i usluge. Hina se također obvezala da će povećati vlastite prihode, tako da financijski odnos osnivača – Hine 2007. godine bude u omjeru 50:50 posto udjela u ukupnim prihodima.

Hina je svoju aktivnost usmjerila na pronalaženje novih pretplatnika i razvoj novih servisa prilagođenih njihovim potrebama. Njeni programi su okrenuti novim tehnologijama kao što je Internet i druge nove komunikacijske tehnologije, pokretna telefonija, multimedijaska tehnologija i video usluge. Skrenuta je pažnja i na projekte u pripremi od kojih je najvažniji "Eu-info" koji će se početi emitirati krajem 2004. godine, a sadržaj će obuhvatiti teme o EU i NATO-u.

U dugoročnom razvoju Hine, nakon 2007., Hina će i dalje morati jačati tržišne sastavnice u svom poslovanju i štiti javni interes.

U raspravi na Odboru naglašeno je da je ovo Izvješće dobro, te da je Hina medijska kuća koja drži razinu objektivnosti i nepristranosti, a istovremeno se uspješno postavlja prema izazovima tržišta.

Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasno odlučio predložiti Hrvatskom saboru Zaključak kojim se prihvaća ovo Izvješće o radu Upravnog vijeća Hine.

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav rečeno Izvješće raspravio je kao matično radno tijelo.

Odbor je utvrdio da iz Izvješća proizlazi da je Hina, sukladno Zakonu o Hrvatskoj izvještajnoj novinskoj agenciji usmjerena na racionalno samostalno poslovanje na tržištu, te stjecanje prihoda putem ugovora o pretplati na informativne servise i usluge. Takav pristup osigurava daljnje jačanje njezine ekonomske samostalnosti kako bi mogla djelovati na načelima neovisnoga, nepristranog novinsko-agencijskog izvještavanja.

Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru donošenje Zaključka kojim se prihvaća ovo Izvješće.

RASPRAVA

U korak s novim tehnologijama

Katarina Fuček (HDZ) u ime **Kluba zastupnika HDZ-a** rekla je da je najvažniji dio Izvješća onaj koji se tiče HINE budućnosti, a to je razvojna strategija i preustroj HINE u samostalnu

javnu ustanovu, uz istovremene napore za postizanje standarda neovisnog i javnog medija i borbe za financijsku neovisnost. Ovome dodaje da je upravo financijska neovisnost temelj slobode svakog medijskog izražavanja i ona je ovdje postignuta kompromisnim rješenjem, Ugovorom s osnivačem, što nije direktno financiranje iz proračuna, već naplaćivanje usluga putem skupne pretplate.

Cilj je da nakon 2007. godine Hina ostvaruje više od 50% vlastitih prihoda na komercijalnoj osnovi.

Cilj je da nakon 2007. godine Hina ostvaruje više od 50% vlastitih prihoda na komercijalnoj osnovi. "Normalno da će država uvijek biti zainteresirana za političke informacije, ali samo od toga se ne može živjeti".

Treba jačati sastavnice tržišnog poslovanja, ulagati u razvoj drugih sadržaja, novih servisa, novih pretplatnika. Napominje da se Hina suočava i s konkurencijom stranih kuća koje prodaju informacije, a koje su ustrojene na drukčijim osnovama i kod kojih je tržište daleko prije zavlдалo i postavilo svoje zakonitosti po kojima se djeluje. Stoga su potrebne promjene u poslovnoj politici u smislu određivanja cijena, određivanja usluga, određivanja servisa, kao i uvjeta korištenja i objave sadržaja.

Ono što je najvažnije u vremenu koje dolazi, ističe zastupnica, svakako je razvoj multimedijaskih servisa, poslovnih servisa, grafičkih video servisa, foto servisa, a što iziskuje značajno povećanje troškova. Hina mora uhvatiti korak novih tehnologija, u kojima mora tražiti mogućnost nove zarade, otvaranje novih tržišta i novih pretplatnika. Neophodno je ulaganje u informatičku i tehnološku opremu, te posebice opremanje dopisništava.

Zastupnica se posebno osvrnula na zaposlenike HINE koji su nositelji cjelokupne djelatnosti i nositelji razvitka

HINE, a ulaganje u njih ocjenjuje najbitnijim zadatkom.

Hina kao uzor drugima

U ime **Kluba zastupnika HSP-a** govorio je **Pero Kovačević (HSP)**. Rekao je da je Hina uz Hrvatski radio javni medij kojeg krasi neovisno, nepristrano, profesionalno, pravovremeno i stručno informiranje hrvatske javnosti. "Ako hoćemo imati medije profesionalne i stručne, onda im trebaju biti primjer Hina i Hrvatski radio". Klub zastupnika HSP-a daje svoju punu potporu Hini.

U ime **Kluba zastupnika HSS-a** govorio je **Ante Markov (HSS)**. Izjavio je da je njegov Klub zadovoljan s primjenom Zakona o Hini i ovim Izvješćem. Hina je djelovala na način da je informacija koja se prikupljala, oblikovala i dostavljala sekundarnim korisnicima bila korektna, brza i prisutna. Hina kreće ka tzv. mješovitom modelu koji se dijelom oslanja na ugovorne odnose sa središnjom državnom vlašću, a u drugom dijelu na sve ostale neovisne medije i korisnike informacija koji jesu na ovom prostoru.

Hina kreće ka tzv. mješovitom modelu koji se dijelom oslanja na ugovorne odnose sa središnjom državnom vlašću, a u drugom dijelu na sve ostale neovisne medije i korisnike informacija koji jesu na ovom prostoru.

"Uvođenje standarda koji važe u EU je nešto što će se samo po sebi nametnuti i u našem prostoru djelovanja".

U ime **Kluba zastupnika SDP-a** govorio je dr.sc. **Antun Vujić (SDP)**. Rekao je da izvještaj daje dobar uvid u stanje problema, dobro skicira pitanje razvoja, te ga u tom smislu podržava i Klub zastupnika SDP-a.

Uspostavljen je model u kojem su na neki način državna sredstva prešla od budžetskih na ugovaranje usluga. Među-

tim, postavlja se pitanje daljnjeg financijskog jačanja Hine, poradi zamrznutosti cijena usluga koje Hina ima prema korisnicima i koje se nisu mijenjale od 2001. godine. S druge strane ističe da je teško zamisliti bitan iskorak u širenju prostora korisnika, kao i samih cijena usluga, s obzirom na tržište informacija u Hrvatskoj koje je relativno ograničeno i s obzirom na ukupne društvene mogućnosti da se određene stvari financiraju.

"Od 16 milijuna koliko dobiva Hina na ovaj način po liniji ugovora s državom, zapravo veći dio toga se vraća državi u obliku različitih poreza i drugih davanja".

Ne smije se događati da novinar u HINI zbog egzistencijalnih potreba ustanovi da mu se više isplati raditi negdje drugdje.

Klub zastupnika SDP-a podržava ideju da postupno omjeri između prihoda od tržišta i prihoda koji su vezani ugovorom na usluge državi idu sve više prema točki od 50%, ali je pitanje hoće li se kroz to dobiti adekvatna usluga. Vujić smatra da treba razmisliti postoji li mogućnost da se, ne zapostavljajući tržišnu stranu prihoda Hine, omogući da ona kao i Hrvatska televizija bude oslobođena od PDV-a. Također, treba promišljati i u smjeru osiguranja konkurentnosti ove naše agencije u odnosu na međunarodne agencije i u odnosu na neobjektivne konkurencije koje se javljaju na tržištu informacija, a koje mogu ugroziti njen položaj.

"Ne smije se događati da novinar u Hini zbog egzistencijalnih potreba ustanovi da mu se više isplati raditi negdje drugdje". Također, ističe da je Hinuu potrebno osloboditi sve većih komercijalnih pritiska, kako bi mogla funkcionirati na način koji je potreban cjelokupnom društvu. Naravno, treba paziti da Hina ne bude izložena možebitnim političkim pritiscima, jer je mogućnost manipulacija informacijama vrlo velika.

Zaključio je da Klub podržava ovaj Izvještaj, ali da ujedno otvara pitanje o kojem treba razmisliti i Vlada i Hina, a ono je: "Mogu li se odnosi koji su zamrznuti 2000. godine u pogledu udjela iz pružanja usluga državnim tijelima i u pogledu fiksiranja cijena usluga zadržati na ovoj razini, a da Hina i dalje napreduje na način kako je to sama predviđjela?"

Jača normativna zaštita slobode medija

U desetominutnoj raspravi govorila je **Ingrid Antičević- Marinović (SDP)**. Naglašava da nema sumnje da je normativna aktivnost, odnosno Zakon o Hini koji je donesen 2001. godine pridonio stabilizaciji Hine. Zakon je usklađen sa svim europskim medijskim standardima, i jamči uređivačku, upravljačku, ekonomsku i financijsku samostalnost Hine.

"Jako je važno osim ove zakonske dobre postavljenosti, imati uvijek jedno ozračje u kojem je posebna odgovornost vladajućih, kako oni razmišljaju o slobodi medija, o mjestu i ulozi novinara i medija općenito". Mišljenja je da stupanj razvoja medijskih sloboda u Hrvatskoj u zadnjih godinu dana nije napredovao. "Svjedoci smo različitih napada, bilo izravnih ili neizravnih, na novinare".

Zastupnica smatra potrebnim razmisliti da se u slijedećim izmjenama kaznenog zakonodavstva inkriminira kao posebno kazneno djelo napad na neovisnost medija i prijetnje upućene mediju. Na takav način stvorit će se daljnja normativna pretpostavka efikasne zaštite slobode medija, a što je zagarantirano samim Ustavom.

Najvažnija stabilnost financiranja

Enad Stazić (SDP) ustvrdio je da Hina od svog osnutka radi i razvija se dobro, što je zasluga ravnatelja, uredništva, a i Parlamenta koji je očito donio dobro zakonsko rješenje koje omogućuje stabilnost, kvalitetan rad i razvoj HINE. Pritom je naglasio da uredni-

čke samostalnosti nema bez financijske samostalnosti u bilo kojoj medijskoj kući, pa je stabilnost u financiranju najvažnija poluga koja će omogućiti neovisnost u uredničkom radu.

Izrazio je zadovoljstvo da se kod financiranja Hine udio prihoda od prodaje servisa iz godine u godinu povećava. "Sada je jedino pitanje kako pomoći Hini da se taj put ubrza". Smatra da treba razmisliti o prijedlogu koji je u ime Kluba zastupnika SDP-a iznio Antun Vujić o oslobađanju Hine od plaćanja PDV-a.

"Informacija je roba, kao i svaka druga, PDV se plaća na promet roba i usluga, a Hina u tom pogledu pruža uslugu. Ali možda bi trebalo uvesti nekakav model u kojem bi stalni državni korisnici za koje je Vlada sklopila sporazum plaćali neku vrstu pristojbe Hini, kao što građani plaćaju pristojbu HRT-u, pa bi onda ta pristojba bila oslobođena PDV-a, što bi prihode Hine s ove osnove istog časa povećalo 22%", komentira Stazić.

Druga mogućnost je da se Hini pomoćne proširenjem broja korisnika, npr. pružanjem usluga hrvatskim veleposlanstvima u svijetu. Stazić napominje da je interes hrvatske države, Vlade, Parlamenta da omogući Hini kao javnom servisu, odgovornom i pouzdanom, da ne trpi štetu od neobjektivne konkurencije.

Poštivanje etičkog kodeksa stranke

Damir Sesvečan (HDZ) ponovio je da je Zakonom o Hini iz 2001. godine Hina definirana kao pravna osoba koja ima status javne ustanove i čiji je osnivač RH. Djelatnost Hine određena je na prikupljanju i distribuciji što potpunijih i objektivnih novinsko-agencijskih informacija o zbivanjima u RH i svijetu, za potrebe medija i drugih sudionika društveno političkog, kulturnog i gospodarskog života.

"Kada govorimo o radu ove ustanove, potrebno je istaknuti odredbe Zakona koje određuju da Hina djeluje po načelima neovisnog, nepristranog i profesionalnog novinsko-agencijskog izvješćivanja, te ne smije biti izložena bilo

kakvim utjecajima koji bi mogli ugroziti točnost, objektivnost ili vjerodostojnost njezinih informacija”.

Za pretpostaviti je da će i državnim institucijama i tijelima trebati ažurirane on-line informacije o tome što se događa na relaciji Zagreb-Bruxelles, pa bi se i ovdje mogla ostvariti jedna skupna pretplata.

Napominje da se iz Izvješća može konstatirati da je Hina poslove u okviru svog djelokruga obavljala kvalitetno i korektno, zadržavajući visoku razinu objektivnosti i neovisnosti. "U nastojanju podizanja razine profesionalnog izvješćivanja na načelima točnosti, neovisnosti, nepristranosti, posebno želim ukazati na dobar način postizanja tih ciljeva objektivnog informiranja kroz prihvaćanje i potpisivanje akta osnovnih profesionalnih standarda, koji su potpisali uz ugovore o radu svi zaposleni novinari i urednici Hine". Ističe da jedino takav pristup može Hinuu kao nacionalnu novinsku agenciju držati u službi javnosti kao samostalnu i neovisnu medijsku ustanovu i onemogućiti bilo kakvu političku kontrolu.

Pritom je važno sačuvati financijsku stabilnost HINE, kroz prihode iz državnog proračuna kako je predviđeno ugovorom o skupnoj pretplati tijela državne uprave i drugih korisnika državnog proračuna, ali naravno i nadalje ustrajati na obvezi Hine da povećava svoje vlastite prihode s medijskog tržišta kroz nove usluge i nove korisnike,

kako bi do 2007. godine došla na razinu 50 i više posto vlastitih prihoda u odnosu na prihode od osnivača. Mogućnost ostvarenja tog cilja potvrđuju podaci u posljednjih nekoliko godina iz kojih je vidljivo da udio sredstava državnog proračuna iz godine u godinu opada.

Hina je danas u rangu europskih nacionalnih agencija srednje veličine. Sesvečan se u potpunosti slaže s navodima iz Izvješća o ljudskom potencijalu kao najvrednijem kapitalu agencije. Iz svih gore navedenih razloga podržava ovo Izvješće.

Suradnja s lokalnim medijima

Franjo Piplović (DC) izjavljuje da je iz Izvješća razvidno da je glavni cilj ostvariti uvjete za preustroj Hine u samostalnu javnu ustanovu i neovisni medij. Bit preustroja je da Hina počne poslovati po komercijalnim i tržišnim načelima. U Izvješću stoji da bi do 2007. godine trebalo ostvariti takvo poslovanje da gotovo 50 i više posto prihoda bude ostvareno na tržištu medija i drugih korisnika informativnih usluga.

"Zasad i ubuduće država će biti jedan od najvećih financijskih partnera ove agencije, kroz pretplatu koju bi možda trebalo i kod nekih drugih državnih tijela pojačati, da bi se ostvarila financijska samostalnost i sigurnost ove agencije". Drugih 50 posto prihoda trebalo bi ostvariti na tuzemnom i na inozemnom medijskom tržištu.

Zalaže se za suradnju Hine s lokalnim medijima, jer tu vidi mogućnost da Hina dođe brže, lakše i jeftinije do informacija koje opet može plasirati dalje, a na takav način imamo kvalitetnu integraciju informacija na području Hrvatske. Podržava Izvješće.

Specijaliziran servis - "EU-info"

Ravnatelj HINE, **Mirko Bolfek** u završnoj riječi rekao je da je model poslovanja kojim je Hina krenula doveo do prvih rezultata, ali isto tako on dolazi blizu svog limita. Stoga je u Izvješću Hine i otvoreno pitanje što poslije 2007. godine. Ističe da Hina ne može mimoići potrebu kompleksnijeg izvješćivanja, posebice u svjetlu pristupa Hrvatske EU, odnosno otvaranja pristupnih pregovora.

Značajan događaj koji slijedi svakako je otvaranje

Hinog dopisništva u Bruxellesu, za što će trebati godišnje izdvajati oko 100 tisuća eura, a koji se iznos može pribaviti jedino prodajom ili kreiranjem novog proizvoda, objašnjava Bolfek. Riječ je o specijaliziranom servisu koji se zove "EU-info", koji je već ponuđen medijskom tržištu.

Za pretpostaviti je da će i državnim institucijama i tijelima trebati ažurirane on-line informacije o tome što se događa na relaciji Zagreb-Bruxelles, pa bi se i ovdje mogla ostvariti jedna skupna pretplata i na taj način osigurati dio financiranja dopisništva.

Naglašava da su svi naponi Hine usmjereni na ostvarenje visokih profesionalnih ciljeva novinarstva, u prvom redu kredibilne informacije.

Ovime je zaključena rasprava. **Sukladno prijedlozima radnih tijela zastupnici su većinom glasova, sa 103 glasa "za" i 2 "suzdržana" prihvatili Izvješće o radu Upravnog vijeća Hine za razdoblje od kolovoza 2003. godine do rujna 2004. godine.**

S.Š.

IZVJEŠĆE O PROVEDBI NACIONALNE STRATEGIJE SUZBIJANJA ZLOPORABE OPOJNIH DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ ZA 2002. i 2003. godinu

Prevenција najbolji lijek protiv droge

Temeljna odrednica politike suzbijanja opojnih droga bila je - kontinuirano provođenje organiziranih mjera kojima se nastoji smanjiti dostupnost droga na ilegalnom tržištu i potražnja tih droga uz istovremeno provođenje snažnih preventivnih mjera i aktivnosti kojima je cilj – smanjenje interesa za drogu, pogotovo mladih.

Nakon višesatne rasprave na 12. sjednici, Hrvatski sabor je prihvatio ovo Izvješće, obvezavši Vladu RH da osam godina staru "Strategiju" žurno uskladi s aktualnim stanjem na tom području, europskom praksom suzbijanja zloporabe droga te Europskom strategijom o drogama (tako usklađen dokument trebala bi dostaviti zastupnicima u roku od 90 dana). Na donošenje ovakvog zaključka zastupnike su ponukali alarmantni podaci iz Izvješća koji, iako nisu najsvježiji (zbog čega je predlagatelj pretrpio kritike), ukazuju na to da se epidemija ovisnosti sve brže širi i u Hrvatskoj. Naime, droga je sve jeftinija i sve dostupnija, tako da se iz godine u godinu povećava broj ovisnika, kao i broj smrtnih slučajeva od predoziranja. Prije četiri godine u Hrvatskoj je bilo registrirano oko 13 tisuća ovisnika, a sada se njihov broj kreće oko 18,5 tisuća, pri čemu treba imati u vidu činjenicu da ih je u stvarnosti višestruko više. Budući da je na ulicama, pa i oko škola, sve više droge, i dozna granica konzumenata pomiče se naniže, upozoravaju zastupnici.

Stoga je prioritetni zadatak smanjiti ponudu i potražnju raznovrsne droge na tržištu, koja je sve dostupnija ne samo u diskotekovima i noćnim barovima, nego i u školama, pa čak i u dječjim vrtićima. Budući da ta pošast,

izravno ili neizravno, pogađa sve nas, na suzbijanju zloporabe droga mora se pojačano angažirati cijela društvena zajednica, napominju zastupnici. U svakom slučaju, policiji treba dati puno veće ovlasti te oformiti specijalizirane odjele koji će se baviti tom problematikom.

Znatno više nego dosad treba ulagati u preventivne programe, prije svega za djecu i mladež, ali i za roditelje, budući da su zbog niske cijene neke vrste droge pristupačne čak i osnovnoškolcima. Dakako, na planu prevencije ključnu ulogu i odgovornost ima obitelj, a potom škola, koja bi trebala biti u većoj mjeri odgovorna, a ne samo obrazovna institucija, naglašavaju sudionici u raspravi. Prije je potrebno, nadalje, osigurati financiranje potpuno ekipiranih timova županijskih centara za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti te definirati status terapijskih zajednica.

Sudionici u raspravi jedinstveni su u mišljenju da se samo usklađenim radom na preventivi, odgovarajućim tretmanom liječenja ovisnika i kaznenom politikom možemo djelotvorno boriti protiv pošasti droge. Međutim, u raspravi su se čule i napomene da postojeće zakonodavstvo ne omogućava efikasno suzbijanje zloporabe droga. Dio oporbe stoji na stajalištu da

bi trebalo hitno dekriminalizirati lake droge, kako bismo bili uspješniji u borbi s narkobiznisom. Naime, većina prijava i presuda odnosi se na posjedovanje malih količina droge, dok veliki dileri i dalje slobodno šecu. Krajnje je vrijeme, poručuju, da se napokon odlučimo hoćemo li proganjati ovisnike, dakle žrtve droge, ili ćemo rigorozno kažnjavati organizirane kriminalce koji se bogate na nesreći naše djece.

U raspravi je, među ostalim, upozoreno i na to da broj ovisnika o "legalnim drogama" - duhanu i alkoholu - daleko premašuje broj konzumenata droga. To je vrlo opasna pojava, jer djeca koja eksperimentiraju s alkoholom i cigaretama kasnije mnogo češće eksperimentiraju i s psihoaktivnim drogama. Zbog toga su zastupnici obvezali Vladu da hitno razmotri mogućnost uvođenja obveznog predmeta u škole, pod nazivom "Naše zdravlje", u okviru kojeg bi se obrađivala problematika ovisnosti o drogama, alkoholu i pušenju, te spolni odgoj.

O PRIJEDLOGU

Polako prema "vrhu"

Umjesto prikaza opsežnog izvješća (oko 150 stranica), evo što je iz njega

uvodno izdvojio državni tajnik, **Velimir Božikov**, državni tajnik u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi.

Izvijestio je ponajprije zastupnike kako je 1995, kada se Hrvatska uključila u istraživanje 35 europskih zemalja po zlim navikama (pušenje, konzumiranje alkohola, uporaba droga) Hrvatska bila na sredini, a sada se polako penje prema vrhu liste. Što znači, naglasio je, da je doista potrebna veća briga i angažiranje cijele zajednice.

Temeljna odrednica politike suzbijanja opojnih droga bila je kontinuirano provođenje organiziranih mjera kojima se nastoji smanjiti dostupnost droga na ilegalnom tržištu i potražnja tih droga uz istovremeno provođenje snažnih preventivnih mjera i aktivnosti kojima je cilj – smanjenje interesa za drogu, pogotovo mladih.

U 2003. godini registrirano je 5678 liječenih ovisnika, pretežito muškaraca (žena-1019), ili 2,3 posto manje nego 2002. Novootkrivenih ovisnika bilo je 2067 u 2002, a 1840 u 2003 (11 posto manje). U svezi s posljednjim podatkom državni tajnik je dometnuo kako je pitanje je li doista tako s obzirom na metodološke razlike u trenutku formiranja centara pri županijskim zavodima za javno zdravstvo dok još nisu potpuno uhodani.

U 2003. godini ovisnici su se liječili kako slijedi: ambulantno (4461), kombinacija ambulantno i bolničko (479), dnevna bolnica (25) i bolnice (613).

Najviše ovisnika liječeno je u Istarskoj županiji, što znači – napomenuo je Velimir Božikov – da je riječ o boljoj i bolje opskrbljenoj službi, te da se, nadalje, liječe u Zagrebu, Šibensko-kninskoj i Zadarskoj županiji.

U 2002. je stopa liječenih ovisnika na 100 tisuća stanovnika iznosila 130,4, a u 2003. 127,4 (2,3 posto manje), izvijestio je državni tajnik zastupnike uz upozorenje kako je tu možda riječ o metodološkoj zamci u statističkom prikazu.

Prosječna dob prvog uzimanja droge je 18,9 godina, a bio je zabilježen – što je medicinski kuriozitet – i jedan ovisnik u dobi od devet godina. Do 20-te godine 67,4 ovisnika počinju uzimati drogu.

Prosječna dob prvog uzimanja marihuane je 16 godina, 17 godina za psihostimulanse i ecstasy, 19 za opijate, 25 za sedative.

Od prvog uzimanja droge do dolaska na liječenje prosječno protekne oko 4 godine. To je razdoblje u kojem roditelji nažalost najčešće ne primijete što se događa, a ovisnost već uzima velikog maha.

U 2003. godini zabilježen je porast roditelja-ovisnica gotovo za 13,5 posto, najviše u Splitu (16). Slijede Zagreb (7) i Pula (6).

Najčešća bolest koja prati ovisnost jest hepatitis C (gotovo 71 posto ovisnika ga ima) i hepatitis B. HIV još, nasreću, nije uvelike raširen (ima ga tek 0,2 posto ovisnika). Rapidno, međutim, raste smrtnost: 37 smrtnih slučajeva 1998, pa 61 (1999), 74 (2000), 77 (2001), 86 (2002), 95 (2003). Najčešći uzrok ovakve smrtnosti je predoziranje opijatom.

Za liječenje ovisnosti u Hrvatskoj postoje osim kliničkih institucija 33 terapijske zajednice, koje provode programe psihosocijalne rehabilitacije, radne terapije, zajedno tjelesne i rekreativne aktivnosti. Ove zajednice daju i promidžbene programe radi prevencije te ovisnike nekad šalju i u inozemstvo. Što ponekad ima i negativnih strana, dometnuo je državni tajnik, jer ih u slučaju da nemaju vize zemlje u koje su poslani izručuju natrag.

Neki programi doista su zasnovani na principu samopomoći te grupnom i individualnom tretmanu, napredovanju kroz hijerarhiju osobnih uloga i osobnog položaja u zajednici, kao i na radnoj terapiji.

Veliku pomoć ovisnicima pružio je i cijeli niz udruga – u 2002. za 2151 ovisnika i 218 konzumenata droge te pomoć za 3489 obitelji ovisnika ili povremenih konzumenata droga. Posredovanjem udruga u 2002. na odvikavanje u terapijske zajednice u inozemstvu poslano je 99 osoba, a 2003. godine 11 osoba.

Državni tajnik je izrazio zadovoljstvo zbog zaplijenjene količine droge u 2003 – gotovo 85.727 kilograma heroina (2002 – svega 6000 kuna), što je porast od 132 posto. Kokaina je u 2002. godi-

ni zaplijenjeno malo – svega 3297 kg, a 2003. godine 350 tisuća kg, što je veliki uspjeh kriminalističkih odjela policije.

U 2003. zaplijenjeno je znatno manje ekstazija (20.840) – teško je reći da je manje, jednostavno se nije uspjelo više zaplijeniti, a 2002. godine 110.632 tablete.

Državni tajnik je još napomenuo kako su (onečišćene) droge sve jeftinije i time dostupnije pa i nezaposlenima (51 posto uživatelja je među nezaposlenima).

Marihuane je 2002. godine bilo zaplijenjeno gotovo 600 tisuća, a 2003. 435 tisuća kg. U 2002. je izvršeno 7585 zapljena svih vrsta opojnih droga, a tijekom 2003. godine 6366, što je relativno manje, ali je ipak riječ o kvalitetnijoj zapljeni s obzirom na veću količinu kokaina.

U 2003. bilježi se smanjenje prijavljenih kaznenih djela (za 8,31 posto) u odnosu na 2002, dok je broj prijavljenih prekršaja porastao za 112 posto u odnosu na 2002.

Prema Nacionalnom programu, od najvećeg značenja su edukacija i prevencija. Represivne mjere (zapljena) su zasigurno potrebne, ali je od velikog značaja edukacija stanovništva, napose mladih naraštaja – rekao je državni tajnik Božikov. Koji je, potom, izvijestio zastupnike da su doneseni programi aktivnosti u školama, da se provodi edukacija nastavnika, djelatnika centara za socijalnu skrb, pravosudnih djelatnika, policijskih službenika, sudskih medicinara, toksikologa, radnih terapeuta, predstavnika studentskih udruga i mladih iz raznih političkih stranaka. Od velikog značaja je medijska kampanja, otvorena je besplatna telefonska linija – anti-droga telefon pri Uredu za suzbijanje zloporabe opojnih droga, formirana je mreža centara za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje. Pri zavodima za zdravstvo svih gradova formirani su timovi koji se bave prevencijom i liječenjem ovisnika. Bilo je izvjesnih poteškoća u financiranju, naglasio je državni tajnik, ali su već ove godine Državnim proračunom predviđena sredstva tako da Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje može planirati kadrove, a županije

daju prostor. Kreiran je i kompjutorski program radi kvalitetnijeg prikupljanja podataka u svezi s ovisnicima pa ćemo biti kompatibilni s europskim programom, rekao je predstavnik Vlade RH.

Iz njegova izlaganja još izdvajamo: brine se o ljudima koji su zbog raznih kršenja normi u zatvorima (u Lepoglavi je, npr. u program – prekvalifikacije, doškolovanja - za ovisnike uključeno 67 ovisnika); otvoreno dodatno još sedam detoksifikacijskih jedinica pri psihijatrijskim odjelima županijskih bolnica; promijenjeni su brojni zakoni, uredbe i pravilnici; pojačane su aktivnosti suzbijanja zlorabe opojnih droga (tzv. ulične redukcije); ustrojen je poseban odjel za droge unutar Carinske uprave Ministarstva financija; započet je pilot-projekt testiranja vozača motornih vozila na opojne droge; od velikog značaja je međunarodna aktivnost Hrvatske na planu borbe protiv droge.

RADNA TIJELA

Razviti učinkovite programe prevencije ovisnosti

U Odboru za rad, socijalnu politiku i zdravstvo istaknuto je kako je ovisnost o drogama sve alarmantniji program, da je riječ o pošasti koja rastače obitelji i ugrožava temeljne društvene vrijednosti te povećava ekonomske i zdravstvene probleme u zemlji.

Zabrinjavajuće je, rečeno je, da se broj novopridošlih ovisnika registriranih u sustavu za bolnički i ambulantni tretman kontinuirano povećava.

Po ocjeni članova toga radnog tijela i ovo Izvješće (sadržajem, podacima i analizama) potvrđuje da su najvećim dijelom poduzete mjere iz Nacionalne strategije suzbijanja zlorabe opojnih droga i Zakona o suzbijanju opojnih droga. Nakon osvrta na ustroj mreže te programe za prevenciju ovisnosti članovi Odbora upozorili su kako unatoč svemu nije smanjen broj novopridošlih ovisnika.

Naglašeno je kako treba razviti učinkovite programe prevencije ovisnosti, jer

upravo preventivne mjere treba da budu osnova provođenja Nacionalnog programa. Kroz jaku medijsku kampanju, uz tiskanje promotivnih i edukativnih materijala namijenjenih djeci i mladima te njihovim roditeljima postići će se bolja informiranost o utjecaju i štetnosti opojnih droga. Upozoreno je, međutim, i na moguće posve suprotne učinke loše edukacije pa je stoga potrebno - usmjeriti se na educiranje stručnjaka unutar primarne zdravstvene zaštite (obiteljski liječnik pedijatar).

Uz već započetu edukaciju policijskih službenika, trebalo bi razmisliti i o organizaciji posebnih policijskih jedinica koje bi radile na suzbijanju ponude droge, odnosno preventivno-represivnim mjerama smanjile dostupnost opojnih droga i stvaranje većeg broja ovisnika.

Nakon upozorenja kako ovisnici nakon liječenja akutnog stanja u bolnici (gdje su kratko), odnosno provedene detoksikacije čekaju na smještaj u terapijskoj zajednici, u raspravi je upozoreno kako bi bilo korisno da se osnuje Prihvatni centar, gdje bi boravili do odlaska na daljnji tretman. Isto tako potreban je i Centar za pomoć u resocijalizaciji ovisnika nakon završenog programa u terapijskim zajednicama ili kaznenim ustanovama.

Uz napomenu kako je vidljivo da ključnu ulogu u odvikavanju od ovisnosti i u rehabilitaciji imaju terapijske zajednice, kojima se obraća sve više ovisnika, u Odboru je rečeno kako je zbog nedefiniranog pravnog statusa tih zajednica te stoga što nije određeno ministarstvo ili tijelo državne uprave koje bi nadziralo njihove programe, otežano praćenje broja ovisnika u njihovom tretmanu te onemogućena ocjena učinkovitosti programa. Uz to, nedostatak sustavnog bilježenja podataka u zdravstvenim ustanovama po unificiranim parametrima i obrascima ima za posljedicu neujednačeno vođenje evidencija osoba liječenih zbog zlorabe opojnih droga, a to pak onemogućuje kvalitetnu analizu i pregled stanja na nacionalnoj razini – upozoreno je.

U raspravi je, nadalje, predloženo da se razmotri članak 74. Kaznenog zakona kako bi se pružila mogućnost ovisnicima koji su počinili krivično djelo da dio ili cijelu kaznu zatvora odsluže u terapijskoj zajednici.

Tu je i prijedlog povodom sve većeg broja smrtnih slučajeva uslijed trovanja metadonom, kako radi što učinkovitijeg smanjenja zlorabe metadona Povjerenstvo za kontrolu primjene supstitucijske terapije metadonom treba što hitnije izraditi Algoritam metadonskog programa te na jedinstven način definirati postupke distribucije metadona i nadzor nad provođenjem supstitucijskog programa.

Kontinuirano – organizirane mjere, uz prevenciju

Odbor za obitelj, mladež i šport je naglasio kako sve veća raširenost zlorabe opojnih droga posljedično dovodi do krize suvremenog društva, kroz obitelji, ugrožavanje temeljnih društvenih vrijednosti i porasta kriminala. Stoga ciljevi suzbijanja droga svake zemlje pa tako i Republike Hrvatske zahtijevaju cjelokupni angažman društva na globalnom i na lokalnom nivou s ciljem razvijanja učinkovitog sustava borbe protiv ovisnosti o drogama, koja u tako širokim razmjerima pogađa društvo i osobito ugrožava mlade generacije i njihove obitelji.

U raspravi je posebno naglašeno da temeljna odrednica politike suzbijanja zlorabe opojnih droga mora biti kontinuirano provođenje organiziranih mjera kojima se nastoji smanjiti dostupnost droga na ilegalnom tržištu i potražnja droga, ali uz istovremeno provođenje snažnih preventivnih mjera i aktivnosti kojima je cilj smanjenje interesa mladih za uzimanjem droge.

RASPRAVA

Uvodno je izlagao državni tajnik u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi, **Velimir Božikov. Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** ispravila ga je, ustvrdivši kako je zaplijenjena količine droge u

2003. uspjeh je sam za sebe, a ne u odnosu na 2002. Osim, dometnula je – ako državni tajnik nema posebnih saznanja da je takva, ili još veća, količina kola la Hrvatskom (o tome nema egzaktnih pokazatelja). Dapače, to govori nešto drugo – da su se krijumčari toliko osilili da prenose takve ogromne količine bez ikakva straha, a ipak su uhvaćeni.

Dobna granica konzumenata sve niža

Nema životnije teme od rasprave o potrebi borbe protiv narkomanije, konstatirao je **Damir Kajin**, govoreći u ime Kluba zastupnika IDS-a. S obzirom na posljedice koje uzrokuje ta pošast (bujanje kriminala, raspad obitelji, ogromni zdravstveni troškovi, itd.) to je jedan od najvećih problema s kojim se društvo suočava. Naime, dobna granica konzumenata opojnih droga pomiče se sve niže, a na ulicama, pa i oko škola, sve je više droge (to je već alarmantno stanje koje zahtijeva permanentnu akciju).

Na ulicama, pa i oko škola, sve je više droge, a dobna granica konzumenata pomiče se sve niže.

Činjenica da je danas droga jeftinija nego prije 10 godina daje naslutiti da je mlada populacija danas neusporedivo ugroženija nego tada, konstatira zastupnik. To znači da se zajednica mora više angažirati na iskorjenjivanju toga zla, od represivnih do zdravstvenih organa, ali i građana. Ne smije se dogoditi da, primjerice, u nekom gradu svi znaju tko dila drogu a da o tome šute.

U nastavku je primijetio da se u Izvješću konstatira kako je epidemija ovisnosti nastala za vrijeme Domovinskog rata (možda zbog toga što je u vojsci lakše doći do droge, ili zato što je policija bila više angažirana na ratištu nego u pozadini, itd). Postavlja se pitanje, međutim, je li ondašnja politika znala što se dešava u postrojbama ili je preko toga prelazila. Kako reče, mogao bi spomenuti imena nekih osoba, pa i s general-

skim činovima, koje su, navodno, bliske tom miljeu ("najeklatantniji je primjer generala Andabaka, kojega se svojedobno spominjalo u vezi s uvozom 620 kg kokaina"). Po riječima zastupnika, Rijeka je do kraja 90-ih godina slovila kao pomorski grad bez previše droge. Međutim, nakon te zapljene problem ovisnosti u tom gradu isti je kao i u Zadru, Puli ili Splitu. Sudeći po tome što je droga sve jeftinija, a roditelji ne mogu nadzirati djecu jer sve više rade da bi im osigurali kakav-takav standard, tih će problema ubuduće biti sve više.

Prema podacima u Izvješću, u Hrvatskoj je registrirano 18476 ovisnika, no u stvarnosti ih zasigurno ima daleko više, tvrdi Kajin. Interesantno je, kaže, da se nitko ne pita odakle novac za drogu onima koji ne rade. Doduše, policija je u zadnje vrijeme zaplijenila više narkotika nego u ranijem razdoblju, što svjedoči o tome da postaje sve profesionalnija. Dakako, ona ne može sve sama, iako bi po tom pitanju trebala imati odriješene ruke.

Spomenuo je, nadalje, da Državno odvjetništvo iz godine u godinu prijavljuje sve više osoba zbog konzumiranja droge. Interesantno je da je 2002. godine optuženo oko 5 posto osoba manje nego 2001., iako je problem ovisnosti zasigurno bio veći nego godinu dana ranije (taj se trend nastavlja i dalje). Po riječima zastupnika većina prijava odnosi se na posjedovanje malih količina droge, dok veliki dileri i dalje slobodno šecu. Njima se ni u kom slučaju ne smije pogodovati, ali trebalo bi razmotriti mogućnost "davanja amnestije" ovisnicima koji prijave slučajeve predoziranja svojih kolega, smatra Kajin.

Čudi ga, među ostalim, da je 2003. godine kazneno prijavljeno daleko manje malodobnih osoba za zloporabu opojnih droga, iako se ta ovisnost širi (razlog blažeg tretmana maloljetničkog kriminaliteta je možda "reforma Kaznenog zakonodavstva"). Nema sumnje, kaže, da mlade ljude treba zaštititi od tog zla i dati im šansu da se izvuku iz pakla droge. S druge strane, iz godine u godinu imamo sve više prijavljenih i osuđenih punoljetnih osoba za zlopo-

rabu opojnih droga (primjerice, 98. je osuđeno 1257 osoba, a 2003. više od 4 tisuće). Interesantno je, međutim, da je 78,5 posto počinitelja osuđeno zbog posjedovanja, 14,4 zbog prodaje droge (riječ je o dilerima), dok krupne zvjerke, tzv. narko-bosovi čine svega 0,8 posto u ukupnom broju osuđenih za navedena kaznena djela. Svega 1,4 posto osoba osuđeno je zbog davanja droge djetetu, iako takva nedjela ne bi trebalo opraštati. Naše škole moraju postati sigurne, a ne da roditelji stalno strahuju da netko dila drogu njihovoj djeci, napominje Kajin. Zbog toga se Klub zastupnika IDS-a zalaže za to da se, po uzoru na alko-testove, uvede obvezno testiranje školske djece i studenata na fakultetima (iznenada i bez izuzetaka), kao i na fakultetima. Ako takva obveza u zakonu ne postoji trebamo je propisati, te obvezati lokalne jedinice da za tu vrstu prevencije izdvajaju 0,1 - 0,3 posto svog proračuna.

Na kraju se osvrnuo na tvrdnju državnog tajnika da je Istra na prvom mjestu u Hrvatskoj po liječenim ovisnicima. Naime, prema izvješću Povjerenstva za suzbijanje droge u Istarskoj županiji, koje potpisuje dr. Ivančić, ta tvrdnja nije utemeljena, iako je i na tom području problem ovisnosti također izražen i treba mu se suprotstaviti na organiziran i sustavan način. Dobro je jedino to, što je broj smrtnih slučajeva od predoziranja ipak u padu (2001. je evidentirano 9, a 2003. 3 takva slučaja).

Mjere za suzbijanje ovisnosti mora predlagati struka

Po riječima **Ljubice Lalić**, predstavnice Kluba zastupnika HSS-a, već iz samog sastava tima predlagatelja koji su nazočni u sabornici, može se iščitati razlog slabe uspješnosti borbe protiv zloporabe droge. Naime, ovdje nema predstavnika struke, odnosno Vladinog Ureda za suzbijanje zloporabe droge, (što upućuje na zaključak da je za neke i ovo izvješće tek puka formalnost). Zbog toga zastupnici HSS-a upućuju ozbiljnu zamjerku i predlagatelju, ali i predsjedniku Hrvatskog sabora. Podupiru,

inače, ovaj kvalitetni materijal jer se na temelju podataka koje sadrži može ocijeniti ne samo kako se u promatranom razdoblju provodila Nacionalna strategija suzbijanja zloporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, nego i analizirati učinkovitost tako zacrtane strategije. Suzbijanje zloporabe droga mora biti cilj svakog društva jer širenje te pojave dovodi do krize suvremenog društva, odnosno obitelji kao njenog temelja, te do ugrožavanja drugih društvenih vrijednosti i porasta kriminala, napominje zastupnica. Na ostvarenju tog cilja mora biti angažirano društvo u cjelini (aktivnosti svih resora moraju biti koordinirane). Po mišljenju njenih stranačkih kolega, način i mjere za borbu protiv droge mora predlagati struka, dok je politika dužna osigurati uvjete za efikasnu provedbu usuglašenih mjera. Unatoč tome što je u proteklom razdoblju provedena većina mjera predviđenih Nacionalnom strategijom, broj ovisnika se iz godine u godinu povećava, kao i broj smrtnih slučajeva od predoziranja. S obzirom na to, trebali bismo se zapitati je li taj dokument možda promašen ili je zastario (donesen je prije 8 godina) te ga, po potrebi, što prije uskladiti s aktualnim stanjem.

Način i mjere za borbu protiv droge mora predlagati struka, dok je politika dužna osigurati uvjete za njihovu efikasnu provedbu.

Kao stranka koja smatra da je obitelj temelj svakog društva, mi u HSS-u pokušavamo sagledati da li su i u kojoj mjeri, širenju ovisnosti tome pridonijeli odnosi u obitelji, gospodarsko stanje, ali i druga sociološka zbivanja u društvu, kaže zastupnica. Dakako, nemogućnost zapošljavanja, nesigurnost radnih mjesta, nedostatne plaće i nervozna trka za zaradom ugrožavaju obitelj, kao mjesto ozračja materijalne i duhovne stabilnosti i sigurnosti svakog pojedinog člana. Nesigurne i dezintegrirane obitelji dovode i do nesigurnosti mladih,

čemu se nerijetko pridružuje i osjećaj besperspektivnosti u društvu kojeg smatraju korumpiranim i moralno erodiranim. U takvom slučaju preostaje jedino bijeg od stvarnosti, a to je za njih svijet droge. Stoga državna vlast mora poduzeti odgovarajuće mjere, kako bi u obitelj vratila toplinu koja nestaje.

Glavni cilj - smanjiti ponudu i potražnju droge

Po riječima zastupnice haesesovci su očekivali da će novoosnovano Ministarstvo obitelji osmisliti i provesti odgovarajuće programe, ali ono nije ispunilo njihova očekivanja. Naime, iz Izvješća o izvršenju Proračuna za prvih 10 mjeseci jasno je vidljivo da je utrošen tek minimalni dio sredstava planiranih za praćenje i unapređenje obiteljske politike, te unapređenje kvalitete obiteljskog života i razvoj obiteljskih usluga, kao i za projekte za višečlane obitelji. Ista je stvar i s programima za djecu i mlade. Očito je, znači, da se glede obitelji i mladih zadržavamo samo na deklarativnim obećanjima, a alarmantna brojka od 18,5 tisuća ovisnika obvezuje nas da umjesto toga poduzmemo nešto konkretno.

U Izvješću se navodi da je glavni cilj UN-a i EU smanjiti ponudu i potražnju droge, a čini se da je ona kod nas lako dostupna i to ne samo u diskoklubovima i noćnim barovima. Ima je i u školama, pa čak i u dječjim vrtićima. No, nastavnici pred tom činjenicom najčešće zatvaraju oči. Budući da droga, direktno ili indirektno pogađa sve nas, u borbu protiv te pošasti prije svega moraju biti uključeni roditelji, a i cijela društvena zajednica, naglašava zastupnica.

Iz podataka u Izvješću vidljivo je - kaže - da se povećava broj osoba koje su bolnički i ambulantno liječene u sustavu zdravstva, kao i onih koji se podvrgavaju programu odvikavanja u terapijskim zajednicama. Te bi zajednice trebale imati ključnu ulogu u odvikavanju od droge i resocijalizaciji bivših ovisnika, ali još uvijek nije definiran njihov status. Stoga je primarni zadatak stvaranje mreže takvih zajednica i rješavanje njihova pravnog statusa, a osnovna

pretpostavka za to je donošenje Zakona o terapijskim zajednicama. Budući da u postojećim terapijskim zajednicama (12) i terapijskim kućama (33) još uvijek nema dovoljno smještajnih kapaciteta za sve zainteresirane, nije prihvatljivo odugovlačenje realizacije programa državnih komuna.

Terapijske zajednice bi trebale imati ključnu ulogu u odvikavanju i resocijalizaciji bivših ovisnika, ali još uvijek nije definiran njihov status.

Na kraju je izjavila da Klub zastupnika HSS-a prihvaća podneseno Izvješće, te predlaže donošenje odgovarajućih zaključaka o tome što bi trebalo poduzeti radi što uspješnije borbe protiv suvremenog karcinoma društva i obitelji. Ti su zaključci oslobođeni bilo kakvih političkih motiva i politikantstva, oni su rezultat straha za vašu, našu i moju djecu, naglasila je. Potom je zamolila predstavnika predlagatelja da se očituje o podacima na stranama 57 - 59. Izvješća, koji govore o golemim količinama droge zaplijenjenim 2003. godine. Smatra, naime, da ti podaci nisu točni.

Droga sve jeftinija i dostupnija

Ako su podaci o zaplijenjenim količinama droge koje je spomenula kolegica Lalić točni, to najbolje govori o dostupnosti raznih vrsta droge na našem tržištu, primijetio je Pero Kovačević, predstavnik Kluba zastupnika HSP-a. Prema tome, da bi se postigli odgovarajući rezultati u borbi protiv zloporabe droga nije dovoljna samo Nacionalna strategija, niti osnivanje raznoraznih povjerenstava, stručnih skupina te održavanje seminara i savjetovanja. Na taj način samo odajemo lažni dojam kako poduzimamo mjere na tom planu, a rezultati izostaju.

Po mišljenju zastupnika HSP-a, osnovni razlozi povećanja broja ovisnika su sve siromašniji stanovništvo i besper-

spektivnost mladih ljudi koji teško dolaze do zaposlenja. Osim toga, droga je sve jeftinija, tako da je dostupna i siromašnim slojevima. Osnovni pravac djelovanja u sklopu provođenja Nacionalne strategije suzbijanja zloporabe droga treba biti smanjivanje njene dostupnosti, odnosno prometa. Ne manje važan je i program prevencije, prije svega za djecu i mladež u osnovnim i srednjim školama. Usporedo s time treba razvijati učinkoviti sustav liječenja, psihosocijalne rehabilitacije i društvene reintegracije ovisnika. Dakako, valja osposobiti državnu upravu i ostale subjekte za poduzimanje spomenutih mjera. Jer, sredstva koja ćemo uložiti u prevenciju, među ostalim i u edukaciju roditelja, pa i policije, neznatna su u usporedbi s onim koliko košta liječenje jednog ovisnika. Zalaganjem za legalizaciju lakih droga nećemo pomoći mladeži da se izvuče i iz pakla droge, tvrdi Kovačević. Umjesto toga, izmjenom kaznenog zakonodavstva valja predvidjeti rigorozne kazne, prije svega za dilere, i ostale koji sudjeluju u tom lancu.

Osnovni razlozi povećanja broja ovisnika su sve siromašnije stanovništvo i besperspektivnost mladih ljudi koji teško dolaze do zaposlenja. Osim toga, droga je sve jeftinija, tako da je dostupna svima.

Ispravljajući njegov navod, kako je jedan od glavnih razloga za širenje droge u Hrvatskoj siromaštvo **Frano Piplović** mu je predbacio da optužuje siromašne za širenje droge, iako su korijeni tog pojavi daleko dublji (nije logično da oni koji nemaju ni za kruh pronalaze novac za drogu).

Podaci stari i neusklađeni s međunarodnim klasifikacijama

U prošlom sazivu donijeli smo desetak raznih strategija za razna područja

čja društvenog života, koje nisu imale nekakav učinak u praktičnoj provedbi, podsjetio je **Ivan Čehok**. Ni strategija suzbijanja zloporabe opojnih droga nije izuzetak, budući da je unatoč njenom donošenju stanje na tom području još lošije nego prije. A najgore je to što danas, početkom 2005. godine, raspravljamo o provedbi tog dokumenta u 2002. i 2003. godini, dakle s odmakom od tri godine. Nema smisla komentirati tako stare podatke, to više što ta evidencija nije usklađena ni s međunarodnim klasifikacijama droga (izgleda da se ne zna što su opojne droge a što opijati, nema evidencije iz nekih bolnica, itd.).

Činjenica je da što više raspravljamo o suzbijanju zloporabe droga i što čvršće stežemo mrežu oko kriminala povezanog s drogom, tog kriminala ima sve više. Osim toga, najčešće hvatamo djecu koja su zatečena s jednom cigaretom marihuane u džepu, dok nam "krupne ribe" bježe. Unatoč dojmivim podacima o tonama i tonama zaplijenjene droge nje ima sve više na tržištu, negodovao je zastupnik (prema posljednjim podacima, na hrvatskom tržištu je sve više cracka, jedne od najopasnijih droga).

Spomenimo i njegovu zamjerku da nitko u Hrvatskoj, pa ni u ovom Izvješću, ne spominje ovisnost o alkoholizmu, kao veliku društvenu nedaću, s kojom se, nažalost, dosad nismo ozbiljno suočili. Naime, u pojedinim krajevima (npr. u sjevernoj Hrvatskoj) taj je porok čak opasniji i rašireniji od ovisnosti o drogama. Po mišljenju zastupnika ni Hrvatskom saboru ne služi na čast činjenica da se ovdje tijekom radnog vremena može naručiti alkohol.

U nastavku je primijetio da je najmanje prostora u Izvješću posvećeno Ministarstvu prosvjete i športa koje bi trebalo imati ključnu ulogu u borbi protiv droge. Želimo li doista nešto učiniti na tom planu, valja pod hitno kadrovski ekipirati te organizacijski i materijalno pomoći to Ministarstvo i sve naše škole. Naime, nema bolje prevencije od razgovora učitelja i učenika. Učitelji mogu najranije otkriti ovisnost učenika o drogama. Nažalost, u curriculumu obrazovanja učitelja gotovo da nema sadržaja

s područja preveniranja zloporabe opojnih droga.

Čehok je na kraju apelirao na državnog tajnika da Izvješće o provedbi Nacionalne strategije suzbijanja zloporabe opojnih droga za 2004. bude prezentirano zastupnicima što prije, najkasnije u roku od mjesec dana.

Nema bolje prevencije od razgovora učitelja i učenika (nastavnici mogu najranije otkriti ovisnost o drogama).

Potpredsjednik Hrvatskog sabora, **Darko Milinović**, informirao je zastupnike da se ovo izvješće odnosi na dvogodišnje razdoblje zbog toga što je 2003. došlo do promjene na čelu Vladinog Ureda za suzbijanje zloporabe droga, tako da izvješće za 2002. ranije nije ni bilo podneseno.

U 2003. 95 smrtnih slučajeva od predoziranja

Iako je u promatranom razdoblju provedeno niz kvalitetnih preventivnih aktivnosti i programa, podaci u Izvješću ukazuju na to da je ovisnost o opojnim drogama sve alarmantniji problem hrvatskog društva, konstatirao je predstavnik Kluba zastupnika HDZ-a, mr.sc. **Kajo Bučan**. Stoga njegovi stranački kolege ukazuju na potrebu za obuhvatnijom preventivnom i medijskom kampanjom radi informiranja i educiranja što šireg kruga javnosti, osobito mlade populacije, o štetnosti opojnih droga.

Pored donošenja Nacionalne strategije, kao osnove za djelovanje tijela državne uprave, regionalne samouprave i nevladinih organizacija u borbi protiv droge, Hrvatska je aktivno uključena i u regionalnu suradnju na tom planu, napominje zastupnik (posebice sa zemljama na tzv. Balkanskoj ruti, preko koje prolazi oko 80 posto heroina koji se potroši u Europi). Unatoč tome, nedavno se na zagrebačkim ulicama pojavio crack, droga koja u kratkom vremenu stva-

ra jaku psihičku ovisnost, a jeftinija je od kokaina. Spomenuo je i to da je prije dva tjedna na graničnom prijelazu Karasovići zaplijenjeno 705 kg marihuane, gotovo dvostruko više nego cijele prošle godine. U Hrvatskoj godišnje umre 50-ak mladih osoba od predoziranja, a 2003. je zabilježen rekordan broj smrtnih slučajeva (95). Možda je to posljedica nesustavnih kampanja protiv zlorabe droga, što se ogleda i u poraznim podacima rastućeg broja ovisnika, - (svake godine ima oko 2 tisuće novih) i broja umrlih od opojnih droga.

Prema podacima za 2002. godinu, čak 51 posto ovisnika je bilo nezaposleno, dok je 20,4 posto pripadalo učeničkoj i studentskoj populaciji.

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, samo intravensko uzimanje droga odgovorno je za smrt 200 tisuća ovisnika godišnje, napominje zastupnik (to je također jedna vrsta tsunamija, ali gora od onoga koji se dogodio prošle godine). Među ostalim, spomenuo je podatak da je čak 51 posto ovisnika u 2002. godini bilo nezaposleno, dok su 20,4 posto njih su bili učenici i studenti. U nas je, inače, najrašireniji tip ovisnosti o morfiju, a prosječna dob prvog uzimanja droge je oko 18 godina. Od prvog eksperimentiranja s drogom do intravenskog uzimanja u prosjeku prođe dvije godine, a do dolaska na liječenje više od 5,5 godina. Nažalost, svi ti trendovi su nastavljeni, pa čak i pogoršani i u 2003. godini, konstatira Bučan.

Radi efikasnog, koordiniranog i sustavnog suzbijanja zlorabe opojnih droga Vlada RH je u siječnju 2003. izradila nacrt Nacionalnog programa, a u veljači 2004. usvojila Akcijski plan suzbijanja zlorabe opojnih droga, kao temeljne smjernice djelovanja svih koji su uključeni u sustav borbe protiv ovisnosti. Upravo ovaj mjesec započinje i formalna suradnja s europskim Centrom

za praćenje droga i ovisnosti o drogama sa sjedištem u Lisabonu.

Na kraju je informirao zastupnike da je njihov Klub primio ovo Izvješće na znanje. Pozdravljaju sve pozitivne pomake na planu borbe protiv droge, te napominju da će uočene nedostatke što prije trebati ispraviti. Kako reče, nadaju se da demografska oseka, droga ubojica i daltonizam svih odgovornih neće biti egzekutor hrvatskog nacionalnog bića, nego da ćemo i iz ove bitke izaći kao pobjednici.

Otvoriti tematsku raspravu o ovoj problematici

Govoreći u ime Kluba zastupnika SDP-a, **Šime Lučin** je rekao da se slaže s ocjenom da je borba protiv droge jedno od primarnih zadataka hrvatske države i društva. Smatra da političari ne rade dovoljno na rješavanju tog problema (steče se dojam da i u sabornici ovakva izvješća odrađujemo forme radi). Mišljenja je da bi u Hrvatskom saboru trebalo otvoriti tematsku raspravu o ovoj problematici, i donijeti odgovarajuće zaključke, kao poticaj za akciju. Možda nam Nacionalna strategija, Program i Akcijski plan ne bi ni trebali, da imamo jasno definirana zakonska rješenja koja tretiraju ovu problematiku, počevši od prevencije, preko liječenja ovisnika, do kaznenog progona. Dakaako, pritom treba imati na umu da se ne borimo protiv narkomana, već protiv toga da im netko prodaje drogu (ovisnicima treba omogućiti liječenje).

U prvom redu trebamo uskladiti terminologiju s onom u zakonodavstvima zapadnoeuropskih zemalja. Primjericice, uporno koristimo termin "opojne droge", iako znamo da je kokain stimulans. Zašto uporno izbjegavamo izraz "zabranjene" droge, kao i diferencijaciju između lakih i teških droga (ovisno o tome razlikuju se i postupci liječenja, pa i kaznenog progona)? Ovo opsežno izvješće na čak 150 stranica je naprosto sumarum onoga što su u spomenutom razdoblju na tom planu radile Vladine institucije, pa čak i dio nevladinog sektora. Međutim, iz njega se ne vidi

kumulativni efekt tih mjera, već ukazuju na alarmantno stanje, upozorava zastupnik. Po njegovu mišljenju oni koji su podnijeli ovo Izvješće trebali bi sugerirati i metode, odnosno predložiti mjere za postizanje utvrđenog cilja - suzbijanje zlorabe droga. U protivnom se ništa neće dogoditi, bez obzira na to primimo li na znanje ili odbacimo taj materijal. Kako reče, volio bi da je u njemu dana ocjena nude li Nacionalna strategija i ostali spomenuti dokumenti rješenja za smanjenje pošasti droge. Za početak Sabor bi trebao zadužiti Vladu da što prije dostavi popis zakona, uredbi i pravilnika koji tretiraju liječenje ovisnika, te da predloži određene izmjene, kako bismo se što uspješnije uhvatili ukoštac s tim problemom (najbolja je prevencija da u Saboru javno, pred televizijskim kamerama, govorimo o tome).

Hitno dekriminalizirati lake droge

U nastavku je konstatirao da se većina Izvješća bavi problematikom liječenja ovisnika. Smatra da navedeni podaci nisu mjerodavni, jer je očito da ih sve bolnice ne dostavljaju redovito. Nisu usklađeni ni podaci Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Zavoda za sudsku medicinu o broju smrtnih slučajeva zbog predoziranja. Kako reče, ne može prihvatiti činjenicu da terapijske zajednice ne dostavljaju podatke zato jer nisu pravno uređene i zato što nije utvrđeno ministarstvo koje o tome mora voditi brigu. Apsurdno je i to da su udruge koje su 2003. kontaktirale sa znatno manje ovisnika i njihovih obitelji lani dobile 70 posto više sredstava.

Koliko god optuživali hrvatsko pravosuđe i policiju da se slabo nose s ovim problemima, tvrdim da je za sadašnje stanje prije svega kriv ovaj Sabor, pa tek onda i policija i pravosuđe, izjavio je Lučin. Naime, zakonodavstvo nam je takvo da ne omogućava efikasnu borbu protiv zlorabe droga, protiv krijumčara, itd. Po mišljenju njegovih stranačkih kolega Hrvatska mora pod hitno dekriminalizirati lake droge i to iz više razloga. U prvom redu zato jer

se 70 posto policijskih uhićenja, a i svih presuda, odnosi na konzumente, a ne na kriminalce koji prodaju tu drogu. Osim toga, budemo li usklađivali naše zakonodavstvo s europskim to ćemo ionako morati napraviti. U svakom slučaju, ova rasprava bi trebala završiti dogovorom svih parlamentarnih klubova o tome što treba poduzeti da bi borba protiv droge bila što uspješnija.

Slaba koordinacija između pojedinih razina vlasti

Govoreći u ime Kluba zastupnika HNS-PGS-a, **Miljenko Dorić** je također ocijenio neprihvatljivom činjenicu da se u veljači 2005. raspravlja o suzbijanju zloporabe opojnih droga u 2002. godini. Unatoč alarmantnom stanju na tom području, ni približno nismo reagirali onako energično i brzo kako smo trebali, kaže zastupnik (to se odnosi kako na izvršnu tako i na zakonodavnu vlast). Naime, i dalje je vrlo slaba koordinacija između pojedinih razina vlasti (državne, županijske i lokalne) a predloženo izvješće ne daje nam objektivnu ocjenu glede efikasnosti pojedinih programa u borbi protiv droge. Po riječima zastupnika stopa liječenih ovisnika na sto tisuća stanovnika jako se razlikuje od županije do županije, a posebno zabrinjava činjenica da je u 2003. ona bila manja nego li godinu dana ranije. Osim toga, prema podacima iz Izvješća pet ministarstava u 2003. godini nije izdvojilo niti lipe za provedbu Nacionalne strategije, već su ovaj vrlo zahtjevan i specifičan posao obavljali u okviru svoje redovne djelatnosti. Bez jasnih zadataka, odnosno točno određenih ciljeva, rokova njihova izvršenja i nositelja, te koordinacije, "nećemo postići bogzna kakve rezultate ni ubuduće", smatra zastupnik. Pojava zloporabe opojnih droga u Hrvatskoj vojsci, u zatvorima i na drugim mjestima koja su u nadležnosti državnih vlasti i državnih službi ukazuju i na našu posrednu i neposrednu odgovornost, napominje dalje. Stoga Klub zastupnika HNS-PGS-a predlaže da se hitno razmotri mogućnost uvođenja preventivnih programa u redovnu nastavu (takva

je praksa i u Irskoj, Grčkoj, Španjolskoj, itd.) a ne da to prepuštamo pojedincima, udrugama i centrima koje ne možemo nadzirati i dobro koordinirati.

Preventivne programe uklopiti u redovnu nastavu te uspostaviti bolju koordinaciju među državnim, regionalnim i lokalnim programima.

Po mišljenju zastupnika trebalo bi proučiti praksu europskih sudova i primijeniti neka od njihovih rješenja. Naime, u europskim zemljama imaju posve drugačiji, multidisciplinarni pristup liječenju i rehabilitaciji ovisnika, pod nadzorom suda. Osim toga, valja uspostaviti bolju koordinaciju između državnih, regionalnih i lokalnih programa te pružiti puno veću pomoć onim sredinama koje zaoštaju u provedbi Nacionalne strategije.

Na kraju je podsjetio na činjenicu da se ovisnost ne može izliječiti lijekovima. Kako reče, medicina može pomoći samo u otklanjanju određenih simptoma, i u spašavanju tih mladih ljudi kod predoziranja, a ostala rješenja treba potražiti na drugim mjestima. U tu svrhu preporučio je kolegama da običu terapijske zajednice koje imaju kvalitetne programe i postižu vrlo dobre rezultate u liječenju i rehabilitaciji ovisnika.

Veće ovlasti specijaliziranim odjelima policije

O tome kako pristupamo problemu suzbijanja zloporabe droge u hrvatskom društvu najbolje svjedoči to što je danas u ulozi uvodničara, u ime Vlade RH, u sabornici nazočan jedino državni tajnik za zdravstvo (to Ministarstvo je zadnje u nizu onih koji trebaju brinuti o ovoj problematici), konstatirao je mr.sc. **Nikola Ivaniš**, također predstavnik Kluba zastupnika HNS-PGS-a. Naime, prioritetan je zadatak smanjiti ponudu raznovrsne droge na tržištu, a mi smo na tom području podbacili. Zbog toga su u radu današnje sjednice prvenstveno trebali

sudjelovati ministar unutarnjih poslova, te ministar prosvjete (ne dobijemo li bitku na planu preventive, definitivno ćemo izgubiti borbu s drogom, napominje Ivaniš).

Da bismo bili efikasniji u sprječavanju zloporabe droga trebali bismo izdvojiti specijalizirane odjele policije koji se bave tom problematikom tako da budu autonomni, dati im sve potrebne ovlasti i pobrinuti se za to da te ekipe prođu potrebnu edukaciju. Naime, najbolje rezultate na tom planu imaju upravo one županije gdje su na čelu odjela za droge ljudi koji su prošli vrhunsku svjetsku edukaciju za borbu protiv ovisnosti (npr. Primorsko-goranska županija).

Povećati ovlasti specijaliziranih odjela policije, i pobrinuti se da te ekipe prođu potrebnu edukaciju.

A što se tiče preventive, društvo mora još više otvoriti kasu za ovaj sektor, ali na vrlo praktičan način. Naime, prosvjetne djelatnike trebamo novim programima zadužiti da barem 30 posto radnog vremena provode odgojne mjere i za to ih dodatno stimulirati. To bi se trebalo odnositi ne samo na tete u vrtićima, učitelje u osnovnim školama i srednjoškolske profesore, nego i na sportske trenere, bez obzira na to radi li se o amaterskim ili profesionalnim klubovima.

Izvješće korektno, podaci porazni

Po ocjeni **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** predloženo Izvješće je korektno, ali istodobno i porazno, jer se iz godine u godinu povećava broj ovisnika, kao i ponuda droge na tržištu. Očito je da učinkovitost represivnih mjera ne zadovoljava, da školski programi baš nisu organizirani kako bi trebalo, te da njima nisu obuhvaćene sve škole. Isto tako mjere ranog otkrivanja konzumentata droge baš ne daju rezultate, a u penalnom sustavu suočeni smo s poja-

vom da je i među zatvorenicima sve više ovisnika.

Kako reče, u Hrvatskom saboru se godinama lamentira o pogubnosti droge, umjesto da se nešto radikalno promijeni u pristupu borbi protiv ovisnosti. Naime, ponuda droge se može smanjiti jedino uхватimo li se ukoštac s narko-bosovima, dilerima i krijumčarima droge. Dokle god se represivni aparat, bilo policijski bilo pravosudni, bude pretežno bavio progonom onih koji posjeduju male količine droge (na tu vrstu "kriminaliteta" odnosi se oko 70 posto predmeta) bit ćemo neefikasni na tom planu, upozorava zastupnica. Zalaže se stoga, za ukidanje odredbe članka 173. Kaznenog zakona, odnosno za dekriminalizaciju posjedovanja droga, kako bi se policija i sudovi manje iscrpljivali u procesu otkrivanja i procesuiranja krajnjih potrošača, dok narko-bosovi i dileri ostaju izvan domašaja kazneno-pravne represije. Da je samo mali dio proračunskih sredstava koja se troše na procesuiranje ove mladeži, žrtava droge, bio iskorišten za edukaciju i liječenje ovisnika, problem bi zasigurno bio manji, naglašava zastupnica.

Da je samo mali dio proračunskih sredstava koja se troše na procesuiranje žrtava droge bio iskorišten za edukaciju i liječenje ovisnika, problem bi zasigurno bio manji.

Kako reče, krijumčari i prijevoznici velikih količina droge su vrlo opasni, jer su u organiziranom lancu, a do njih se vrlo teško dolazi. Zato je hvaljevrijedna i predložena izmjena Zakona o USKOK-u, čija je intencija da upravo preprodavači odgovaraju i temeljem tog Zakona.

U prilog svom prijedlogu spomenula je da posjedovanje droge nikada ranije, pa ni za vrijeme bivše Jugoslavije, u hrvatskom zakonodavstvu nije bilo inkriminirano kao kazneno djelo. Uvedeno je u naš Kazneni zakon za vrije-

me prvobitne HDZ-ove vlasti, što je bila reakcija države na dovoženje ogromnih količina droge u Hrvatsku, ali to se rješavanje pokazalo kao potpuno promašeno.

Alkoholizam čak opasniji od droga

Nema sumnje da je bolest ovisnosti danas najizraženiji javno-zdravstveni problem u Hrvatskoj, ali i u Europi, konstatala je **Marija Lugarić (SDP)**. Po njenoj ocjeni najučinkovitiji način sprječavanja zloporabe sredstava ovisnosti je prevencija. Napomenula je da namjerno govori o sredstvima ovisnosti, budući da broj ovisnika o duhanu i o alkoholu, dakle o legalnim drogama, daleko premašuje broj konzumenata ilegalnih droga. Po njenom mišljenju alkoholizam je čak opasniji od droga, jer uzrokuje brojne probleme (među ostalim i u prometu), a unatoč tome prešutno je dopuštena i društveno vrlo prihvaćena norma ponašanja. Nedopustivo je, kaže, da i ovdje u Hrvatskom saboru danas javno osuđujemo i stigmatiziramo ovisnike o drogama, a da istovremeno dopuštamo i prihvaćamo ovisnost o alkoholu. Da bi ilustrirala opasnost od alkoholizma spomenula je i nekoliko konkretnih statističkih podataka. Naime, procjenjuje se da je oko 5 posto pučanstva ovisno o alkoholu, da 20 posto naših sugrađana izrazito prekomjerno pije, da oko 40 posto samoubojica srlja u smrt i zbog alkoholnih problema, te da zbog alkoholizma na neki način pati svaka druga obitelj u Hrvatskoj. A što je najgore, 50 posto svih prometnih nesreća sa smrtnim posljedicama izravno je uzrokovano alkoholizmom, kao i 80 posto svih vrsta kriminala. Dobna granica konzumenata alkohola, ali i droga, smanjila se već na 14 godina, a prema podacima iz Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo čak 68 posto maturanata pije (alkoholizam je čak 10 puta češći uzrok smrtnosti od zloporabe opojnih droga). Budući da je u Hrvatskoj danas registrirano 250 tisuća alkoholičara, uzmu li se u obzir i njihove obitelji, dolazimo do šokantnog podatka da od alkoholizma, izravno ili

neizravno, danas pati oko milijun stanovnika, odnosno gotovo četvrtina pučanstva.

Kad raspravljamo o suzbijanju zloporabe droga i o ovom izvješću treba progovoriti i o problemima alkoholizma, napominje zastupnica. Naime, brojna istraživanja, i u Hrvatskoj i u svijetu, pokazala su da djeca koja eksperimentiraju s alkoholom i sa cigaretama mnogo češće eksperimentiraju i s psihoaktivnim drogama.

Broj ovisnika o duhanu i alkoholu, dakle o legalnim drogama, daleko premašuje broj konzumenata ilegalnih droga.

U nastavku je primijetila da se u izvješću ništa ne govori i o prilično raširenoj pojavi snifanja ljepila te korištenju drugih netipičnih sredstava ovisnosti. Može se pretpostaviti da su i njihovi konzumenti potencijalni ovisnici o ilegalnim drogama i zato treba ulagati više u prevenciju kako za koju godinu ne bismo čitali i njihova imena u ovakvim ili sličnim izvješćima.

Budući da je Hrvatska jedna od rijetkih zemalja koja ovisnost o opojnim drogama ne definira kao bolest, već kao trajnu naviku, apelirao je na Vladu da se u tom smislu izmijeni Zakon o sprječavanju zloporabe droga. Smatra da bi trebalo novelirati i zakone o ugostiteljskoj djelatnosti, odnosno o trgovini, kako bi se maloljetnicima zabranila prodaja ne samo alkoholnih, nego i ostalih pića koja sadrže alkohol (npr. pivo i vino).

Interesantno je, kaže zastupnica, da su svi sazivi sabora dosad davali formalnu potporu godišnjim izvješćima o provedbi Nacionalne strategije suzbijanja zloporabe droga, ali bez konkretne materijalne potpore u proračunu. Zbog toga se stječe dojam da većina političara u Hrvatskoj danas misli da se borba protiv ovisnosti vodi apelima, suosjećanjima, pričama i suzama. Najbolji dokaz da je tome tako je činjenica da ni u prošlogodišnjem ni u ovogodišnjem Prora-

čunu nisu planirana sredstva za prevenciju alkoholizma kod mladih.

Alarmantno stanje poziva na akciju

Na početku svog izlaganja **Nenad Stazić** je spomenuo podatak da je 1990. godine broj ovisnika u Hrvatskoj bio 0,9 posto na tisuću stanovnika, dok je 99. dosegao čak 2,7 posto. Na temelju toga se može zaključiti da se pošast droge intenzivno proširila nakon, a vjerojatno i za vrijeme trajanja Domovinskog rata (u to su, nažalost, bili uključeni i pojedinci u Hrvatskoj vojsci).

Budući da su podaci u ovom izvještaju porazni, i pokazuju da gubimo rat u borbi protiv droge, očito je da moramo promijeniti strategiju, napominje zastupnik. U svakom slučaju, ozbiljnost problematike o kojoj je riječ zavrijedila je da Vlada malo ozbiljnije organizira ovu raspravu. Primjerice, MUP je jedno od najvažnijih resornih ministarstava u borbi protiv droge, a ministra Mlinarića nema da nas izvijesti o tome što je s realizacijom programa "Policajac u zajednici". Budući da se droga dila i ispred škola, pa i u centru Zagreba, bilo bi efikasno da policajci, u uniformi ili u civilu, štite tu djecu od dilera. I Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa također mora odraditi veliki dio posla s tim u svezi. U Izvješću nema ni podataka o tome što je učinila Protuobavještajna agencija u borbi s narko- biznisom, negodovao je zastupnik.

Umjesto toga, opširno se govori o gonjenju konzumenata droge, za kazneno djelo posjedovanja iz članka 173. KZ-a, kao najblaži oblik u ukupnom kriminalitetu vezanom uz drogu. Kao uspjeh policije, odnosno našeg pravosuđa, prikazuje se to da su za kaznena djela vezana uz drogu procesuirane 6642 osobe, iako su većina njih sitni posjednici, koji su zatečeni s jointom u džepu. Na taj način nikada nećemo pobijediti to zlo, napominje zastupnik. Umjesto toga treba dekriminalizirati posjedovanje droge da bismo bili efikasniji u borbi s narkobiznisom, a ne politizirati. Ako treba, osnujmo posebnu

policiju za borbu protiv droge, kakvu imaju Amerikanci, koja će imati ovlasti da hapsi na licu mjesta. Po potrebi u tu borbu uključimo i protuobavještajnu agenciju. Učinimo sve što treba na tom planu, jer nas alarmantni podaci pozivaju na akciju, zaključio je Stazić.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) je primijetila da kolega ima pravo prozivati predstavnike hrvatske Vlade, ali da nisu bili ništa odgovorniji ni predstavnici koalicijske Vlade kad se u studenome 2001. raspravljalo o sličnom izvješću, za razdoblje 2000/2001. Naime, tom prilikom u sabornici je bio nazočan samo gospodin Barbir, u ime Vladinog Ureda za sprječavanje zlorabe droga, a u poslijepodnevnim satima došao je i gospodin Žaja, pomoćnik ministra rada i socijalne skrbi.

Napomenula je, također, da se ne može govoriti o povećanju konzumacije opojnih droga u vrijeme Domovinskog rata, jer to nije potvrđeno. Zamjerala je Staziću i da rado proziva časnike i ostale sudionike Domovinskog rata. Primjerice, u raspravi je u više navrata spomenuto i ime generala Andabaka, kojem uopće nije dokazana krivnja. Dok ne dođe pravosudna presuda on je još uvijek nevin, naglasila je, te poručila kolegici: "Nemojte olako baratati pojedinim imenima, bez obzira na to o kome se radilo".

Napravljeno puno, rezultati nezadovoljavajući

Na suzbijanju zlorabe opojnih droga učinjeno je puno, ali, nažalost, bez željenih rezultata, konstatala je **Jagoda Martić (SDP)**. Naime, donesena je Nacionalna strategija, Vlada je donijela Akcijski program mjera za suzbijanje zlorabe opojnih droga, podijeljeni su zadaci i propisane nadležnosti, ali iz Izvješća je vidljivo da problem postaje sve veći i veći (prije četiri godine bilo je registrirano oko 13 tisuća ovisnika, a danas ih ima oko 18 tisuća, s tim da to nije konačan broj). Budući da se u nas ovim problemom bave brojni subjekti, od nevladinih udruga do Vladinih institucija, trebalo bi postojati jedno

tijelo koje bi koordiniralo njihovo djelovanje. U tom bi se slučaju, i uz manje novaca iz državnog i lokalnih proračuna, mogli postići puno bolji rezultati, smatra zastupnica. Iz Izvješća je, doduše, vidljivo da je taj problem uočen i da se započelo s povezivanjem navedenih subjekata, ali taj je proces poprilično spor i počesto opterećen nekakvim administrativnim problemima. Među ostalim, započela je suradnja Vladinog Ureda za suzbijanje zlorabe opojnih droga i terapijskih zajednica, koje imaju ključnu ulogu u odvikavanju od ovisnosti (sve više ovisnika obraća im se za pomoć). Problem je, međutim, u tome što te zajednice nemaju definiran pravni status i što nije određeno ministarstvo ili drugo tijelo državne uprave koje bi provodilo nadzor nad njihovim programima. Osim toga, prisiljene su se snalaziti na razne načine glede financiranja, kao i mnoge druge građanske udruge, za razliku od institucija koje imaju podršku iz proračuna.

U svakom slučaju, u promatranom razdoblju učinjeni su značajni pomaci na povezivanju svih subjekata koji se bave problemom ovisnosti, kako bi se u borbi protiv droge iskoristili svi raspoloživi potencijali u Hrvatskoj. Tu praksu treba još intenzivnije nastaviti i otkloniti sve zakonske i druge prepreke koje eventualno mogu otežavati tu suradnju, napominje zastupnica. Mišljenja je, također, da bi trebalo osnovati centar za pomoć u resocijalizaciji ovisnika nakon završenog programa liječenja u terapijskim zajednicama. Budući da izliječeni ovisnici teško pronalaze posao (u društvu su izražene predrasude prema takvim osobama), u rješavanje ovog problema morale bi se više uključiti i lokalne zajednice. Primjerice, Grad Makarska je te ljude uključio u neku vrstu javnih radova, ali taj je projekt trajao kratko, jer nova vladajuća garnitura nije nastavila s njegovom realizacijom. Ovakvi i slični programi trebali bi postati uobičajena praksa gradova i općina, i ne bi smjeli ovisiti o političkoj volji, naglašava zastupnica ("droga ne bira svoje žrtve po političkoj opredijeljenosti").

U zaključnom dijelu izlaganja ukazala je na važnost prevencije, kao najboljeg lijeka protiv droge, što podrazumijeva edukaciju djece, omladine i roditelja, po posebno prilagođenim programima. Založila se i za učinkovitiju represivnu borbu protiv ilegalne trgovine narkoticima, te upozorila na to da podaci iz Izvješća svjedoče o sve većem broju smrtnih slučajeva uslijed trovanja metadonom. Radi što uspješnijeg sprječavanja mogućih zloupotreba tog lijeka, povjerenstvo za kontrolu primjene supstitucijske terapije metadonom treba što hitnije izraditi algoritam metadonskog programa, te na jedinstven način definirati postupke distribucije metadona i nadzora nad provođenjem supstitucijskog programa.

U svom ponovnom javljanju **Šime Lučin** je upozorio na još neke nelogičnosti u Izvješću. Kako reče, za svaku je pohvalu činjenica da raste broj ovisnika koji idu u terapijske zajednice, ali nedopustivo je da se oni tamo šalju prije nego što prođu detoksikacijski program. Naime, prema podacima u materijalu svega petina onih koji su tamo upućeni prethodne godine prošla je taj program, što znači da netko krši zakon.

Nepojmljivo mu je, također da državni tajnik tvrdi kako HIV nije u alarmantnom porastu, a svega jedna petina od 5 tisuća ovisnika je testirana na virus HIV-a, iako spadaju u rizičnu skupinu. Jednom riječju, u nizu podataka ovo izvješće je nedostavno i nemamo prostora za valjanu komparaciju i ocjenu stanja, zaključio je Lučin.

Važna uloga županijskih centara za prevenciju

Napomenuvši da će poduprijeti predloženo Izvješće, **Mirjana Brnadić (HDZ)** je primijetila da je Stazićeva kritika Vladi i ministrima pomalo pucanje u prazno, budući da se radi o podacima za 2002. i 2003. godinu. S obzirom na alarmantan broj ovisnika u Hrvatskoj prijeko je potreban pojačan angažman svih - od državnih institucija, do izvaninstitucionalnih mreža i organizacija za borbu protiv ovisnosti, kako bismo se zajednički suprotstavili ovoj kugi našeg

doba, naglašava zastupnica. Po njenom mišljenju ključ rješenja je u preventivi, no postavlja se pitanja poduzimaju li nadležne institucije sve mjere koje su im na raspolaganju, da mladi čovjek kaže "ne" drogi. To se odnosi i na centre za prevenciju ovisnosti, pedagoške timove po školama, timove školske i obiteljske medicine, crkvu i medije, a posebice Televiziju. Umjesto da se u udarnim terminima emitiraju programi koji zbuňuju i truju mladež, timovi stručnjaka bi trebali privući pažnju djece i pomoći im da shvate koje su prave vrijednosti u životu.

Jedino financiranje potpunih timova županijskih centara za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti može jamčiti sustavan i stručan rad na provođenju svih programa iz Nacionalne strategije.

U cijelom sustavu prevencije najznačajniju ulogu imaju županijski centri za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti, smatra zastupnica. Iako su osnovani još davne 1996. godine, sve donekadno radili su u nepotpunom sastavu i uglavnom u neprimjerenim uvjetima, na što se u Izvješću ne obraća dovoljno pažnje. Unatoč činjenici da su radili po ugovoru o djelu, s nedovoljnom satnicom i bili neprimjereni plaćeni, djelatnici tih centara su, zahvaljujući vlastitom entuzijazmu, postigli dobre rezultate (doduše, ne onakve kakve od njih očekujemo). Tek 2003. godine, izmjenom Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o suzbijanju zlorabe opojnih droga, centri su stavljeni u sustav županijskih zavoda za javno zdravstvo, ali svi problemi su ostali. U ožujku 2004. Hrvatski zavod za javno zdravstvo i resorno Ministarstvo izradili su prijedlog mreže centara, sastav timova, program rada, te kalkulacije i model financiranja, uz obećanje da će za 2006. godinu biti osigurano financiranje potpunih timova. Jedino

to može jamčiti sustavan i stručan rad u provođenju svih programa iz Nacionalne strategije.

U skladu s tim dokumentom, podsjeća zastupnica, spomenuti centri asistrali su školama na svom području u formiranju školskih preventivnih programa, radi edukacije voditelja tih programa. Nažalost, za njihovo provođenje se obično osposobljavaju nastavnici s premalom satnicom a ne stručnjaci koji se inače bave pedagoško-psihološkim problemima mladih. Ovakvim načinom rada iznimno su zadovoljni i voditelji i učenici, ali nema podataka o tome jesu li ove programe provodile sve škole u Hrvatskoj,

Napomenula je, među ostalim, da u sustavu prevencije rizičnih ponašanja i ovisnosti valja poboljšati suradnju s roditeljima, kroz tzv. škole roditeljstva. Centri za prevenciju ovisnosti bi i ubuduće trebali intenzivirati suradnju s nastavnicima i stručnim timovima škola, kroz permanentnu edukaciju i radionice, kao obvezni dio nastavnog programa, te im pomagati u kreiranju njihovih programa prevencije i na animiranju roditelja za suradnju.

Marija Lugarić (SDP) je izjavila da se slaže s većinom onoga što je rekla kolegica. Podsjetila je na činjenicu da je ovogodišnjim Proračunom za financiranje županijskih i gradskih centara za prevenciju ovisnosti osiguran isti iznos sredstava kao i lani (8,5 mln. kuna). Prilikom donošenja Proračuna za 2004. upozorila je - kaže - na ovaj problem i tražila (amandmanski) da se taj iznos poveća. Državni tajnik je tada obećao da će to biti realizirano u proračunu za 2005., ali sredstva su ostala na istoj razini.

Po riječima zastupnice, za obrazovanje i trajno usavršavanje učitelja i nastavnika osnovnih škola lani je bilo predviđeno 10 mln. kuna, a za srednjoškolske nastavnike 5 mln. kuna. Nažalost, za tu namjenu nije potrošena niti jedna lipa. O tome najbolje svjedoči činjenica da je ministar Primorac krajem godine u Državnu riznicu vratio više od 300 mln. kuna.

Iako je problem financiranja centara za prevenciju ovisnosti i programa edu-

kacije u školama vrlo izražen, uspješno provođenje tih programa u prvom redu ovisi o volji pedagoških radnika i ravnatelja škola, primijetila je **Mirjana Brnadić**. Kako reče, kao ravnateljica Zavoda za javno zdravstvo u Zadru dobro je upoznata s ovom problematikom. Oni koji rade u tim centrima kažu da nije sve u novcu, što potvrđuje i činjenica da neke škole izvrsno surađuju s njima, provode preventivne programe i sudjeluju u radionicama za edukaciju edukatora, dok druge to ne žele.

Širenje ovisnosti posljedica socijalnih i ekonomskih problema

Trebala bi nas veseliti činjenica da se mnoge mjere predviđene Nacionalnom strategijom provode, kaže **Ivanka Roksandić**. Porast ovisnosti o drogama vezan je uz socijalne i ekonomske probleme u društvu, ali kako se to ne prati sustavno, podaci se ne mogu uspoređivati. Zbog toga bi trebalo uvesti sustavno praćenje ove problematike, što bi olakšalo i poduzimanje potrebnih mjera. Nažalost, narastajući problem narkomanije u javnosti nije uvijek shvaćen kao problem kojim se moramo baviti svi - od obitelji, škole, zdravstva, medija i udruga. Srećom, napravljen je veliki napredak u provođenju preventivnih programa u školama.

Po riječima zastupnice i na području Sisačko-moslavačke županije je u posljednjih pet godina porasla ponuda psihoaktivnih sredstava. Zabrinjava podatak da je, primjerice, 2003. godine čak 15 posto više mladih bilo ponudeno nekima od tih supstanci nego li 98., od kada se u županiji sustavno prate ti trendovi. Tome treba dodati i podatak da više od 70 posto mladih u dobi od 15 do 18 godina povremeno konzumira alkohol, a taj se problem zanemaruje (najrizičnija su skupina šesnaestogodišnje djevojke).

Da bi se ostvarili osnovni principi Nacionalne strategije suzbijanja zloporabe droga potrebno je razvijati dobre programe, napominje zastupnica. U prvom

redu program smanjenja dostupnosti droge, program prevencije za djecu i mladež te program učinkovitog sustava liječenja i rehabilitacije ovisnika te njihove reintegracije u normalni društveni život. Do prošle godine ti su se problemi rješavali u svakoj od županija na drugačiji način i prema programima pojedinih timova na terenu. Tako je i na području njihove županije osnovano županijsko povjerenstvo za sprječavanje zloporabe opojnih sredstava, a zatim i savjetovništvo za prevenciju ovisnosti. Lani je došlo do reorganizacije sustava borbe protiv ovisnosti, tako da su te institucije ušle u sustav županijskih zavoda za javno zdravstvo, što je odlučan pomak u realizaciji ovih važnih programa iz državne strategije. Naime, ulazak u državni sustav prije svega jamči i organizaciju na razini države, ali i sustavno praćenje i nadzor nad provođenjem nužnih mjera. Nepravедno je, međutim, to da se spomenuti timovi ekipiraju ovisno o broju ovisnika na pojedinom području. Tako je njihova županija, koja nije u vrhu po broju ovisnika, dobila pravo samo na financiranje pola tima. Budući da je cilj Nacionalnog programa borbe protiv ovisnosti prije svega preventivni rad, temeljni bi standard trebao biti puni tim, smatra zastupnica. To podrazumijeva ekipu sastavljenu od liječnika i medicinske sestre, psihologa, psihijatra i socijalnog radnika. Njihova sprega s liječnicima školske medicine morala bi biti čvršća, a dodatne programe i timove mogle bi financirati i lokalne zajednice.

Izvešće ne daje realnu sliku stanja

Po riječima **Karmele Caparin (HDZ)** ovo Izvešće sliči prethodnim izvješćima o provođenju Nacionalne strategije suzbijanja zloporabe droga u Republici Hrvatskoj. Zbog izostanka sustavnog praćenja podataka u zdravstvenim ustanovama, iz njega nije vidljiva ni realna slika stanja, tako da brojku od 18 tisuća 476 ovisnika treba pomnožiti nekoliko puta. Ohrabruje jedino podatak da je smanjen broj heroinskih ovisnika (850 do 1048) iako je taj broj i dalje visok

(u promatranom razdoblju godišnje se javlja tisuću novih).

Zbog niske cijene neke vrste droge pristupačne su i srednjoškolicima, pa čak i osnovnoškolicima.

Ovisnost je naš najalarmantniji nacionalni problem, budući da u svijetu postoji trend porasta ponude droge, napominje zastupnica. Stoga javnost treba senzibilizirati na taj problem, kako bi svi sudjelovali u njegovu suzbijanju. Narkomaniju možemo tretirati kao kroničnu recidivirajuću bolest mozga, kao i alkoholizam, konstatira dalje. Radi ilustracije kolikog je maha uzela ta pošast, spomenula je podatak iz 2002. godine, prema kojem Hrvati godišnje popuše 12 tona marihuane, uživaju u pola tone heroina i 150 kilograma kokaina (zagrada od toga mjeri se u stotinama milijuna eura). Zbog niske cijene neke vrste droge su pristupačne i srednjoškolicima, pa i osnovnoškolicima. Primjerice, tableta extazija danas košta 20 kuna, jedan džoint marihuane 10 kuna, kreč 50 eura, gram kokaina 600 kuna, itd. Dobna granica konzumenata se snižava, zahvaćen je najproduktivniji dio zajednice, a ostaje nam bolesna generacija koja potpuno gubi psihofizičku sposobnost. Naime, ovisnike prate i zarazne bolesti (70 posto ih boluje od C hepatitisa, a 27 posto od B hepatitisa) a trebalo bi uvesti i zakonsku obvezu testiranja na HIV.

Po riječima zastupnice na području Bjelovarsko-bilogorske županije 2003. je evidentirano 65 zapljena različitih vrsta droge. Pokazalo se da su produkti kanabisa najzastupljenija vrsta droge (participiraju sa 80 posto) te da se sve više konzumiraju i sintetične vrste droga, uglavnom extazija i spida, tj. amfetamina i njihovih derivata. Droga danas više nije raširena samo u gradu, nego i na selu (primjerice, prošle godine je u jednoj mljekarskoj stanici na bjelovarskom području pronađeno pola kilograma heroina). Mnogi mladi danas uzimaju drogu iz objest i dosade, tvrdi zastupnica. Na to ih navodi radozna-

lost, dostupnost droge i njena prihvatljiva cijena, želja za zaradom i dr. Naime, u društvu su izgubljene moralne vrijednosti, odnosno poremećen je sustav vrijednosti, čemu vjerojatno pridonosi i teška gospodarska situacija. Druga pošast našeg društva je alkoholizam, koji se dobrim dijelom zanemaruje. Sve više mladih pije i opija se (u odnosu na ranija istraživanja dječaci piju dva puta više a djevojčice čak pet puta više).

Najbolji rezultati u borbi protiv ovisnosti pokazat će se kad budemo puno više radili na prevenciji, napominje zastupnica. U tu svrhu policija treba intenzivirati mjere za smanjenje dostupnosti droge i suzbiti krijumčarenje narkotika poznatom "Balkanskom rutom." "Dakako, osnovni preduvet za to je daljnja edukacija, pa i djelatnika policije, kao i materijalno-tehničko opremanje. Osnovno pravo svih nas, gospodo, je pravo na zdravi život, a to znači borbu protiv droge, duhana i alkohola, zaključila je.

Ključnu ulogu u preveniranju imaju obitelj i škola

Na početku svog izlaganja dr.sc. **Stjepan Bačić** je izrazio mišljenje da bi u nazivu Izvješća, odnosno Nacionalne strategije, trebalo koristiti termin uporaba opojnih droga (umjesto zloporaba). Slaže se, inače, s kolegom Čehokom da se raspravlja o provođenju dokumenta koji je već pase. Definirali smo, kaže, da je narkomanija bolest, ali radi se o svjesnoj bolesti koja spada u kategoriju ovisnosti, poput alkoholizma ili pušenja. Postavlja se pitanje, međutim, imamo li mi uopće volje riješiti taj problem, ili radije svake godine ponavljamo statističke podatke koji svjedoče o porastu tog zla, odnosno o tome da smo zakazali kao društvo, kao institucija i kao odgovorna vlast.

Kad je riječ o prevenciji, tu imaju ključnu ulogu i odgovornost roditelji, dakle obitelj, a potom škola, koja bi trebala biti u većoj mjeri odgojna, a ne samo obrazovna institucija. Jako je bitno uključivati djecu u sportske aktivnosti, kako bi svoju energiju koristi-

la na zdrav način, a ne da imaju previše slobodnog vremena (to ih lako može odvesti i na krivi put).

Nužan multidisciplinarni pristup

U borbi protiv droge potreban je multidisciplinarni pristup, napominje zastupnik (te probleme ne može riješiti jedno ministarstvo). Prisetimo se, droga se raspačava na svim mjestima, osim u crkvi, ali to se može efikasno kontrolirati. Primjerice, neke države imaju strogu zabranu točenja alkohola malodobnim osobama, a one koji to krše drastično kažnjavaju. To bi se moglo prakticirati i kod nas, dokaže li se da je u nekom kafiću ili disco klubu raspačavana droga. Međutim, zakoni moraju biti puno jasniji, a ovlasti MUP-a, odnosno policije, puno veće. U tu svrhu valja oformiti i posebne odjele za borbu protiv droge.

U narkobiznisu se godišnje obrne oko 200-tinjak milijuna eura, a mi to pokušavamo spriječiti mjerama za koje izvajamo svega 12 do 15 milijuna kuna. Ostane li se na tome, rat protiv droge je unaprijed izgubljen.

Želimo li suzbiti to zlo moramo poduzimati i one mjere koje su nam na raspolaganju temeljem važećih zakonskih normi, ali i oštre represivne mjere, napominje zastupnik. Po njegovu mišljenju droge se ne mogu dijeliti na lake i teške, jer je svaka od njih opasna. Jednom kad se uđe u taj krug to je silazak u pakao i iz njega nema povratka.

Replicirajući mu, Šime Lučin je informirao zastupnike da u strukturi MUP već postoji posebni odjel koji se bavi borbom protiv droge. Stvar je u tome da tom odjelu treba proširiti ovlasti i bolje ga opremiti, kako bi bio što učinkovitiji. Zaposlenici tog odjela su, inače, preopterećeni hvatanjem konzumenata

droge, za koje po sili zakona moraju voditi predistražne radnje za kazneni postupak.

Prevenција učinkovitija od represije

Odgovarajući na repliku, **Bačić** je rekao da se zalaže i za proširenje i dodatno kadrovsko ekipiranje tog odjela, te povećanje njegovih ovlasti, pa i povećavanje sa sudbenom vlasti. To bi omogućilo da nakon uhićenja dilera droge sudbeni postupak ide skraćenim putem, odnosno da ima prioritet pred običnim parnicama, a ne da dolazi do razvlačenja postupka i zastare.

U posljednje vrijeme sve češće raspravljamo o strategijama suzbijanja opojnih droga, ali to nimalo ne utječe na stanje stvari, konstatirao je dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)**. Čak, štoviše, situacija se još dramatičnije pogoršava. To znači da je krajnje vrijeme da se s riječi prijede i na djela, jer dosad nismo povukli niti jedan radikalniji potez. Naime, u javnosti još uvijek postoje konceptijske i metodološke razlike glede načina liječenja ovisnosti, polemizira se o tome jesu li ljudi koji to vode najbolji, a problem se u međuvremenu multiplicira.

Nema sumnje - kaže - da su određeni događaji iz naše nedavne povijesti pogodovali tome da je droga postala jedno od temeljnih zala koje potresa ovo društvo, ali riječ je o kudikamo kompleksnijem problemu, čiji su korijeni u beznađu, depresiji i besperspektivnosti mlade generacije.

Upravo zato što je situacija sve dramatičnija (droga se već pojavljuje i u osnovnim školama) nedavno je u Gradskoj upravi Grada Osijeka organiziran susret političara, predstavnika Gradske uprave, policije i stručnjaka koji rade u Centru za ovisnost, s namjerom da se pokušaju pronaći određena rješenja.

Po mišljenju zastupnika veliki prostor za preventivno djelovanje je upravo školski sustav. Naime, profesori i nastavnici nerijetko provode s našom djecom više vremena od roditelja, pa prvi mogu primijetiti da njihovo ponašanje nije u redu. Umjesto represivnih metoda, ovaj

edukativni pristup bi svakako donio bolje rezultate, ali to se ne može prepustiti ničijoj dobroj volji. Prosvjetne djelatnike i ravnatelje škola treba motivirati da prate što se s učenicima događa. Već sama najava testiranja na droge mogla bi polučiti dobre rezultate. Možda ne bi bilo loše ni uvesti poseban predmet koji bi se bavio ovom problematikom, umjesto da "neki čudni ljudi iz nekih čudnih udruga, koje imaju certifikat Ministarstva, učenicima govore o nasilju, i dr.

Kad je riječ o sprječavanju zlorabe droga, dosad se kao veliki problem pokazao i odnos između policije i pravosuđa. Događa se, naime, da nakon što policija nekoga uhiti za spomenuta kaznena djela, u pravosudnom mehanizmu one krupne ribe budu oslobođene, tako da se cijela stvar zapravo lomi na mladim ljudima, konzumentima droge. Ne treba zaboraviti ni na činjenicu da se u narko-biznisu godišnje okrene oko 200-tinjak i više milijuna eura, a mi to pokušavamo spriječiti mjerama za koje izdvajamo svega oko 12 do 15 milijuna kuna. Ostane li se na tome, rat protiv droge je unaprijed izgubljen, tvrdi Kramarić.

Broj smrtnih slučajeva od predoziranja u porastu

Željko Pavlic (neovisni) slaže se s mišljenjem da u borbi protiv ovisnosti na prvom mjestu treba biti prevencija. Prava je šteta, kaže, što u sabornici nema nikoga iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, budući da se dio zastupnika zalaže za uvođenje posebnog predmeta u škole koji bi obrađivao ovu temu (sad je prava prilika za to, jer je u postupku izrada kataloga znanja). Možda bi i rasterećenje nastavnih programa moglo utjecati na potencijalno smanjenje broja ovisnika, kaže zastupnik. Naime, ovakav sustav obrazovanja u kojem je težište na faktografiji svakodnevno izaziva kod učenika frustracije, što u njihovoj osjetljivoj psihološkoj dobi može dovesti i do krivih koraka. Ne samo da iz godine u godinu raste broj konzumenata droge među učenicima, nego je i njihova dobna gra-

nica pomaknuta, sa 16 na 14 godina, a ima i mlađih (10 liječenih ovisnika).

Po riječima zastupnika, 2003. godine je više od 51 posto ovisnika liječenih u bolnici bilo nezaposleno ili su imali povremeni posao. Budući da je nezaposlenost također veliki izvor frustracija, trebalo bi poraditi na tome da se osigura snažniji gospodarski rast, kako bi bilo što manje nezaposlenih i potencijalnih ovisnika.

U razdoblju od 1998. do 2003. zabilježen je veliki porast broja umrlih od predoziranja.

U nastavku je upozorio na veliki porast broja umrlih od predoziranja, u razdoblju od 98. godine (37 smrtnih slučajeva) do 2003. (čak 95 smrtnih slučajeva). U 52 posto slučajeva radilo se o predoziranju heroinom, a u 40 posto je smrt nastupila zbog predoziranja metadonom, dakle lijekom koji se koristi u terapiji odvikavanja od droge. Da bi se ubuduće spriječila zloraba metadona, njegovo korištenje treba staviti pod kontrolu, odnosno propisati algoritam primjene.

Po ocjeni zastupnika ni kaznena politika, odnosno represivne mjere u ovoj oblasti, ne provode se onako kako bi trebalo. Slaže se, stoga, s prijedlogom za dekriminalizaciju posjedovanja droge, jer je takvim predmetima sada zagušen pravosudni sustav (raspačivači, koji se udružuju radi zarade od narkobiznisa, u većini slučajeva prođu nekažnjeno).

Ilustracije radi, spomenuo je nedavno objavljen članak u novinama, koji govori o tome da je nekoliko dilera u Splitu osuđeno na ukupnu kaznu zatvora od 6 godina i 3 mjeseca. Ne samo da su dobili male kazne, nego su pušteni na slobodu do pravomoćnosti presude, s tim da sud uopće nije uvažio kao otegotnu okolnost činjenicu da su drogu skrivali u blizini jedne osnovne škole.

Samo usklađenim radom na preventivi, odgovarajućim tretmanom liječenja ovisnika i kaznenom politikom možemo se efikasno boriti protiv pošasti droge,

koja itekako opterećuje naše društvo, zaključio je Pavlic.

Frano Matušić (HDZ) ne dijeli njegovo mišljenje da bi rasterećenje školskog programa utjecalo na smanjenje konzumacije droga. Kao bivši ravnatelj umjetničke škole uvjerio se, kaže, da su djeca koja paralelno pohađaju muzičku i redovnu školu najmanje sklona drogiraju. To vrijedi i za učenike sportskih gimnazija, koji uz redovnu nastavu i dva puta dnevno treniranju, tako da uopće nemaju slobodnog vremena. Djecu treba usmjeravati na to da se u slobodno vrijeme bave aktivnostima koje vole, a ne ih prepustiti same sebi, napominje zastupnik.

S tim se slaže i **Željko Pavlic**. Smatra, međutim, da učenike treba rasteretiti onih programa koje ne prihvaćaju. Šime Lučin izrazio je nevjericu u tako veliki postotak smrtnosti od predoziranja metadonom. Zaključio je da liječnici koji provode metadonsku terapiju, očito, ne poštuju pravila struke, no odgovornost za to lako se može utvrditi. Na ovaj problem upozorava se već dugo, ali bezuspješno, konstatirao je **Pavlic**. Ponovio je da je u 36,4 posto slučajeva predoziranja u 2002. uzrok smrti bio metadon, a godinu dana kasnije taj se postotak povećao na 39,4 posto.

Nedostaju smjernice za daljnje aktivnosti

Jure Bitunjac (HDZ) doživljava ovo Izvješće samo kao statistički prikaz stanja, budući da ne sadrži nikakve smjernice za iznalaženje novih puteva u prevenciji, odnosno liječenju ovisnika o drogama. Po riječima zastupnika droga razara pojedinca, odnosno njegovu osobnost, jer pod njenim utjecajem on odustaje od svih onih tradicionalnih, univerzalnih vrijednosti koje je stekao odgojem, u školi i društvu. Toj pošasti su, nažalost, podložne sve socijalne skupine, ona pogađa i one uspješne, kao i one koji se nisu uspjeli afirmirati. Kako reče, smeta ga što se u određenim političkim prepucavanjima u tisku po pitanju droga, njihove legalizacije, itd. u taj kontekst pokušavaju staviti i pripadnici

Oružanih snaga Hrvatske vojske. Međutim, iz Izvješća je evidentno da je droga danas prisutna samo u ročnim centrima.

Kad je riječ o prevenciji, s pravom je spomenuta uloga nevladinih udruga, ali ne i uloga crkve koja je isto tako važna. Po mišljenju zastupnika još ima dovoljno prostora da se nadležna ministarstva i Sabor aktivnije uključe u provođenje Nacionalne strategije, i kroz državni proračun, a i na druge načine. I on se zalaže za uvođenje preventivnih programa u nastavne planove srednjih škola i završnih razreda osnovne škole. Smatra da bi policija, Državno odvjetništvo i Ministarstvo pravosuđa trebali biti efikasniji u suzbijanju zloporabe droga, te da bi samo odvikavanje i liječenje ovisnika trebalo biti pod ingerencijom Ministarstva zdravstva (to je jedina garancija dugoročnog rješenja ovog pitanja). Dakako, svim udrugama i pojedincima koji pomažu u resocijalizaciji liječenih ovisnika, pa i tvrtkama koje ih zapošljavaju, trebalo bi na neki način pomoći. Pošast droge je teško iskorijeniti, ali protiv nje se treba boriti svim sredstvima i mehanizmima, naglašava Bitunjac.

Problem u nedostatku kvalitetnih programa

Stječe se dojam da, što je Izvješće o provođenju Nacionalne strategije opsežnije, ima sve više konzumenata droge, primijetio je **Frano Piplović (DC)**. Na osnovi toga moglo bi se zaključiti da smo probleme u proteklom razdoblju uglavnom opisivali, a da ih nismo rješavali. Budući da se broj ovisnika širi galopirajućim tempom, očito je da poduzete mjere nisu dale očekivane rezultate i da nam treba bolja, učinkovitija strategija. Razloge nedovoljne efikasnosti u borbi protiv droge možda treba tražiti i u nedovoljnoj povezanosti državnih i civilnih institucija, odnosno udruga koje provode preventivne programe.

U nastavku se osvrnuo i na strukturu ovisnika. Spomenuo je da ih je 50 posto nezaposleno, svega 20 posto su u radnom statusu, dok 20 posto otpada na učeničko-studentsku populaciju. To

znači da je droga velikim dijelom socijalno, odnosno društveno uvjetovana i zbog toga ona ima tendenciju širenja na našim prostorima. Iz podataka u Izvešću vidljivo je da su muškarci tri i pol puta broniji konzumenti droge nego žene. Unatoč osmogodišnjem provođenju Nacionalne strategije, broj smrtnih slučajeva od predoziranja svake je godine sve veći pa se opravdano postavlja pitanje jesmo li onih 35 mln. kuna koliko je potrošeno na preventivne i druge mjere doista iskoristili na pravi način.

Razloge nedovoljne efikasnosti u borbi protiv droge možda treba tražiti u nedovoljnoj povezanosti državnih i civilnih institucija, odnosno udruga koje provode preventivne programe.

S obzirom na velike količine zaplijene droge izgleda da je policija najviše napravila na sprječavanju njena plasiranja na ovom području, kaže zastupnik. Međutim, iz Izvješća se ne vidi koliko su u svemu tome bile efikasne socijalne institucije koje bi trebale nositi programe prevencije (čini se da je problem upravo u nedostatku kvalitetnih programa).

Na kraju je u ime Demokratskog centra predložio da Sabor svojim zaključkom obveže Vladu HR da žurno razmotri mogućnost uvođenja obveznog predmeta u osnovne i srednje škole, pod nazivom "Naše zdravlje", u okviru kojeg bi se obrađivala problematika ovisnosti o drogama, alkoholu, pušenju, te spolni odgoj.

Svaka droga je opasna

Po riječima mr.sc. **Vladimira Šišljagića (HDZ)** potražnja i ponuda droge na tržištu globalni je fenomen, poglavito izražen u tranzicijskim zemljama. U Hrvatskoj je zloporaba opojnih droga poprimila velike razmjere nakon Domovinskog rata, a od 95. godine dolazi do prave epidemije ovisnosti. Na rast ponu-

de droga utjecala je moralna kriza hrvatskog društva, poremećen sustav vrijednosti, problematična gospodarska situacija koja generira visoku stopu nezaposlenosti, ali i nedostatan funkcioniranje pravne države. Još prije nepunih devet godina stručna, znanstvena i politička javnost bila je itekako svjesna tog problema i potrebe da mu se treba suprotstaviti na sustavan i organiziran način, kaže zastupnik. Međutim, kvalitetna provedba Nacionalne strategije nije moguća bez odgovarajuće potpore politike, institucija pravnog sustava, represivnog aparata i institucija zdravstvenog i socijalnog sustava. U proteklom razdoblju ova potpora, iako velikim dijelom na verbalnoj razini, nije bila upitna. Istina, s vremena na vrijeme bilo je dvojbi, pa i burnih polemika u političkom pokušaju dekriminalizacije tzv. lakših droga.

Za mene, kao liječnika, svaka droga je podjednako opasna, kaže Šišljagić. Naime, mnogi ovisnici su svoj "križni put" započeli upravo eksperimentirajući s tzv. lakim drogama.

Vrijeme je za reviziju Nacionalne strategije

U nastavku je upozorio na to da djelotvorna provedba Nacionalne strategije zahtijeva izdvajanje daleko većih financijskih sredstava od onih koja se za tu namjenu ulažu u Hrvatskoj (to potvrđuju i iskustva razvijenih zemalja). Naime, prema podacima u Izvješću za programe prevencije i suzbijanja zloporabe opojnih droga 2002. je utrošeno ukupno 12,7mln. a 2003. 23 mln., što je zanemariv iznos u odnosu na ostvareni promet na ilegalnom tržištu droge (oko milijun kuna). Osim toga, mreža institucija za organizirani tretman ovisnika još uvijek nije na zadovoljavajućoj razini. Budući da su županijski centri za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti okosnica provedbe Nacionalne strategije treba ih što prije ekipirati, definirati njihov djelokrug i način rada te osigurati stabilne izvore financiranja (ne samo u okviru županijskih zavoda za javno zdravstvo, nego i s razine Ministarstva zdravstva, Vladina Ureda za suzbija-

nje zloporabe opojnih droga te lokalnih jedinica). Osim toga, potrebno je zakonski definirati pravni, stručni i socijalni status terapijskih zajednica. Nakon osmogodišnje provedbe vrijeme je i za cjelovitu reviziju Nacionalne strategije suzbijanja zloporabe droga, ali i njeno usklađivanje s europskom strategijom i praksom u borbi protiv droga.

Unatoč brojnim primjedbama i nezadovoljstvu glede polučeni rezultata na tom planu, spomenuti dokument je dobar okvir za djelotvorno suzbijanje zloporabe opojnih droga, bude li se dosljedno provodio, smatra Šišljagić.

Prijeko je potrebno definirati pravni, stručni i socijalni status terapijskih zajednica.

Kako reče, pridružuje se onima koji su nezadovoljni njenom provedbom u razdoblju 2002 - 2003. godine i zbog toga neće podržati ovo Izvješće.

Dosadašnja rasprava svjedoči o tome da smo svi mi, bez obzira na političku opciju, svjesni veličine ovog problema koji razara stabilnost hrvatskog društva, kaže **Anton Peruško (SDP)**. Razlikujemo se samo u pristupu, budući da jedni smatraju ovisnost bolešću koju treba liječiti, dok drugi misle da je treba suzbijati represivnim mjerama. U svakom slučaju, najprije treba preventivnim mjerama zaustaviti porast broja korisnika opijata. To znači da mlade ljude treba uključivati u takve programe gdje će oni biti subjekti događanja, a tu mora glavnu ulogu odigrati sport. Da je to točno, najbolje - kaže - svjedoči podatak da među 15 tisuća registriranih aktivnih sportaša na području Istarske županije nema ovisnika.

U liječenju bolesti ovisnosti treba koristiti najsuvremenije metode, ne samo u zdravstvenim ustanovama nego i u terapijskim zajednicama, napominje zastupnik. To znači da će za tu namjenu trebati biti potrebno osigurati izdavnija materijalna sredstva. Kao i većina članova Kluba zastupnika SDP-a, zalaže se za dekriminalizaciju posjedovanja

droge, odnosno za takvo kazneno zakonodavstvo u kojem će u prvom redu biti sankcionirani oni koji raspačavanjem opojnih droga zarađuju na ljudskim tragedijama. Mišljenja je, također, da bi prilikom naredne izmjene kaznenog zakonodavstva trebalo izuzeti od kaznenog progona osobe koje u slučaju predoziranja njihovog kolege pozovu hitnu pomoć. Naime, prema svjetskim statistikama, strah od kaznenog progona je razlog da se pomoć poziva samo u deset posto takvih slučajeva.

Na kraju je napomenuo da će glasovati za ovo Izvješće, ne zato što je njime zadovoljan, već zbog namjere da se nešto poduzme da se spriječi širenje pošasti droge.

Narkomanija počinje konzumiranjem alkohola

Opravan je naš strah od tog zla i želja da se svim mogućim sredstvima, prvenstveno novčanim, uhvatimo s njime ukoštac, kaže **Ljubica Brdarić (SDP)**. Naime, droga se danas može naći u svakom školskom dvorištu, u kafiću, na ulici, u diskotekama, vojarinama, zatvorima, itd. Nije točno da za provođenje preventivnih programa u školama nisu nužna novčana sredstva, i da je za to dovoljna samo dobra volja. Budemo li se oslanjali na to da će profesori naše djece prvi primijetiti promjene u njihovu ponašanju, znači da smo zakažali kao roditelji, napominje zastupnica. Slaže se, inače, s mišljenjem da je ovisnost bolest, ali ne i da je svjesno izabrana (ne može se reći da je šesnaestogodišnjak koji prvi put uzima drogu svjestan toga što čini).

Uspijemo li izliječiti makar jednog ovisnika i ponovno ga uklopiti u društvo, spasimo li samo jednu osobu da ne posegne za drogom, već smo napravili puno.

Po njenom mišljenju narkomanija kod djece ne počinje uzimanjem lakih

droga, nego konzumiranjem alkohola još u osnovnoj školi. S obzirom na to da je droga lako dostupna i jeftina, te da je narkobiznis dobro organiziran, s ovim problemom ćemo se jako teško izboriti. Međutim, uspjemo li izliječiti makar jednog ovisnika i ponovno ga uklopiti u društvo, spasimo li samo jednu osobu da ne posegne za tim zlom, već smo napravili puno.

Društvo u cjelini, počevši od obitelji, preko vrtića, škole, itd., mora ozbiljno shvatiti ovaj problem (radi se o pravoj bolesti koju kao takvu treba i tretirati), upozorava zastupnica. Krajnje je vrijeme, kaže, da se odlučimo hoćemo li proganjati ovisnike, dakle žrtve te bolesti, ili ćemo penalizirati organizirane kriminalce, koji na nesreći naše djece i svijetu nas dobro zarađuju, bez imalo griznje savjesti.

Prijedlog zaključaka Kluba zastupnika HSS-a

U svom ponovnom javljanju **Ljubica Lalić** je konstatala da je ova višesatna rasprava bila "odgovorna i oslobođena politikantstva," te izrazila žaljenje što u sabornici nisu bili nazočni i predstavnici ministarstava obitelji, obrazovanja i ostalih, koji imaju veliku odgovornost u suzbijanju zloporabe opojnih droga, kao i Vladina Ureda za suzbijanje zloporabe droga.

Potom je zastupnicima pročitala Prijedlog zaključaka što ga je predložio Klub zastupnika HSS-a.

Prema njihovu prijedlogu Sabor bi trebao obvezati Vladu RH da žurno uskladi Nacionalnu strategiju suzbijanja zloporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj s aktualnim stanjem na tom području i europskom praksom, te Europskom strategijom o drogama (prijedlog tako usklađenog dokumenta trebalo bi dostaviti zastupnicima u roku od 90 dana).

Daljnja njihova sugestija je da se Vladu zaduži da u roku od 60 dana Saboru dostavi Prijedlog zakona o terapijskim zajednicama. U istom roku trebala bi predložiti i izmjene i dopune Kaznenog zakona, kako bi se omogućilo da se ovisnicima koji su počinili kaznena

djela, izdržavanje dijela ili cijele kazne zatvora zamijeni mjerom odvikavanja u terapijskoj zajednici.

Po mišljenju haesesovaca Vladu bi trebalo obvezati i da u roku od 30 dana donese Protokol za primjenu supstitucijskog programa liječenja ovisnika kojim bi se propisao algoritam primjene metadona, te načini njegove distribucije.

Zastupnica je apelirala na kolege da prihvate ove zaključke, žele li pridonijeti uspješnijoj borbi protiv ovisnosti (sudionici u raspravi su ih već poduprli).

U svom ponovnom javljanju, u ime Kluba zastupnika HSLS-DC-a, **Frano Piplović** je apelirao na Vladu da izvješće o provedbi Nacionalne strategije suzbijanja zloporabe opojnih droga u 2004. godini dostavi u što kraćem roku, te da ozbiljno razmotri mogućnost uvođenja obveznog predmeta u škole, pod nazivom "Naše zdravlje", u okviru kojeg bi se obrađivala problematika ovisnosti o drogama, alkoholu, pušenju, te spolni odgoj. Sugerirao je zastupnicima da podupru ovakva zaključak jer bi to predstavljalo važan korak u borbi protiv ovisnosti i nasilja, te poboljšalo edukaciju djece o spolnosti. Predložio je, također, da se u Hrvatskoj uvede i Dan borbe protiv ovisnosti.

Riječ predlagatelja

U zaključnoj riječi dr.sc. **Velimir Božikov** je konstatirao da je u Hrvat-

skoj aktualan i problem alkoholizma te da treba poraditi i na njegovu suzbijanju. Međutim, droga je još dostupnija, tako da konzumiranje alkohola, pušenje i uzimanje droge postaje sve češći model ponašanja mladeži. Budući da taj problem, koji muči cijelo društvo, kreće od obitelji, potrebno je prije svega snažiti obitelj (naše stalno geslo trebalo bi biti: borba protiv ovisnosti, borba za zdravu obitelj).

Nitko nije za to da se djecu kriminalizira, već im treba pomoći, prije svega odgojno, kaže Božikov. Dakako, država mora svojim aparatom sprječavati krijumčarenje droge, kako bi se smanjila ponuda na tržištu. To znači da treba jačati specijalizirane odjele policije koji se bave tom problematikom i ne štediti sredstva za njihovo opremanje i ekipiranje. O načinu liječenja odnosno odvikavanje ovisnika, prvenstveno mora reći svoje struka (tretmani u centrima za detoksikaciju, terapijskim zajednicama, i dr. moraju biti pod stručnim nadzorom). U prevenciji ovisnosti trebaju se više angažirati i škole, odnosno prosvjetni djelatnici. Unatoč preopterećenosti nastavnih programa, doista bi trebalo uvesti poseban predmet u okviru kojeg bi se učenike stručno educiralo o problemu ovisnosti, smatra Božikov.

Provedena rasprava pokazala je jedinstveni stav svih zastupnika, da se protiv pošasti droge trebaju boriti svi segmenti društva. To znači da rješavanju tog problema valja prići multidisciplinarno, s

tim da aktivnosti na tom području koordinira Vlada, preko Ureda za suzbijanje zloporabe droga, zaključio je.

Izjašnjavanje

Nakon ove rasprave uslijedilo je izjašnjavanje o predloženim zaključcima. Zastupnici su najprije, velikom većinom glasova, prihvatili Izvješće o provedbi Nacionalne strategije suzbijanja zloporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za 2002. i 2003. godinu. Potom su, na inicijativu Frane Piplovića, obvezali Vladu RH da žurno razmotri mogućnost uvođenja novog predmeta u osnovne i srednje škole, pod nazivom "Naše zdravlje". U okviru tog predmeta bi se trebala obrađivati problematika ovisnosti o drogama, alkoholu i pušenju, te spolni odgoj.

U skladu sa sugestijom Kluba zastupnika HSS-a, Vlada je zadužena da hitno uskladi Nacionalnu strategiju s aktualnim stanjem problematike zloporabe droga i bolesti ovisnosti o drogama u Republici Hrvatskoj, te s aktualnom europskom praksom na tom području, kao i Europskom strategijom o drogama. Prijedlog tako usklađenog dokumenta trebala bi dostaviti Saboru u roku od 90 dana (ostali prijedlozi Kluba zastupnika HSS-a nisu prošli).

M.Ko; J.R.

GODIŠNJE IZVJEŠĆE O POSLOVANJU HRVATSKE AGENCIJE ZA MALO GOSPODARSTVO (HAMAG-a) ZA 2003. GODINU

Previše vremena potrošeno na uhodavanje

Na 12. sjednici zastupnici su, među ostalim, razmotrili i primili na znanje Godišnje izvješće o poslovanju Agencije za malo gospodarstvo (HAMAG-a)

za 2003. godinu. Podsjetimo, riječ je o pravnoj sljednici Hrvatske garancijske agencije, osnovanoj temeljem Zakona o poticanju razvoja malog gospo-

darstva iz 2002. godine, radi poticanja razvoja tog sektora.

Osnovna je zamjerka sudionika u raspravi, da se pretežiti dio aktivno-

sti te institucije odnosio na izdavanje garancija, odnosno rješavanje zaostataka koji se u razdoblju preustroja nisu mogli operativno obavljati, iako to nije njena ključna uloga. Naime, prema novom Zakonu ona ima puno širi djelokrug, što znači da bi trebala poticati i osnivanje subjekata malog gospodarstva, ulagati u taj sektor, inicirati poboljšanje uvjeta poslovanja, itd.

Budući da je tijekom 2003. godine izdano svega 9 garancija za poduzetničke kredite te 94 potpore, zastupnici su ocijenili da u promatranom razdoblju Agencija nije u potpunosti opravdala svoje postojanje (preustroj je predugo trajao). O tome, kažu, svjedoči i činjenica da su troškovi njena poslovanja bili veći nego li isplaćene potpore poduzetnicima. Smatraju, međutim, da je u Hrvatskoj uspostavljen dobar model praćenja malog gospodarstva kroz sustav garancija. Stoga su izrazili nadu da će sad, kad su stvoreni osnovni preduvjeti za rad Agencije i usvojeni novi, poticajniji garancijski programi, ta institucija u potpunosti preuzeti svoju ulogu u poticanju razvoja malog i srednjeg poduzetništva.

O IZVJEŠĆU

Za predstavljanje Izvješća, poslužit ćemo se riječima uvodničara. Kako je uvodno naglasio predsjednik Uprave **Zoran Barišić**, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo osnovana je kao posebna pravna osoba za poticanje razvoja malog gospodarstva (temeljem Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva iz 2002.). Prema članku 13. tog propisa, njena djelatnost obuhvaća poticanje i osnivanje subjekata malog gospodarstva, poticanje ulaganja, financiranje i davanje jamstava, odobravanje bespovratnih potpora za različite oblike poticaja te praćenje, analize i druge stručne poslove, kao i suradnju s drugim institucijama poticanja poduzetništva.

Kao pravni sljednik Hrvatske garancijske agencije (registriran je kod Trgo-

vačkog suda u Zagrebu, u siječnju 2003.) HAMAG je preuzeo sva prava i obveze proistekle iz cjelokupnog poslovanja te institucije, te 18 djelatnika angažiranih na poslovima garancija. Pretežni dio njegove aktivnosti u 2003. godini odnosio se na područje izdavanja garancija, odnosno rješavanja svih zaostataka po odobrenim garancijama i potporama koji se u razdoblju preustroja i preregistracije nisu mogli operativno obavljati. Ti su poslovi uspješno završeni, osim dijela za koji su zatražena posebna pravna tumačenja, koja se još uvijek očekuju. Usvojeni garancijski programi su, dobrim dijelom, ostvarili svoj osnovni cilj - ublažavanje kreditnih uvjeta kod poslovnih banaka, ali bi ih postupno trebalo izmijeniti, na način da se prilagode promijenjenim uvjetima na tržištu kapitala.

Pretežiti dio aktivnosti HAMAG-a u 2003. odnosio se na izdavanje garancija, odnosno rješavanje svih zaostataka koji se u razdoblju preustroja nisu mogli operativno obavljati, iako prema novom Zakonu ta institucija ima puno širi djelokrug.

Od početka operativnog rada Hrvatske garancijske agencije (HGA) do 31. prosinca 2003., zaprimljena su 4.123 zahtjeva za garancije ili bespovratne financijske potpore, i to za kredite u ukupnom iznosu od 811,5 mln. kuna. Planirani iznos investicija za koje su zatraženi krediti uz garanciju bio je više od milijardu i 400 mln. kuna, od čega se 58 posto financira iz kredita, dok vlastita sredstva poduzetnika čine 42 posto u strukturi financiranja. Odobreno je ukupno 3.314 garancija za kredite "teške" 616,8 mln. kuna, te dodijeljena 3.121 potpora u iznosu od 20 mln. kuna.

Vlada RH je odredila limit od 500 mln. kuna garancijskog potencijala, kao maksimalne obveze po odobrenim garancijama (na dan 31.12. 2003. obve-

za Agencije za odobrene garancije iznosila je 220 milijuna kuna).

Tijekom 2003. godine zaprimljeno je samo 27 zahtjeva i to pet za garancije, a 22 samo za potpore. Razlog tome je činjenica da su banke kod odobravanja kredita odgadale zahtjeve za garancijama, očekujući da se najprije riješe zaostali predmeti, nastali uslijed preustroja Agencije. Čim se ponovno započelo s operativnim poslovanjem, pozitivno su riješena 94 zahtjeva. Izdano je 9 garancija za kredite u iznosu od 2,4 mln. kuna i dodijeljeno 94 potpore u iznosu od 480 tisuća kuna. Tijekom godine pozitivno je riješeno i 15 zahtjeva za aktiviranje garancija (3 su odbijena). Na ime toga odobren je iznos od 2,6 mln. kuna a isplaćeno je 2,3 mln. kuna.

Zbog objektivnih okolnosti, HAMAG je ozbiljnije započeo s provedbom zakona i statutom zadanih aktivnosti tek u rujnu 2003., kad su temeljem natječaja imenovani članovi Uprave, kaže Barišić. Unatoč smještajnim problemima (neodgovarajuće prostorije unajmljene od Hrvatske obrtničke komore), te osloncu na 18 preuzetih djelatnika angažiranih na poslovima garancija, tijekom zadnjeg kvartala 2003. Upravni odbor je usvojio Program rada za 2004., Srednjoročni plan rada 2004 - 2007., Pravilnik o plaćama, i ostale podzakonske akte. Donošenjem navedenih akata stekli su se uvjeti za normalni rad Agencije, nakon šestomjesečne obustave poslovanja nastale zbog preustroja Hrvatske garancijske agencije u Hrvatsku agenciju za malo gospodarstvo. Iako su tijekom 2003. obrađeni svi neriješeni zahtjevi, poljuljano je povjerenje banaka u garancije Agencije, tako da je došlo do drastičnog pada broja zahtjeva za garancijama, napominje Barišić (2002. ih je zaprimljeno 330, a 2003. svega 27).

Budući da su tijekom 2004. godine uspješno riješeni brojni problemi u radu HAMAG-a (dodijeljen im je poslovni prostor i odobrena dodatna sredstva za isplatu garancija) te dizajnirani novi garancijski programi (usuglašeni s Agencijom za zaštitu tržišnog natjecanja i s resornim Ministarstvom) vraćeno je povjerenje banaka u tu instituciju.

Očekujemo, stoga, da Agencija u potpunosti ispuni svoju misiju, odnosno preuzme svoje mjesto u potpori malom i srednjem poduzetništvu, kako je to definirano zakonom.

RADNA TIJELA

U okviru pripremne rasprave predloženo Izvješće razmotrio je i podržao (bez rasprave) **Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu**. Prethodno ga je prihvatila i **Vlada RH**.

RASPRAVA

Nakon što su zastupnici saslušali uvodno izlaganje predsjednika Uprave HAMAG-a, **Zorana Barišića**, riječ su dobili predstavnici klubova zastupnika.

Govoreći u ime Kluba zastupnika HDZ-a, **Vladimir Pleško** je primijetio da je u Izvješću vrlo dobro prikazano djelovanje Hrvatske agencije za malo gospodarstvo u 2003. godini. Taksativno je pobrojen broj zahtjeva za garancije i potpore, pa i onih prenesenih iz ranijeg razdoblja (dok je djelovala Hrvatska garancijska agencija), navedeni su programi kojima se HAMAG bavio, te koliko je odobreno zahtjeva za aktiviranje jamstava.

U nastavku je spomenuo i neke nedostatke u djelovanju te institucije. Naime, osnovna je zamjerka njegovih stranačkih kolega da je u razdoblju od ožujka 2002., kada je započeo preustroj, do kraja 2003., obrađen svega 121 predmet, od čega 97 iz 2002. godine. Usporedbe radi, od osnutka Hrvatske garancijske agencije pa do 2002., kada je prestala djelovati, podneseno je više od 4 tisuće zahtjeva, a odobreno 3300 garancija. Po njihovu mišljenju Vladina politika u razdoblju 2002 - 2003. propustila je iskoristiti sve zakonske mogućnosti koje HAMAG ima, ne samo u dijelu garancija, nego i u ostalim segmentima svoje djelatnosti. Naime, pored davnja potrebnih jamstava i potpora (npr. za pokriće troškova kredita, povećanje zapošljavanja, za istraživanje i primjenu suvremenih tehnologija, itd) Zakonom je predviđeno da Agencija potiče osni-

vanje i razvoj subjekata malog gospodarstva, ulaganje u malo gospodarstvo, odnosno financiranje poslovanja i razvoj subjekata malog gospodarstva, itd. Umjesto toga, u Izvješću se spominje kako je negativnoj percepciji poslovnih banaka dodatno pridonijela i činjenica da su garancije postupno izostavljene iz ugovora o poticanju kreditiranja Ministarstva za obrt, malo i srednje poduzetništvo sa županijama, gradovima i općinama. Zbog nedoumica koje su imale banke, mladi inventivni poduzetnici su vrlo teško poslovali, jer nisu mogli dobiti potpore ni garancije za kredite. U buduću se takve stvari ne bi smjele događati, jer je malo i srednje poduzetništvo, s oko 250 zaposlenih, jedna od najperspektivnijih grana u Hrvatskoj i okosnica gospodarskog razvitka, napominje zastupnik.

Unatoč objektivnim problemima u poslovanju, Agencija je mogla više pomoći malim i srednjim poduzetnicima, obrtnicima, zadrugama i dr.

Spomenimo i sugestiju njegovih stranačkih kolega da bi u budućem radu Agencije trebalo pratiti učinke realiziranih kredita kroz kretanje broja zaposlenih, povećanje prometa i povećanje dobiti tvrtki koje su posredstvom HAMAG-a dobile garancije i kreditna sredstva.

Iako u spomenutom razdoblju Agencija nije u potpunosti opravdala svoje postojanje, ohrabruje činjenica da su tijekom 2004. stvoreni osnovni preduvjeti za djelovanje te institucije, kaže Pleško. Naime, imenovan je novi Upravni odbor, a garancija HAMAG-a navedena je kao jedan od instrumenata osiguranja povrata kredita u kreditnim linijama ministarstava gospodarstva, rada i poduzetništva te poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, kao i lokalnim kreditnim linijama. To će zasigurno rezultirati većim brojem zahtjeva za garancije.

Izrazio je zadovoljstvo činjenicom da je Vlada RH u listopadu 2004. usvojila nove garancijske programe (ti se programi nisu mijenjali još od 98. godine) te da je izdvojeno dovoljno proračunskih sredstava za tu namjenu (odlukom Upravnog odbora prenesena su i neutrošena sredstva iz prethodne godine). Kako reče, nada se da će Izvješće o radu Agencije za 2004. godinu doći na dnevni red Sabora ranije nego ovo za 2003., te da će u njemu biti vidljivi pomaci u djelovanju HAMAG-a, u korist cjelokupnog gospodarstva Republike Hrvatske.

Nije točno da se garancije Agencije za malo gospodarstvo nisu mogle koristiti kod kreditiranja malih poduzetnika, ispravio je njegove navode **Željko Pecek (HSS)**. Opovrgnuo je i njegovu tvrdnju da se garancijski programi nisu mijenjali od 99. godine. Kako reče, mijenjali su se u dva navrata, tako da su sve kvalitetniji, a aktivni su čitavo vrijeme.

Željko Pavlic (neovisni) izvijestio je da Klub zastupnika IDS-a prima ovo Izvješće na znanje, sa željom da Agencija profunkcionira u cijelosti i ostvari svoju ulogu u poticanju razvoja malog gospodarstva od kojeg ćemo svi imati velike koristi. Mišljenja su, naime, da je u promatranom razdoblju, unatoč objektivnim problemima u poslovanju, mogla više pomoći malim i srednjim poduzetnicima, trgovačkim društvima, trgovcima pojedincima, obrtnicima, zadrugama, poljoprivrednim gospodarstvima i dr. Smatraju, inače, da je njeno djelovanje itekako potrebno, kako bi se olakšao rad našim poduzetnicima i obrtnicima od kojih svi mnogo očekujemo. Zbog toga treba do kraja riješiti sve probleme u funkcioniranju ove institucije, kako bi ona mogla u potpunosti ostvariti svoju ulogu.

Naime, pretežiti dio aktivnosti HAMAG-a u 2003. odnosi se na izdavanje garancija, odnosno rješavanje svih zaostataka koji se u razdoblju preustroja nisu mogli operativno obavljati, iako prema novom zakonu ta institucija ima puno širi djelokrug. Međutim, ni u kom slučaju ne možemo biti zadovoljni brojem izdanih garancija (9) i potpora

(94), pogotovo usporede li se ti podaci s aktivnošću u razdoblju od 95. do 2003., kada je godišnje izdavano oko 400 garancija i potpora. Osim toga, poduzetnici se žale da Agencija od njih traži dodatne instrumente osiguranja (npr. hipoteke) da bi mogli konkurirati kao korisnici garancija ili potpora, što svakako treba promijeniti. Prema postojećem Zakonu ta bi institucija trebala imati jednu od vodećih uloga u procesu razvoja i poticanja malog gospodarstva. To znači da bi morala preuzeti odgovornost i pokrenuti inicijative za poboljšanje uvjeta poslovanja tog sektora. Među ostalim, trebala bi upozoriti na činjenicu da je porezno opterećenje u Hrvatskoj znatno veće od onoga u EU, te na velike troškove poslovanja, na čije bi smanjenje mogla utjecati sama država. Po riječima zastupnika na ispunjavanje svoje porezne obaveze hrvatski obrtnici potroše gotovo jednako toliko koliko državi plate poreza.

Strateški dobro odrađen posao

Po ocjeni **Željka Peceka**, predstavnika Kluba zastupnika HSS-a, ovo Izvješće govori o jednom strateški dobro odrađenom poslu. Naime, 95. godine u Hrvatskoj je uspostavljen dobar model praćenja malog gospodarstva kroz garancije. Do tada su mali poduzetnici prilikom traženja kredita nerijetko nailazili na zatvorena vrata banaka, ili su one zahtijevale brojne instrumente osiguranja (npr. da odnos između kredita i hipoteke bude čak 1:5). Zbog toga je tadašnja Vlada odredila da limit za garancije bude 500 mln. kuna, što je bio dobar potencijal, konstatira Pecek. Do kraja 2003. za tu je namjenu iskorišteno 220 mln. kuna, koliko je odobreno garancija. Zahvaljujući tome, omogućeno je kreditiranje projekata u ukupnom iznosu od 616 mln. 809 tisuća kuna. Odobreno je i 30 zahtjeva za aktiviranje garancija, u iznosu nešto većem od 6 mln. kuna.

Isplaćeno je i 3 121 potpora, u ukupnom iznosu 20-ak mln. kuna. Sudeći po tome, pregovori s EU, barem što se tiče malog gospodarstva, trebali bi biti samo formalnost, smatra zastupnik.

U nastavku je napomenuo da je najvažnije da je Hrvatska 2002. godine prvi put dobila Zakon o malom gospodarstvu, kojim su ujedno definirani programi za pomoć tom sektoru. Osim toga, bivša Vlada je donijela Program razvoja malog gospodarstva, a aktualna Vlada je lani također usvojila program za četverogodišnje razdoblje, koji se provodi. Tome treba dodati i da u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva postoji posebna uprava koja također prati ovaj izuzetno dinamični sektor gospodarstva.

U Hrvatskoj je uspostavljen dobar model praćenja malog gospodarstva kroz garancije.

Po riječima zastupnika HAMAG je upisan u Trgovački registar u ožujku 2003. godine, no važno je da je ondašnji Upravni odbor usvojio Program rada za 2004. godinu, Srednjoročni program rada, Projekt osnivanja podružnica, te sve potrebne pravilnike. Pored toga, prvi put je organizirana izložba inovacija, pod nazivom "Arka na Zagrebačkom velesajmu". Ostavljeni su i aktivni garancijski programi za poduzetnike početnike, za poticanje gospodarskih aktivnosti na područjima od posebne državne skrbi, za uspješne poduzetnike koji posluju duže od godinu dana, te za obrtni kapital. Jedan od razloga zbog kojeg je u Agenciju dolazilo nešto manje zahtjeva je činjenica da su usporedo razvijani i neki drugi modeli kreditiranja razvoja obrtništva i malog gospodarstva (npr. lokalni razvojni i garancijski fondovi). Kod kreditiranja iz tih fondova presudan kriterij je bila kvaliteta programa, tako da se nije tražila ni garancija niti hipoteka.

Zahvaljujući kreditnim linijama u suradnji s lokalnim jedinicama (104) kroz trogodišnje razdoblje realizirano je 5900 zahtjeva i plasirano oko 3 milijarde kuna kredita, navodi Pecek. Uz to je odobreno i 492 zahtjeva za subvencioniranje troškova dobivanja kredita, među ostalim i poduzetnicima početnicima i

malim trgovačkim društvima na područjima od posebnog državnog interesa.

Iz Izvješća je vidljivo da ni u radu Hrvatske garancijske agencije do 2000. godine nije sve bilo idealno, kaže Pecek. Primjerice, bilo je slučajeva nenamjenskog korištenja sredstava za garancije. Te su beskamratne pozajmice bile teške gotovo 13 mln. kuna, a kako su dane firmama koje su otišle u stečaj, na taj se novac može zaboraviti.

U primjeni su garancijski programi za poduzetnike početnike, za poticanje gospodarskih aktivnosti na područjima od posebne državne skrbi, za uspješne poduzetnike koji posluju duže od godinu dana, te za obrtni kapital.

Prvi natječaj za nove kreditne linije, u okviru projekta kreditiranja malog gospodarstva koji se ovaj put provodi u suradnji sa županijama, otvoren je tek sredinom kolovoza 2004. godine, napominje zastupnik. Budući da su ugovori sklapani u studenome i prosincu, znači da u prošloj godini HAMAG-u nisu ni mogli stići zahtjevi za garancije, jer krediti nisu ni odobravani.

Model kreditiranja treba mijenjati

Njegovi stranački kolege, inače, podupiru daljnje smanjenje kamata u novom obliku kreditiranja koje predlaže Ministarstvo, ali smatraju da bi model kreditiranja trebalo mijenjati, jer partneri - županije - neće moći plaćati tolike subvencije za kamate. Predviđeno je, naime, da subvencioniraju kamatu u visini 1,5 posto kreditnog potencijala. S obzirom na to da bi u jednoj godini kreditni potencijal prema županiji trebao "težiti" oko 100 mln. kuna, proizlazi da bi svaka od njih za tu namjenu godišnje morala platiti milijun i pol kuna, što bi im "pojelo" dobar dio proračuna. Stoga bi trebalo

nastaviti s dosadašnjim oblikom kreditiranja i podrške malim poduzetnicima koji žele realizirati neki projekt, kaže Pecek. Možda bi bilo najbolje napraviti kombinaciju s modelom koji predviđa davanje bespovratne pomoći, a od onih koji to mogu, tražiti da subvencioniraju kamate. Tako je bilo i u starim kreditnim linijama, kada su neke županije, gradovi i općine posebno subvencionirale kamatu kod mladih poduzetnika, posebno kod izvoznika, poljoprivrednika i sl. To znači da bi se županijama godišnje doznačivalo po milijun, dva kuna, kako bi stvarale lokalne kreditne fondove koji bi se mogli koristiti i za pretprijetne fondove u Europi.

U budućem radu HAMAG bi trebao razvijati suradnju s poduzetničkim centrima kojih u Hrvatskoj ima dovoljno, i koji mogu biti jako dobri partneri u toj mreži, pogotovo razvije li se projekt "one stop shop" (sve na jednom mjestu), napominje zastupnik. Prvi iskorak u tom pravcu trebalo bi biti osnivanje podružnica na terenu, kako bi ovaj projekt u što kraćem roku zaživio.

Model kreditiranja bi trebalo mijenjati, jer partneri - županije - neće moći plaćati tolike subvencije za kamate.

Za ispravak netočnog navoda javio se **Vlado Jelkovic (HDZ)**. Opovrgnuo je Pecekovu tvrdnju da prošle godine nisu odobravani krediti poduzetnicima (jedinice lokalne i regionalne samouprave su ih uredno odobravale). Napomenuo je, također, da su još uvijek u tijeku neki programi započeti u ranijim razdobljima, kada je čak bilo problema i oko plasmana, jer je bilo dovoljno novaca.

Vladimir Pleško (HDZ) ne slaže se s Pecekovim mišljenjem da županije neće biti u stanju izvršiti svoje obveze po osnovi subvencioniranja kamata za kredite malom i srednjem poduzetništvu. Naime, kod izračunavanja subvencija ne treba uvijek polaziti od maksimalnog iznosa kredita, budući da se kroz otpla-

tu anuiteta zaduženost smanjuje, pa je automatski manja i subvencija.

Što je više raznih strategija i agencija, stanje je sve nesređenije, konstatirao je **Ivan Čehok**, predstavnik Kluba zastupnika HSLs/DC-a. A najgore je to, da danas raspravljamo o Izvješću Agencije starom dvije godine, dakle o potpuno zastarjelim podacima. Tu instituciju treba obvezati da s izvješćem za 2004. godinu izade najkasnije u roku od mjesec dana kako bi Sabor mogao pravodobno reagirati i, po potrebi, predložiti druge mjere za poticanje malog gospodarstva.

Po riječima zastupnika u ovom Izvješću se uglavnom govori o danim garancijama i financijskim potporama malim poduzetnicima, iako to nije ključna uloga Agencije. Stoga treba obvezati ne samo Agenciju, nego i Vladu, da se što je moguće više iskoriste sve druge zakonske mogućnosti koje ima ta institucija, a ne da se njeno djelovanje svede samo na davanje garancija. Primjerice, u izvješću se samo uzgred spominje mogućnost davanja bivših vojnih, odnosno državnih nekretnina na raspolaganje malim i srednjim poduzetnicima (naveden je primjer Pule), iako država u gotovo svim gradovima i županijama ima komunalno opremljeno zemljište koje bi se moglo iskoristiti u tu svrhu. U tom kontekstu spomenuo je primjer Varaždina gdje je, zahvaljujući bivšem ministru Peceku, bivše vojno zemljište od 15 ha prenamijenjeno u zonu male privrede, u kojoj danas radi 35 poduzetnika.

Po mišljenju zastupnika država i Agencija bi trebale davati potpore samo rizičnim skupinama poduzetnika koji sami teško mogu doći do svježeg kapitala (npr. mladi poduzetnici, inovatori, itd) dok bi sve ostalo trebalo regulirati tržište. Spomenuo je, među ostalim, da se u Izvješću prikazuje kao uspjeh to što je tijekom 2003. godine Agencija čak uspjela dati potporu jednom mladom inovatoru. To je smiješno, ima li se na umu da su naši inovatori, unatoč nepoduzetničkom okruženju, na 3 smotre uspjeli osvojiti preko desetak nagrada.

Krajnji cilj - povećanje broja zaposlenih

Iako je osnovna svrha osnivanja Agencije poticanje i osnivanje subjekata malog gospodarstva i sl. krajnji bi cilj trebalo biti stvarno povećanje broja zaposlenih, a u Izvješću o tome nema podataka, napominje **Jelena Pavičić-Vukičević**. Pitanje je, doduše, što uopće možemo očekivati, s obzirom na činjenicu da je u 2003. godini rebalansom plana osigurano svega 2 milijuna kuna za isplatu potpora poljoprivrednicima, obrtnicima, malim i srednjim poduzetnicima. Ukupno su dodijeljene 94 potpore od po par tisuća kuna, dok su zahtjevi za kreditiranje desetkovani u odnosu na one za davanje jednokratnih potpora. Doduše, u dodatku Godišnjem izvješću stoji da je zahvaljujući izdavanju garancija i potpora u razdoblju od 1995. do 2003. godine omogućeno zapošljavanje oko 5 tisuća ljudi, ali nema konkretnih podataka.

Iako je osnovna svrha osnivanja Agencije poticanje i osnivanje subjekata malog gospodarstva i sl. krajnji bi cilj trebalo biti stvarno povećanje broja zaposlenih.

Po ocjeni zastupnice krediti subjektima malog gospodarstva plasirani su s relativno visokom kamatom od 10 posto. Smatra da je država, i Agencija trebala pregovarati i postići povoljniju kamatu, a možda čak i pristupiti subvencioniranju kamatne stope, što vrlo uspješno čine neke jedinice lokalne samouprave. Na taj način izravno utječu na povećanje broja novozaposlenih u svojim sredinama.

Nisu ostvarena očekivanja poduzetnika

Zakon o poticanju malog gospodarstva koji je donesen 2002. jedan je u

nizu zakona kojima hrvatska Vlada nastoji poboljšati gospodarsku sliku Hrvatske, odnosno učiniti naše gospodarstvo konkurentnijim, konstatirao je **Jure Bitunjac (HDZ)**. Malo gospodarstvo, koje se pokazalo dosta fleksibilnim, pruža nam šansu na napravimo novi iskorak u tom pravcu a HAMAG ima značajnu ulogu u poticanju njegova razvoja. Naime, bankarski sektor je većinom u stranim rukama, a HBOR i neke druge financijske institucije nisu dovoljne da bi malim subjektima pružile podršku koja im je potrebna.

Radi bolje informiranosti budućih poduzetnika o garancijskim programima i o trendovima na svjetskom tržištu treba osnovati podružnice HAMAG-a na terenu.

Po ocjeni zastupnika predloženo Izvješće je korektno i jasno, ali svjedoči o tome da se nisu u potpunosti ostvarila očekivanja bivše i sadašnje Vlade, a i nas u Saboru, koja smo imali prilikom osnivanja Hrvatske garancijske agencije, odnosno HAMAG-a. Naime, izdane garancije u proteklih osam godina nisu u onom opsegu u kojem bi trebale biti.

U nastavku je izrazio uvjerenje da će primjena Nacionalnog programa poticanja poduzetništva, što ga je pripremila Ministarstvo, zacijelo dati određene rezultate, budući da je u njemu stavljen poseban naglasak na malo i srednje poduzetništvo. Osim toga, Vlada je krajem prošle godine usvojila garancijske programe koje je HAMAG prihvatio, i to u području poljoprivrede, na područjima od posebnoga državnog interesa, za poduzetnike početnike i za obrtni kapital. Ti će se projekti poticati sa znatno većim iznosima nego dosad (garancije bi trebale iznositi od 40 do 80 posto), što je velika šansa za poduzetnike, poglavito u ekonomski pasivnijim krajevima (za svaki od tih programa Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja je dala pozitivno mišljenje).

Radi bolje informiranosti budućih poduzetnika o navedenim programima i o trendovima na svjetskom tržištu, prijeko je potrebno osnovati podružnice HAMAG-a na terenu, smatra zastupnik. Kako reče, posebno pozdravlja stajalište Ministarstva gospodarstva i ministra, glede poslovnih zona. Naime, za male poduzetnike je velika šansa da im se omogući poslovanje na državnom zemljištu gdje ne moraju puno ulagati jer je već riješeno pitanje infrastrukture. Po njegovu mišljenju država bi svu imovinu pod kontrolom Ministarstva obrane, koja nije u funkciji, trebala što prije dati na upravljanje lokalnim jedinicama, kako bi se ti resursi aktivirali u suradnji s Ministarstvom gospodarstva, pa i putem HAMAG-a.

Više potrošeno za plaće nego za potpore poduzetnicima

Od 21. siječnja 2003. kada je registrirana, pa do rujna 2003. kad je konačno kompletirana uprava, Agencija nije ni mogla ozbiljno funkcionirati, primijetila je **Nevenka Majdenić (HDZ)**, što je i vidljivo iz predloženog izvješća. Nama ne preostaje drugo nego da ga prihvatimo, ali ostaje nedorečeno pitanje što je u toj godini radio 17 zaposlenih koji su uredno primali plaću i zašto je broj zaposlenih povećan. O neefikasnosti HAMAG-a najbolje govori činjenica da je za plaće zaposlenih u toj godini isplaćeno više od 2 milijuna kuna, a za potpore svega milijun i 656 tisuća kuna. Pritom treba imati na umu i to da su mali poduzetnici, napose oni na području od posebne državne skrbi, pretrpjeli štetu zbog neizdavanja garancija i potpora, jer bez toga banke nisu bile spremne kreditirati njihove projekte. Nažalost, ostala su neiskorištena i sredstva osigurana u proračunu u iznosu od 2,5 milijuna kuna, a od iznosa namijenjenog za uspostavu lokalnih agencija i poduzetničkih centara (970 395 kuna) potrošeno je svega 65331 kuna.

Na kraju je izrazila uvjerenje da će Izvješće o poslovanju agencije za 2004. godinu pokazati da se ona napokon počela baviti problemima malog gospo-

darstva, odnosno da radi posao zbog kojeg je i osnovana.

Nema sumnje da se moglo učiniti više, ali u Izvješću jasno piše da se Upravni odbor Agencije prvi put sastao tek u drugoj polovini prošle godine, a garancijski programi doneseni su u prosincu, replicirao joj je **Željko Pecek** (to znači da za prošlu godinu nećemo imati niti jednu garanciju). Najvažnije je, međutim, da je donesen Zakon o malom gospodarstvu i Program razvoja tog sektora, kao i svi popratni akti, te da se Agencija registrirala, tako da sve funkcionira i da se može krenuti punim jedrima.

O neefikasnosti Agencije u 2003. godini najbolje svjedoči činjenica da je za plaće zaposlenih isplaćeno više nego li za potpore malim poduzetnicima.

Nije točno međutim, da u programu poticanja odnosno kreditiranja malog gospodarstva nije bila predviđena mogućnost garancije povrata kredita od strane HAMAG-a. Agencija je mogla dati garanciju i banke su takve garancije prihvaćale.

Preustroj Hrvatske garancijske agencije u HAMAG trajao je predugo, tako da se u promatranom razdoblju ta institucija bavila sama sobom.

Odgovarajući na repliku, zastupnica je izrazila mišljenje da je preustroj Hrvatske garancijske agencije u HAMAG trajao predugo. Naime, gotovo godinu i pol dana ta institucija nije radila ono što je trebala. Jednom riječju, u 2003. godini bavila se sama sobom.

Izvješće korektno

Po ocjeni **Joze Topića (HDZ)** predloženo izvješće je knjigovodstveno i for-

malno korektno napravljeno, ali kada se bolje analiziraju predočeni podaci, uočava se da Agencija nije u potpunosti opravdala svoje postojanje. O tome - kaže - najbolje svjedoči činjenica da su troškovi njena poslovanja (3,5 mln. kuna) bili veći od svote osigurane za jamstva i potpore (2,8 mln. kuna) malim poduzetnicima. To zasigurno nije samo krivnja Agencije, nego posljedica preustroja, ali i teškoća s radnim prostorom. U svakom slučaju, treba puno više učiniti da bi HAMAG opravdao svoju svrhu, a ovo Izvješće se može prihvatiti na znanje, zaključio je zastupnik.

Spomenuo je, među ostalim, da se u Izvješću naglašava kako je Agencija vodila izuzetnu brigu o područjima obnove, koja su pretrpjela najveće štete u Domovinskom ratu, kao i o sudionicima Domovinskog rata, napose stradalnicima. Naime, poticanje poduzetništva na tim područjima u interesu je države, jer mali gospodarstvenici nemaju sredstava za jamčevinu, a zemljišne knjige su nesređene. Međutim, pada u oči podatak da se na Šibensko-kninsku županiju, na čijem su području evidentirane velike ratne štete, odnosi samo nekoliko postotaka od ukupno odobrenih zahtjeva za garancije. Po riječima zastupnika u tom je kraju nastanjen veliki broj prognanih Hrvata iz BiH i s Kosova, koji nemaju nekretnina koje bi mogli založiti kao hipoteku za podizanje kredita. Stoga bi Agencija trebala svoju aktivnost usmjeriti upravo na takva područja, kako bi se stvorili uvjeti za razvoj poduzetništva i za novo zapošljavanje.

Sustav garancija opravdao svrhu

Kada bismo raspravljali samo o onome što je Agencija radila 2003. godine imali bismo malo toga za reći, kaže **Vlado Jelkovic (HDZ)**. Stoga ovu priliku treba iskoristiti i za to da se nešto

više kaže o institutu garancija, i drugim oblicima pomoći poduzetništvu. Sama garancija je velika pogodnost poduzetnicima koji nemaju vlastitih sredstava za povrat traženog kredita. Ona utječe i na snižavanje kamatnih stopa, jer smanjuje rizik za bančine plasmane. Pored toga, kroz institut garancijske agencije, odnosno HAMAG-a, omogućuju se i bespovratne potpore, poglavito poduzetnicima - početnicima i onima na području posebne državne skrbi.

Po ocjeni zastupnika sustav garancija je opravdao svoje postojanje. Naime, u razdoblju od 95. do 2003. godine odobreno je 3314 garancija, u vrijednosti projekata od 616 mln. kuna, te više od 3000 potpora. Zahvaljujući tome, omogućeno je otvaranje više od 5000 radnih mjesta (prema investicijskim programima i planovima). Pored toga, izdano je 1900 garancija u poljoprivredi, koje nisu imale za posljedicu novo zapošljavanje, već povećanje standarda. Najveći broj garancija i potpora odobren je u razdoblju od 97. do 2001. godine, budući da su prve dvije godine postojanja Garancijske agencije potrošene za njeno uhdavanje (ista se situacija ponovila 2002. i 2003. godine i s HAMAG-om).

Najviše potpora na područjima posebne državne skrbi

Po riječima zastupnika garancijska podrška Agencije najviše je značila poduzetnicima na područjima od posebnog državnog interesa, te stradalnicima Domovinskog rata, budući da su na taj način podupirani i programi obnove. Upravo na ta područja plasirano je više od 70 posto garancija i gotovo 80 posto bespovratnih financijskih potpora. Međutim, kod distribucije plasiranih jamstava i potpora trebalo bi voditi računa o tome da svi krajevi, posebno oni stradali u ratu, poput Karlovačke županije, budu pravilno valorizirani.

Pravni sljednik Garancijske agencije, HAMAG, ozbiljnije je započeo svoje aktivnosti tek u rujnu 2003. godine, kad su imenovani članovi Uprave, podsjećajući zastupnik. Dakako, dotad se skupio veći broj zahtjeva za garancije iz ranijeg razdoblja, koje nije imao tko rješavati, a zbog poljuljanog povjerenja banaka u taj sustav zaprimljeno je samo 27 novih. Najvažnije je, međutim, da je sustav profunkcionirao, da su osigurana sredstva za izdavanje garancija i potpora (dio je namaknut prijenosom neutrošenih sredstava iz prethodnog razdoblja, a dio rebalansom Proračuna) te poslovni prostor za rad Agencije.

Garancijska podrška Agencije najviše znači poduzetnicima na područjima od posebne državne skrbi, napose stradalnicima Domovinskog rata. Upravo na ta područja plasirano je više od 70 posto garancija i gotovo 80 posto bespovratnih financijskih potpora.

Zastupnik je na kraju izrazio mišljenje da nitko u sabornici nije protiv poticanja poduzetništva ni protiv institucije o kojoj je riječ. Nada se da će njena sljedeća izvješća, posebno ono za 2005. godinu, zasigurno biti puno kvalitetnija i sadržajnija od ovoga koje je na dnevnim redu.

Nakon ove rasprave uslijedilo je glasovanje. Ishod - Hrvatski sabor je, većinom glasova nazočnih zastupnika (90 glasova "za" i 18 "suzdržanih"), donio zaključak kojim prima na znanje Godišnje izvješće o poslovanju Hrvatske agencije za malo gospodarstvo (HAMAG) za 2003. godinu.

M.Ko.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

Zdravstvena skrb jednaka za sve građane

Zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade Republike Hrvatske, nije prihvaćen Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o zdravstvenoj zaštiti kojega je predložila LIBRA, a preuzeli zastupnici dr.sc. Vilim Herman, Željko Pavlic i Jozo Radoš, nakon prestanka djelovanja LIBRE. Predlagatelj je upozorio na potrebu izmjene članka 8. postojećeg Zakona o zdravstvenoj zaštiti, ukazujući kako bi trebalo omogućiti normalan nastavak ulaganja u sve bolnice kojima je vlasnik država, županija ili grad. Predloženi zakonski tekst nije prihvaćen, jer je većina zastupnika Hrvatskog sabora uvažila argumente na koje je upozorila Vlada Republike Hrvatske kao i nadležna radna tijela.

O PRIJEDLOGU

Klub zastupnika LIBRE bio je predlagatelj Prijedloga i Konačnog prijedloga zakona o izmjeni Zakona o zdravstvenoj zaštiti koji je raspravljen na 12. sjednici Hrvatskog sabora, a koji je u proceduru upućen još 1. listopada 2004. godine. Spomenuti Prijedlog zakona, sada u prvom čitanju preuzeli su i obrazložili zastupnici: dr.sc. Vilim Herman, Željko Pavlic i Jozo Radoš. U ime predlagatelja uvodno obrazloženje iznio je zastupnik Jozo Radoš. On je podsjetio na kronologiju i važne podatke iz vremena nastanka ovog zakonskog prijedloga, upozoravajući da zakonske inicijative tvore važan segment poslova svakog zastupnika. Ujedno je ocijenio da svojim nedolaskom predstavnici Vlade Republike Hrvatske ne ohrabruju zastupnike na sudjelovanje u izradi zakonskih propisa.

Predloženi zakonski tekst ima za cilj jednu promjenu postojećeg Zakona o zdravstvenoj zaštiti. Predloženo je da se u članku 8. Zakona doda odgovarajući tekst, kako bi se izbjegli nesporazumi i moguće krive interpretacije, te omogućio normalan nastavak ulaganja u sve bolnice u Republici Hrvatskoj kojima je vlasnik država, županija ili grad. Upozorio je ujedno da se u županijske bolnice dugo vremena nije ništa ulagalo, a zdravstvena skrb nejednaka je na području Republike Hrvatske. Zagreb u tom smislu dominira, a to nije u skladu s Ustavom niti bilo kojim višim načelima, jer bi svi ljudi trebali imati jednaku zdravstvenu zaštitu. Zato je potrebno osigurati ravnopravnost svih građana zemlje po ovom pitanju, a to je istovremeno i pitanje ravnomjernog regionalnog razvoja. Ujednačenom zdravstvenom zaštitom na čitavom području, ujedno se usporava depopulacija stanovništva iz pojedinih županija, te potiče ravnomjeran regionalni razvoj Republike Hrvatske. U tom je smislu Vlada još 22. svibnja 2003. godine donijela Plan razvoja bolničkih ustanova u Republici Hrvatskoj, s temeljnom idejom da se obnove ili dograde gotovo sve županijske bolnice. U navedenom bi projektu županije sudjelovale sa 65% sredstava, a na temelju prihvaćenih dogovora potpisano je i 13 ugovora s hrvatskim bolnicama. Predloženi pristup nije politički favorizirao niti jednu županiju, jer se pokušalo na jednaki način riješiti uočene poteškoće u svim krajevima zemlje, a ukupna vrijednost projekta koji bi se okončao u roku od 10 godina, iznosila je oko 7 milijardi kuna. Nova vlast nije željela prihvatiti ovaj projekt, a mnogi poslovi zaustavljeni su i stornirani. Podsjetio je zatim i na suštinu ranije

postavljenih zastupničkih pitanja, koja su bila upućena Vladi Republike Hrvatske. U svojim odgovorima Vlada je decidirano navodila da je suspendirala tu odluku, osim u gradovima Čakovcu, Varaždinu i Zaboku gdje su radovi započeli.

Smatra da koncept arbitražnog odlučivanja nije dobar, jer su i pojedine druge županije izrazile želju oko nastavka projekta financiranja bolnica. Zastupnik Radoš zatim je podsjetio i na odjeke izjava ranijeg ministra zdravstva dr.sc. Andrije Hebranga, koji je potpisane ugovore i pisma namjere prezentirao hrvatskoj javnosti kao kumulativan dug koji je ostavljen iz 2003. godine. U ovaj su popis uvrštene čak i one bolnice u kojima nije došlo do potpisivanja ugovora niti bilo kakvih financijskih aranžmana. Predloženom promjenom ovakva politika Vlade koja rezultira neravnomjernim razvojem zdravstvenih standarda, neće biti moguća, a birači će je lakše identificirati i kazniti. Građani imaju pravo na ravnopravnost u bilo kojem pogledu, a to se svakako odnosi i na sustav zdravstvene zaštite, zaključio je zastupnik Radoš.

Zato je potrebno dovršiti poslove na ulaganju u zdravstveni sustav, a predloženi zakonski akt potrebno je podržati. Ovo će sigurno biti i jedna od važnijih tema i na predstojećim lokalnim izborima, ocijenio je predstavnik predlagatelja.

MIŠLJENJE VLADE

U svom mišljenju Vlada je predložila Hrvatskom saboru da ne prihvati Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjeni Zakona o zdravstvenoj zaštiti koji je podnio Klub zastupnika LIBRE. Njime se predlaže izmjena stavka 3. članka 8.

Zakona o zdravstvenoj zaštiti. Predloženo je da se dosadašnja iznimka, sukladno kojoj Republika Hrvatska osigurava sredstva za investicijsko ulaganje u bolnice koje se nalaze na područjima od posebne državne skrbi, mijenja u iznimku da Republika Hrvatska osigurava sredstva za investicijsko ulaganje u sve bolnice čiji su osnivači županije, odnosno gradovi. Vlada navedeni prijedlog smatra neosnovanim, jer je odredbom stavka 2. članka 9. Zakona o zdravstvenoj zaštiti, određeno da županije i gradovi osiguravaju sredstva za investicijsko ulaganje i tekuće održavanje zdravstvenih ustanova sukladno planu i programu mjera zdravstvene zaštite i osnovnoj mreži zdravstvene djelatnosti.

Odredbom stavka 3. istog članka propisano je da odluku o mjerilima za osiguranje elemenata standarda, između ostalog i za investicijsko ulaganje, koja će biti temelj za planiranje potpora uz državnog proračuna, donosi Vlada Republike Hrvatske.

Navedeni prijedlog je neosnovan, jer je određeno da županije i gradovi osiguravaju sredstva za investicije i tekuće održavanje.

Stoga je predložena izmjena odredbe stavka 3. članka 8. Zakona o zdravstvenoj zaštiti predlagatelja Kluba zastupnika LIBRE u kontradiktornosti s odredbama članka 9. stavaka 2. i 3. Zakona o zdravstvenoj zaštiti.

Pored toga, predmetni Prijedlog zakona ne može se prihvatiti, jer bi zahtijevao povećanje sredstava iz državnog proračuna Republike Hrvatske. Naime, važećim su Zakonom kroz sustav decentralizacije definirani subjekti koji u sustavu imaju osigurati sredstva za navedene namjene, dok je Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave osigurano redovno izdvajanje sredstava kroz dodatni ustupljeni udio u porezu na dohodak i osiguravanjem razlike nedostajućih sredstava iz pomoći izravnjanja iz državnog prora-

čuna, a do razine minimalnih standarda koje na osnovi mjerila i kriterija godišnje utvrđuje svojom odlukom Vlada Republike Hrvatske.

RADNA TIJELA

O podnijetom zakonskom prijedlogu očitovala su se i nadležna radna tijela. **Odbor za zakonodavstvo** nije podupro donošenje ovog Zakona iz razloga koji su izneseni u mišljenju Vlade Republike Hrvatske. **Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** održao je raspravu u svojstvu matičnog radnog tijela. Nakon uvodnog obrazloženja predstavnika predlagatelja, u raspravi je istaknuto da bi prihvaćanje predloženih izmjena bilo u suprotnosti sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti čijim se člankom 9. izričito određuje da županije i gradovi osiguravaju sredstva za investicijska ulaganja i tekuće održavanje. Problemi nastaju prema mišljenju članova Odbora i ulaganjem u investicije izvan okvira financijskih mogućnosti. Prihvaćanjem ovakvih izmjena, zapravo bi se prilagođavalo trenutnom stanju i potrebama, jer se ovim očito žele završiti započeti projekti. Treba ujedno imati u vidu postojanje bolnica na vrlo maloj međusobnoj udaljenosti, s upitnom financijskom opravdanosću stručnog i tehničkog opremanja svake od njih. Pri tome svakako treba imati u vidu i postojeći Zakon o pravima pacijenata, te svakome omogućiti dostupnost jednako kvalitetne zdravstvene usluge. Nakon rasprave, članovi Odbora većinom su glasova predložili Hrvatskom saboru donošenje zaključka kojim se ne prihvaća Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjeni Zakona o zdravstvenoj zaštiti, u tekstu kako ga je predložio Klub zastupnika LIBRE.

Odbor za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu razmotrio je predloženi tekst, imajući u vidu i pisano mišljenje Vlade Republike Hrvatske. Većina članova Odbora nije podržala Prijedlog zakona pozivajući se na argumente koje je iznijela Vlada Republike Hrvatske. Odbor je većinom glasova predložio Hrvatskom saboru donošenje zaključka kojim se ne prihvaća podnije-

ti zakonski prijedlog. **Odbor za financije i državni proračun** o predmetnom je Zakonu raspravljao kao zainteresirano radno tijelo. Predstavnik predlagatelja uvodno je obrazložio razloge zbog kojih treba izmijeniti članak 8. stavak 3. važećeg zakona, kako bi se izbjegli nesporazumi i moguće krive interpretacije, te omogućio nastavak ulaganja u sve bolnice u Republici Hrvatskoj kojima je vlasnik, država, županija ili grad. Upozoreno je da jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, a posebno županije nisu financijski osposobljene da mogu isfinancirati sve obveze koje su im zakonom propisane. Zato bi trebalo predložiti načine kako se gradovima i županijama mogu povećati financijska sredstva. Većina članova Odbora podržala je pisano mišljenje Vlade Republike Hrvatske kojim se predlaže Hrvatskom saboru da ne prihvati navedeni Prijedlog zakona i to radi već navedenih kontradiktornih odredbi smještenih u članku 9. rečenog zakona. Pored toga, prijedlog se ne može prihvatiti jer bi za njegovo provođenje trebalo osigurati dodatna sredstva u državnom proračunu Republike Hrvatske. Nakon provedene rasprave većina članova Odbora nije podržala predmetni Zakon iz razloga navedenih u pisanom mišljenju Vlade Republike Hrvatske. Većinom glasova Odbor je predložio Hrvatskom saboru donošenje zaključka kojim se ne prihvaća Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o zdravstvenoj zaštiti.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja zastupnika Radoša, za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Josip Đakić (HDZ)**. Istaknuo je da nikakav ugovor nije potpisan u Virovitici već se radi o sporazumu. Smatra ujedno da se na ovoj inicijativi trebalo raditi tijekom mandata prošle vlasti. Sada je na povredu Poslovnika upozorio zastupnik Radoš, napominjući da nije govorio o potpisivanju ugovora u Virovitici, već o potpisivanju ugovora sa 13 od 21 bolnice u Republici Hrvatskoj.

Zastupnica **Jagoda Martić (SDP)** citirala je članak 9. navedenog zakona, kojim se izričito određuje da županije i gradovi osiguravaju sredstva za tekuće investiranje i održavanje zdravstvenih ustanova u njihovom vlasništvu. Međutim, u praksi se događa da se ne mogu osigurati potrebna sredstva jer jedinice lokalne uprave nisu u stanju pratiti sve potrebe i nastale obveze. Ovaj se nedostatak pokušava nadoknaditi iz pomoći izravnjanja posredstvom Državnog proračuna, a do razine minimalnih standarda.

Zdravstvena zaštita svim građanima treba omogućiti kraće liste čekanja, solidarnost i pravedniju raspodjelu sredstava.

Zastupnica je zatim obrazložila poslove i situaciju oko fuzioniranja domova zdravlja u jedinstven dom zdravlja županije. Ovaj je proces proveden djelomično, jer se želi ispitati zakonitost procesa spajanja. Stanje je ilustrirala opisom situacije u Splitsko-dalmatinskoj županiji, gdje se u taj proces ušlo brzo i bez potrebnih priprema. Sada se događa da korisnici u domu zdravlja u Makarskoj ne mogu koristiti rentgen koji se pokvario, a za nabavljeni mamograf nema pak stručnoga kadra koji bi na njemu radio. Budući da izdvajaju financijska sredstva za rad tih ustanova, bilo bi dobro i pravedno da i građani mogu utjecati i odlučivati o osiguravanju bolje zdravstvene zaštite. Uostalom i to pravo kompletira važan spektar općih ljudskih prava, koja se moraju bazirati na pravednosti, dostupnosti i kvaliteti.

Zato zdravstvena zaštita treba omogućiti kraće liste čekanja, veću efikasnost i solidarnost, kao i pravedniju raspodjelu sredstava za potrebe stanovnika.

Kako bi se mogli osigurati navedeni standardi, potrebno je povećati financijska sredstva gradovima i županijama koja će ujedno omogućiti njihovo normalno funkcioniranje. To je možda jedan opsežniji i dugoročniji proces, a

dotle bi situaciju trebalo premostiti na upravo predloženi način.

Zastupnik dr.sc. **Drago Prgomet (HDZ)** smatra da se podnijeti zakonski prijedlog može teško prihvatiti jer se u postojeći zakon ne bi trebalo zadirati u samo jednom segmentu. Ujedno je podsjetio da će sazrijeti vrijeme za promjenu ovog zakona koji se cjelovito sagledava i usuglašava u Hrvatskoj liječničkoj komori. Teško je očekivati da će netko financirati i osiguravati sredstva, a da nema nadzor nad njihovim utroškom. Suglasan je o potrebi uvođenja jednakosti zdravstvene zaštite svim građanima Republike Hrvatske, no očito je da su intencije u ovom trenutku bile druge. Osobito je važno da se u sklopu reformskih poteza provede i kategorizacija koja bi odredila što može obavljati pojedina bolnica. Zbog dupliranja kapaciteta i u radijusima od 40 kilometara, dolazi do neracionalnog poslovanja pojedinih zdravstvenih objekata. Dok se ne osigura racionalno poslovanje neće biti napretka na ovom polju niti poboljšavanja kvalitete zdravstvenih usluga, zaključio je zastupnik Prgomet.

Zastupnik **Anton Peruško (SDP)** u svom je završnom osvrtu ponovno konstatirao imperativ o dostupnosti kvalitetne zdravstvene zaštite za sve građane Republike Hrvatske. Osvrnuo se zatim na situaciju u Puli. Tamo je posljednja krupna investicija na objektu bolnice obavljena još 1987. godine, sredstvima samodoprinosu i okončanjem poslova na odjelu radiologije i laboratorija. Tada je ujedno nabavljen i CT-uređaj. Treba respektirati strukturu vlasništva, ali se nedvojbeno radi o objektima koji su potrebni kako bi se štitilo zdravlje svih građana. Predložio je da se rečeni zakonski prijedlog propusti u drugo čitanje, te da se provjere i drugi modaliteti za saniranje postojeće situacije na tom polju. Ukazao je na potrebu okončavanja radova na Pulskoj bolnici, upozoravajući da se najveći postotak financijskih sredstava slijeva u državni proračun, dok jedinicama lokalne i regionalne samouprave preostaje tek nekoliko postotaka ukupnih prihoda.

Repliku je uputio zastupnik **Drago Prgomet**, ponavljajući da su mu dobro poznate situacije u kojima se nalaze manje bolnice. Čini mu se paradoksalnim da država uplaćuje u infrastrukturu Pulske bolnice koja se nalazi i djeluje u najbogatijoj hrvatskoj regiji, a zapostavljaju se objekti u Lipiku, Pakracu i Vukovaru. Pulska je bolnica po svojim gubicima na prvom mjestu, pa je neke stvari potrebno prvenstveno napraviti u vlastitoj kući.

Zastupnik **Anton Peruško** u svom je odgovoru napomenuo da mu je poznata situacija u navedenim mjestima i da podržava maksimalnu solidarnost na nivou države. Međutim, u Istri se nije gradilo ni investiralo upravo zbog stavova o najbogatijoj regiji, iako njeni građani znatan dio odvajaju putem poreznih davanja. Zato ova regija koja je i turistički značajna, zaslužuje kvalitetnije bolničke sadržaje od postojećih.

Zbog dupliranja kapaciteta dolazi do neracionalnog poslovanja pojedinih zdravstvenih objekata.

I zastupnik **Jozo Radoš** javio se za završnu riječ u ime predlagatelja. Zahvalio se svima koji su tijekom rasprave svojim prijedlozima i sugestijama dali doprinos. Rezimirao je zatim iznijeta izlaganja, te ponovio detalje vezane za potpisivanje ugovora u više bolnica. Smatra da se zdravstveni objekti u Istarskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji neće moći zaključiti bez većeg sudjelovanja države. Ujedno smatra da bi trebalo precizirati pitanje financiranja i upravljanja bolnicom, gdje se kao osnivači i vlasnici javljaju županije i gradovi. Budući da se radi o jednkokratnim financijskim aktivnostima države, ne bi trebalo postavljati pitanje upravljačkih prava. Suglasio se o potrebi obavljanja kategorizacije zdravstvenih objekata, ali je pitanje tko će obaviti ove poslove. Rješenje se nazire u specijalizaciji pojedinih bolnica, a do tada treba provesti mjere koje će osigurati podjednake zdravstvene standarde za sve građane u

cijeloj zemlji. Još je jednom apelirao na potporu ovom zakonskom prijedlogu, jer se o navedenim situacijama mora i treba raspravljati.

Predsjedavajući se zahvalio na svim izlaganjima, a potom je zaključio raspravu.

Predsjedavajući je sukladno prijedlozima radnih tijela dao na glasovanje slijedeći zaključak: ne prihvaća se Prijedlog zakona o izmjeni Zakona o zdravstvenoj zaštiti koji su predložili zastupnici dr.sc. Vilim Herman, Željko Pavlic i Jozo Radoš, zbog razloga

navedenih u mišljenju Vlade Republike Hrvatske i izvješćima radnih tijela. Za zaključak je glasovala većina zastupnika: 73 "za", 1 "suzdržan" i 36 "protiv".

V.Ž.

PRIJEDLOG NACIONALNOG PROGRAMA ZAŠTITE I PROMICANJA LJUDSKIH PRAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 2005. DO 2008. GODINE

Cjelovito obnoviti zaštitu ljudskih prava

Hrvatski sabor je 11. veljače 2005. raspravljao o ovom Prijedlogu programa kojim Vlada RH, predlagatelj, usmjerava svoje napore na poboljšanje stanja ljudskih prava u RH te predlaže mjere kojima će se ljudska prava na najbolji mogući način zaštititi.

Dopisom od 14. veljače 2005. Vlada RH izvijestila je predsjednika Hrvatskog sabora da povlači iz postupka ovaj Prijedlog.

O PRIJEDLOGU

Vlade država članica UN, zajedno s nevladinim organizacijama i članovima međunarodne zajednice organizirali su 1993. godine u Beču prvu međunarodnu Konferenciju o ljudskim pravima koja je bila važan događaj u povijesti međunarodne zajednice i njezinim naporima u zaštiti i promicanju ljudskih prava. Tu su usvojeni Bečka deklaracija i provedbeni plan kojima su predložene osnovne smjernice za provedbu i osiguranje ljudskih prava odnosno zaštitu prava svakog čovjeka širom svijeta. Preporukama su određene aktivnosti za unapređenje ljudskih prava, posebice na nacionalnoj razini države gdje se na stanje ljudskih

prava najviše utječe. Jednom od preporuka države članice UN pozvane su pristupiti izradi nacionalnog programa/plana djelovanja zaštite i promicanja ljudskih prava kojim će poduzeti mjere za osiguranje zaštite ljudskih prava kao i aktivnosti za promicanje ljudskih prava, navodi predlagatelj.

RH ovime prvi put izrađuje ovakav dokument koji će na cjelovit način obuhvatiti navedenu problematiku, za što je bila potrebna dobra međuresorska suradnja i povezanost svih središnjih tijela državne uprave. Konzultirani su brojni stručnjaci, oko 300, i predstavnici državnih institucija, sveučilišta, sindikata, poslodavaca, nevladinih organizacija, udruga nacionalnih manjina, vjerskih zajednica i sl. koji su imali značajnu ulogu u određivanju i predlaganju mjera zaštite i promicanja ljudskih prava.

Ovim Nacionalnim programom utvrđuju se osnovne kategorije ljudskih prava i temeljnih sloboda uređenih Ustavom (osobne i političke slobode i prava, gospodarska, socijalna, kulturna prava itd.), uređuje se sustavni pristup zaštiti i promicanju ljudskih prava, aktivnosti RH u ostvarivanju i promicanju ljudskih prava na međunarodnoj razini, regionalna

suradnja, utvrđuju se prioritetna područja zaštite ljudskih prava u daljnjem radu Vlade RH i drugo.

U ostvarivanju ljudskih prava Nacionalni program obuhvaća sva potrebna područja djelatnosti – lokalnu, državnu i međunarodnu razinu. Ovim Programom RH želi zaštititi, promicati i unaprijediti ljudska prava u RH posebice onih područja ljudskih prava za koja drži da iziskuju prioritetno rješavanje postojećih problema, podići razinu svijesti svakog pojedinca o važnosti poznavanja i ostvarivanja ljudskih prava, unaprjeđivati suradnju u sustavu tijela RH za zaštitu i promicanje ljudskih prava, sustavno obrazovanje i edukaciju o ljudskim pravima i stvoriti uvjete za brži razvoj civilnog društva.

Nacionalnim programom predviđeno je 17 prioritetnih područja zaštite i promicanja ljudskih prava među kojima su nacionalne manjine, prava aktivnih sudionika i stradalnika rata, zatočene i nestale osobe, ubrzavanje povratka i povrata imovine, posebna zaštita obitelji, djece i mladih te pravo na zdrav život i okoliš.

Vlada RH zadužena je za praćenje provedbe i evaluaciju Nacionalnog programa.

RADNA TIJELA

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav nakon rasprave predložio je Hrvatskom saboru da donese ovaj Nacionalni program. Odbor smatra da je ovo temeljni dokument a da se nakon sveobuhvatne analize stanja na ovom području trebaju izraditi godišnji operativni planovi provedbe kojima će se utvrditi mjere, rokovi, nositelji i potrebna financijska sredstva.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina razmatrao je predloženi Program kao matično radno tijelo i podržana je ideja predlagatelja da se donese Program. Međutim, naglašeno je da pri njegovom donošenju treba imati u vidu činjenicu da su ljudska prava u okviru zakonske regulative RH uglavnom već uređena te da stoga Program treba imati težište na provođenju odnosno da mora definirati konkretne mjere koje će se poduzimati u cilju zaštite i promicanja ljudskih prava uređenih Ustavom i zakonima RH.

Istaknuto je da je predlagatelj uložio velik trud u pripremi ovog dokumenta te da su u tome značajan doprinos dala brojna tijela i institucije. Međutim, ima nekoliko bitnih nedostataka koji njegovu provedivost dovode u pitanje, poput onog da nije definiran kao obvezujući akt, da nema analize postojećeg stanja, identifikacije konkretnih problema, definiranih konkretnih zadataka i mjera.

U raspravi je ukazano i da neka značajna i aktualna pitanja iz područja ljudskih prava nisu uključena u Program, kao na primjer korekcije koje je potrebno izvršiti u izbornom zakonodavstvu, zatim, otvorena pitanja u vezi s biračkim spiskovima koja su pojavljaju kod svakih izbora i dr. Ukazano je i na više terminoloških nepreciznosti pa i netočnosti (npr. odbori Hrvatskoga sabora definiraju se kao stručna tijela).

Imajući u vidu suštinske nedostatke predloženog dokumenta te da ga treba temeljito doraditi većina članova Odbora glasovanjem nije prihvatila da se ovaj Prijedlog Nacionalnog programa donese u predloženom tekstu.

Odbor za ravnopravnost spolova u raspravi se posebno osvrnuo na one dijelove Programa koji se odnose na ravnopravnost spolova, položaj žena na tržištu rada, suzbijanja nasilja nad ženama te suzbijanje rasne i druge diskriminacije. Iznijete su određene primjedbe, mišljenja i prijedlozi, počevši od toga da su zacrtani ciljevi u ovom Prijedlogu uopćeni i ponavljani u raznim strategijama do onog da dio članova Odbora zanima kako i kada Vlada misli postići navedeni cilj "ojačati ekonomski položaj žena". Kako za provedbu Nacionalnog programa ne postoji plan provedbe već obveza Vlade da u roku od šest mjeseci od donošenja ovog Programa izradi operativni plan provedbe većina članova to smatra neprihvatljivim jer proizlazi da bi taj operativni plan Vlada izradila u najranijem slučaju koncem rujna. Većina članova smatra da Vlada RH to treba učiniti najkasnije do 1. svibnja 2005. pa je predložen u tom smislu amandman (razraditi ciljeve, utvrditi mjere, nositelje te rokove i sredstva za njihovo izvršenje).

Nakon rasprave Odbor je jednoglasno odlučio predložiti Hrvatskome saboru da donese ovaj Program odnosno (većinom glasova) da usvoji navedeni amandman.

Odbor za europske integracije nakon rasprave jednoglasno je odlučio predložiti Hrvatskom saboru prihvaćanje ovog Programa.

RASPRAVA

Prijedlog za prvo čitanje

Na sjednici Hrvatskoga sabora o predloženom Nacionalnom programu u ime predlagatelja uvodno je govorila potpredsjednica Vlade RH i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti **Jadranka Kosor**. Najprije je naglasila da Vlada predlaže da Prijedlog ovog programa bude u prvom čitanju odnosno da ide u dva čitanja kako bi se mogli prihvatiti svi korisni prijedlozi iz rasprave na odborima i na sjednici. Uz to, Vlada se obvezuje, u skladu s pri-

mjedbama odbora, pripremiti i napraviti do 1. svibnja ove godine operativni plan za provedbu ovog dokumenta. U skladu s ovim novim prijedlozima potpredsjednica Vlade i ministrica Kosor vjeruje da rasprava može biti korisna i tolerantna.

Što se tiče ovog Nacionalnog programa najprije je podsjetila na vrednote hrvatskoga Ustava u vezi s ovim područjem te naglasila da je preporuka Konferencije da se donesu nacionalni programi zaštite i promicanja ljudskih prava ali i da neovisno o tome Bečka deklaracija jasno pokazuje da su države dužne unapređivati ljudska prava. Tek nekoliko država donijelo je dosad ovakve programe a mi ćemo moći biti ponosni da imamo jedan takav okvirni dokument, rekla je, među ostalim potpredsjednica Vlade i ministrica Kosor šire govoreći o predloženom Programu ne zaobilazeći 17 prioritetnih područja te naglašavajući, među ostalim, da su posebno područje u zaštiti i promicanju ljudskih prava osobe s invaliditetom. U vezi s tim najavila je upućivanje u proceduru zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom.

Vlada predlaže da Prijedlog ovog programa bude u prvom čitanju odnosno da ide u dva čitanja kako bi se mogli prihvatiti svi korisni prijedlozi iz rasprave na odborima i na sjednici.

Svako od tih 17 područja moglo bi po važnosti biti prvo, kao što je primjerice, suzbijanje korupcije, vjerska prava i slobode, sloboda medija, i jasno, pravo na rad. Samo čovjek koji ima prigodu raditi i živjeti dostojno od svog rada može se osjećati zaštićenim i može govoriti uistinu o zaštiti svojih ljudskih prava na onoj razini na kojoj to treba biti u državi koja želi biti članica EU, rekla je na kraju.

Zatim je predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih sloboda dr.sc. **Furio Radin (nezavisni, zastupnik talijanske nacionalne manjine)**

prenio stajalište tog radnog tijela u vezi s ovim Programom. O mišljenju Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav izvijestio je predsjednik tog radnog tijela **Dražen Bošnjaković (HDZ)**.

Popis lijepih želja

Gordana Sobol (SDP) na početku rasprave javila se u ime Kluba zastupnika SDP-a koji podržava potrebu i podupire namjeru izrade jednog sveobuhvatnog Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava. Međutim, Klub smatra da tom poslu treba pristupiti na način da rezultat bude sinteza potrebnih mjera, sredstava i načina djelovanja usmjerenih na stvaranje uvjeta za punu realizaciju ljudskih prava i sloboda u RH. Bez takvog pristupa dobivamo ono što je pred nama, popis lijepih želja i ciljeva za koje nije razvidno tko će ih, kada i s kojim sredstvima ostvariti.

S obzirom na to da se ovaj Program dugo pripremao moglo se očekivati da će imati sveobuhvatnu analizu i Ocjenu stanja na području ljudskih prava zaštite i promicanja ljudskih prava u RH pa onda i naznačiti ima li eventualno problema u primjeni postojeće zakonske regulative, ako ima zbog čega, treba li možda mijenjati propise, navela je, među ostalim. Što se tiče 17 prioriteta područja zaštite ljudskih prava Klub zastupnika SDP-a smatra nedopustivim da je pojedinim područjima posvećeno sramotno malo prostora, primjerice pravu na rad, dok je 57 posto radno sposobnoga stanovništva trenutno nezaposleno. Neke grupacije su pak zaboravljene, primjerice, istospolne zajednice a imamo Zakon o istospolnim zajednicama. Dok Program izuzetno naglašava važnost civilne scene i razvoj civilnog društva i njegove uloge u zaštiti i promicanju ljudskih prava u RH u isto vrijeme javlja se problem s njihovim financiranjem iz proračuna, rekla je, među ostalim.

Svih ovih pitanja vjerojatno ne bi bilo da Program ima analizu postojećeg stanja o tome kako se pojedini dokumenti provode i da je priložen operativni plan.

Podržavamo da ovaj materijal ide u drugo čitanje ali tražimo da se uz njega dobije analiza stanja na području zaštite i promicanja ljudskih prava i operativni plan djelovanja, rekla je na kraju u ime Kluba zastupnika SDP-a.

Vladimir Pleško (HDZ) javio se zbog ispravka netočnog navoda predgovornice i rekao da je iznijela niz netočnih činjenica. Tako je praktički govorila o tome da operativnog plana neće biti u roku od šest mjeseci a na sjednici Odbora za ravnopravnost spolova (zastupnica je predsjednica tog Odbora) uz suglasnost Ministarstva donesen je zaključak da bi taj Operativni plan trebao biti gotov do 31. svibnja ove godine.

Dr.sc. **Milorad Pupovac (SDSS; zastupnik srpske nacionalne manjine)** govorio je u ime Kluba zastupnika SDSS-a. Podsjećajući na izjavu predsjednika Vlade da u Hrvatskoj nitko ne može biti iznad zakona te da je nedavno jedan povratnik premlaćen zato što je obilazio svoju imovinu. Za to će počinitelj eventualno biti prekoren ili prekršajno kažnjen, kaže dodajući da one koji se postavljaju iznad zakona u ovoj državi se može doseći svakodnevno, a o tome u ovom dokumentu nema riječi. Ovo je nesuvisla gomila oznaka, dokumenata i imena od kojih neka, trebalo bi reći, "mi tu ne pripadamo".

Navodno ste konzultirali desetke ljudi i institucija u izradi ovog dokumenta no da su doista angažirani onda bismo dobili dokument koji bi bio odraz onoga što Hrvatska može, jer ima ljude i institucije, svoje zakone i međunarodne konvencije da može imati suvisao dokument o stanju ljudskih prava i o namjerama Hrvatske u zaštiti ljudskih prava. U tom smislu ne vjeruje, kaže, da se ovaj tekst može popraviti i doraditi. Mora se iznova napisati i to s onima koji to doista mogu lako napraviti, rekao je, među ostalim, pitajući zašto su u prioritetima na prvom mjestu nacionalne manjine kad postoji Ured za nacionalne manjine. Isto tako zašto govoriti u ovom dokumentu o ubrzavanju povratka i povrata imovine kad je to stvar Vladine politike i nadležnog Ministarstva.

Na ovo izlaganje bilo je više ispravaka netočnih navoda.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) netočnim je ocijenila navod zastupnika da je ovo "nesuvisla hrpa" tvrdeći da je ovo sasvim suvisao program promicanja ljudskih prava za sljedeće višegodišnje razdoblje. A ako su dokumenti UN i EU, temeljem kojih je napravljen Program, nesuvisle hrpe papira onda bi ovo mogla biti točna izjava, što naravno nije. Što se tiče navoda zastupnika o izjednačavanju onih koji su bili pripadnici antifašističke koalicije u Drugom svjetskom ratu i onih koji su ili poražena vojska rekla je da nitko nigdje ne izjednačava ništa, već je hrvatskim zakonima sasvim jasno određen termin pripadnik domovinske vojske iz Drugog svjetskog rata. **Ivo Lončar (neovisni)** ispravio je navod zastupnika Pupovca da će počinitelj vjerojatno biti prekoren ili eventualno prekršajno gonjen jer time zastupnik sebi daje pravo da unaprijed prejudicira eventualnu sudsku odluku i na taj način vrijeđa pravosuđe. Te je njegove lažne patetike i plača od koje je Hrvatska umorna već više od 15 godina, doista previše. Zašto nikad u ovom Saboru nije ni riječi rekao o terorističkom činu koji se dogodio u Borovom Selu ili o progonu Hrvata u Donjem Lapcu i Vojniću, ili, na primjer, o svojim lažima s početka 90-tih godina kad je rekao da je u Hrvatskoj pokršteno 11 000 srpske djece. **Petar Mlinarić (HDZ)** rekao je da osuđuje sve incidente ali i da traži da zastupnik progovori o tome što se događalo u Vukovaru i kad će odgovarati oni, koji slobodno šetaju i po Vukovaru i po Beogradu, odgovarati za blizu 3 000 ubijenih. Onda ćemo javno osuđivati i govoriti o svim incidentima, rekao je.

Podržati Program

Emil Tomljanović (HDZ) govorio je u ime Kluba zastupnika HDZ-a koji u cijelosti podržava predloženi Program ali kao dokument koji predstavlja osnovu za institucionalnu razradbu ili razrađivanje zaštite i promicanje ljudskih prava u RH. Nedvojbena je činjenica da se prvi put pristupa izradi dokumen-

ta koji na cjelovit način obuhvaća problematiku ljudskih prava, ali koji nužno u sebi podrazumijeva tzv. međuresorsku suradnju i povezanost svih središnjih tijela državne uprave.

Sam sadržaj Programa odnosno njegova realizacija u to smislu nedvojbeno ovisi o doprinosu svakog pojedinog tijela. Kad se govori o tom nacionalnom programu u prvom se redu trebamo pozvati na dva dokumenta koja u praktičnom smislu predstavljaju i temelj za njegovo donošenje, Bečku deklaraciju i Plan djelovanja, rekao je, među ostalim, govoreći i o definiranju ljudskih prava (moguće na najrazličitije načine), da postoje najrazličitiji pristupi ljudskim pravima u teoriji i praksi i da se često nazivaju prirodna prava jer su neotuđiva. Kad se kaže da svaka osoba ima ljudsko pravo time kažemo i da svaka osoba ima i odgovornost poštivati ljudska prava drugih osoba.

Nedvojbeno je činjenica da se prvi put pristupa izradi dokumenta koji na cjelovit način obuhvaća problematiku ljudskih prava, ali koji nužno u sebi podrazumijeva tzv. međuresorsku suradnju i povezanost svih središnjih tijela državne uprave.

Interesantna je podjela ljudskih prava s obzirom na način ili kronološki slijed u povijesti i na koji su način ulazila ne samo u ustavne odredbe nego bila zaštićena i konkretnim zakonskim propisima u pojedinim zemljama. Tako se u prvim pravima ili pravima prve generacije radi o građanskim i političkim pravima, druga generacija obuhvaća ekonomska i socijalna prava, a treća podrazumijeva prava na zdrav okoliš, kulturna prava i prava na razvoj, objasnio je.

Ovaj Nacionalni program ne samo da na kvalitetan način razrađuje slobode i prava čovjeka i građanina kao ustavne kategorije već predstavlja i osnovno polazište da bi se to ostvarilo u praksi.

Ovime Vlada RH jasno usmjerava svoje napore na poboljšanje stanja ljudskih prava u RH. Valja zaključiti da Vlada RH ne samo u svojim načelnim programima već i u svojim strateškim opredjeljenjima pitanja ljudskih prava i njihovo kvalitetno rješavanje stavlja pred javnost kao odraz vlastite vjerodostojnosti, rekao je, među ostalim naglašavajući na kraju da ovaj Nacionalni program treba podržati.

Nema analize stanja

U ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina najprije je govorila mr.sc. **Zdenka Čuhnil (neovisna; zastupnica češke i slovačke nacionalne manjine)**. Ovaj Prijedlog Nacionalnog programa odraz je svakako i dobre inicijative i skupa dobrih želja u zaštiti i promicanju ljudskih prava. Međutim, mora se složiti, rekla je, s onima koji su govorili da nema analize postojećeg stanja ni (ne)primjene zakona i podzakonskih akata na pojedinim područjima koja utječu na stanje ljudskih prava.

Za predložene ciljeve nije definirano kako ih postići, tko su nositelji realizacije i u kojem roku, nisu definirana ni potrebna sredstva i izvori. Ne vidi se na koji će način Sabor kontrolirati provedbu Programa na temelju izvješća kad se ne znaju nositelji aktivnosti, rekla je, među ostalim. U vezi s istaknutim prioritetima rekla je da je RH uspostavila institucionalne mehanizme u zaštiti i promicanju prava nacionalnih manjina kao što su Ured za nacionalne manjine, Povjerenstvo za praćenje programa Roma, Savjet za nacionalne manjine te da su donijeti svi potrebni manjinski zakoni.

Moglo se očekivati da se svi oni uključe u izradu ovog programa i ukažu koji se dijelovi tih zakona ne provede čime se sigurno krše određena prava, rekla je navodeći da je prošlo dvije godine od donošenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina a da statuti jedinica lokalne samouprave nisu s njim usklađeni s Ustavnim zakonom, iako je rok za to prošao. Dio općina i gradova do danas nije sazvalo niti konstituirajuće sjednice, navela je, među ostalim, upo-

zoravajući i na pitanje vraćanja imovine (denacionalizacija), pitanja u vezi s informiranjem manjina na manjinskom jeziku, invalidima (zapošljavanje).

Klub zastupnika nacionalnih manjina podržat će ovaj Program u prvom čitanju ako se prihvate njegove primjedbe i daju odgovori na postavljena pitanja.

U ime ovog Kluba govorio je i dr.sc. **Furio Radin (neovisni)**. U ovom Programu, katalogu, kaže, nedostaju neki ciljevi i prioritetna područja pa tako i sigurnosni sustav i sigurnosne službe (povreda ljudskih prava), administrativna i politička moć od države do lokalne samouprave i njihov odnos prema pojedincima (imamo građane koji se obraćaju institucijama, upravi, samoupravi i državnim institucijama ali su u tome bespomoćni). Budući da ljudi plaćaju poreze i financiraju takve institucije onda se one moraju prema pojedincima ponašati kao prema ljudima, poštujući njihova ljudska prava.

Žrtve rata i pripadnici antifašističke vojske ne moraju imati svoja prava samo ako su hrvatske nacionalnosti, jer je 20 000 Talijana poginulo na strani antifašista u Drugom svjetskom ratu a ni Jugoslavija niti Hrvatska nikada im nije dala nikakva prava zato što nisu imali hrvatsko državljanstvo. Prema žrtvama rata na području Istre, koje danas nazivamo esulima, moramo se odnositi s dužnim poštovanjem i simboličkim gestama (neke stvari još nisu riješene, postoji jedan dug) što je važno za te ljude ako se uzme u obzir njihova dob.

Nema kategorije Hrvata u svijetu

Dr.sc. **Slaven Letica (neovisni)** javio se u ime Kluba zastupnika HSP-a te najprije je primijetio da se ovdje drvlje i kamenje obrušilo na jednog mladog čovjeka koji je na čelu malog Ureda za ljudska prava. Pokušao se interesirati što je u pozadini te verbalne agresije te našao, veli, dosta opravdanja za kolegu Pupovca jer je navodno taj mladi čovjek bio agresivan i netolerantan na Odboru za ljudska prava.

Treba pokušati pohvaliti okolnost što je ovaj materijal sada u prvom čitanju i malo ozbiljnije saslušati o čemu se ovdje govori (ne bi da se iz državnog činovništva potjera i ovo malo mladih i pametnih) iako će, kaže, uvijek ostati jedan velik problem. A vezan je uz okolnost da u Hrvatskoj postoji oko 600 nevladinih udruga koje se brinu o promicanju i zaštiti ljudskih prava i financijski su i profesionalno, interesno i na svaki drugi način često u superiornijoj poziciji u odnosu na državnu upravu. A tu su i specifični problemi tranzicijskih narušavanja ljudskih prava i problemi vezani uz rat. Tako da čisto teorijski gledano nije lako osmisliti što je i kako bi trebalo štiti ljudska prava u Hrvatskoj.

U Hrvatskoj je problem što imamo velik broj tradicionalnih socijalnih prava – 452 000 invalida, 330 000 nezaposlenih, prognanička populacija, braniteljske udruge - radikalno ugroženih.

Postoji jedan trend da se rasprava o ljudskim pravima u Hrvatskoj na neki način modernizira ili amerikanizira pa se sve više govori, s puno prava, o pravima novih graničnih ili marginalnih skupina (primjerice homoseksualaca) što su ozbiljni problemi u modernim društvima s društvenim bruto proizvodom od 25 000 ili 30 000 dolara. U Hrvatskoj je problem što imamo velik broj tradicionalnih socijalnih prava – 452 000 invalida, 330 000 nezaposlenih, prognanička populacija, braniteljske udruge - radikalno ugroženih, naveo je. Stoga je zastupnik predložio da se u ovom prijedlogu svakako doda jedno uvodno poglavlje na temu ocjene stanja ili kako živi hrvatski narod s kratkim osvrtom na specifičnosti ugrožavanja ljudskih prava u tranzicijama.

Kad bi neki znatiželjnik ovo pročitao da nešto dozna o čemu se u Hrvatskoj uopće govori, neće se naći, primjerice, ime Ante Gotovine u poglavlju o suradnji s Haškim sudom, a cijela se nacija

već petnaestak dana bavi slučajem Ante Gotovine, kaže. Zastupnik smatra da paničnost u odnosu na taj slučaj ne koristi Hrvatskoj. Kad bi Hrvatska na najvišoj razini kazala nama je sasvim svejedno da li će pregovori s EU početi 17. ožujka ove godine ili sljedeće godine, nastala bi panika na drugoj strani jer EU nema kredibilnog partnera na prostoru zapadnog Balkana a jedva da ga ima na području jugoistočne Europe.

Zatim, među navedenih 17 prioriteta nema kategorije Hrvata u svijetu, nalazi se u kategoriji nacionalnih manjina, i to je konceptualni skandal, da se ne kaže politički skandal, naglašava. Predložio je da se doda u prioritete i ta kategorija i stavi na drugo mjesto jer je trenutno kolektivna paranoja i agresija usmjerena prema dijaspori koja se sve više u hrvatskoj javnosti doživljava u kategorijama naše rane socijalizacije kao neprijateljska emigracija, rekao je. Naveo je i slučaj ugrožavanja ljudskih prava petorice novinara (a o tome je vrlo detaljno bio obaviješten Predsjednik RH i njegov kulturni krug) i tu je problem tzv. sekundarne diskriminacije (neki drugi stranci prebirat će po tim materijalima bez suglasnosti osoba čija su ljudska prava ugrožena) rekao je. Zato traži da se Sabor na neki način o tome očituje a u povodu ovog Prijedloga.

Klub zastupnika HSP-a podržat će načelno ideju da se napravi jedan takav materijal potpuno svjestan da bi dokument ovakvog tipa trebao biti predmet nacionalnog konsenzusa, a ne nekakvog međustranačkog nadglasavanja. U tom smislu trebalo bi možda formirati radnu, konzultativnu grupu različitih vrijednosnih i političkih uvjerenja kako bi se do drugog čitanja postigao eventualno konsenzus, rekao je na kraju.

Samo uz operativni plan

Mr.sc. **Alenka Košiča Čičin-Šain (HNS)** javila se u ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a koji predlaže da Program dođe u drugo čitanje samo i jedino s operativnim planom provedbe, sa specifično razrađenim ciljevima, utvrđenim mjerama, nositeljima obveza, rokovima

i sredstvima za njihovo izvršenje, ali i s kaznenim mjerama za one koji opstriraju to provođenje.

Program je nadasve sveobuhvatan, vrlo ugladen, iznad svega načelan, tako da ga više obilježava deklarativan nego neki programski karakter. Njegov načelni ali ujedno i najveći nedostatak je što nisu definirane mjere i načini provođenja, naglasila je zastupnica smatrajući da bi nužno bilo da se ne samo ovim Programom već i praktičnom primjenom da veći značaj organizacijama civilnog društva koja se bave ljudskim pravima. Njihov utjecaj bi mogao biti veći jer one prije svega djeluju preventivno i mogu imati veliko značenje u stvaranju i razvijanju civilnog društva. Razvojem demokracije i civilnog društva, naročito u kontekstu približavanja EU, država mora prihvatiti nevladine organizacije kao partnere, a ne kao protivnike. Sredstva države za njih se svode na nekoliko postotaka ukupnog proračuna i u velikom broju financiraju ih strane donacije, rekla je, među ostalim, naglašavajući da u Programu veću ulogu i značenje treba dati tim organizacijama i pučkom pravobranitelju RH. Treba organizirati i osigurati besplatnu pravnu pomoć kroz mrežu pravnih savjetovaštva za prevenciju i zaštitu ljudskih prava ranjivih skupina (žrtava obiteljskih i drugih nasilja, izbjeglica, azilantata, invalidnih osoba itd.).

Željko Ledinski (HSS) osvrnuo se na Prijedlog Nacionalnog programa u ime Kluba zastupnika HSS-a koji također predlaže da se Program dopuni s aktualnim stanjem pojedinih ljudskih prava, s nositeljima aktivnosti u provođenju ciljeva. Klub podržava prijedlog ministrice da se ovaj Program shvati kao prvo čitanje s obzirom na to da je iz njega vidljivo, a i u raspravi je često rečeno, da bi se više mogao zvati nekakav katalog onoga što bi pojedini odbori ili institucije trebali raditi.

S obzirom na to da se ovaj Program radi već dugo očekivao je, kaže, da će to biti jedan suvisli dokument o kojem bi se moglo detaljnije govoriti, pogotovo o ovih 17 prioriteta. Očekivali smo jedan operativni plan zaštite ljudskih prava i

analizu stanja o svim tim pravima. Onda bi se moglo vidjeti i raspraviti kakvo je stanje po pojedinim područjima, primjerice, zastupnika kao biologa i šumara zanima, kaže, zaštita okoliša. Sve je već broj onih koji se žale na povrijeđena prava iz zaštite okoliša, primjerice, ovih je dana bilo dosta primjedaba u vezi s naftovodom itd.

Klub zastupnika HSS-a zalaže se da se operativni planovi donose na početku godine za svaku iduću godinu i da se detaljno razrade izvršitelji određenih ciljeva, rekao je, među ostalim.

Franjo Piplović (DC) javio se u ime Kluba zastupnika DC-a i HSL-a i rekao da je ovo jedan materijal koji je dobra osnova za izradu Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava u Hrvatskoj. A do dokumenta tek treba doći temeljem ovog materijala i rasprave i, vjerojatno drugog čitanja.

Za 17 prioriteta zastupnik drži da se ne može reći da je to katalog ljudskih prava, jer nema popisa ljudskih prava, ali da se može reći da je to jedan katalog područja na kojima će Hrvatska uložiti svoje snage, energiju, potencijale da bi došlo do znatnije zaštite i promicanja ljudskih prava. Pitanje je jesu li ta područja odabrana zato što su tu najugroženija ljudska prava u Hrvatskoj ili što smatramo da su najbitnija. Predložio je da se ti prioriteti dopune s područjem na kojem često dolazi do kršenja ljudskih prava, a to je pravo na privatnost (najsvežiji primjer, prisluškivanje novinara).

Možda bi trebalo dodati i područja o pravu na izražavanje identiteta, jer to je zapravo pitanje i ostvarivanja demokracije u Hrvatskoj, rekao je, među ostalim.

Na kraju je napomenuo, a u vezi s nevladinim organizacijama, da su one opterećene PDV-om na donacije te da bi stoga trebalo voditi računa o ukidanju takvih zakonskih rješenja i time pokazati zaista dobru volju i spremnost u promicanju zaštite ljudskih prava u čemu su nevladine organizacije, civilni sektor, jedan od temeljnih stupova.

Zatim se prešlo na pojedinačnu raspravu.

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) ne želi ponavljati sve što je dosad u raspravi rečeno, posebno u ime Kluba zastupnika SDP-a i matičnog Odbora, no ne podržava predloženi Prijedlog Programa. Spomenula je da potpredsjednica Vlade i ministrica više nije nazočna raspravi, a da je kao zastupnica u oporbi upozoravala na takve situacije.

Ovaj Prijedlog Nacionalnog programa je zaista uvreda Parlamenta i ne zna, kaže, je li ikada došao ovakav tekst pred Parlament, a ovdje se radi o vrlo važnom tekstu. On je jednostavno sklepan, saborske se zastupnike podučava što su to ljudska prava i prepisuju se udžbenici, rekla je, među ostalim, dodajući da je neshvatljivo da Vlada i ne zna što je sve učinjeno na ovom području za vrijeme koalicijske Vlade.

Emil Tomljanović (HDZ) ispravio je navod predgovornice da je ovaj Program sklepan, on nije sklepan, to je ozbiljan dokument studiozno i sveobuhvatno pripremljen za saborsku raspravu. Neistina je i potpuno netočno da je država preuzela obvezu priznati tužbeni zahtjev (zastupnica navela da je prema Zakonu o parničnom postupku država dužna priznati sve očigledne tužbene zahtjeve kada pojedinac nastupa prema državi te govorila o toj provedbi).

Općenit, birokratizirani dokument

Nenad Stazić (SDP) kaže pak da dugo, a možda i nikad u životu, nije vidio besmisleniji dokument. Ovaj dokument je toliko općenit da mu je vrijednost ravna nuli. U njemu se ne kaže ni da li se ljudska prava u Hrvatskoj krše niti ako se krše tko ih krši i gdje, i što Vlada misli poduzeti da to prestane.

On je jedan birokratizirani dokument koji svjedoči o jednom birokratiziranom pristupu ovoj problematici i kome ovo zapravo treba, pitao je smatrajući da ne treba nikome. No Vlada navodi da ovim dokumentom jasno usmjerava svoje napore na poboljšanje stanja ljudskih prava u RH i da predlaže mjere kojima će se ljudska prava na najbolji mogući način zaštititi. No tu apsolutno

nije ništa jasno a ne predlažu se ni bilo kakve mjere, najmanje konkretne. Istina je da su pobrojani ciljevi ali su toliko općeniti, a ponegdje i netočni, da vrijeđaju inteligenciju onih kojima su upućeni, rekao je, među ostalim, govoreći o ovom Prijedlogu. Ne treba, kako stoji u Prijedlogu, podizati javnu svijest o neprihvatljivosti pojave korupcije jer je ona na vrlo visokoj razini, već se treba protiv nje boriti.

Najviše i najopasnije ljudska prava krši najprije državna izvršna vlast, naglasio je, dodajući u vezi s tim da POA istražuje novinare a da ne čini ništa da bi zaštitila ljudska prava, primjerice, pred djelovanjem organiziranog kriminala (koga su to istražili, tko je procesuiran). A što je sa sudbenom vlašću i zaštitom ljudskih prava, pitao je, kad deseci kaznenih postupaka odlaze u zastaru i svi šutimo o tome.

Tu apsolutno nije ništa jasno a ne predlažu se ni bilo kakve mjere, najmanje konkretne.

To nije nikakav Prijedlog Nacionalnog programa, uopće ne odgovara nazivu i treba zamijeniti cijelu ekipu koja je to radila i izabrati novu koja će napraviti jedna ozbiljan plan, opisati stanje i reći kako se protiv njega boriti, rekao je na kraju.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) javila se zbog ispravka netočnih navoda predgovornika koji je, rekla je, iskoristio ovu točku dnevnog reda da govori o svemu i svačemu, a najmanje o ovom Prijedlogu. Netočno je da je on besmislen jer je njegov smisao jasno istaknut, naglasila je i ponovila navod iz Prijedloga. A da je trebalo dati analizu stanja zastupnica drži sasvim netočnim jer to bi tada bio jedan drugi dokument koji bi se zvao izvješća o stanju ljudskih prava u hrvatskoj državi (Sabor će ga dobiti).

Nenad Stazić (SDP) javio se zbog povrede Poslovnika jer da ovo nije bio ispravak netočnog navoda nego klasična replika, na što je predsjednik Hrvatskoga sabora i predsjedatelj **Vladimir Šeks**

rekao da zastupnik nije naveo ni jedan članak Poslovnika na što bi se odnosila ta povreda a da je zastupnica označila njegove netočne navode.

Emil Tomljanović (HDZ) ispravlja jući kao netočan navod zastupnika Stazića o stavu Kluba zastupnika HDZ-a (da je najbitniji u odnosu na zdrav okoliš) naglasio je da je stav HDZ-a, iznesen ovdje što se tiče zaštite okoliša takav da ljudska prava treće generacije podrazumijevaju pravo na zdrav okoliš, kulturna prava i prava na razvoj. To su ljudska prava treće generacije a izlaganje zastupnika samo je potvrdilo da o ljudskim pravima ne zna ništa, rekao je.

Ne govori se o "šutnji administracije"

Miroslav Korenika (SDP) kaže da bi normalno bilo da se program radi na temelju nekakvih podataka pa se stoga ne može složiti s onima koji govore da analiza stanja nije potrebna. Ponovio je već navedene primjedbe da bi se trebalo znati koja se ljudska prava u Hrvatskoj najčešće krše da bi se došlo do ciljeva Nacionalnog programa. Među njima trebalo bi biti i dosljedno provođenje dospeljelih sudskih presuda o ugroženosti i to ljudskih prava u vezi s brzinom i djelotvornost hrvatskih sudova, dugotrajnošću postupka upisa u gruntovnicama o čemu u Programu nema ni slova.

Kad se radi o državnoj odnosno javnoj upravi nitko ne govori o problemu šutnje administracije, birokracije, čemu smo svjedoci, rekao je, među ostalim, smatrajući da nije dovoljno preciziran kao cilj ustavno pravo na sindikalno organiziranje. Posebna je priča pravo pacijenata i moramo priznati da nemamo jednaka ljudska prava u pravu na zdravlje u Zagrebu ili u nekim drugim sredinama. Nažalost, i država odnosno Vlada i Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ne tretiraju na jednak način sve županije, sve bolnice i unatoč tome što pojedine županije dobiju određenu svotu novca nema jasnih kriterija, rekao je među ostalim (primjerice Varaždinska županija dobiva znatno manje novca nego Dubrovačka).

Stjepan Bačić (HDZ) ispravio je potonji navod i rekao da Hrvatski zavod ima kriterije za raspodjelu novca te podsjetio da je havarija u tom sustavu nastala prvenstveno 2002. godine kad je jedna bivša administracija učinila upravo tu havariju.

Dr.sc. **Drago Prgomet (HDZ)** smatra da je u raspravi dobrim dijelom bilo govora i o stanju ljudskih prava tijekom zadnjih 15-tak godina od osamostaljenja Hrvatske pa da će i on nešto više reći na tu temu. Danas smo ipak svjedoci pojedinačnih kršenja ljudskih prava no ne treba zaboraviti, rekao je, da smo prije 15 godina živjeli u sustavu u kojem ne samo da se nije moglo konzumirati nego niti govoriti o ljudskim pravima, u kojem su bila onemogućena ljudska prava u smislu političkog izjašnjavanja javnog govora, u kojem su bile uskraćene vjerske, nacionalne slobode.

Ne treba zaboraviti da smo tijekom ratnih zbivanja bili svjedoci ugrožavanja humanitarnih ljudskih prava, desetina tisuća prognanih, spaljenih kuća, rekao je. To je sve iza nas i ipak jedan razlog za optimizam i vjeru da razdoblje koje je pred nama, što se tiče ostvarivanja ljudskih prava, može biti bolje no što je sada. To ističe, kaže, jer misli da bi svi u Saboru koji su bili svjedoci tih vremena morali s posebnim senzibilitetom i osjećajem govoriti o ljudskim pravima. Nažalost, njegov je dojam da se kod eklatantnih primjera kršenja ljudskih prava previše politizira, primjerice, primjer kršenja ljudskih prava obavještajne službe u poznatom slučaju novinarka, u kojem se na koncu zaboravilo na osobu a dobio je dobrim dijelom nepotrebnu političku dimenziju.

Govoreći o Nacionalnom programu osvrnuo se na dio o promicanju rada nevladinih udruga, čija je dužnost, kaže, izvršnoj vlasti ukazati kada se krše ljudska prava (iako je tu primjer jedne udruge koja je pri donošenju Zakona o zaštiti prava pacijenata tražila prihvaćanje svojih amandmana, u protivnom da će svi pacijenti biti ostavljeni na milost i nemilost medicinskog osoblja), na medije, itd.

Naivno bi bilo očekivati da kršenja ljudskih prava neće biti no realno je očekivati da će biti više senzibiliteta svih segmenta društva za ovaj problem, rekao je, među ostalim, smatrajući također da bi trebalo žurno donijeti operativne planove da ovaj Program doista bude primjenjiv u svakodnevnoj praksi.

Nevladine udruge i PDV

Željko Pavlic (neovisni) slaže se da nevladine udruge moraju imati veliku ulogu u kontroli i praćenju ljudskih prava. No upravo je ova Vlada, naveo je, svojim Pravilnikom iz travnja 2004. ukinula odredbu prema kojoj su neprofitne organizacije, udruge i ustanove izbrisane iz popisa pravnih osoba koje su oslobođene plaćanje PDV-a na dobra i usluge iz inozemstva, čime je otežano njihovo djelovanje. A skupina zastupnika, pa i zastupnik, podnijeli su zakonski prijedlog da se to rješenje vrati no još do sada nije dobiveno mišljenje Vlade o tome i na tome iščitavamo ukupnu politiku Vlade prema nevladinim udrugama, a ona trenutno nije dobra, rekao je.

Naivno bi bilo očekivati da kršenja ljudskih prava neće biti no realno je očekivati da će biti više senzibiliteta svih segmenta društva za ovaj problem. Također bi trebalo žurno donijeti operativne planove da ovaj Program doista bude primjenjiv u svakodnevnoj praksi.

Dr.sc. **Drago Prgomet (HDZ)** replicirao je rekavši da mu je teško složiti se na temelju ovog jednog pokazatelja da se radi o takvom stavu Vlade prema udrugama. U krajnjem slučaju polazeći iz pozicije da su svi jednaki pred zakonom pa i te udruge kao druge institucije trebaju plaćati PDV. No, još uvijek imaju puno mogućnosti u pozitivnom radu prema zakonodavnoj vlasti i osobno misli da su bitan segment društva

pogotovo u ovako osjetljivom pitanju svakodnevnog života (u nedavnoj tv emisiji udruge su više vremena potrošile na to tko je koliko dobio novca, tko je u kojem predsjedničkom izbornom stozeru a to nije, misli, posao udruga).

Šime Lučin (SDP) založio se da Vlada povuče ovaj dokument iz procedure (zna da Poslovnik ne poznaje bacanje u koš bilo kojeg dokumenta) jer se ni u prvom, drugom niti trećem čitanju ne može napraviti od njega suvisao dokument. Ne slaže se s onima koji za ovaj dokument okrivljuju administraciju ili stručnu skupinu jer je taj dokument, kaže, Saboru uputila Vlada.

Mogao bi tri sata pričati o nesuvislosti ovog dokumenta, koncepcijski, sadržajno itd. no bolje je povući ga iz procedure. Nije siguran treba li nam uopće dokument ovakvog tipa, dodao je te u nastavku govorio o njemu. U ciljevima ovog dokumenta najčešće se ponavlja "osposobljavanje" pa to izgleda kao neki program za osposobljavanje nekakvih gimnazijalaca, rekao je, među ostalim, primjećujući, poput drugih u raspravi, da nedostaje ocjena stanja, da donošenje ovog dokumenta treba biti zbog nas samih a ne zato što nam to propisuje neka konvencija ili međunarodna institucija te da ovaj dokument neće osigurati da iz njega proiziđe nekakav operativni plan.

Pravo na rad navedeno je na 17. mjestu među prioritetima pa ga treba bar zbog vizualnog učinka staviti na prvo mjesto, jedna je od daljnjih primjedbi zastupnika kao i ona da nije baš siguran da su u pisanju ovog Programa sudjelovale sve navedene nevladine udruge.

Zapošljavanje očigledno nije prioritet

Milanka Opačić (SDP) slaže se sa svima koji smatraju da ovaj dokument treba povući iz procedure. Misli da su već svi umorni od dokumenata, strategija, programa, velikih riječi iz mnogih dokumenata koje je Sabor donio. Jer, kad građanin krene tražiti svoja temeljna ljudska prava u našim institucijama svaki put lupi snažno glavom o zid i vidi

da nije tako lako ostvariti neka temeljna prava u ovoj zemlji, rekla je. Pitala je koja su to ljudska prava zaštićena u RH kad imamo novinske naslove "policajci ga brutalno tukli i gazili jer su ga zamijenili", kad je pravo na rad za ovu Vladu na zadnjem mjestu. Često se govori o obiteljima na rubu egzistencije pa dakle treba im osigurati rad, a ne socijalnu pomoć.

Zastupnici je jasno zbog čega je rad na zadnjem mjestu kad, primjerice, u protekloj godini za kreditne linije za malo poduzetništvo, koje je davalo dobre rezultate, za otvaranje novih radnih mjesta u protekloj godini nije potrošena ni jedna lipa, ukinute su kreditne linije za žensko poduzetništvo. Naprosto, ovoj HDZ-ovoj Vladi očigledno zapošljavanje nije prioritet i otkad ste došli na vlast krenula je jedna retrogradna politika, a to je da žene trebaju ostati kod kuće radati i ništa drugo, rekla je, među ostalim, iznoseći i druge primjedbe poput one da se nije pokušalo pronaći model za isplaćivanje alimentacije djeci. Dodala je da je dosta lamentiranja o odgovornom roditeljstvu. Nije zao bišla ni problem nasilja u obitelji, zlostavljanje djece i druga pitanja, zaključujući da je ovo ovdje naprosto pričam ti priču. Stvarna ljudska prava u ovoj zemlji su na vrlo niskom stupnju.

Predsjednik Hrvatskoga sabora i predsjedatelj **Vladimir Šeks** objasnio je, podsjećajući da je dužan i ovlašten davati objašnjenja kod donošenja zakona, preporuka itd., da je 1993. godine u Beču održana međunarodna konferencija o ljudskim pravima koja je preporučila svim državama članicama UN da pristupe izradi Nacionalnog programa kao plana djelovanja zaštite i promicanja ljudskih prava s naznakom što bi trebao sadržavati taj program. U ovoj raspravi kritiziraju se potezi Vlade, pojedinih ministarstava, a ne referira se što znači taj program, rekao je, dodajući da ne zna je li potrebno toliko žuči, karikiranja i napadaja.

Na izlaganje predgovornice bilo je nekoliko ispravaka netočnih navoda.

Emil Tomljanović (HDZ) ispravio je navod da je ovoj Vladi na zadnjem mje-

stu prioriteta zapošljavanje. To apsolutno nije točno a odražava upravo to da ste raspravu o ljudskim pravima pokušali iskoristiti za kritiziranje rada ministarstva i Vlade, a to ne samo da vam nije pošlo za rukom, nego to uopće nije predmet ove rasprave, rekao je. **Ivan Bagarić (HDZ)** ispravio je navod o retrogradnoj politici Vlade rekavši da bi retrogradno značilo da nema tog prava, da im je pravo oduzeto. Ali je retrogradno nedopustivo da zastupnica kao član Odbora za obitelj, mladež i šport nije bila ni jednom na sjednici tog Odbora pa prema tome taj je Odbor ne zanima ili nema tv kamera i nema onda potrebe ni istupiti.

Milanka Opačić (SDP) smatrala je da to nije bio ispravak netočnog navoda i pozvala se na povredu Poslovnika.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) kaže da je sasvim netočno i zlonamjerno reći da je politika HDZ-a prema ženama da sjede doma i radaju. Time je zastupnica uvrijedila ne samo žene u HDZ-u nego i sve one koji glasuju za politiku HDZ-a, a koje nisu ništa manje obrazovane, emancipirane i poslovno sposobne od onih u SDP-u i njihovim simpatizerima. Inače Ministarstvo gospodarstva (zastupnica je donijela zastupnicima i knjižicu o tome) ima različite programe za poticanje poduzetništva mladih, posebice žena (internet). **Ruža Lelić (HDZ)** dodala je da uz već spomenute programe u kojima mogu ravnopravno sudjelovati žene postoji u Ministarstvu poseban projekt – poduzetništvo žena.

Mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** najprije je rekao kako ga je rasprava zastupnice Opačić potakla na razmišljanje o tome kako nije nazočna gospođa Kosor koja je kao zastupnica znala s pravom upozoravati na nenazočnost ministara. A njegovo je pravo i želja kao zastupnika da vidi ministricu kad se govori o temi vezanoj uz njeno područje, rekao je. Misli da bi bilo dobro promijeniti Poslovnik i omogućiti ministrici da se zastupnicima obraća poslanicom (to je iznio kao inicijativu koja štiti zastupnička prava). Predsjednik Hrvatskoga sabora i predsjedatelj rekao je da bi ovo

spadalo u neke oblike povrede Poslovnika kad ne bi bilo neozbiljno.

To nije Program, možda deklaracija

Marija Lugarić (SDP) smatra da nikom pametnom i normalnom u javnosti i ovdje u Saboru ne pada na pamet biti protiv ideje i potrebe da se donese Nacionalni program zaštite promicanja ljudskih prava. Oni koji prate ovu raspravu misle kako je ovo važna tema s prilično neozbiljnom raspravom, no rasprava mora biti neozbiljna o neozbiljnom dokumentu, rekla je. Slaže se da se donese program, ono što je program no ovo je zapravo katalog onoga što se osjeća da bi trebalo napraviti. Možda bi ispravnije bilo ovaj dokument nazvati deklaracijom, strategijom jer to program nije.

U nastavku se kao učiteljica osvrnula na dio predloženog Programa koji se odnosi na odgoj i obrazovanje o ljudskim pravima te, među ostalim, naglasila da je neprihvatljiv naveden izričaj u Programu ("podržava se obrazovanje za ljudska prava") jer je to preslaba formulacija. Obrazovanje i osvješćivanje za ljudska prava je puno šire od toga i

nije dovoljno poticati obrazovanje već treba uvesti poseban nastavni predmet o tome, rekla je, među ostalim primjedbama. U proračunu za 2004. i 2005. ukinuta sredstva za obrazovanje o ljudskim pravima, a s druge strane nije potrošena ni jedna lipa od 10 milijuna kuna u osnovnom školstvu i pet milijuna u srednjem školstvu za osposobljavanje učitelja i stručnih suradnika i njihovo trajno usavršavanje, između ostalog i Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava.

Istaknula je da je potpuno pogrešno u kontekstu ljudskih prava mlade vezivati isključivo uz obitelj jer istraživanja pokazuju da mlade izdvajamo kao diskriminiranu skupinu (teže se osamostaljuju od svoje primarne obitelji, teže zapošljavaju, problem sa stambenim zbrinjavanjem, društveno sudjelovanje na niskoj razini itd.) i tu treba učiniti mnogo da bi se izbjegao taj tip diskriminacije, navela je, među ostalim.

Na kraju je rekla da zbog svega navedenog ne može podržati ovaj Program unatoč tome što ju je impresionirao popis uglednih ljudi koji su na njemu radili.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) ispravila je navod da je ovaj Program

neozbiljan, on je vrlo ozbiljan, temeljen na vrlo ozbiljnim međunarodnim dokumentima i hrvatskom Ustavu i zakonima. Normalnim smatra prihvatiti ovakav Program koji će biti operacionaliziran.

Dr.sc. **Ivo Josipović (SDP)** replicirao je zastupnici Lugarić i rekao da je sa zaprepaštenjem čuo da je i on vanjski suradnik u izradi ovog Prijedloga, a da i drugi navedeni tvrde da nisu bili nikakvi vanjski suradnici. **Marija Lugarić (SDP)** odgovorila je da očito i taj primjer pokazuje svu licemjernost jer su u dokumentu u kojem bi se trebala štiti ljudska prava pogrešno spomenuti ljudi.

Zatim je rasprava o ovoj točki dnevnog reda prekinuta radi rasprave o Prijedlogu odluke o izmjeni Odluke o osnivanju istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u vezi s izdanim državnim jamstvima kreditorima privatnog društva brodogradilišta "Viktor Lenac".

Kako je u međuvremenu Vlada RH povukla iz postupka u Hrvatskom saboru Prijedlog nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava u RH od 2005. do 2008. godine rasprava o tome više nije nastavljena.

D.K.

PRIJEDLOG ODLUKE O OSNIVANJU ISTRAŽNOG POVJERENSTVA ZA UTVRĐIVANJE ČINJENICA U SVEZI SA ZAKLJUČENIM UGOVORIMA IZMEĐU DRŽAVNIH TIJELA I TVRTKI U VLASNIŠTVU ILI DJELOMIČNOM VLASNIŠTVU DUŽNOSNIKA

Činjenice – u roku tri mjeseca

Hrvatski sabor je osnovao - na prijedlog 25 zastupnika - Istražno povjerenstvo za utvrđivanje činjenica u svezi sa zaključenim ugovorima u razdoblju od 2000. do 2003. godine između državnih tijela i tvrtki "Coning inženjering" d.d. Varaždin, "Congama" d.d., "Coneco" d.d., Urbanistički zavod grada Zagreba d.o.o. i Capital-ing d.o.o., za koje postoji sumnja da su u vlasništvu ili

djelomičnom vlasništvu dužnosnika u prošlom mandatu Hrvatskoga sabora, a sada zastupnika u Hrvatskom saboru Radimira Čačića i Zlatka Tomčića.

O PRIJEDLOGU

Umjesto prikaza Prijedloga evo kako ga je, najkraće, obrazložio - u ime predlagatelja, 25 zastupnika - **Emil Tomljanović**.

Uvodno je ukazao na postojanje javnog interesa za formiranje povjerenstva, koji je - kako je naglasio - temelj ispunjenja zakonskog preduvjeta za predlaganje ove odluke. Objasnio je potom kako su zastupnici Radimir Čačić koji je u prethodnom sazivu bio ministar za javne radove, obnovu i graditeljstvo te Zlatko Tomčić u istom sazivu predsjednik Hrvatskog sabora imali/imaju/ tvrtke u vlasništvu

ili djelomičnom vlasništvu koje su – u vrijeme dok su ovi dužnosnici obavljali svoje funkcije - zaključile mnogobrojne ugovore s državnim tijelima ili pravnim osobama u vlasništvu Republike Hrvatske.

Nepobitno je postojanje javnog interesa da se ustanovi koje su to tvrtke u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora bile u vlasništvu odnosno djelomičnom vlasništvu državnih dužnosnika Radimira Čačića, odnosno Zlatica Tomčića te je li u postupcima javnog nadmetanja i zaključivanja ugovora bilo nezakonitih ili nemoralnih radnji, a i to jesu li dužnosnici iskoristili svoj položaj i pogodovali navedenim tvrtkama u postupcima zaključivanja ugovora s državnim tijelima.

Nedvojbena je činjenica i stav predlagatelja da to samo po sebi čini valjani razlog za ustanovljenje pitanja od javnog interesa i predlaganje ove odluke. To više kad se u kontekst navedenog stavi Zakon o obvezama i pravima državnih dužnosnika (na snazi do 2003) i niz drugih propisa – poglavito Zakon o sprečavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti i poslovnih običaja.

Kako je zastupnik naglasio, nepobitno je postojanje javnog interesa da se ustanovi – koje su to tvrtke, odnosno trgovačka društva bile u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora u vlasništvu odnosno djelomičnom vlasništvu državnih dužnosnika; je li u postupcima javnog nadmetanja i zaključivanja ugovora bilo nezakonitih ili nemoralnih radnji te jesu li dužnosnici iskoristili svoj položaj i pogodovali navedenim tvrtkama u postupcima zaključivanja ugovora s državnim tijelima.

Dva su, prema predlagatelju, cilja istraživanja: utvrđivanje svih činjeni-

ca vezanih uz zaključivanje predmetnih ugovora (svakog konkretnog pravnog posla) i utvrđivanje činjenica je li pri sklapanju ugovora između navedenih tvrtki i državnih tijela bio zaštićen javni interes, posebice jesu li se postupci i realizacija pravnog poslovnog pothvata temeljili na načelima ustavnosti, zakonitosti i javnog morala.

Povjerenstvo se treba usredotočiti na osobe koje su u ime državnih tijela zaključivale ugovore te na to tko je imenovao stručno povjerenstvo(a) i njihove članove prema Zakonu o javnoj nabavi te na odgovor kome povjerenstvo odgovaralo za svoj rad.

Predstavnik Tomljanović je izlaganje završio napomenom kako je i da nema prethodno spomenutoga nesumnjivi javni interes – metodologija, odnosno način korištenja sredstava Državnog proračuna usmjerenih prema dobiti privatnih poduzeća, odnosno trgovačkih društava u vlasništvu državnih dužnosnika.

RASPRAVA

Prijedlog je obrazložio **Emil Tomljanović**. (odjeljak O Prijedlogu).

Korektan Prijedlog – bez optužbi i osuda unaprijed

Dražen Bošnjaković je podržao Prijedlog odluke u ime Kluba Hrvatske demokratske zajednice, rekavši da je vrlo korektno napravljen – bez optužbi i unaprijed donesenih presuda. Potrebno ju je donijeti kako bi se pred istražnim povjerenstvom rasvijetlile sve potrebne činjenice, a i dala mogućnost i drugoj strani da iznese sve što je potrebno iznijeti.

Suđenje prepustiti institucijama

U ime Kluba zastupnika IDS-a, **Damir Kajin** je rekao da podijeljen Sabor ne može nikome suditi i da to treba prepustiti zaduženim institucijama. Nisu ni protiv jedne rasprave, ali s precizno reguliranim pravilima ponašanja. Uvo-

dno je upozorio kako će hiperinflacija istražnih povjerenstava na kraju dovesti do potpune degradacije Parlamenta. Bitnije je, naglasio je, dogovoriti se što je to sukob interesa i dokazati ga, s tim da u svim slučajevima bude isti kriterij te zatim ustvrdio kako je točno da kaznena i politička odgovornost nisu jedno te isto.

Hiperinflacija istražnih povjerenstava na kraju će dovesti do potpune degradacije Parlamenta.

Zastupnik je ponovio svoje upozorenje iz ranije rasprave (o Žužulu) kako u sukob interesa može doći oko 1500 do 2000 dužnosnika, te da valja oprezno s time jer, kako reče, na kraju ćemo svi doći na jedini objektivni kriterij, a to je postupak nadležnoga državnog tijela. To su, napomenuo je, najbolje demonstrirala baš "gospoda iz HNS-a" kad su na više svojih tiskovnih konferencija upitali kako to da Vlada ne vjeruje hrvatskom pravosuđu. I doista, dometnuo je, tko smo mi ovdje da odjedanput sumnjamo u sudske odluke.

Usljedili su ovi Kajinovi upiti, primjedbe i ocjene: zar je u sukobu interesa onaj tko je poslovao u duhu zakona; zar netko tko ima svoju tvrtku ne bi smio raditi s državom ako je svoja upravljačka prava prenio na trećega, nije utjecao na dobivanje posla; zar bi netko u zemlji koja vapi za svakim radnim mjestom trebao ugasiti svoju tvrtku i da na ulicu ode 100-500 radnika; naše poimanje sukoba interesa je na razini Marxa i Engelsa, a doda li se tome i moralno-politička odgovornost – na razini 47. ili 71.; i u drugim vladama ima ljudi iz poslovnog svijeta.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo sljedeće ocjene i upit: potreban je dogovor kako bi se znalo što za gospodarstvenika podrazumijeva ulazak u politiku; u pozadini čitavog niza zakona je krupni kapital koji preko drugog ili trećeg ešalona u ministarstvima usmjerava život;

je li sukob kad je iz "Agrokora" prije četiri godine u bivšu Vladu odjedanput došlo 10 ljudi na mjesta zamjenika i pomoćnika ministara, šefova carinskih službi i sl.

Nema se povjerenja u nadležne institucije ili je riječ o želji za političkim nabacivanjem blatom?

Podrška osnivanju povjerenstva - u nadi i vjeri da će konačno, nakon oko 14 godina nabacanih, a nikad procesuiranih optužbi da oni čije se poslovanje treba ispitati nađu u situaciji da dokažu kako nisu krivi. Najefikasnije je optužiti i nikad osuditi – tako nikad nisi nevin.

Predstavnik Kluba zastupnika HNS/PGS-a, **Dragutin Lesar** je izlaganje započeo napomenom kako očito zbog "velikog javnog interesa" nema TV-prijenosa rasprave. Prijedlog su te stranke podržale u, kako reče, nadi i vjeri da će konačno, nakon oko 14 godina nabacanih, a nikad procesuiranih optužbi doći u situaciju da oni čije se poslovanje treba ispitati nađu u situaciji da dokažu kako nisu krivi. Najefikasnije je, dometnuo je Lesar, optužiti i nikad osuditi – tako nikad nisi nevin.

On je potom upitao znači li posezanje za instrumentarijem istražnog povjerenstva to da zastupnici iz vladajuće koalicije nemaju povjerenja u institucije koje su trebale ispitati iste predmete ili je riječ o pomanjkanju dokaza ili, pak, želji za političkim nabacivanjem blatom tako da se ni ovaj put ne dođe do istine.

Zastupnik je, nadalje, rekao kako se ovaj klub neće protiviti ni zahtjevu za formiranje istražnog povjerenstva i za njega (Lesara), Radoša i zastupnicu Pusić. Koji je, podsjetio je uslijedio nakon (njihova) zahtjeva za formiranje povjerenstva za Žužula i Sanadera. Ako je svima do pune istine o svima (kako je otprilike izjavio premijer Sanader) zašto nam je — ponuđeno da odustanemo od

svog prijedloga za istražno povjerenstvo za premijera, upitao je Dragutin Lesar, ustvrdivši kako je njemu osobno Sanader rekao – vi povucite svoj prijedlog, a onda će se naš izgubiti iz dnevnog reda. A ako "o svima sve" onda nema povlačenja, rekao je predstavnik Kluba zastupnika HNS/PGS-a, uz upit - zašto su se povlačili potpisi s prijedloga koji je već dat u proceduru (a premijer je izriješkom rekao da se ne protivi i istražnom povjerenstvu kojega smo mi predlagali).

Lesar je s tim u svezi apelirao na zastupnike da predlagateljima pridruže još dva potpisa kako bi se zahtjev za osnivanje povjerenstva (za premijera Sanadera) stavio u proceduru.

Nakon upita otkud optužbe da se vodi rat povjerenstvima, tek kod petog zahtjeva, a nikoga nisu prethodno smetale (Lenac, transkripti, treći operater mobilne telefonije i dr.), uslijedio je drugi upit – što je premijeru Sanaderu trebalo da sad "kad je dobio odbijenicu" zaprijeti novim povjerenstvima – protiv zastupnika ovoga kluba.

Velimir Pleša (HDZ) je ustvrdio kako je tjedan prije rasprave u novinama Lesar izjavio da je prljavi dio posla za HDZ ovaj put odigrao SDP i to ponudom da on (Lesar) povuče prijedlog istražnog povjerenstva - povlačenjem potpisa i floskulom o ratu povjerenstvima.

Zašto su se povlačili potpisi s prijedloga koji je već dat u proceduru (a premijer je izriješkom rekao da se ne protivi i istražnom povjerenstvu kojega smo mi predlagali), upitao je Lesar, rekavši kako je njemu osobno premijer Sanader rekao – vi povucite svoj prijedlog, a onda će se naš izgubiti iz dnevnog reda.

Povjerenstva – priznanje da nema dovoljno pravne države; donijeti odluku o moratoriju na osnivanje povjerenstava

U ime Kluba zastupnika HSL-a i DC-a, **Franjo Piplović** je pozvao zastupnike da se donese odluka o moratoriju na osnivanje povjerenstava, rekavši kako svakog hrvatskog lopova za kojeg se utvrdi da je lopov treba prepustiti hrvatskim vlastima i sudovima.

Uvodno je napomenuo kako su istražna povjerenstva postala jedan oblik komunikacije iz Parlamenta prema hrvatskoj javnosti. Citirao je članke Zakona o istražnim povjerenstvima, rekavši kako valja razmisliti postoji li javni interes. Nameće se po njemu upit – zašto u mnogim stvarima koje su stavljene na dnevni red nisu bili pokrenuti sudski postupci i zašto je moralo doći do toga da o tome raspravlja u Parlamentu u okviru istražnih povjerenstava. Na dnevnom redu ove sjednice su tri zahtjeva za osnivanje povjerenstva, a bio bi i četvrti da nekoliko zastupnika nije povuklo svoju podršku (prethodno izraženu potpisom). Vjerojatno su, naglasio je, uvidjeli da ih se na taj način uvlači u jedan rat, a vjerojatno su uvidjeli i opasnost za sebe osobno, a i za samu javnost.

Plima osnivanja istražnih povjerenstava nastavak je vođenja specijalnog političkog rata protiv suparnika; najveća žrtva ovakvog raspravljanja je hrvatska javnost; riječ je o jednoj vrsti priznanja da nema dovoljno pravne države; nije li ovo na mala vrata povratak na staro – spajanje zakonodavne i izvršne vlasti.

Iz ovog izlaganja izdvajamo još sljedeće ocjene, primjedbe i upit: plima osnivanja istražnih povjerenstava nastavak je vođenja specijalnog političkog rata protiv suparnika; najveća žrtva ovakvog raspravljanja je hrvatska javnost; riječ je o jednoj vrsti priznanja da nema dovoljno pravne države (da ne funkcioniraju institucije države i vlasti); nije

li ovo na mala vrata povratak na staro – spajanje zakonodavne i izvršne vlasti.

Jedini cilj – rasprava o istini

Klub zastupnika HSS-a, čiji je stav obrazložio **Ante Markov**, podržao je osnivanje ovog i svih drugih istražnih povjerenstava koji se mogu, kako reče, temeljem zakona osigurati. Uputit će, međutim, i prijedlog na koji način i pod kojim uvjetima istražna povjerenstva mogu garantirati efikasnost rasprave i efikasnost postizavanja funkcije cilja. Ustvrdio je potom kako se svugdje u svijetu trese država kad se formira istražno povjerenstvo. U SAD-u su, podsjetio je, najvažniji izazovi i padovi izazvani upravo potresom istražnog povjerenstva. Cilj mu međutim nije bio političkog suparnika dovesti u poziciju reketa nego osnažiti zemlju istinom.

Jedini cilj može biti rasprava o istini, javnom interesu, javnom moralu i o činjenicama.

Zastupnik je rekao kako je antiteza - teza o tome kako je hiperinflacija povjerenstva dokaz da ne funkcioniraju ni zakon ni povjerenstvo.

Drugi parlamenti se kod stvaranja povjerenstva vrlo ozbiljnim nacionalnim, društvenim i gospodarskim normama, a Hrvatska ima pravo na svoj model i nema potrebe zaustaviti ga već efikasno postaviti – rekao je Markov.

U nastavku izlaganja on je, među ostalim, ustvrdio kako se želi uništiti efikasnost kako bi onda nekim načinom međusobnog reketiranja dolazili do ciljeva – ako to uopće mogu biti ciljevi. Jedini cilj može biti rasprava o istini, o javnom interesu, o javnom moralu i o činjenicama.

Ispravljajući Markova, **Ivo Lončar**, je podsjetio kako nije točno da se države svugdje tresu – nije se tresla dok je partner u bivšoj koalicijskoj vlasti bio HSS. Tri godine je, po Lončarevoj tvrdnji, tadašnji predsjednik Hrvatskog sabora, inače HSS-ov stranački čelnik,

raznim opstrukcijama i poslovnim smicalicama opstruirao rad tada osnovanog povjerenstva za pšeničnu aferu (kriminal nezapamćen od 90. godine do danas). Osobno je, napomenuo je, 16 puta pitao kada će ono proraditi, ali nije do danas jer su čelnici Koalicije umiješani u kriminal.

Suvišno, nepotrebno; u politikantske svrhe

Nenad Stazić je u ime Kluba zastupnika SDP-a uvodno ustvrdio kako je sumnjivo to da već drugi put prijedlog za osnivanje istražnog povjerenstva daje parlamentarna većina (a logično bi bilo da osnivanje predlaže oporba) koja podržava aktualnu Vladu, a ova ima na raspolaganju čitav niz drugih efikasnijih instrumenata da istraži bilo kakvo nezakonito djelovanje. Očito se povjerenstvo predlaže u politikantske svrhe – da bi raspravu iskoristila za sijanje sumnje u nezakonito ponašanje nekoga od političkih protivnika, rekao je zastupnik. Taj klub je predložio grupi zastupnika HDZ-a da ovaj prijedlog povuku kao suvišan, nepotreban, a predsjedniku Sabora da na prvu sjednicu sazove povjerenstvo za sprečavanje sukoba interesa.

Sumnjivo je to da već drugi put prijedlog za osnivanje istražnog povjerenstva daje parlamentarna većina (a logično bi bilo da osnivanje predlaže oporba) koja podržava aktualnu Vladu, i ima na raspolaganju čitav niz drugih efikasnijih instrumenata da istraži nezakonito djelovanje. Očito se povjerenstvo predlaže u politikantske svrhe – da bi raspravu iskoristila za sijanje sumnje u nezakonito ponašanje nekoga od političkih protivnika.

Zastupnik je potom: upozorio da je naziv povjerenstva u potpunom neskla-

du s ciljem odluke; upitao zašto se spominju samo dva dužnosnika (Čačić i Tomčić), a još bi neki iz aktualne vlasti mogli postati predmetom interesa tog povjerenstva. Naveo je i imena - ministar vanjskih poslova u ostavci Miomir Žužul bio je dužnosnik i od skromne plaće profesora na Filozofskom fakultetu u doba prve privatizacije kupio tvornicu čarapa pa te čarape prodavao Hrvatskoj vojsci; Andrija Hebrang, ministar zdravstva određuje koja će bolnica dobiti dovoljno sredstava iz Državnog proračuna za nabavu radiološke opreme, a sam je na početku mandata sudjelovao u reklamiranju jedne privatne klinike za radiološke pretrage.

Stazić je podsjetio da je i kći najvišeg dužnosnika u zemlji (pokojnog predsjednika Tuđmana) otvorila privatni posao u prostoru Ministarstva obrane i nepravomoćno je oslobođena krivnje da je za proviziju omogućavala zaradu svome poslovnom partneru, dok je njezin partner dobio dvije uvjetno.

Slijedile su, među ostalim, ove ocjene, primjedbe te upit predstavnika Kluba zastupnika SDP-a: parlamentarna je većina nastojala da povjerenstvo iz Zakona o sprečavanju sukoba interesa ne zaživi jer bi moralo ispitati neugodne afere dužnosnika većinske stranke i stoga što se kad ono djeluje ne mogu svaki čas predlagati pojedinačna povjerenstva, prema potrebi trenutne političke diskvalifikacije; zašto se to povjerenstvo ne sazove, izabere predsjednika i počne s radom; da je počelo u punom svjetlu bi se vidjela sva besmislenost ovoga prijedloga; nastavi li se kao dosad neće biti dužnosnika kojim se neće baviti neko povjerenstvo.

Objašnjenja, ispravci

Predsjednik Parlamenta, **Vladimir Šeks** je izvijestio predstavnika SDP-a kako je sazvaio prvo povjerenstvo jer nije postojao ni jedan pravni akt koji bi regulirao sazivanje. A sada, prema Pravilniku o radu povjerenstvo saziva najstariji član (to je Nikola Mak).

Ispravljajući Stazića, **Niko Rebić** je rekao kako ova Vlada poštuje trodiobu

vlasti i ne može vršiti pritisak na sudstvo. Očito je, dometnuo je, da su neke bivše vlade radile tako, jer da nisu ne bi kaznena djela baš u ovom slučaju završavala zastarama.

Antun Kapraljević je Stazića upozorio kako nije riječ o stalnom povjerenstvu – da je Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa neovisno povjerenstvo. Mnogi ga, napomenuo je, žele staviti pod Sabor, da ne bude neovisnosti.

Emil Tomljanović (HDZ) se javio da bi komentirao tvrdnje (u javnosti) kako su istražna povjerenstva oružje u rukama oporbe. Normativno, situacija je drugačija. Njegovo osnivanje može predložiti radno tijelo ili najmanje jedna desetina ukupnog broja zastupnika, kad se ocijeni da je to u javnom interesu i u skladu sa zakonom. A treba, dometnuo je, lučiti javni interes od interesa javnosti (koji je nešto posve drugo).

Povjerenstva mogu biti korisna

Ruža Tomašić je rekla da Klub zastupnika HSP-a podržava ovo kao i svako drugo istražno povjerenstvo jer ih kao i hrvatski narod zanima puna istina. Uloga povjerenstava može biti korisna – ili skinu ljagu s nekoga ili pronađu nešto protuzakonito. Zašto se nije išlo dokraj s nekim povjerenstvima ne zna, rekla je, ali bi bilo dobro da jest jer se ne bi sve zastupnike trpalo u isti koš.

Javna dužnost za osobni probitak, a ne u skladu s prioritetima županije

Mirjana Brnadić (HDZ) je nakon napomene kako javni dužnosnici ne smiju koristiti javnu dužnost za osobni probitak ili probitak s njom povezanе osobe, izjavila kako je široj javnosti dobro poznato da je Čačić imao u cijelosti ili djelomično u vlasništvu tvrtke Coning inženjering d.d. Congama d.d., Coneko d.d., Urbanistički zavod grada Zagreba d.o.o., dok se Tomčića povezuje s vlasništvom u tvrtki Capital-ing. d.o.o.

Nedvojbeni je javni interes – utvrditi jesu li te tvrtke u vrijeme zaključivanja ugovora s državnim tijelima i pravnim osobama bile u (djelomičnom ili potpunom) vlasništvu tih dužnosnika te jesu li oni koristili svoj položaj i pogodovali tim tvrtkama. – rekla je zastupnica.

Ona se potom osvrnula na ukupne iznose koje su spomenute tvrtke naplatile od državnih tijela u razdoblju 2000-2003. Zastupnica je potom rekla kako Povjerenstvo treba utvrditi jesu li ugovori bivšeg ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo zaključeni u skladu sa zakonom i javnim moralom.

Primjerima je zatim potkrijepila svoju tvrdnju kako je bivši ministar Čačić javnu dužnost koristio za osobni probitak i privatni interes donoseći odluke o izgradnji kapitalnih objekata na području Zadarske županije. Jedan je primjer, kaže, gradnja vodovoda i kanalizacije u Preku na otoku Ugljanu jer je Čačić tamo kupio hotel. Deseci milijuna kuna poreznih obveznika ulažu se, rekla je u gradnju objekata za koje nije postojalo ni idejno rješenje, a kamoli lokacijska i građevinska dozvola, a da se i ne spominje izrada Studije utjecaja na okoliš ili Program prioriteta. Tijekom gradnje se ubrzano radila tehnička dokumentacija, dometnula je zastupnica, rekavši kako se sve može kad se hoće i kad su u pitanju osobni interesi. I u Pagu, gdje Čačić također ima hotel, izgrađena je za Čačićeva mandata kanalizacija s uređajem za pročišćavanje i podmorskim ispustom, a radove na uređaju i podmorskom ispustu radila je tvrtka iz sastava Coning grupe. U Poveljanima na istom otoku Čačić je izgradio svoj turistički kompleks i naravno odmah se gradi kanalizacija s uređajem za pročišćavanje i podmorskim ispustom, rekla je Mirjana Brnadić, dometnuvši kako se – da stvar bude još "bolja" – kanalizaciju nije gradila (firma Con-eko) za cijelo mjesto već samo za dio mjesta gdje je smješten Čačićev objekt. Isto se ponovilo i u slučaju njegovoga turističko-smještajnog objekta u Kukljici na otoku Ugljanu.

Ispravljajući zastupnicu, **Jakša Marasović** je izjavio da bi zastupnica, kao

djelatnica Hrvatskih voda, prije izbora u Parlament, morala znati bar nešto od toga što je nabrojala, a to je da je kanalizacija Grada Sinja ugovorena prije 2000. godine, kad Čačić nije bio ministar.

Mr. sc. **Alenka Košiča Čičin-Šain** je replicirajući istoj zastupnici, rekla da je tvrtka Capital-ing dobivala poslove temeljem ugovora potpisanog još u doba prethodne vlade (prije 3. siječnja 2000. godine).

Mirjana Brnadić je uzvratila da joj je drago što nije ispravljena u svim drugim podacima. Pohvalno jest, dometnula je što ministar gradi, ali trebali bi – u skladu s prioritetima županije. Ona osobno je, dometnula je, s Vira na kojem ljeti ima 40 tisuća stanovnika, ali još nemaju vodu jer gospodin Čačić tamo nije ništa kupio.

Kredit "crvenim" menadžerima

Krunoslav Markovinović (HDZ) je rekao kako se istražno povjerenstvo ne osniva "da bi se bavili pričama iz davnine", ali da je prijeko potrebno da se uz nove događaje nabroje i stari, kako bi se dokazao kontinuitet problematičnih radnji.

Čačićovo ministarstvo neposredno pred izbore i pad njegove Vlade ugovara izgradnju nekoliko tisuća POS stanova bez lokacijske i građevinske dozvole, tehničke dokumentacije, a i bez osiguranog zemljišta; "kao slučajno" značajan dio poslova dobivaju tvrtke u njegovom i obiteljskom vlasništvu.

Ustvrdio je potom kako je točno da je u socijalizmu firma Coning bila pokusni (pokazni) poligon za uglednike iz nesvrstanih zemalja kao dokaz da smo atipična komunistička zemlja. Isto tako je točno da su tzv. crvenim menadžerima 80-tih godina, u vrijeme najveće infla-

cije, lako dodjeljivani veliki krediti bez deviznih klauzula, ravni poklonu (pa su spremno dočekali privatizaciju).

”Coning” je, prema dnevnim listovima, prije privatizacije posudio ”Lanu” 9 mln maraka koji nisu ušli u privatizacijsku masu, a povrat se dogodio nakon privatizacije. Skupilo se novca za kupovanje malih građevinskih firmi i brojne novonastale tvrtke zadržale su prefiks con i sl.

U teška vremena za Hrvatsku ”događa” se, rekao je zastupnik, Dom umirovljenika u Dubrovniku, Tehnički školski centar u Zadru, neizvršeni a djelomično naplaćeni poslovi.

U nastavku izlaganja slijedila su ova upozorenja: afera ”Coning” u Izraelu zacijelo je bitno smanjila rejting Hrvatske i zatvorila vrata zainteresiranim poduzetnicima; Čačić za nagradu postaje 2000. godine ministar i njegovo ministarstvo dodjeljuje poslove ministrovim poduzećima i poduzećima supruge u vlasništvu od 180 mln kuna; nerijetko Čačićeve firme izrađuju za Ministarstvo natječajnu dokumentaciju pa je pobjeda na natječajima zagwarantirana; tu su i famozni POS-ovi stanovi i izgradnja stanova za branitelje u režiji istog ministarstva (o katastrofalnoj kvaliteti, malverzaciji i jeftinim materijalima piše sav dnevni tisak); Čačićevo ministarstvo neposredno pred izbore i pad njegove Vlade ugovara izgradnju nekoliko tisuća POS stanova bez lokacijske i građevinske dozvole, tehničke dokumentacije, a i bez osiguranog zemljišta; ”kao slučajno” značajan dio poslova dobivaju tvrtke u njegovom i obiteljskom vlasništvu.

U većini nabrojenih slučajeva, dometnuo je, nije nastala zastara pa se državnim odvjetništvu pruža prilika da se konačno počne baviti pravim stvarima.

Upitna moralnost bivšeg predsjednika Hrvatskog sabora

Markovinović je potom: izjavio da je upitna i moralnost bivšeg predsjednika Hrvatskog sabora kad je zakonom pokušao pokriti suvlasništvo u poduzeću za nadzor gradnje da bi zamaski-

rao raniji sukob interesa; rekao kako je nevjerojatna njegova izjava da nije primijetio kako mu je na račun sjelo više od 200 tisuća kuna iz suvlasničke firme ”Capital-ing”; izjavio da za njegova ”predsjednikovanja” ”Kapital ing” od Ministarstva dobiva poslove vrijedne 3,5 mln kuna. Dakle, obitelji Čačić grade stanove, a firma gospodina Tomčića nadzire, rekao je zastupnik, završivši izlaganje napomenom kako je posebno interesantna isplaćena stimulacija talijanskoj firmi za izgradnju tunela ”Mala Kapela” – apsolutno nepotrebna što se tiče rokova, ”ali to je novac poreznih obveznika, a možda su i Talijani bili velikodušni”.

Bezočna laž i pamflet

Ispravljajući Markovinovića, **Radimir Čačić (HNS)** je rekao da je cijeli tekst bezočna laž i pamflet te da on nikad nije bio socijalistički menadžer nego čovjek koji je sam formirao tvrtku koju je vodio nešto više od 30-tak godina. Nije dobio nikakve kredite, za

Čačić: Nikad nisam bio socijalistički menadžer nego čovjek koji je sam formirao tvrtku koju je vodio nešto više od 30-tak godina. Nisam dobio nikakve kredite, za razliku od cijelog niza drugih (a neki, i to ne malo njih, su ”u uglednoj stranci iz koje je zastupnik koji je govorio”), niti je iz tih kredita ikad išta platio bilo kakvoj pretvorbi i privatizaciji.

razliku od cijelog niza drugih (a neki, i to ne malo njih, su ”u uglednoj stranci iz koje je zastupnik koji je govorio”), niti je iz tih kredita ikad išta platio bilo kakvoj pretvorbi i privatizaciji. Nije se bavio, kako reče, dilanjem pornografije već ozbiljnim inženjerskim poslovima, za što je 1990. bio proglašen, zajedno s još dvojicom kolega, najuspješnijim

menadžerom na području Hrvatske od 1945. do 1990.

Beskrupulozna izmišljotina i laž

Zlatko Tomčić je uzvratilo Markovinoviću kako nikad nigdje nije dao izjavu o nekakvoj njegovoj ”nespoznaji” da mu je na račun sjelo 200 tisuća kuna, da je riječ o beskrupuloznoj izmišljotini i laži.

Ispravljajući Markovinovića, **Željko Pecek** je rekao kako nije točno da je Tomčić pokušao utjecati na zakon kako bi se vlasništvo (pretpostavlja) ograničilo na 20 posto. Jer, da je to i htio nije mogao. Bio je samo predsjednik Sabora, a odluke o tome kako će izgledati zakon donosio je Sabor.

Krivi podaci

Mr. sc. **Alenka Košiša Čičin-Šain** je u replici Markovinoviću ustvrdila kako je imao krive podatke ili ga netko njima ”puni”. Objekti za stradalnike Domovinskog rata ugovoreni su u doba HDZ-ove vlasti, kad je nadležno ministarstvo vodio Jure Radić. I nadzor nad tim objektima ugovoren je u to vrijeme.

Svi objekti u programu poticajne stanogradnje bili su na javnom natječaju, transparentno je proveden javni natječaj, kako u segmentu projektiranja tako izgradnje i nadzora. Za svaki objekt pojedinačno bio je, uz to, raspisan javni natječaj za nadzor. Tvrtka Capital-ing je dobivala te poslove iz razloga što se svojim referencama dokazala kao kvalitetna tvrtka koja taj posao obavlja dobro.

Krunoslav Markovinović je odgovorio kako je njegovo cijelo izlaganje – pregled pisanja hrvatskog tiska, dometnuvši – ”nevjerojatno kako ste osjetljivi kad ste vi u pitanju”.

Franjo Arapović (HDZ), inače potpisnik Prijedloga, rekao je kako Čačiću i Tomčiću može Povjerenstvo pomoći samo da se jednom za sva vremena iz Doma izbace sve sumnje. Oni nisu krivi jer im ništa nije dokazano. Povjerenstvo bi trebalo zaživjeti i odrediti rok u kojem će se obaviti ispitivanje i zaključiti jesu li ili nisu krivi.

U međuvremenu dobio spor

Radimir Čačić je replicirajući, rekao kako će se neke stvari zasigurno raščistiti kroz rad povjerenstva, ali da su neke već i danas notorne – primjerice bezočna laž o pretvorbi. Ne samo da nije ništa protuzakonito napravljeno od strane dioničara Coninga i njega osobno nego, naprotiv – od HDZ-ove izvršne vlasti. Ona je protuzakonito otela firmu da bi 1999. godine Ustavni sud (još za HDZ-ove Vlade) poništio taj kriminal i vratio uništenu firmu sa štetom od 71 mln DEM-a dioničara i sada oni tuže hrvatsku državu za štetu.

Čačić: Ne samo da nije ništa protuzakonito napravljeno od strane dioničara Coninga i njega osobno nego, naprotiv – od HDZ-ove izvršne vlasti. Ona je protuzakonito otela firmu da bi 1999. godine Ustavni sud (još za HDZ-ove Vlade) poništio taj kriminal i vratio uništenu firmu sa štetom od 71 mln DEM-a dioničara i sada oni tuže hrvatsku državu za štetu.

Čačić je izvijestio zastupnike da je u međuvremenu dobio spor (nakon tri godine) u kojem je zbog objeda tužio tadašnje direktore Fonda za privatizaciju. Imunitet je pokrio zastupnika koji je bio predsjednik državnog, a direktor regionalnog je osuđen krivično na godinu dana, i građanski - zbog istih ovakvih kleveta koje je izgovorio zastupnik Markovinović.

Čačić je izlaganje završio apelom za potpis zahtjeva za istražno povjerenstvo u vezi s razno-raznim sumnjama (pa čak i za teški kriminal) izraženim i u pisanoj formi za predsjednika Vlade, Sanadera.

Odgovarajući na repliku, **Franjo Arapović** je uzvratilo kako nijednom riječju nije spomenuo Sanadera, te da je Čačić replicirao o stvarima o kojima on nije

govorio. Ponovio je potom kako Čačić i Tomčić nisu krivi dok im se ne dokaže, da je krivlji onaj tko je dopustio da se to radi.

Kontroverzni poslovi bivšeg ministra

Niko Rebić (HDZ) je uvodno ustvrdio kako je riječ o pravom ratu povjerenstvima te da sada najbolje dolazi do izražaja ona Churchillova "kad ne želiš riješiti problem osnuj povjerenstvo". Što u "našem" slučaju znači "ako ne vjeruješ u funkcioniranje državnih institucija". To svakako nije dobro za vjerodostojnost politike, ali nije nužno negativno – možda će, kako reče, na vidjelo izaći jesu li loši zakoni, a zato su odgovorni zastupnici, što onda otvara mnoga druga pitanja.

Po Rebiću, osnivanje upravo ovoga povjerenstva jako je važno - da javnost ima uvid što je sve moguće i što se događa u mladom društvu. Pogotovo, naglasio je, ako je širok dijapazon kontroverznih poslovnih poteza bivšeg ministra obnove i razvitka. Obični se smrtnici pitaju, dometnuo je zastupnik, kako je moguće sve to raditi u uređenoj pravnoj državi i ostati nedodirljiv, nekažnjen.

Rekavši kako "tu" zapravo ima svega – od kriminala za koji se može dobiti i do 8 godina zatvora, moralnih dvojbi do klasičnog sukoba interesa, Niko Rebić je u nastavku izlaganja, među ostalim: izjavio da je nepobitno da je Čačić imao Coning i da je prve velike novce zaradio gradeći Tehnički školski centar u Zadru i Dom umirovljenika u Dubrovniku te da je novac uzet, a objekti ni danas nisu završeni. U Dubrovniku je završio na sudu i jedino ga je, barem prema odgovoru ministrice pravosuđa zatvora mogla spasiti sudska zastara i, gle čuda, to se dogodilo.

Je li Čačić iskoristio visoki položaj ministra te tako utjecao na rad suda i nije li Hrvatska i zbog toga tako visoko na ljestvici najkorumpiranijih zemalja svijeta – upitao je Rebić.

Iz čijeg izlaganja u nastavku izdvojamo sljedeće ocjene, primjedbe i upit: na natječaju su poslove dobivale njego-

ve tvrtke ili tvrtke partneri; Ministarstvo je u cijelosti financiralo izgradnju i isplaćivalo izvođače radova, a državi će se sredstva vraćati sljedećih 20 –30 godina; što bi tek bilo da mu je prošao projekt gradnje 100 marina na jadranskoj obali (tko još mari za to što bi se devastiralo obalu, betoniziralo, u surovom trci za profitom i u kapitalizmu koji je promovirao dotični gospodin); ako u svemu nema sukoba interesa onda nešto nije u redu sa zakonom; ako je ministar beskrupulozno koristio slabosti zakona to otvara moralne dvojbe za koje neće nikad odgovarati; zastupnici su ti koji bi trebali ustrajno mijenjati prevladavajuće mišljenje – da iza brave završavaju sitne zvjerke, a da su krupne nedodirljive.

Replicirajući Rebiću, **Radimir Čačić** je rekao kako objekti u Dubrovniku i Zadru nemaju nikakve veze s njegovom osobom jer je u to vrijeme podžupan (HDZ-ov) bio direktor tih tvrtki i nije ih sagradio. Dužan ih je sagraditi i sad je pod krivičnim postupkom koji traje.

Repliku je Čačić završio apelom na zastupnika da potpiše zahtjev za osnivanjem istražnog povjerenstva Sanader-Žužul, da se vidi kad i kako je taj prvi milijun stečen.

Niko Rebić je uzvratilo da je ministrica pravosuđa u Parlamentu na zastupničko pitanje odgovorila da se u Dubrovniku na sudu sudilo ministru Čačiću. U Zadru nažalost, dometnuo je, nisu ni podnijeli tužbu, a radilo se o sredstvima samodoprinosu.

Replicirajući Rebiću, **Jakša Marasović (HNS)** je ustvrdio kako rukovodstvo HNS-a stanuje u kućama i stanovima u kojima su stanovali i 1989, a ne kao neki koji tada nisu imali ni za gemišt, a danas imaju kuće u Zagrebu, Washingtonu, stanove u Splitu i Dubrovniku i nikako da se potpiše povjerenstvo i istraži odakle novac za sve to.

Niko Rebić je uzvratilo da ovo zavaranje zaista može razumjeti jer "za šefa treba sve napraviti" te da Marasovićevu izlaganje nema ni glavu ni rep. Brani Čačića, a nijedan natječaj u njegovu ministarstvu nije prošao a da se nije znalo da će biti Congama, Coninga ili partnera. Pa od supruge je 10 tvrtki dobilo posao. To

je istina koja mora izaći u ovome domu i to se ne može braniti.

Usljedila je druga replika **Alenke Košiša Čičin-Šain**, koja je rekla da Rebić o POS-u ne razumije ništa, a zatim ustvrdila kako su sva izvođenja radova, projektiranja i nadzori bili na javnom natječaju, te da je u povjerenstvu koje je odabiralo bio predstavnik Hrvatske udruge poslodavaca (potpuno nezavisan čovjek, koji štiti interese hrvatskih poslodavaca).

Zastupnica je još rekla kako se Program POS-a pokazao tako kvalitetnim da mnogi koji su na listi dnevno javljaju kako bi se Program nastavio jer je to jedino rješenje za velik broj građana Hrvatske. Da je dobar najbolje potvrđuje i činjenica da isti program žele promijeniti i susjedna Slovenija, kamo su bili pozvani radi prezentacije Programa.

Niko Rebić je uzvratilo kako je više izgradio no što je zastupnica Košiša Čičin-Šain vidjela te da je ona u Sabor došla "kiteći se tuđim perjem". Podsjetio je potom na zadnju aferu, u Lazarici gdje su napravljeni elitistički stanovi u okviru socijalno poticane stanogradnje (jednosobni od 56, a dvosobni od 100 kvadrata) pa se u "socijalnu" zgradu nije moglo ući ako nije kupljena garaža.

Javnost davno presudila, ali bolje ikad nego nikad dokazati istinu

Usljedilo je izlaganje **Zlatka Tomčića (HSS)**, koji je najprije zahvalio zastupnicima HDZ-a što su potpisali zahtjev za formiranje istražnog povjerenstva. Naime, nakon više od 10 godina biranja vremena i okolnosti "kada sjuriti paljbu na Tomčića" prvi put je došao u situaciju da na nekom tijelu kaže istinu te razuvjeri sve one koji zapravo sude ljudima, a ne znaju ništa.

Komentirajući tvrdnje zastupnika Bošnjakovića kako je predloženi zahtjev za povjerenstvom krajnje korektan te da nikome nije presuđeno, Tomčić je potom ustvrdio kako taj zastupnik vrlo dobro zna da je javnost presudila davno, zahvaljujući nastupima predsjednika

Hrvatskog sabora, Vladimira Šeksa te još nekim ljudima iz stranke. Dokazati istinu nakon što te deset godina "peru i deru" mala je utjeha, rekao je, dometnuvši ipak – "bolje ikad nego nikad".

Nakon apela na zastupnike HDZ-a da ne povuku slučajno zahtjeve s ovog zahtjeva, Tomčić je rekao kako takvo postupanje u slučaju nekih drugih povjerenstava opravdano nameće sumnju da se radi o nekakvoj trgovini. Jer, kako reče, ako se njega sumnjiči na temelju natpisa ima i on pravo izraziti sumnju kako se u Saboru trguje između političkih stranaka. Osim izraza krajnje indignacije zbog povlačenja potpisa za formiranje istražnih povjerenstava, zastupnik Tomčić je izrazio čuđenje da premijer koji se oslobodio istražnog povjerenstva na koncu i pristaje da ga neki tjednici pod vrlo sumnjivim okolnostima brane i stvaraju tzv. javnu percepciju o (ne)poštenju pojedinih ljudi.

Zastupnik se načelno slaže da se može bez istražnih povjerenstava, ali pod uvjetom da funkcionira Povjerenstvo za sukob interesa. A ono ne funkcionira punih 14 mjeseci i to upravo iz tog razloga da se stalno može nekoga držati za dežurnog krivca.).

Nema razloga da u materijalu budu "pomiješani" Čačić i Tomčić

Iz ovog izlaganja u nastavku izdvojamo sljedeće tvrdnje, ocjene i primjedbe: nema razloga da u ovom materijalu budu "pomiješani" Čačić i Tomčić (ako grijeha ima nisu zajednički); da li je Tomčić djelomični vlasnik Capital-inga ne treba ni provjeravati – čim je postao državni dužnosnik napisao je da jest; što će raditi istražno povjerenstvo – pa postoji Državna revizija, Državno odvjetništvo; nije moguće da Vlada ne zna tko je zaključio ugovore (valjda su ugovori negdje pohranjeni); zašto ispitivati samo od 2000. do 2003 – pa Tomčićeva je tvrtka registrirana 1001. i od tada na isti način nastupa na hrvatskom tržištu (i HDZ-ova Vlada je s njom sklapala ugovore).

Za kraj evo još dva Tomčićeva upozorenja: nerijetko se miješaju pitanja vlasnika i poduzetnika, a on nikada nije osporavao da je vlasnik (nitko mu ne može oduzeti to pravo, ali i dan-danas osporava da je poduzetnik); od kako je državni dužnosnik ne postoji čovjek u državi s kojim je razgovarao o poslovima svoje tvrtke.

Ispravljajući Tomčića, **Dražen Bošnjaković** je ustvrdio kako ni javnost niti bilo tko nije o tome ništa presudio. Cilj je – odlukom formirati povjerenstvo koje će utvrditi pravo stanje stvari, utvrditi istinu – je li bilo ikakvih povreda zakona.

Povlačenje potpisa – čin slobodne volje

Dr. sc. **Zlatko Kramarić (LS)** je, ispravljajući Tomčića, rekao kako uvažava njegov stav ali kako mora dopustiti i vjerovati, kao što on brani njega, da je njegovo (Kramarićevo) povlačenje potpisa bio čin slobodne volje te da ne treba vjerovati nikakvim medijskim napisima, jer to nije bio čin trgovine. S njim, naglasio je Kramarić, nitko nije trgovao niti može. A to što se večeras događa u Parlamentu pokazuje svu slabost hrvatskoga političkog života – da se zastupnici bave sami sobom. A nika-ko nije dobro, dometnuo je zastupnik, među ostalim, da se sabornica pretvori u sudnicu, jer od sudnice do neke druge ustanove je vrlo mali korak.

Emil Tomljanović je replicirajući Tomčiću rekao kako je razlog što su za Tomčića predložili 2000. godinu taj što je tada postao predsjednikom Hrvatskog sabora.

Vladimir Pleško (HDZ) smatra da je pravi trenutak da se raspravi o Prijedlogu odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi zaključenih ugovora između državnih tijela i tvrtki u vlasništvu ili djelomičnom vlasništvu dužnosnika. "Iz činjenice da su u periodu od 2000. do 2003. godine spomenuti zastupnici bili visoki državni dužnosnici koji su kreirali Vladinu financijsku politiku, te su bili autori ili koautori različitih projekata, tu mogu

spomenuti POS, koji su se financirali ili sufinancirali iz državnog proračuna, vidljiva je mogućnost stvaranja nezakonitih veza između tijela i tvrtki u državnom vlasništvu i tvrtki u vlasništvu ili djelomičnom vlasništvu dužnosnika”.

Jedno od pitanja je i tko je imao pristup ponudbenim troškovnicima s javnih natječaja, te ugovorima koje su dostavljale i potpisivale druge hrvatske tvrtke. Naime, zakon veli da je sukob interesa i ako se barata s povlaštenim i povjerljivim informacijama.

Zakon veli da je sukob interesa i ako se barata s povlaštenim i povjerljivim informacijama.

Replicirala je **Alenka Košiša Čičin-Šain (HNS)**, rekavši da je u načinu nadmetanja u okviru programa poticanje stanogradnje, otvaranje ponuda bilo javno, kao i troškovnici. "Moglo se točno vidjeti koja tvrtka je koliko ponudila za kubični metar betona, odnosno za kvadratni metar zida". Konstatirala je da su sve informacije bile javne.

Vladimir Pleško (HDZ) odgovorio je na repliku riječima da ga zastupnica nije razuvjerila svojom replikom. Naime, nisu svi imali mogućnost detaljne analize i kompariranja, a to je nešto drugo od javnog otvaranja ponuda, gdje se gledaju samo pojedine stavke.

Zakon treba biti jednak za sve

Alenka Košiša Čičin-Šain (HNS) apsolutno podržava formiranje ovog povjerenstva, isto kao što se svojim potpisom založila za osnivanje povjerenstva za ispitivanje načina stjecanja imovine još nekih dužnosnika u ovoj Vladi.

Ističe da zakon treba biti jednak za sve, od premijera do potpuno anonimnog građanina. "Za državne dužnosnike s razlogom se traži povećana pažnja i kontrola njihovog djelovanja i ta materija je bila regulirana Zakonom o obvezama i pravima državnih dužnosnika do 2003., a u 2003. godini usvojen je

Zakon o sprečavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti". Napominje da oporba u Parlamentu, s obzirom na činjenicu da ne kontrolira instrumentarij izvršne vlasti, ima mogućnost da putem istražnih povjerenstava u skladu sa Zakonom o istražnim povjerenstvima provjerava rad državnih tijela i državnih dužnosnika.

Podsjeća da Državno odvjetništvo nije uspjelo iznijeti argumente protiv Čačića gotovo godinu dana, "a u roku od nekoliko dana odbacuju se sve sumnje u rad i djelovanje gospodina Žužula".

Izjavila je da je poznato da je Čačić i prije stupanja na snagu gore spomenutih zakona bio jedini dužnosnik koji je prenio upravljanje vlasništva nad svojom imovinom. Drži neobičnim da de facto izvršna vlast traži Povjerenstvo, iako ga tijekom 4 godine u oporbi, dok je Čačić obnašao funkciju ministra, nije tražila. Stoga ovo smatra novim instrumentom za proširenje prostora napada na političkog suparnika.

Sasvim sigurno od javnog interesa je i to što su radili i što rade sadašnji dužnosnici.

Zaključila je kako podržava formiranje ovog Povjerenstva, u prvom redu stoga što ne sumnja da će rezultati, "barem u ovoj rundi političkih sukoba onemogućiti daljnje klevetanje našeg zastupnika". Zamolila je zastupnike da podrže ovo i sva ostala povjerenstva.

Nikola Vuljanić (HNS) mišljenja je da je ovdje javni interes očit. "Svakako da je javni interes da se ustanovi da li su dužnosnici u prošlom sazivu i saborski zastupnici u ovom sazivu moralne osobe, osobe koje mogu punopravno zastupati jedan dio biračkog tijela RH, a ako to nisu, onda trebaju snositi političke konzekvence". Ipak, Vuljanić napominje da Čačić i Tomčić nisu jedini bivši dužnosnici u fokusu javnog interesa, te smatra da je sasvim sigurno od javnog interesa i to što su radili i što rade sadašnji dužnosnici.

"Ako Istražno povjerenstvo ustanovi da se tu radilo o kriminalnim radnjama, ono je dužno stvar prijaviti Državnom odvjetniku, a ako ustanovi da se tu radilo o sukobu interesa, ono je to dužno prijaviti Povjerenstvu za sukob interesa, ako pak ne ustanovi ni jedno ni drugo, ustanovilo je da su ljudi pravi, pa neka napravi to do kraja".

U ime predlagatelja govorio je zastupnik **Emil Tomljanović (HDZ)**. Naglasio je da je postojanje javnog interesa u ovoj stvari osnovna zakonska pretpostavka da bi se moglo pristupiti predlaganju predmetne odluke. Dodaje da je cilj ovog istražnog povjerenstva i istraživanja točno određen i obrazložen.

Ne koriste se institucije sistema

Antun Kapraljević (HNS) rekao je da je na djelu "čisto bacanje blata na određene ljude", jer se ne koriste institucije sistema koje postoje, dakle, državno odvjetništvo i Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa. Naime, povjerenstvo je radilo na tri slučaja, Ivana Čehoka, Jure Bitunjca i Radimira Čačića. Kapraljević je rekao da je utvrđeno da je Čačić još 1999. godine svoje udjele u trgovačkim društvima, a sve ih je naveo u imovinskoj kartici, prenio na odvjetnički ured.

Smatra da ukoliko ovo istražno povjerenstvo koje se predlaže ustanovi da se radi o nekim kažnjivim djelima, to treba predati državnom odvjetništvu, a ako ustanovi da se radi o sukobu interesa, to treba predati povjerenstvu.

"Gospodin Sanader je rekao da se on slaže da se osnuju i druga istražna povjerenstva, pa evo, ja vas pozivam da stavite svoje potpise i da osnujemo i to istražno povjerenstvo za gospodu Sanadera i Žužula".

Javnost će procijeniti

Radimir Čačić (HNS) rekao je da su istražna povjerenstva u svojoj strukturi takva da reprezentiraju sastav Sabora, a shodno tome i zaključci mogu biti otprilike takvi. Ipak, Klub zastupnika HNS-a podržava osnivanje takvih povjerensta-

va iz dva razloga. Prvi je činjenica da je vrijedno uložiti svaki napor da se na klevete odgovori istinom koju će čuti javnost, objašnjava Čačić.

Drugi razlog zbog kojeg podržava Povjerenstvo je da se konačno uspostavi standard ponašanja po kojem djelovanje dužnosnika mora u svakom trenutku biti javno i transparentno.

"Tko ima morala, tko ima obraza tražiti da se ispita poslovanje druge političke strane, ovdje sam to ja, a istovremeno ne prihvaćati ispitivanje vlastitog poslovanja, to će naravno procijeniti javnost".

Pravna država ne funkcionira

Miljenko Dorić (HNS) smatra ovo pitanjem od javnog interesa. Odgovarajući na pitanje zašto dosad nisu pokrenuti sudski postupci, rekao je da postoje dvije mogućnosti, ili da nema zakonskih osnova da se to učini, ili ne funkcionira pravna država, a postoji i treća mogućnost, da nema zakonskih osnova za pokretanje postupka, a postoji potreba političke kompromitacije.

Ističe da minimalni civilizacijski standard u svakoj demokratskoj i dobro organiziranoj državi zahtijeva da se utvrdi istina, putem državnih institucija, pravosudnih organa, odvjetništva, policije, porezne uprave. "Kod nas već sama činjenica da vladajuća stranka pokreće upravo Istražno povjerenstvo, a ne koristi sve mehanizme koji joj stoje na raspolaganju, govori da se ne koristi uobičajeni postupak". Slaže se s kolegom Rebićem da pravna država ne funkcionira, ali pita tko je kriv da ona ne funkcionira. "Nije za to kriv ribar ili slavonski seljak, radnik u zagrebačkoj tvornici, nego ja i vi". Zaključuje da će Klub zastupnika HNS-a podržati osnivanje ovog Povjerenstva, ali se na tome ne smije stati.

Politička osveta

Vesna Pusić (HNS) govorila je u ime Kluba zastupnika HNS-a PGS-a. Napominje da je u cijeloj raspravi problem da se s jedne strane iznosi argumentacija da

se trebaju ustanoviti činjenice koje su od javnog interesa vezane uz Tomčića i Čačića, a "istovremeno se tvrdi nepotpisivanjem ili povlačenjem potpisa da nije od javnog interesa saznati točnu situaciju vezanu na prvog čovjeka izvršne vlasti u državi, dakle premijera i ministra Žužula".

Ideja istražnih povjerenstava je pak ta da se prema svima i za sve primjenjuju ista mjerila. "Mi smo podržali prijedlog za istražno povjerenstvo za našeg kolegu zbog toga što smo smatrali da je to naš doprinos tome da bude svima jednako, jednaki kriteriji za sve". Odbijanjem da se isti takav postupak provede za dužnosnike iz HDZ-a, "pokazuje da se ovo istražno povjerenstvo želi upotrijebiti za političku osvetu", kazala je Vesna Pusić.

Razlozi osnivanja ovog povjerenstva su politikantski, obračun sa dvojicom dužnosnika.

Predsjednik **Šeks** dao je objašnjenje u vezi s ovim prigovorom potpredsjednice Pusić, a u vezi s Prijedlogom za uvrštavanje u dnevni red Prijedloga za osnivanje istražnog povjerenstva. Rekao je da je kod uvrštavanja u dnevni red tog Prijedloga došlo do povlačenja potpisa, te je Klub zastupnika HNS-a zatražio da se razjasni je li povlačenje potpisa s Prijedloga za osnivanje istražnog povjerenstva relevantno, a o čemu je dao svoje mišljenje Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav. To stajalište prihvatio je velikom većinom i Hrvatski sabor i ono postaje sastavni dio Poslovnika.

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorio je **Nenad Stazić (SDP)**. Iznio je razloge poradi kojih Klub zastupnika SDP-a neće glasati za ovo povjerenstvo. Prvi razlog je taj što smatraju da su razlozi osnivanja ovog povjerenstva politikantski, obračun s dvojicom dužnosnika, a drugi razlog je naziv povjerenstva koji je po njima u potpunom neskladu sa ciljem koji je naveden u prijedlogu odluke. Naime, "povjerenstvo bi trebalo utvrditi činjenice u svezi zaključenih

ugovora između državnih tijela i tvrtki u vlasništvu ili djelomičnom vlasništvu dužnosnika, a spominju se samo dva dužnosnika, Čačić i Tomčić". Stazić smatra da bi se povjerenstvo trebalo baviti i pitanjem ministra Žužula.

Povjerenstvo je potpuno nepotrebno

Konačno, Klub neće glasovati za ovo povjerenstvo, jer smatraju da je ono potpuno nepotrebno. Naime, postoji Zakon o sprečavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti koji već u prvom članku kaže da je sukob interesa situacija u kojoj su privatni interesi dužnosnika u suprotnosti s javnim interesom ili kada privatni interes utječe ili može utjecati na nepristranost dužnosnika u obavljanju javne dužnosti.

Prije no što je donesen ovaj Zakon, na snazi je bio Zakon o obvezama i pravima državnih dužnosnika kojim je bilo propisano da dužnosnici čiji je interes u njihovom poslovnom, privatnom i drugom djelovanju mogao doći u sukob s javnim interesom i dužnošću koju obnašaju, moraju odmah o mogućem sukobu interesa izvijestiti tijelo koje ih je izabralo, odnosno imenovalo.

Već postoji tijelo koje tu sumnju mora istražiti, a to je povjerenstvo za istraživanje sukoba interesa".

"Kada je riječ o sumnji da je neki dužnosnik u sukobu interesa, što je posve različito od sumnje da je učinio neko kazneno djelo, onda naglašavamo da već postoji tijelo koje tu sumnju mora istražiti, a to je povjerenstvo za istraživanje sukoba interesa". Stazić dodaje da je to Povjerenstvo kompletirano, a zastupnik Mak kao dobn najstariji član Povjerenstva obavezan je sazvati konstituirajuću sjednicu tog Povjerenstva, kako bi ono izabralo svog predsjednika i moglo početi s radom.

Zaključio je da se Klub zastupnika SDP-a ne protivi ispitivanju mogućeg sukoba interesa za bilo kojeg dužnosnika, nego upravo suprotno, zauzima se da se svačija pozicija ispita i da nezavisno Povjerenstvo za sprečavanje sukoba interesa ispita sve sporne situacije i donese pravorijek o svakome. Stoga će Klub glasati protiv osnivanja posebnog Povjerenstva za ovu dvojicu dužnosnika.

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorio je **Ante Markov (HSS)**. Reкао je da gospoda Tomčić i Čačić trebaju i moraju imati prilike da se kroz formiranje ovog povjerenstva napokon zatvori ova tema i zbog toga će Klub zastupnika HSS-a dati pristanak za osnivanje ovog i svih istražnih povjerenstava.

Konkretna prijedlog za konkretnu situaciju

Emil Tomljanović (HDZ) rekao je da je cilj istraživanja utvrđivanje svih činjenica u svezi sa zaključenjem ugovora u kojima se kao investitori pojavljuju državna tijela i pravne osobe u vlasništvu RH, a kao izvoditelj tvrtke za

koje se zna da su u vlasništvu i djelomičnom vlasništvu državnih dužnosnika. "Apsolutno u ime predlagatelja mogu kazati da se i mi slažemo da treba imati jedan kriterij za sve".

Naglasio je da se prijedlogom ove odluke ne eskulpira ni jedan državni dužnosnik na bilo kojoj poziciji. Dodaje da je ovo konkretna prijedlog za konkretnu situaciju i ne radi se ni o kakvoj političkoj osveti ni manipulaciji.

Isto tako, predlagatelj se apsolutno slaže da treba napokon profunkcionirati povjerenstvo za sukob interesa na način kako je to zakonom i drugim propisima predviđeno, jer je proteklo više od godine dana od kada se to povjerenstvo formiralo.

Za ispravak netočnog navoda javio se **Nenad Stazić (SDP)**. Reкао je da je netočno da je povjerenstvo za sukob interesa oformljeno prije godinu dana. Objašnjava da je ono bilo oformljeno u krnjem sastavu, sa 6 umjesto 7 članova koliko ih je trebalo biti, a u punom sastavu tek je nedavno oformljeno. Ističe da su se tek sada stekli uvjeti da to tijelo može legitimno raditi i jedino nedostaje da zastupnik Mak kao dobro najista-

riji sazove konstituirajuću sjednicu tog povjerenstva.

Antun Kapraljević (HNS) javio se također za ispravak netočnog navoda. Opovrgava da povjerenstvo nije donijelo nikakvu odluku. "Povjerenstvo je donijelo odluku i na temelju te jedne odluke Jure Bitunjac je raščistio svoj sukob interesa i više nije u sukobu interesa". Također opovrgava riječi Stazića da Povjerenstvo nikada nije bilo oformljeno. "Povjerenstvo je imalo konstituirajuću sjednicu i moglo je raditi, međutim, bilo je čitavo vrijeme opstruirano".

Ovime je zaključena rasprava.

Prvo su zastupnici glasovali o Prijedlogu za osnivanje istražnog povjerenstva kao o prethodnom pitanju, što su zastupnici prihvatili većinom glasova, sa 99 glasova "za", 4 "suzdržana" i 1 "protiv". Uslijedilo je glasanje o Prijedlogu odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva u tekstu kako ga je predložio predlagatelj. Odluku o osnivanju istražnog povjerenstva zastupnici su donijeli većinom glasova, sa 100 glasova "za" i 4 "suzdržana" glasa.

J.R.; S.Š.

PRIJEDLOG ODLUKE O OSNIVANJU ISTRAŽNOG POVJERENSTVA ZA UTVRĐIVANJE ČINJENICA U SVEZI S PITANJIMA KOJA SE TIČU JAVNOG MORALA U POGLEDU STJECANJA IMOVINE DRŽAVNIH DUŽNOSNIKA GOSPODINA IVE SANADERA I GOSPODINA MIOMIRA ŽUŽULA PUTEM DJELOVANJA TVRTKI U VLASNIŠTVU DUŽNOSNIKA I S NJIMA POVEZANIH OSOBA ILI PO DRUGOJ OSNOVI

Prijedlog nije prihvaćen

Hrvatski sabor na 12. sjednici 4. veljače 2005. nije prihvatio Prijedlog o donošenju odluke o osnivanju ovog Povjerenstva.

Prijedlog odluke podnijela je Hrvatskom saboru desetina zastupnika u Hrvatskom saboru (većina članovi HNS-a) 25. studenoga 2004. godine

odnosno 3. veljače 2005. Klub zastupnika HNS/PGS-a podnio je dopunu tog Prijedloga.

O PRIJEDLOGU

U Ocjeni stanja ovog Prijedloga navodi se da predsjednik Vlade RH gospodin Ivo

Sanader i ministar u Vladi gospodin Miomir Žužul djeluju kao državni dužnosnici od 1992. godine (nabrojene funkcije). Za gosp. Ivu Sanadera u javnosti i medijima se isticalo, stoji u Ocjeni stanja, da je tijekom obnašanja dužnosničkih funkcija primio isplate od Miroslava Kutle i njegove Globus grupe 750.000 DEM 1995.

godine i 50.000 DEM 1996. godine. Za gosp. Miomira Žužula u javnosti i medijima se isticalo da je tijekom obnašanja dužnosničkih funkcija kroz cijeli niz slučajeva", kao što je lobistički angažman supruge za tvrtku Bechtel, poslovne transakcije MTS-a te transakcije kroz poslovanje udruge LFH ostvario imovinsku korist, stoji u Ocjeni stanja.

Cilj rada ovog istražnog povjerenstva je utvrđivanje činjenica u vezi s pitanjima koja se tiču javnog morala u pogledu stjecanja imovine ovih dvaju državnih dužnosnika.

Navode se zakonski propisi koji su u tom razdoblju regulirali porezni sustav, koji u cjelini pokriva primanja po svim osnovama ukoliko se isplate vrše u skladu s propisima te da je moguće u potpunosti pratiti tijek stjecanja imovine. Nedvojbeno postoji javni interes da se utvrdi stvarno stanje njihove imovine u trenutku stupanja na dužnosti 1992. godine u odnosu na stanje evidentirano u imovinskim karticama od polovine 2004. godine kad su ih predali, kao i tijekom i zakonitosti stjecanja prijavljene imovine. Njihova imovina je 1992. godine bila skromna, gosp. Sanader je bio podstanar, gosp. Žužul je imao dvosobni stan a danas se njihova imovina mjeri milijunima eura samo kroz vrijednost prijavljenih nekretnina, navodi predlagatelj.

Cilj rada ovog istražnog povjerenstva je utvrđivanje činjenica u vezi s pitanjima koja se tiču javnog morala u pogledu stjecanja imovine ovih dvaju državnih dužnosnika. Povjerenstvo je dužno utvrditi sve važne činjenice o tome na koji su način ti dužnosnici stjecali imovinu, jesu li izvršavali svoje porezne obveze, jesu li od 1992. imali u svom vlasništvu tvrtke oni ili s njima povezane osobe, jesu li te tvrtke sklapale ugovore s državnim tijelima (postoji osnovana sumnja, uzimajući u obzir da je tvrtka supruge gosp. Žužula Tvornica čarapa)

vršila nabavke za Ministarstvo obrane), ako su sklopljeni ugovori, tijekom provođenja natječaja.

RASPRAVA

Previše dilema

Na sjednici Hrvatskog sabora o ovom Prijedlogu u ime predlagatelja govorio je **Dragutin Lesar (HNS)**. Ovaj prijedlog je nastavak i prihvaćanje prijedloga gospodina Sanadera da o svima nama treba utvrditi sve, a i nastavak našeg stava iz prethodne rasprave o drugom povjerenstvu da građani konačno imaju pravo i mogućnost na istinu o svima nama. Previše je toga bilo u proteklih 14,15 godina, previše dilema, izrečenih optužbi. Istražno povjerenstvo je za nas u oporbi jedino sredstvo i mehanizam da ovu temu stavimo na dnevni red i pokušamo odgovoriti na ono što je u javnosti bilo izrečeno, rekao je ponovivši Ocjenu stanja iz Prijedloga. Želi vjerovati da svi oni koji su se zalagali da se istim načinom dođe do pune istine u poslovanju zastupnika Tomčića i Čačića podrže i ovaj Prijedlog, rekao je.

Nikola Vuljanić (HNS) u ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a najprije je naglasio da ovaj Prijedlog nije bitka u "ratu" povjerenstava jer je "rat" nepotrebna fikcija kojom se zamagljuje stvarno stanje stvari. Time se pokušava prikriti ono što se prikriti i sakriti ne može i ne smije, ono što građani RH imaju pravo znati – što i kako rade dužnosnici koje su oni izabrali da zastupaju njihove interese.

Ovaj Prijedlog nije ni osveta radi nekih drugih prijedloga već je zapravo način da se izbriše svaki trag sumnje u nezakonito, nemoralno postupanje. Jasno je po definiciji, kaže, da su u startu apsolutno svi pravi i nevini i od te se postavke polazi, sve dok se ne dokaže drugačije. Ovaj Prijedlog je prije svega nastojanje da se zaštiti javni interes i da se u potpunosti raščisti i javnosti prezentira poslovanje i način stjecanja imovine dvaju dužnosnika koji su proteklih 13 godina obavljali a i danas obavljaju

izuzetno značajne funkcije u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti RH i djelovali su i djeluju kao predstavnici RH na punktovima u inozemstvu koji su od najvećeg značenja za interese RH, rekao je, među ostalim, apelirajući da se podrži ovaj Prijedlog.

Pokušaj političkog obračuna

Frano Matušić (HDZ) iznio je stajalište Kluba zastupnika HDZ-a o ovom Prijedlogu koji je došao, kaže, prije svega iz redova HNS-a. Odmah je istaknuo da je doista riječ o pokušaju političkog obračuna s premijerom i pokušaju destabilizacije hrvatske Vlade koja uspješno kroči i uspješno rješava sve probleme koje je, nažalost, naslijedila od bivše Vlade. Sasvim je jasno da je riječ doista o perfidnom pokušaju političkoga obračuna i destabilizacije Vlade. Istovremeno se ne možemo oteti dojmu da je u suštini riječ o pokušaju odvratanja pozornosti od onih koji su doista bili u sukobu interesa u proteklom mandatu bivše Vlade čije su tvrtke zaradivale milijunske iznose u poslovima s državom, s ministarstvima koje su ti isti vodili. I na ovaj način, pokušaju odvratanja pozornosti hrvatske javnosti u trenutku kad doista HNS ne odgovara da bi razotkrio među svojim redovima one koji su se bavili takvim radovima.

O tome što se događalo iza kulisa ovakvog jednog Prijedloga dovoljno govori činjenica da su od prvotnog prijedloga potpise povukla trojica zastupnika a i da su trojica zastupnika HSS-a dale svoje potpise na ovaj Prijedlog nakon rasprave o Prijedlogu za osnivanje istražnog povjerenstva vezano uz djelovanje zastupnika Čačića i Tomčića, naveo je zastupnik.

Što se tiče suštine ovog Prijedloga rekao je da su ovakve iste objede u vezi s gospodinom Sanaderom bile plasirane u medijima, vjerojatno od istih aktera, neposredno pred izbore 2003. godine. Takve navode je tada provjerilo Državno odvjetništvo, na koje sasvim sigurno i jasno HDZ nije mogao utjecati, koje je odbacilo te navode kao neosnovane. Dakle, nama se podmeće nešto

što je Državno odvjetništvo kao potpuno neosnovano odbacilo pa žele li ti zastupnici zapravo zamijeniti ulogu državnih odvjetnika i reći hrvatskoj javnosti da 2003. u vrijeme njihova mandata Državno odvjetništvo nije radilo svoj posao na zakonit način, pitao je.

Ovime predlagatelj želi zamaskirati svoje članove i staviti ih negdje sa strane, a pred javnost staviti nešto što je doista neopravdano.

U vezi s navedenim podacima u Prijedlogu naglasio je da gospodin Sanader nije rođen 1992. (od kada se navode njegove dužnosti) niti je prvi posao dobio kao zastupnik u Hrvatskom saboru i treba vrlo jasno reći da je bio uspješan gospodarstvenik i bavio se biznisom prije nego je došao u Hrvatski sabor, bio je generalni zastupnik ugledne tvrtke Merpress i u desetak godina mogao je, prema pisanju medija, zaraditi sasvim dovoljno da osigura egzistenciju sebi i svojoj obitelji.

Međutim, iako je zastupnik Lesar rekao da bi svi o svima trebali povesti računa itd. prijedlog nije da se ispita afera koja je uzdrmala Zagrebačko poglavarstvo i ispita afera vezana uz njegovog kolegu Ferenčaka gdje je, prema onome što se moglo pročitati u medijima, doista riječ o besramnim radnjama na štetu jedne ugrožene populacije. Želi se skrenuti pozornost javnosti i sa slučaja koji su opterećivali 90-te godine, jer vaš kolega Čačić nije od jučer u medijima zbog afere, nije jučer bila afera vezana uz njega i Dom umirovljenika u Dubrovniku (nije čudo da je taj slučaj otišao u zastaru) itd., rekao je, među ostalim, naglasivši da ovime predlagatelj želi zamaskirati svoje članove i staviti ih negdje sa strane, a pred javnost staviti nešto što je doista neopravdano. Prijedlog je potpuno neargumentiran jer ako se zapravo temelji na tome što je netko možda nekad u medijima napisao, da je netko isplatio sadašnjem pre-

mijeru, doista nije nikakav argument, tim više što je to Državno odvjetništvo odbacilo, ponovio je.

Ove optužbe, objede su doista neka-kve gluposti i idemo se baviti stvarnim aferama što i javnost očekuje. Gospodin Sanader je 13 godina u politici, 1992. godine postao je zastupnik u Hrvatskom saboru i ni u jednom trenutku njegovo političko djelovanje nije bilo dovedeno u pitanje posebice ne zbog ovakvih stvari, istaknuo je, kako je rekao, radi hrvatske javnosti. Zbog svega toga Klub zastupnika HDZ-a neće prihvatiti Prijedlog da se osnuje ovo Povjerenstvo jer sve što je u njemu izneseno nema veze s istinom.

Mr.sc. **Alenka Košiča Čičin-Šain (HNS)** ispravila je navod predgovornika o odvratanju pozornosti s povjerenstva Čačić –Tomčić. Mi smo podržali to povjerenstvo i da se ispita djelovanje naših članova ali jednako tako i indicije koje postoje za gospodina Sanadera, rekla je. Dragutin Lesar (HNS) ispravio je navod da "mi nešto vama podmećemo" jer, za razliku od vas, nismo donijeli nikakvu presudu već smo samo predložili da se utvrdi istina. Što se tiče zastupnika Ferenčaka dok god državni odvjetnik Bajić ne izda konačno rješenje ne može se predlagati istražno povjerenstvo.

Sumnje traže istragu

U ime predlagatelja govorio je i **Radimir Čačić (HNS)** napomenuvši najprije da je sada na dnevnom redu povjerenstvo Sanader-Žužul, a ne Čačić-Tomčić, niti ni jedno drugo. Učinjeno je mnogo upravo nevjerojatnih poteza da bi se već u prvoj fazi, čak i stavljanje na dnevni red, realizacija tog Povjerenstva spriječila. Zvonili su telefoni, premijer je osobno prijetio i ucjenjivao i to je jedna potpuna istina, rekao je, među ostalim, dodajući da je potvrda toga i to što su neki pod prijetnjama, ucjenama ili trgovinom popustili (od SDP-ovaca vidi ovdje samo zastupnika Lučina, Crkvenca i Josipovića). No ipak se nije uspjelo jer blatiti se može tisuću puta a istina je samo jedna i važno je da hrvatska

javnost o tome u potpunosti bude obaviještena, rekao je, među ostalim.

Krajnje je jednostavno utvrditi je li gospodin Sanader primio ili nije neke novce, brojevi računa su poznati, potpuno je lako provjeriti koliki je iznos njegovih primanja, kolika je njegova imovina i izvršiti uvid u njegovu poreznu karticu iz koje se vidi gdje je što zaradio i platio porez. Ne vidi nikakvog razloga za bilo kakvu razinu nervoze ili uzbuđenja, siguran je da je premijer nevin, bit će žalostan da se razotkrije da nije, a o njegovom partneru Žužulu, kaže, nije tako siguran. Naime, bio bi sasvim siguran da nije smijenjen, rekao je, spominjući "Sunčani Hvar", Bechtel i Match Telekom, užasne tragedije i užasne stvari. U vezi s potonjim 1999. samo su tri osobe navedene u uredu gospodina Sanadera, dr. Sanader, zamjenik ministra Gordan Jandroković, voditelj Ureda i Danijel Benko, kao predstavnik Match Telekoma, čovjek koji je zastupao kriminalce, rekao je. U vezi s rečenim potpredsjednik Hrvatskoga sabora i predsjedatelj Darko Milinović upozorio je zastupnika da s govornice ne izriče takve presude. Radimir Čačić je nastavio i naglasio da sve to izaziva određene sumnje u javnosti i da to traži istragu. S obzirom na to da mu vrijeme istječe, bit će prilike da progovori detaljnije o pitanjima imovine.

Potpredsjednik Hrvatskoga sabora i predsjedatelj **Darko Milinović** zamolio je govornike da s govornice (ili iz klupa) ne izriču takve presude i ne spominju ljude koji "zastupaju mafiju". Izrečeno da je premijer Sanader prijetio treba dokazati a priliku da to dokaže imao je zastupnik Lesar, rekao je.

Franjo Matušić (HDZ) ispravio je kao potpuno netočno da je premijer Sanader prijetio kolegi Lesaru, koji se nije mogao dogovoriti sam sa sobom tko mu je prijetio, da li ministar ili premijer. To je apsolutno netočna tvrdnja, rekao je. Dodao je da mu je drago da je ipak gosp. Čačić rekao da je siguran u nevinost premijera Sanadera što sasvim jasno razotkriva njihove ciljeve oko ovog Prijedloga. Isti navod kao netočan ispravio je **Velimir Pleša (HDZ)**. **Bra-**

nimir Pasecky (HDZ) naveo je pak da je gosp. Čačić izrekao perfidne aluzije na račun gosp. Sanadera dajući do znanja što bi se tu moglo dogoditi. Ozbiljno očekuje, kaže, da će korupcija suda ipak biti otkrivena i da će i gosp. Čačić doći na red.

Jednakost prema svima

Ljubica Lalić (HSS) javila se u ime Kluba zastupnika HSS-a i to ne zato, veli, da bi prozivala određena imena ili analizirala (ne)osnovanost tih objeda već da razmatrala da li osnovati ili ne Povjerenstvo. Ovaj Klub zastupnika je nekoliko puta izrekao da je principijelno protiv osnivanja povjerenstava, posebice inflacije povjerenstava, no osnivanje je započeto i Klub je podržao zahtjev za povjerenstvo Čačić-Tomčić i glasovat će za to jer smatramo, rekla je zastupnica, da zapravo činimo dobro onima koji su prozivani sve vrijeme (neosnovano).

Bilo je zadovoljstvo slušati u Saboru razmišljanje da se i drugi s tim slažu i da za sve treba vrijediti jedna i jednaka mjera. I premijer Sanader je ovdje rekao da podržava osnivanje Povjerenstva koje će utvrditi način stjecanja njegove imovine i mi u Klubu zastupnika HSS-a ćemo podržati osnivanje tog povjerenstva, rekla je zastupnica.

Interesantno je bilo promatrati kako jedna ovako visokomoralna stranka kao HNS ne može skupiti potpise za ovaj Prijedlog.

Ako bismo ostavili nedorečeno ovo pitanje, a kad se nešto započne treba i završiti, ostavio bi se prostor za nagađanja o tome je li istina ono što su pisale novine koncem 2003. i da ta objeda ostaje. Vjeruje da su svoju imovinu stekli na zakonit način, na moralan način iako to što se Klub zastupnika HDZ-a protivi osnivanju tog Povjerenstva ostavlja određenu sjenu i vjeruje da će Povjerenstvo to utvrditi. Obrazloženje predlagatelja za jučerašnje povjeren-

stvo (Čačić-Tomčić) moglo bi se reći, s izmjenom prezimena, i u ovom slučaju, rekla je među ostalim apelirajući na jednakost prema svima.

Krunoslav Markovinović (HDZ) ispravio je navod predgovornice rekavši da nije točno da se dio zastupnika HDZ-a protivio osnivanju jučerašnjeg povjerenstva. Interesantno je bilo promatrati kako jedna ovako visokomoralna stranka kao HNS ne može skupiti potpise za ovaj Prijedlog, rekao je, među ostalim, i zahvalio HSS-u što im se pridružio ("nemojte govoriti nama da mi lažemo, recite otvoreno mediji lažu").

Emil Tomljanović (HDZ) naveo je da nije točno da je ista argumentacija za osnivanje povjerenstava jer je razlika u bitnim točkama.

Radimir Čačić (HNS) ponovno je dobio riječ u ime predlagatelja Prijedloga. Naravno da tisak često laže i ponekad je uputno tisak tužiti zbog toga, a to je i on učinio, kaže. Što se tiče toga da se njega razotkrije (da će se prekinuti niz korumpiranih sudaca) rekao je da bi bilo dobro kad bi uopće netko protiv njega najprije bilo što pokrenuo, a najsmješnije je što to nitko nije učinio. A Vlada i vlast su imale prilike još za vrijeme one prethodne HDZ-ove vlasti.

Gospodin Matušić vjerojatno ne zna najbolje ovo o čemu govori jer nije bio u Dubrovniku za vrijeme rata ("čovjek je negdje vani svirao gitaru"). Ali bili su neki drugi ljudi, HDZ-ovi gradonačelnici itd. i davno su mogli pokrenuti nekakav postupak protiv Čačića, rekao je te pozvao da ga barem netko iz države tuži. Što se tiče ovog Prijedloga potcrtao je da ne sumnja u nevinost premijera (osvrnuo se na pisanje Nacionala o uspješnoj poslovnoj karijeri dr. Sanadera) i da je stekao dovoljno da kupi stanove i kuću, da stekne imovinu koja otprilike trostruko premašuje ukupne prihode koje ima prijavljene prema poreznoj kartici. Ali, provjerimo to, rekao je, zaključujući da će HDZ odlučiti sam je li Sanader kriv ili ne. Ako glasa protiv Povjerenstva jasno će reći, premijer je kriv.

Frano Matušić (HDZ) ispravio je navod predgovornika i rekao neka ne iznosi neistine jer je Frano Matušić ite-

kako bio u Dubrovniku za vrijeme rata i točno se zna na kojem je mjestu radio.

Pero Kovačević (HSP) izvijestio je da Klub zastupnika HSP-a ne želi ulaziti u ova stranačka prepucavanja i špekulacije. Ponavlja svoje stajalište da će podržati i da podržava svako istražno povjerenstvo o kojem se raspravlja u ovoj sabornici. Trebamo biti svjesni da smo mi političari javne osobe i da javnost ima pravo puno više znati o nama, a i da su ova razna razna podmetanja dio politike i da će svatko nastojati drugoga diskvalificirati.

Hrvatska javnost hoće saznati istinu. Tu je činjenica da političari koji imaju pojedine medije u svojim rukama imaju moć od pozitivca napraviti negativca i od negativca heroja i zbog toga će pravaši podržati svako istražno povjerenstvo ali i traže, da se u istim medijima poslije objavi istina.

Miljenko Dorić (HNS) zahvalio je zastupnicima koji su potpisali ovaj Prijedlog i time Hrvatski sabor doveli u bitno drugačiji položaj u odnosu na onaj koji nam je prijetio, kaže, zaustaviti i opstruirati gotovo jedini mehanizam kojim zastupnicima iz opozicije stoji na raspolaganju da dođu do istine. Ovim Prijedlogom dovodimo u ravnopravan položaj sve članove Hrvatskoga sabora ali i članove bivše i sadašnje Vlade i, nada se zastupnik, zauvijek ukidamo institut nedodirljivih.

Ujedno je predložio da se uvede institut isprike kad se dokaže da su naše sumnje u kolege bile neosnovane. Ovim nesumnjivo smanjujemo i prostor onima koji su putem medija sudili na političkim skupovima, na ulici. Njegovi Primorci su ga molili, rekao je, da ovdje kaže da građani rade jasnu distinkciju između onih poslovnih ljudi koji su se obogatili zahvaljujući svojim uspješnim tvrtkama i onima koji su se obogatili u godinama kad se grabilo i razgrabilo narodno bogatstvo Hrvatske.

Kad bi iz američkog Kongresa, britanskog, francuskog, njemačkog ili japanskog parlamenta eliminirali uspješne poslovne ljude te bi države ostale bez parlamenta jer kod njih je uspje-

šni poslovni čovjek sinonim za pošten poslovni čovjek, naveo je.

Radimir Čačić (HNS) najprije je naveo da razina laži i objeda koju je izrekao zastupnik Matušić zaslužuje, po njegovom sudu, barem opomenu. Misli da bi trebalo imati i institut isprike jer sastav Sabora i izvršne vlasti pokazuje da uspješni ljudi koji vode tvrtke ne nalaze prostora i nemaju nikakve želje da sudjeluju u gradnji ove zemlje. Jer, upravo njih se na najprljaviji način, najčešće zloupotrebljavajući medije, pokušava diskreditirati i oni su najlakša meta za diskreditaciju. Naravno, vrlo rijetko se kod stvarnih poduzetnika nalazi temelj za te klevete i tako je i u svijetu i kad se prisjetimo velikih afera, Kohla, Mitteranda itd., to nisu bili poduzetnici, to su bili političari u sprezi s interesima poduzetnika koji nisu eksponirani, rekao je, među ostalim.

Ako imamo uspješne ljude odajmo im priznanje, a ako pak imamo ljude koji su kroz politiku postali poduzetnici i postali uspješni, a radeći protuzakonito to razotkrijmo i mičimo te ljude iz politike, sankcionirajmo ih, apelirao je. Istražna povjerenstva će se baviti nizom drugih tema, recimo Telekomom, ali neće biti upotrebljavana za političke osobne obračune.

Antun Kapraljević (HNS) naveo je da je za vrijeme dok je bio na čelu Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa optuživan da je tamo s jedinom namjerom da zaštiti svog kolegu Čačića i da ne omogući rad Povjerenstvu. Ali budući da je sada imenovano novo Povjerenstvo, Kapraljević vam više ne smeta, rekao je. Bio je zadovoljan kad je pokrenuto Povjerenstvo za gosp. Čačića i Tomčića, međutim, iskreno mu je žao zastupnika (HDZ-a) kad im premijer zamjeri i možda će ih smatrati izdajicama. Jer, on je rekao da nema ništa protiv da se njega istraži pa zašto onda vi ne dignete ruku da se to Povjerenstvo osnuje, naveo je među ostalim.

Odvraćanje pozornosti javnosti

U petminutoj raspravi u ime Kluba zastupnika HDZ-a **Franjo Matušić**

(**HDZ**) rekao je da se nakon ove rasprave može sasvim jasno zaključiti da je doista stavljanje na dnevni red ovakvog jednog prijedloga bio pokušaj političkoga obračuna, očito od strane HNS-a. I da je sasvim jasno riječ o odvrćanju pozornosti javnosti s pravih afera, s pravih slučajeva koji će tek isplivati.

Pa i kolega Čačić je priznao da je sasvim siguran da je premijer nevin pa se iz toga da iščitati da je ovo politikantsko podmetanje doista pokušaj odvrćanja pozornosti od njega samoga, koji je, dok je bio na čelu Ministarstva sklapao poslove sa svojim firmama i u iznosima iznad 350 milijuna kuna. Koji su to časnici poduzetnici u politici – oni koji daju dok su ministri svojim firmama poslove u vrijednosti od 350 milijuna kuna, kazao je, među ostalim.

Osvrnuo se i, kako je rekao, na razne optužbe pa i da je premijer Sanader nekoga pozivao telefonski, prijetio mu itd. što je neistina, netočno. Imali ste prilike kazati pred hrvatskom javnošću (zastupnik Lesar) niste kazali, govorili ste "reći ću kad dođe Sabor" a nismo vas čuli da govorite istinu.

Na kraju je ponovio stav Kluba zastupnika HDZ-a da neće prihvatiti osnivanje ovakvog Povjerenstva jer jednostavno nema nikakvog temelja (odbacilo Državno odvjetništvo) a da o navedenim neistinama, u raspravi je spomenuti i Sunčani Hvar i Match Telekom (kakve veze ima premijer s tim) nema uopće smisla raspravljati.

Dr.sc. **Ivo Josipović (SDP)** prenio je stajalište Kluba zastupnika SDP-a koji je, rekao je, bio protiv osnivanja povjerenstva radi političke borbe, koji zapravo odvlače pozornost Parlamenta od velikih i pravih problema koje ova država ima i da bi se ovim problemima trebalo baviti Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa. Razmatrajući postojeću situaciju kada političke stranke u Saboru inzistiraju na osnivanju povjerenstva kao načinu, za koji kažu da je riječ o principijelnom ispitivanju istine, i u situaciji kad nitko u ovom Parlamentu nije rekao da je protiv propitivanja svakoga tko obnaša javnu dužnost. Klub zastupnika SDP-a ne može a da ne omogu-

ći javnosti da propita istinu i podržat će sva povjerenstva na ovu temu, rekao je.

U ime predlagatelja **Dragutin Lesar (HNS)** najprije je naglasio da nitko u Saboru nije upozorio zastupnika Matušića da se u Saboru ne smije govoriti kao što je on govorio ("krao, prevario, sklapao poslove s državom mimo zakona") a da je zastupnik Čačić bio upozoren.

I kolega Matušić i kolega Pleša uporno ispravljaju navode o telefonskim pozivima premijera Sanadera, o ponudama o povlačenju ovog Prijedloga zauzvrat gubljenje iz dnevnog reda istražnog povjerenstva o zastupnicima Tomčiću i Čačiću i činjenicama koje sam javno iznio, a rekao sam da ću govoriti u Saboru (nasreću ti zastupnici nisu bili prisutni tim razgovorima, ne čitaju fonograme), rekao je. Ponovio je da je točno da je gosp. Sanader kao premijer hrvatske Vlade u dva telefonska razgovora s njim osobno, nudio dogovor i da je točno, kad je on definitivno odbio bilo kakve dogovore, zaprijetio je istražnim povjerenstvima, drugim sredstvima i institucijama protiv njega osobno i svih koji u Saboru predstavljamo HNS. Tražite materijalne dokaze, a imam riječ protiv riječi, rekao je, među ostalim.

Skinimo svaku sumnju da se radilo o pokušaju osvete, odvlačenja pažnje, obračunu i kupoprodaji i osnujmo i jedno i drugo povjerenstvo, rekao je na kraju.

Franjo Matušić (HDZ) ispravio je navod da je on rekao da je netko krao već da je rekao da nije krao od umirovljenika za razliku od nekoga. A naravno da predgovorniku ne bi vjerovao jer govori neistinu, i naravno, vjeruje u ono što je rekao premijer prvog dana o tome za razliku od vas, koji ste nakon 15 dana počeli izmišljati tko vam je i kada prijetio. **Velimir Pleša (HDZ)** ocijenio je potpuno netočnim ponovni navod zastupnika Lesara da mu je predsjednik Vlade dr. Sanader prijetio. Jer, on izmišlja i navodi, jedan dan mu je prijetio dr. Sanader, jedan dan ga je nazivao dr. Sanader, drugi dan ga je nazivao i "prljave poslove" za njega radio gospodin Račan. **Zdenka Babić -**

Petričević (HDZ) u vezi s tim navela je da se radi o neistinama koje zastupnik govori u Hrvatskom saboru. Nekoliko je puta ponovio da ga je nazivao predsjednik hrvatske Vlade ali to nije rekao izvan govornice Hrvatskoga sabora već za govornicom, jer zna da ga štiti Ustav RH prema kojem zastupnik ne može biti pozvan na kaznenu odgovornost, pritvoeren ili kažnjen za izraženo mišljenje ili glasovanje u Hrvatskom saboru. A zašto to niste rekli novinama izvan sabornice, pitala je ponovivši da zastupnik govori neistine.

Antun Kapraljević (HNS) ispravio je kao netočan navod zastupnika Lesara "imam riječ protiv riječi" jer da je on bio prisutan kod jednog razgovora s gosp. Račanom i kod jednog razgovora s premijerom (u vezi s upadicama iz klupa odvratio je da to govori o vašoj kulturi, ne mojoj).

Predsjednik i predsjedatelj Hrvatskoga sabora Vladimir Šeks rekao je, u vezi sa situacijom kad zastupnici jedni drugima kažu da lažu a kad se njima to kaže onda traže intervenciju, da se opomenama neće ništa rješavati, možda upozore-

njima, jer u pravilu, kad opomene nisu popraćene nekim financijskim sankcijama očito da odgojno ne djeluju.

Krunoslav Markovinović (HDZ) ispravio je navod da je on zabrinut što HNS nije mogao skupiti dovoljno potpisa jer to mu je jasno. Idući iz afere u aferu rejting HNS je toliko pao da više nitko neće s vama, i to je problem, rekao je.

U ovom slučaju radi se o najobičnijoj instituciji građanske jednakosti. Najbolje razrješenje bi bilo da pustimo tim istražnim povjerenstvima da ustanove barem činjenice koje mogu, i tako će se i jedan i drugi slučaj staviti ad acta.

Dr.sc. **Vesna Pusić (HNS)** u završnoj riječi u ime predlagatelja rekla je da je pred zastupnicima vrlo jednostavna odluka. Pretpostavka funkcionira-

nja ovakve institucije kao što je Parlament je građanska jednakost što znači jednakost svih ne samo pred zakonom nego jednakost pred formalnim institucijama države. U ovom slučaju radi se o najobičnijoj instituciji građanske jednakosti. Najbolje razrješenje bi bilo da pustimo tim istražnim povjerenstvima da ustanove barem činjenice koje mogu, i tako će se i jedan i drugi slučaj staviti ad acta, rekla je, među ostalim.

Rasprava je zatim bila zaključena.

Na sjednici 4. veljače zastupnici su glasovali o ovom Prijedlogu (37 "za", četiri "suzdržana" i 64 "protiv").

Hrvatski sabor nije prihvatio Prijedlog odluke za osnivanje Istražnog povjerenstva za utvrđivanje činjenica u svezi pitanja koja se tiču javnog morala u pogledu stjecanja imovine državnih dužnosnika gospodina Ive Sanadera i gospodina Miomira Žužula putem djelovanja tvrtki u vlasništvu dužnosnika i njima povezanih osoba ili po drugoj osnovi.

D.K.

PRIJEDLOG ODLUKE O IZMJENI ODLUKE O OSNIVANJU ISTRAŽNOG POVJERENSTVA ZA UTVRĐIVANJE ČINJENICA U VEZI S IZDANIM DRŽAVNIM JAMSTVIMA KREDITORIMA PRIVATNOG DRUŠTVA BRODOGRADILIŠTE "VIKTOR LENAC" D.D. RIJEKA

Na 12. sjednici 11. veljače 2005. Hrvatski je sabor raspravljao o ovom Prijedlogu odluke i donio predloženu Odluku kojom se rok za obavljanje zadaće Povjerenstva produljuje za mjesec i petnaest dana čime će se iskoristiti za to zakonski maksimalni rok od šest mjeseci.

Predlagatelj je Istražno povjerenstvo za utvrđivanje činjenica u svezi s izdanim državnim jamstvima kreditorima privatnog društva Brodogradilište "Viktor Lenac" d.d. Rijeka.

Istražno povjerenstvo zatražilo je ponovno produljenje roka (Odlukom o izmjeni Odluke od 8. prosinca 2004. određeno da Povjerenstvo mora završiti sa svojim radom u roku od četiri mjeseca i 15 dana)

jer mu 15. veljače istječe rok u kojem bi trebalo završiti svoj posao. Tajnik Povjerenstva **Emil Tomljanović (HDZ)** na sjednici Hrvatskoga sabora objasnio je da je Povjerenstvo pri kraju sa svojim radom a produljenje roka se predlaže da se u potpunosti kvalitetno odradi zadatak.

Miljenko Dorić (HNS) javio se u ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a i pitao je li tko tražio od Povjerenstva da posao odradi u nerealnom kratkom roku pa se sada drugi put traži od Sabora produljenje roka. Pitao je i je li točno da je Povjerenstvo odlučilo da neće ispitati neke članove bivše Vlade i je li onda logično, ako se skraćuje lista za razgovore, tražiti produljenje roka. Ako se već zaključilo da nije potrebno razgovarati s najodgovornijim

ljudima iz prošle Vlade, a predmet istrage su upravo Vladina jamstva, pitamo se treba li uopće Povjerenstvo nastaviti s radom. Je li moguće da netko radi bedake od hrvatskih građana i od zastupnika, pitao je na kraju.

Tajnik Povjerenstva **Emil Tomljanović (HDZ)** odgovorio je u ime Povjerenstva da je ovaj rok od šest mjeseci i zakonski rok i da se rad Istražnog povjerenstva ne svodi samo na ispitivanje ljudi u svojstvu svjedoka već i pribavljanje i proučavanje potrebne sveobuhvatne dokumentacije. Povjerenstvo je pozivalo svjedoke i oni su dali svoj iskaz no to nije jedini način na koji se dolazi do svega onog bitnog da bi Povjerenstvo donijelo Prijedlog odluke odno-

sno mjera, koje će u vrlo kratkom roku predstaviti Saboru.

Nitko, a najmanje članovi Povjerenstva ni od koga ne rade bedake već želimo na najbolji mogući način odraditi zadatak što se ne može ako je rok prekratak, rekao je.

Nenad Stazić (SDP) smatra da je fora kod istražnih povjerenstava u njihovu osnivanju jer to je trenutak kad se može nekoga neargumentirano oblatiti, na nekoga pokušati navaliti krivnja a što će se dalje u povjerenstvu događati vidjet će se. Čudno je i da je ovo Povjerenstvo osnovano na prijedlog parlamentarne većine koja ima i većinu glasova u njemu. Nismo čuli zašto treba produženje roka, rekao je zastupnik smatrajući da vremena treba do lokalnih izbora kad bi kadija koji je optužnicu podigao trebao donijeti presudu. Unaprijed izriče svoje sumnje, kaže, u vjerodostojnost tih zaključaka.

Ivo Lončar (neovisni) replicirao je predgovorniku na navod da se zna tko je kadija, tko tuži i tko sudi pitajući ga je li slučajno bio u Saboru u prošlom mandatu kada se osnovalo povjerenstvo za pšeničnu aferu i što je govorio zbog čega to povjerenstvo nije radilo i je li to ovisilo o parlamentarnoj većini ili manjini. A o tome zašto to povjerenstvo ne radi zastupnik je, kaže, postavljao 16 puta zastupničko pitanje i zna da zastupnik zna da se radilo o takvom

kriminalu kakav se ne pamti u Hrvatskoj. Ima dokaze, kaže, da je tadašnja vlast opljačkala hrvatsku državu, hrvatske seljake za milijardu kuna a cijela je afera "teška" 1,56 milijardi kuna.

Nenad Stazić (SDP) odgovorio je zastupniku Lončaru da je izvrsna prilika da pokrene tu svoju inicijativu jer je uvjeren da će ga parlamentarna većina u tome podržati.

Branimir Glavaš (HDZ), član Povjerenstva, u svojoj raspravi govorio je o radu ovog Povjerenstva s obzirom na nejasnoće iznesene u ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a. Od prvog dana Povjerenstvo je krenulo odgovorno raditi svoj posao koji mu je Sabor povjerio ali je naišlo na podmetanja onih koji su trebali Povjerenstvu dati nužnu dokumentaciju za temeljitu analizu i odgovore na pitanja koja interesiraju Sabor i hrvatsku javnost. O tome će se govoriti u kompletnom izvješću, naglasio je a ovdje izdvojio da je stečajni upravitelj gospodin Škrlec odgovorio na dopise Povjerenstva u stilu "ne raspoložemo dokumentacijom, tražite dokumentaciju tamo". Postavljali smo si i pitanja kako to da je Trgovački sud postavio jednog kritičara za stečajnog upravitelja "Viktora Lenca" i je li se iza toga nešto krije (da prikrije nešto što se tamo događalo).

I nakon četiri mjeseca rada nismo došli do odgovora tko je bio vlasnik

"Viktora Lenca" jer nismo imali uvida u dioničarske knjige kojima se zameo svaki trag, rekao je, među ostalim, najavljujući da je nužna povijesna rekonstrukcija stjecanja tog vlasništva za što će se angažirati kuća "Kodeks sortium" koja je vodila dioničarske knjige. Ukoliko će Sabor stati iza tih troškova spremni smo odraditi ovaj posao kvalitetno i podnijeti izvješće Hrvatskom saboru u zakonskom roku, naglasio je.

Ujedno je odbacio sve insinacije onih koji pokušavaju baciti sjenu na rad ovog Povjerenstva. Povjerenstvo će pošteno i profesionalno odraditi ovaj posao i istinito o svemu izvijestiti Hrvatski sabor.

Dr.sc. **Miljenko Dorić (HNS)** zahvalio je predgovorniku na objašnjenju i pitao zar nije bilo moguće odmah iznijeti ove jasne argumente jer da bi bilo manje pitanja i neugodnosti za sve. **Branimir Glavaš (HDZ)** složio se s tim i objasnio da Povjerenstvo radi u skladu s Poslovníkom koji kaže da na izjave i javne nastup u ime Povjerenstva imaju pravo predsjednik i tajnik Povjerenstva. Predsjednik je na službenom putu i nije davao izjave a tajnik je pak izvijestio Sabor u najkraćim crtama.

Rasprava je zatim bila zaključena.

Glasovanjem sa 101 glasom "za", 6 "suzdržanih" i jednim "protiv" Hrvatski je sabor donio ovu Odluku.

Đ.K.

STATUT VIJEĆA ZA POŠTANSKE USLUGE - POTVRĐIVANJE

Sukladno članku 28. stavka 1. Zakona o pošti, Vijeće za poštanske usluge dostavilo je svoj Statut Hrvatskom saboru na potvrđivanje. Prvi put Vijeće je to učinilo 21. rujna lani, ali je Vlada Republike Hrvatske imala neke primjedbe na taj tekst Statuta. Uzimajući u obzir te primjedbe Vijeće za poštanske usluge izradilo je i Hrvatskom saboru 3. prosinca 2004. dostavilo novi tekst Statuta (stari je povuklo), a zastupnici ga razmotrili i na

svojoj 12. sjednici, te bez veće rasprave, potvrdili.

Na novi tekst Statuta Vijeća za poštanske usluge **Vlada Republike Hrvatske** nije imala primjedbe, a jednako tako ni **Odbor za pomorstvo, promet i veze**, te predložio Saboru da ga potvrdi. O tom mišljenju Odbora zastupnike je i usmeno izvijestio izvjestitelj toga radnog tijela, **Živko Nenadić**. Na sjednici Sabora za riječ se javio još samo **Dražen Bošnjaković** kako bi obrazložio stavove Kluba

zastupnika HDZ-a. Rekao je da će Klub podržati potvrđivanje novog teksta Statuta te podsjetio da je Vijeće osnovano Zakonom o pošti, kao samostalna, neovisna i neprofitna pravna osoba s javnim ovlastima koja se upisuje u sudski registar. Iz Statuta se može razabrati da se radi o značajnom tijelu koje temeljem Zakona o pošti obavlja brojne poslove u okviru svoje djelatnosti, od kojih je Bošnjaković naveo tek neke (izdavanje i oduzimanje dozvola za obavljanje poštanskih usluga,

utvrđivanje iznosa sredstava iz državnog proračuna iz članka 24. Zakona, rješavanje sporova u vezi s davanjem pristupa javnoj poštanskoj mreži iz članka 26. stavka 5. Zakona, praćenje primjene cijena poštanskih usluga i predlaganje nadležnom tijelu državne uprave poduzimanje zakonskih mjera u slučaju kada davatelj poštanskih usluga donosi ili primjenjuje cijene suprotno mjerilima određenim Zakonom, davanje suglasnosti na opće uvjete davatelja poštanskih sluga, praćenje razvoja poštanske djelatnosti i

tržišta poštanskih usluga te poduzimanje potrebne mjere za osiguranje ravnopravnog i djelotvornog tržišnog natjecanja na tržištu poštanskih usluga. Bošnjaković kaže još da novi Statut Vijeća za poštanske usluge obuhvaća sve ono što jedan takav dokument pravne osobe treba imati, a to znači naziv i sjedište pravne osobe te poslove u okviru djelatnosti koju obavlja. Statutom se također regulira i pitanje predstavljanja, zastupanja i ustrojstva Vijeća, načina njegova rada, a napose imenovanja i razrješe-

nja njegovih članova. Vijeće za poštanske usluge se sastoji od pet članova koje imenuje Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske. Statutom se regulira i pitanje imovine Vijeća, ovlasti koje ima njegov predsjednik, ali i zamjenik, financijsko poslovanje Vijeća itd.

Više nije bilo zainteresiranih za raspravu, pa su glasovanjem zastupnici Hrvatskoga sabora potvrdili Statut Vijeća za poštanske usluge (101 glas "za", 4 "suzdržana" i 1 "protiv").

J.Š.

**izvješća
HRVATSKOGA
SABORA**

**GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol**

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Jasna Rodić, Jasenka Šarlija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj

GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin

RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada

TAJNICA REDAKCIJE: Gordana Petrović

ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722

fax: 01/6303-018

Web: <http://www.sabor.hr>

E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb

PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162

Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

TISAK: Tiskara Hrvatskoga sabora